JOANNIS MILTONI Angli

PRO POPULO ANGLICANO DEFENSIO

Contra *Claudii Anonymi*, aliàs *Salmasii*, Defensionem REGIAM.

LONDINI,
Typis *Du Gardianis*. Anno Domini 1651.

HARVARD COLLEGE LIBRARY
FROM THE LIBRARY OF
HENRY SALTONSTALL HOWE
APRIL 29, 1931

Errata.

PRæfat.p.14.l.13. leg. magiſtratuum. p. 9.l.8. lege Pluraliſtarum,p.15.l.1,2. pro a-um lege alium. p. 66.l.14.leg.magnas opes.p.82.l.3.prætermiſiſſe.p.84. l.23.leg.unus. p.92.l.25.lege curare. p 94.l. ult. poſt habere comma.p.99.l.5.lege amiſiſti. l.8. poſt potuit dele ne.p.129.l.36.pro aon lege non.p. 176.l.29.ſpecioſiſſime.p.200.l.25.veſtrum ſine circumflexo.

De cæteris orat Typographus lectores, ſicubi forte literula,vel interpunctione aliqua, vel notulâ erratum ſit (quod incuriâ operarum ſæpiuſculè factum eſſe animadvertit) uti quoties quid hujuſmodi legentibus occurrit, id velint ſuo candore atque judicio humaniter corrigere.

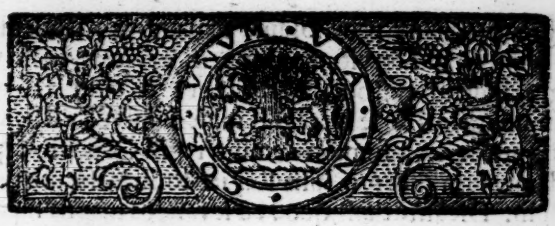

PRÆFATIO.

TAmetſi vereor, ſi in defendendo Populo Anglicano tam ſim profuſus verborum, vacuus rerum, quàm eſt pleriſque viſus in defenſione regiâ Salmaſius, ne verboſiſſimi ſimul & ineptiſſimi defenſoris nomen meritus eſſe videar, tamen cùm in mediocri quavis materia tractandâ nemo ſibi adeò properandum eſſe exiſtimet, quin exordio ſaltem aliquo pro dignitate ſuſcepti à ſe operis uti ſoleat, id ego in re omnium ferè maxima dicenda ſi non omittam, neque nimis aſtringam, ſpero equidem, duas propemodùm res, quas magnopere vellem, aſſecuturum me eſſe; alteram, ut cauſæ huic nobiliſſimæ, & ſeculorum omnium memoriâ digniſſimæ nulla ex parte, quantum in me eſt, deſim; alteram, ut reprehenſam in adverſario futilitatem & redundantiam, devitâſſe tamen ipſe nihilo minus judicer. Dicam enim res neque parvas neque vulgares, regem potentiſſimum, oppreſſis legibus,

religione afflictâ, pro libidine regnantem, tandem à ſuo populo, qui ſervitutem longam ſervierat, bello victum; inde in cuſtodiam traditum; & cùm nullam omnino meliùs de ſe ſperandi materiam vel dictis vel factis præberet, à ſummo demùm regni Concilio capite damnatum; & pro ipſis Regiæ foribus ſecuri percuſſum. Dicam etiam, quod ad levandos magna ſuperſtitione hominum animos multum contulerit, quo jure, præſertim apud nos, judicatum hoc atque peractum ſit; meóſque cives fortiſſimos & integerrimos, déque univerſis orbis terrarum civibus ac populis egregiè meritos ab improbiſſimis maledicorum, ſive noſtratium, ſive exterorum calumniis, tum imprimis ab hujus inaniſſimi Sophiſtæ maledictis, qui pro duce & coryphæo cæterorum ſe gerit, facilè defendam. Quæ enim ullius regis alto ſolio ſedentis majeſtas unquam tanta eluxit, quanta tum Populi Anglicani effulgebat, cum excuſsâ illâ veteri ſuperſtitione, quæ diu invaluerat, ipſum regem, ſeu potiùs de rege hoſtem, qui ſolus mortalium impunitatem ſibi divino jure vendicabat, ſuis legibus irretitum judicio perfundere, & quo is quemcunque alium ſupplicio affeciſſet, eodem ſontem ipſum afficere non vereretur. At quid ego hæc tanquam populi facta prædico? quæ ipſa per ſe penè vocem edunt, & præſentem ubique teſtantur Deum. Qui, quoties ſuæ ſapientiſſimæ menti complacitum eſt, ſuperbos & effrænatos reges, ſupra humanum modum ſeſe attollentes, ſolet deturbare, & totâ ſæpe cum domo funditus evertit. Illius nos manifeſto numine ad ſalutem & libertatem propè amiſſam ſubitò erecti, illum ducem ſecuti, & impreſſa paſſim divina veſtigia venerantes, viam haud obſcu-

obſcuram, ſed illuſtrem, illius auſpiciis commonſtratam & patefactam ingreſſi ſumus. Hæc ego omnia dignè ſatis explicare, & quod omnes fortaſſe gentes legant atque ætates, monumentis tradere, ſi diligentiâ ſolùm meâ, cujuſmodicunque eſt, meis tantùm viribus ſperem me poſſe, fruſtra ſim. Quæ enim oratio tam auguſta atque magnifica, quod tam excellens ingenium huic oneri ſubeundo par eſſe queat, ut cùm illuſtrium virorum aut civitatum res geſtas vix reperiatur tot ſeculis qui luculentè poſſit ſcribere, opinetur quiſquam hæc, non hominum, ſed omnipotentis planè Dei glorioſè & mirabiliter facta ullis ſe verbis aut ſtylo aſſequi poſſe? Quod quidem munus ut ſuſciperem, tametſi ſummi in republica noſtrâ viri ſuâ authoritate perfecerunt, mihíque hoc negotium datum eſſe voluerunt, ut quæ illi, Deo ductore, magnâ cum gloria geſſere, ea, quod certè proximum eſt, contra invidiam & obtrectationem, quas in res ferrum & apparatus belli nihil poteſt, alio genere armorum defenderem, quorum ego quidem judicium magno mihi ornamento eſſe exiſtimo, me ſcilicet eorum ſuffragiis eum eſſe præ cæteris, qui hanc patriæ meæ fortiſſimis liberatoribus haud pœnitendam operam navarem, quin & ipſe ab ineunte adoleſcentiâ iis eram ſtudiis incenſus, quæ me ad optima quæque ſi minùs facienda, at certè laudanda incitatum ferebant, his tamen diffiſus adminiculis ad divinam opem recurro: Deúmque opt. max. donorum omnium largitorem invoco, ut quàm proſperè quámque piè noſtri illi ad libertatem clariſſimi duces regios faſtus, & dominatum impotentem acie fregerunt, dein memorabili tandem ſupplicio extinxerunt, quámq;

facili negotio nuper unus de multis ipſum regem veluti ab inferis reſurgentem, ínque illo libro poſt mortem edito novis argutiis, & verborum lenociniis populo ſe venditantem redarguit atque ſummovit, tam rego feliciter támque verè declamatoris hujus exotici petulantiam & mendacia refellam atque diſcutiam. Qui alienigena cùm ſit, & quamvis id millies neget, Grammaticus, non eâ ſtipe contentus quam hoc nomine meretur, magnus ardelio eſſe maluit; nòn reipub. ſolùm immiſcere ſe auſus, ſed alienæ: cum neque modeſtiam, neque judicium, neque aliud quicquam afferat, quod oporteret ſanè tantum arbitrum, præter arrogantiam & Grammaticam. Et ſanè hæc quæ jam Latinè utcunque ſcripſit, ſi inter Anglos, & noſtro ſermone protuliſſet, vix eſſet, credo, qui de reſponſo laborandum eſſe judicaret; ſed partim trita, & refutationibus jam crebris exploſa negligeret, partim tyrannica & fœda, viliſſimo quovis mancipio vix ferenda, quamvis alioqui regias ſecutus ipſe partes, averſaretur. Nunc cùm inter exteros, & noſtrarum rerum penitùs ignaros grandi paginâ turgeſcat, ſunt illi quidem qui res noſtras perperàm intelligunt, edocendi; hic ſuo more (quandoquidem tanta maledicendi aliis libidine fertur) ſuo inquam more ac modo erit tractandus. Quod ſiquis miretur fortè, cur ergò tam diu intactum & ovantem, noſtróque omnium ſilentio inflatum volitare paſſi ſimus, de aliis ſanè neſcio, de me audacter poſſum dicere, non mihi verba aut argumenta, quibus cauſam tuerer tam bonam, diu quærenda aut inveſtiganda fuiſſe, ſi otium & valetudinem (quæ quidem ſcribendi laborem ferre poſſit) nactus eſſem. Quâ cum adhuc etiam tenui admodum

dum utar, carptim hæc cogor, & Interciſis penè ſingulis horis vix attingere, quæ continenti ſtylo atque ſtudio perſequi debuiſſem. Unde hoc ſi minùs dabitur, cives meos præſtantiſſimos, patriæ conſervatores digno laudum præconio celebrare, quorum immortalia facinora jam toto orbe claruerunt, defendere tamen, & ab hujus importuni literatoris inſolentiâ, & profeſſoriæ linguæ intemperiis vindicare haud mihi difficile futurum ſpero. Peſſimè enim vel naturâ vel legibus comparatum foret, ſi arguta ſervitus, libertas muta eſſet; & haberent tyranni qui pro ſe dicerent, non haberent qui tyrannos debellare poſſunt: miſerum eſſet, ſi hæc ipſa ratio, quo utimur dei munere, non multo plura ad homines conſervandos, liberandos, &, quantum natura fert, inter ſe æquandos, quàm ad opprimendos & ſub unius imperio malè perdendos argumenta ſuppeditaret. Cauſam itaque pulcherrimam hac certâ fiduciâ læti aggrediamur; illinc fraudem, fallaciam, ignorantiam, atque barbariem; hinc lucem, veritatem, rationem, & ſeculorum omnium optimorum ſtudia, atque doctrinam nobiſcum ſtare.

Agè nunc jam, ſatis præfati, quoniam cum criticis res eſt, tam culti voluminis titulum imprimis videamus quid aït, *Defenſio regia pro Carolo* I. *ad Car.* II. Magnum ſanè præſtas, O quiſquis es! patrem defendis ad filium; mirum ni cauſam obtineas. Verùm ego te falſo aliàs ſub nomine, nunc ſub nullo latitantem, Salmaſi, ad alia voco ſubſellia, ad alios judices, ubi tu illud euge & ſophῶς, quod in palæſtra tuâ literaria captare miſerè ſoles, fortaſſe non audies. Sed cur ad regem filium defenſio hæc regia? non opus eſt tortore, confi-

tentem

tem habemus reum; *Samptibus* inquit *Regiis*; O te venalem oratorem & sumptuosum! Siccine defensionem pro Carolo patre, tuâ sententiâ, rege optimo, ad Carolum filium regem pauperrimum noluisti nisi sumptibus regiis? Sed veterator etiam haud irridiculus esse voluisti, qui *regiam defensionem* dixeris; non enim ampliùs tua quam vendidisti, sed legitimè jam *regia defensio* est; centenis nimirum Jacobæis emta, ingenti pretio ab egentissimo Rege: non enim ignota loquimur; novimus qui illos aureos domum attulit tuam, qui crumenam illam tessellis vitreis variatam, novimus qui te avaras manus porrigentem vidit, in speciem quidem ut Sacellanum Regis missum cum munere, re verâ ut ipsum munus amplecterere; & unâ tantùm mercede acceptâ totum penè regis ærarium exinanires. Sed eccum ipsum, crepant fores, prodit histrio in proscenium.

Date operam & cum silentio animadvertite,
Ut pernoscatis quid sibi Eunuchus velit.

Nam quicquid est, præter solitum cothurnatus incedit. *Horribilis nuper nuntius aures nostras atroci vulnere, sed magis mentes perculit, de parricidio apud Anglos in personâ regis sacrilegorum hominum nefariâ conspiratione admisso.* Profectò nuntius iste horribilis aut gladium multo longiorem eo quem strinxit Petrus habuerit oportet, aut aures istæ auritissimæ fuerint, quas tam longinquo vulnere perculerit: nam aures non stolidas ne offendisse quidem potuit. Ecqua enim vobis fit injuria, ecquis vestrûm læditur, si nos hostes & perduelles nostros, sive plebeios, sive nobiles, sive reges morte multamus? At ista mitte, Salmasi, quæ ad te nihil attinent: ego enim de te etiam *horribilem*

lem habeo quem apportem *nuntium*; quique omnium Grammaticorum & Criticorum aures, modò teretes habent & doctas, atrociori vulnere si non perculerit, mirabor; *de parricidio* apud Hollandos *in persona* Aristarchi, *nefariâ* Salmasii audaciâ *admisso*: te magnum scilicet Criticum *sumptibus regiis* conductum, ut defensionem regiam scriberes, non solùm putidissimo exordio, præficarum funebribus nugis & næniis simillimo nullius, non fatui, mentem miseratione permovisse, sed primâ statim clausulâ risum penè legentibus multiplici barbarismo concitâsse. Quid enim, quæso, est *parricidium in persona regis admittere*, quid *in persona regis?* quæ unquam latinitas sic locuta est? nisi aliquem nobis forte Pseudophilippum narras, qui personam regis indutus, nescio quid parricidii apud Anglos patraverit; quod verbum verius opinione tua ex ore tibi excidisse puto. Tyrannus enim, quasi histrionalis quidam rex, larva tantùm & persona regis, non verus rex est. Cæterùm ob hujusmodi noxas Gallicolatinas, quibus passim scates, non tam mihi, neque enim est otium, quàm ipsis tuis Grammatistis pœnas dabis; quibus ego te deridendum & vapulandum propino. Hoc multo atrocius; quod à summis magistratibus nostris de rege statutum est, id *sacrilegorum hominum nefariâ conspiratione* admissum aïs. Túne furcifer potentissimi nuper regni, nunc reipub. eo potentioris acta & consulta sic nominas? quorum de factis ne Rex quidem ullus ut quicquam gravius pronuntiaret, aut scriptum ederet, adduci adhuc potuit. Meritò itaque amplissimi Ordines Hollandiæ, liberatorum olim patriæ vera progenies, defensionem hanc tyrannicam, populorum omnium libertati pesti-

peſtilentiſſimam edicto ſuo tenebris damnârunt; cujus & ipſum authorem omnis libera Civitas ſuis prohibere finibus, aut ejicere deberet: eáque præcipuè quæ tam ingratum támque tetrum reipub. hoſtem ſuo ſtipendio alit; cujus ille reipub. haud ſecùs atque noſtræ, fundamenta ipſa atque cauſas oppugnat; necnon utramque unâ & eâdem operâ labefactare & ſubruere conatur; præſtantiſſimósque illic Libertatis Vindices noſtrorum ſub nomine maledictis proſcindit. Reputate jam vobiſcum Illuſtriſſimi Fœderatorum Ordines, & cum animis veſtris cogitate, quis hunc regiæ poteſtatis aſſertorem ad ſcribendum impulerit, quis nuper apud vos regiè ſe gerere incœperit, quæ conſilia, qui conatus, quæ turbæ denique per Hollandiam ſecutæ ſint, quæ nunc eſſent, quàm vobis parata ſervitus, novúſque dominus erat, atque illa veſtra tot annorum armis atque laboribus vindicata libertas, quàm propè extincta apud vos nunc foret, niſi opportuniſſimâ nuper temerarii juvenis morte reſpirâſſet. Sed pergit iſte noſter ampullari, & mirabiles tragœdias fingere, *Quoſcunq; infandus hic* parricidialis nimirum barbariſmi Salmaſiani *rumor attigit, haud ſecùs ac ſi fulmine afflati eſſent, derepente his arrectæque horrore comæ & vox faucibus hæſit.* Quod nunc primitùs auditum diſcant Phyſici, comas fulmine arrectas. Verùm quis hoc neſcit, viles & imbelles animos, magni cujuſpiam facinoris vel rumore obſtupeſcere; quódque priùs fuerunt, tum ſe maximè ſtipites indicare. Alii *lacrymas non tenuerunt*, mulierculæ credo aulicæ, aut ſiqui his molliores; inter quos & ipſe Salmaſius novâ quâdam metamorphôſi Salmacis factus eſt; & fonte hoc ſuo lacrymarum fictitio, & nocte para-

parato viriles animos emollire conatur. Moneo itaque, & cavere jubeo

——*infamis ne quem malè fortibus undis*
Salmacis enervet. —ne vir cùm venerit, exeat indè
Semivir, & tactis subitò mollescat in undis.

Fortiùs verò inquit *animati* (nam fortes puto & animosos ne nominare quidem nisi putidè potest) tantâ *indignationis flammâ exarserunt, ut vix se caperent.* Furiosos illos non flocci facimus; verâ fortitudine suíque compote istos minaces pellere, & in fugam vertere consuevimus. *Nemo certè non diras imprecatus est tanti sceleris authoribus.* Vox tamen, ut tu modò aïebas, *faucibus hæsit*; atque hæsisset utinam in hunc usque diem, si de nostris duntaxat perfugis hoc vis intelligi, quod nos etiam pro comperto habemus, nihil illis frequentius in ore esse, quàm diras & imprecationes omnibus bonis abominandas quidem, non tamen metuendas. De aliis credibile vix est, cum supplicii de rege sumti fama illuc perveniisset, repertum in libero præsertim populo fuisse ullum, tam ad servitutem natum, qui nos dicto læderet, aut factum nostrum crimini daret; immo potius omnes bonos omnia bona dixisse; quinetiam Deo gratias egisse, qui exemplum justitiæ tam illustre & excelsum ediderit, quódque cæteris regibus tam salutari documento esse possit. Istos itaque *feros ac ferreos cædem* nescio cujus *miserabilem, ac mirabilem* plorantes, cum suo tinnulo oratore, *post regium in orbe nomen natum notúmque,* frigidissimo, etiam atque etiam plorare jubemus. At quis interim è ludo ferè puer, aut è cœnobio quovis fraterculus casum hunc regis non multo disertiùs, immo Latiniùs hoc oratore regio de-

clamitâſſet? Verùm ego ineptior ſim, ſi infantiam hujus & deliramenta hunc in modum toto volumine accuratè perſequar; quod tamen libens facerem, (quoniam ſuperbiâ & faſtidio, ut ferunt, ſupra modum turget) ni mole tantùm libri inconcinnâ atque inconditâ ſe protegeret, & veluti miles ille Terentianus poſt principia lateret: callido ſanè conſilio, ut defeſſus ſingula notando etiam acerrimus quiſque, tædio priùs conficeretur, quàm omnia redargueret. Nunc ejus quoddam ſpecimen dare hac veluti proluſione duntaxat volui; & cordatis lectoribus à principio ſtatim deguſtandum hominem præbere, ut in hac paginæ unius promulſide experiamur quàm lautè nos & luculenter cæteris ferculis excepturus ſit; quantas ineptias atque infantias toto opere congeſſerit, qui tam denſas, ubi minimè decuit, in ipſa fronte collocavit. Exinde multa garrientem, & ſcombris concionantem facilè prætereo; ad noſtras autem res quod attinet, haud dubitamus quin ea, quæ authoritate Parlamenti ſcripta publicè & declarata ſunt, apud omnes bonos & prudentes exteros plus ponderis habitura ſint, quàm unius impudentiſſimi homuncionis calumniæ, & mendacia; qui ab exulibus noſtris, patriæ hoſtibus, pretio conductus, quolibet eorum dictante quibus operam ſuam locaverat, aut rumuſculum ſpargente, falſiſſima quæque corradere, & in chartam conjicere non dubitavit. Utque planè intelligant omnes quàm non illi religio ſit, quidlibet ſcribere, verum an falſum, pium an impium, haud alius mihi teſtis adhibendus erit, quàm ipſe Salmaſius. Scribit is in *Apparatu contra primatum Papæ, maximas eſſe cauſas cur Eccleſia redire ab epiſcopatu*

episcopatu debeat ad Apostolicam presbyterorum *institutionem; longè majus ex episcopatu introductum in ecclesiam esse malum, quàm illa schismata quæ priùs metuebantur: Pestem illam quæ ex eo ecclesias invasit, totum ecclesiæ corpus miserabili tyrannide pessundedisse; immo ipsos reges ac principes sub jugum misisse; Majorem in ecclesiam utilitatem redundaturam Hierarchiâ totâ extinctâ, quàm solo capite Papâ.* p.169 *Posse episcopatum cum Papatu tolli cum summo bono ecclesiæ; sublato episcopatu ruere ipsum Papatum, super illo utpote fundatum,* p.171. *Cur removeri debeat in illis regnis quæ jam Papatui renunciârunt proprias habere causas. Cur ibi episcopatus retineatur se non videre; non integram videri reformationem quæ hac in parte imperfecta sit; nihil afferri posse rationis aut causæ probabilis cur sublato Papatu retineri debeat aut possit episcopatus.* p. 197. Hæc & multò plura cùm ante annos quatuor scripserit, tantâ nunc vanitate & impudentiâ est, ut Parlamentum Angliæ graviter incusare hoc loco audeat, quòd episcopatum *non solùm senatu ejiciendum, sed etiam penitùs abjiciendum censuerint.* Quid? quòd ipsum etiam episcopatum suadet atque defendit, iisdem usus argumentis & rationibus, quas libro illo priore magno impetu confutaverat; *necessarios* nempe *fuisse episcopos, & omninò retinendos, ne mille pestiferæ sectæ & hæreses in Anglia pullularent.* O vafrum & versipellem! adeóne te etiam in sacris non puduit desultorem agere, propè dixeram, ecclesiam prodere; cujus tu ideò sanctissima institura tanto strepitu asseruisse videris, ut quoties tibi commodum esset, eo majore cum infamia ea ipsa ludificari atque subvertere posses. Neminem hoc ia-

tet, cum regni Ordines, Eccleſiæ noſtræ, ad exemplum cæterarum, reformandæ ſtudio flagrantes, epiſcopatum funditùs tollere ſtatuiſſent, primò regem interceſſiſſe, dein bellum nobis eâ potiſſimùm cauſâ intuliſſe; quòd ipſi tandem in perniciem vertit. I nunc & te defenſorem regium eſſe gloriare, qui ut regem gnaviter defendas, ſuſceptam à temetipſo eccleſiæ cauſam nunc palàm prodis atque oppugnas: cujus graviſſima quidem cenſurâ eſſes notandus. De forma autem reipub. noſtræ, quoniam tu Profeſſor triobolaris & extraneus remotis capſulis atque ſcriniis tuis nugarum refertiſſimis, quas meliùs in ordinem redigere poteras, in aliena repub. ſatagere & odioſus eſſe mavis, ſic breviter tibi, vel cuivis potiùs te prudentiori reſpondeo; eam formam eſſe quam noſtra tempora atque diſſidia ferunt; non qualis optanda eſſet, ſed qualem obſtinata improborum civium diſcordia eſſe patitur. Quæ autem Reſpub. factionibus laborat, atque armis ſe tuetur, ſi ſanæ & integræ tantùm partis rationem habet, cæteros ſive plebeios ſive optimates præterit aut excludit, ſatis profectò æqua eſt; quamvis regem & proceres, ſuis ipſa malis edocta, ampliùs nolit. *Concilium* autem illud *ſupremum* quòd inſectaris, atque etiam *Concilii Præſidem*, næ tu ridiculus es; Concilium enim illud, quod ſomnias, non eſt ſupremum, ſed Parlamenti authoritate ad certum duntaxat tempus conſtitutum, quadraginta virorum ex ſuo ferè numero, quorum quilibet cæterorum ſuffragiis præſes eſſe poteſt. Semper autem hoc uſitatiſſimum fuit, ut Parlamentum, qui noſter Senatus eſt, delectos ex ſuorum numero pauciores, quoties viſum erat

erat, conſtitueret: iis unum in locum ubivis conveniendi, & veluti minoris cujuſdam habendi Senatûs poteſtas delata eſt. Iiſdem res ſæpe graviſſimæ, quo celeriùs & majori cum ſilentio tranſigerentur, commiſſæ atque creditæ; Claſſis, exercitus, ærarii cura aut procuratio, quævis denique pacis aut belli munia. Hoc ſive concilium nominetur, ſive quid aliud, verbo fortè novum, re antiquum eſt; & ſine quo nulla omnino Reſpub. rectè adminiſtrari poteſt. De regis autem ſupplicio, & rerum apud nos converſione mitte vociferari, mitte virus illud tuum acerbitatis evomere; donec iſta *quâ lege, quo jure, quo judicio* facta ſint, te licèt repugnante, ſingulis capitibus oſtendam, & pedem conferam. Si tamen inſtas *quo jure, quâ lege,* eâ, inquam, lege quam deus ipſe & natura ſanxit, ut omnia quæ reipub. ſalutaria eſſent, legitima & juſta haberentur. Sic olim ſapientes tuî ſimilibus reſponderunt. *Leges per tot annos ratas refixiſſe* nos criminaris; bonáſne an malas non dicis, nec ſi diceres audiendus eſſes, nam noſtræ leges Ole quid ad te? Utinam plures refixiſſent tum leges tum leguleios; rectiùs ſanè & rei Chriſtianæ & populo conſuluiſſent. Frendes quòd *hæc, Manii, terræ filii, vix domi nobiles, vix ſuis noti licere ſibi crediderint.* Meminiſſes quæ te non ſolùm libri ſacri, ſed etiam Lyricus doceat.

——Valet ima ſummis
Mutare, & inſignem attenuat Deus
Obſcura promens——

Sic etiam habeto; eorum quos tu vix nobiles eſſe aïs, alios nulli veſtrarum partium vel generis nobilitate cedere; alios ex ſe natos per induſtriam atque vir-

tatem ad veram nobilitatem iter affectare, & cum nobiliſſimis quibuſque poſſe conferri; ſe autem malle *filios terræ* dici, modò ſuæ, & domi ſtrenuè facere, quam ſine terrâ & lare famos vendendo, quod tu facis, homo nihili & ſtramineus eques, in aliena terra dominorum nutu & ſtipendio famem tolerare: ab iſta, mihi crede, peregrinatione ad agnatos potiùs & gentiles deducendus, niſi hoc unum ſaperes, quòd frivolas quaſdam prælectiones & nugamenta ſcis tantâ mercede apud exteros effutire. Reprehendis quòd magiſtratus noſtri *colluviem omnium Sectarum recipiant*; quid ni recipiant? quos eccleſiæ eſt è cœtu fidelium ejicere, non magiſtratum è civitate pellere; ſiquidem in leges civiles non peccant. Primò homines ut tutò ac liberè ſine vi atque injuriis vitam agerent, convenere in civitatem; ut ſanctè & religioſè, in Eccleſiam; illa leges, hæc diſciplinam habet ſuam, planè diverſam: Hinc toto orbe Chriſtiano per tot annos bellum ex bello ſeritur, quòd Magiſtratus & Eccleſia inter ſe officia confundunt. Quapropter & Papiſticam minimè toleramus; neque enim eam tam eſſe religionem intelligimus, quàm obtentu religionis tyrannidem pontificiam civilis potentiæ ſpoliis ornatam, quæ contra ipſum Chriſti inſtitutum ad ſe rapuit. *Independentes*, quales à te ſolo finguntur, nulli apud nos unquam viſi; præter eos duntaxat qui cùm claſſes & ſynodos ſupra Eccleſiam quamque ſingularem eſſe non agnoſcant, eas omnes velut Hierarchiæ particulas quaſdam, aut certè truncum ipſum, eradicandas eſſe tecum ſentiunt. Hinc nomen Independentium apud Vulgus obtinuit. Quod reſtat video te id agere, ut regum omnium

omnium & Monarcharum non invidiam ſolùm, ſed etiam bellum atrociſſimum in nos concites. Olim Rex Mithridates, quamvis cauſâ diſſimili, omnes reges in Romanos concitabat, eadem propè calumniatus; Romanis conſilium eſſe, omnia regna ſubvertere, iis nulla humana neque divina obſtare, à principio nihil niſi partum armis habuiſſe, latrones, regnorum maximè hoſtes: Hæc Mithridates regi Arſaci: te verò in illa tua exedra infantiſſimè rhetoricantem quæ fiducia provexit, ut ad bellum hortando, & licèt nolis videri, *claſsicum canendo*, ullum vel inter pueros regem commovere te poſſe animum induceres, iſto præſertim ore tam exili & rancidulo, ut ne mures quidem Homericos, te buccinatore, bellum unquam ranunculis illaturos fuiſſe credam. Tantum abeſt ut metuam quid tu belli nobis aut periculi, homo ignaviſſime, apud exteros reges iſtâ tua rabidâ & inſulſâ ſimul facundiâ conflare poſsis: qui ad illos, acſi *regum capita* quaſi *pilas habeamus*, *de coronis quaſi trocho ludamus*, *ſceptra imperialia non pluris faciamus quàm bacula morionum capitata*, luſoriè ſanè nos defers. At tu interea, ſtultiſſimum caput, morionis ipſe baculo digniſſimus es, qui reges ac principes tam puerilibus argumentis ad bellum ſuaderi putes. Omnes deinde populos inclamas, dicto audientes tuo, ſat ſcio, minimè futuros. Hibernorum etiam conſceleratam illam ac barbaram colluviem regiis partibus in auxilium vocas. Quod unicum indicio eſſe poteſt quàm ſceleſtus ſis & væcors, quàm omnes penè mortales impietate, audaciâ, & furore ſuperes, qui devotæ gentis fidem atque opem implorare non dubitas, cujus ab impiâ ſocietate tot civium innocentiſ-

centiſsimorum ſanguine perfuſâ etiam rex ipſe aut abhorruit ſemper, aut abhorrere ſe ſimulavit. Et quam ille perfidiam, quam ille crudelitatem occultare, quantum potuit, atque ab ſe longè amovere ſummo ſtudio contendit, eam tu, bipedum nequiſſime, quo minùs ultrò atque palàm ſuſcipias, neque Deum neque homines vereris. Agedum; Hibernis igitur ſautoribus ac ſociis ad defenſionem regis jam te accinge. Caves imprimis quod cauto mehercule opus erat, nequis te Tullio fortaſſe aut Demoſtheni omnem eloquentiæ laudem præreptum ire ſuſpicaretur; & prædicis, *oratorio more non tibi agendum videri*. Næ tu haud ſtultè ſapis; id quod non potes, non videtur tibi eſſe agendum; oratoriè autem ut tu ageres quis, qui te ſatis novit, unquam exſpectavit? qui nihil elaboratè, nihil diſtinctè, nihil quod ſapiat, in lucem emittere aut ſoles aut potes; ſed veluti Criſpinus alter, aut Tzetzes ille græculus, modò ut multum ſcribas, quàm rectè non laboras; neque ſi labores, valeas. *Agetur*, inquis, *hæc cauſa toto orbe audiente, & quaſi ad judicandum ſedente*. Id adeò nobis pergratum eſt, ut adverſarium non cerebroſum & imperitum, qualis tu es, ſed cordatum & intelligentem dari jam nobis optemus. Perorans planè tragicus es, immò Ajax ipſe Lorarius: *Horum ego injuſtitiam, impietatem, perfidiam, crudelitatem proclamabo cælo & terræ, ipſoſque authores convictos poſteris tradam, reóſque peragam*. O Floſculos! Túne igitur ſine ſale, ſine genio proclamator & rabula, bonis authoribus divexandis tantùm aut tranſcribendis natus, quicquam de tuo quod vivat producere te putas poſſe? quem unà cum ſcriptis tuis futiliſsimis abreptum ætas, mihi crede,

de, proximâ oblivioni mandabit. Niſi ſi defenſio hæc regia ſuo fortaſſe reſponſo aliquid debitura eſt, ſi neglecta jam pridem & conſopita, in manus iterum ſumatur. Idque ego ab Illuſtriſsimis Hollandiæ Ordinibus peterem, ut eam è fiſco protinus dimiſſam, neque enim Theſaurus eſt, pervagari, quò velit, ſinant. Si enim quâ vanitate, inſcitiâ, falſitate referta ſit, planum omnibus fecero, quò latiùs excurrit, eò arctiùs, meâ quidem ſententiâ, ſupprimitur. Jam nos quemadmodum *reos peragat*, videamus.

Cap. I.

Quoniam tibi vano homini & ventoſo multum hinc forſitan ſuperbiæ Salmaſi, multum ſpiritûs acceſſit, magnæ ſcilicet Britanniæ regem fidei defenſorem eſſe, te verò regis, ego quidem & illum regi titulum, & hunc tibi jure pari ac merito concedam : cum ſanè rex fidem, tu regem ſic defenderis, ut cauſam uterque ſuam evertiſſe potiùs videatur. Quod cum paſſim infrà, tum hoc primo capite oſtendam. Dixeras tu quidem præfationis paginâ duodecimâ *Ornari pigmentis rhetoricis tam bonam & juſtam cauſam non debere : nam ſimpliciter rem, ut geſta eſt, narrare, regem defendere eſt.* Quando igitur toto hoc capite in quo narrationem illam

ſimplicem futuram pollicitus eras, neq; rem ſimpliciter, ut geſta eſt, narras, neq; non pigmentis, quantum in eo genere conſequi potes rhetoricis ornas, profectò vel tuo judicio ſi ſtandum eſſet, cauſa regia neque bona neque juſta erit. Quanquam hoc cave tibi ſumas quod dat nemo, poſſe te quicquam rhetoricè narrare; qui neque oratoris, neque hiſtorici, immò ne cauſſidici quidem partes narrando ſuſtinere potes; ſed quaſi circulator quiſpiam, arte circumforaneâ, magnam de te in procœmio, velut in poſterum diem, exſpectationem concitabas, non tam ut rem promiſſam tum demùm narrares, quàm ut pigmenta illa miſera, & ampullas fuco refertas lectoribus quàm plurimis divenderes. Nam *de facto dicturus tot novitatum monſtris te circundari ac terreri ſentis, ut quid primum exequaris, quid deinde, quid poſtremò, neſcias.* Hoccine eſt ſimpliciter narrare? Dicam quod res eſt, tot tuorum ipſe mendaciorum monſtris, primùm terreri te ſentis, deinde tot nugis, tot ineptiis leviſſimum illud caput non *circundari* ſolùm, ſed circumagi, *ut quid primum, qnid deinde, quid poſtremò* dicendum ullo tempore ſit, non modò nunc *neſcias*, ſed nunquam antea non neſciveris. *Inter difficultates quæ occurrunt ad exprimendam tam incredibilis flagitii immanitatem hoc unum facile dictu ſuppetit, quod iterum iterúmque repeti debet*, nempe *ſolem ipſum atrocius factum nunquam adſpexiſſe alterum.* Multa ſol aſpexit, bone magiſter, quæ Bernardus non vidit. Solem autem iterum atque iterum repetas licebit, id tu quidem prudenter feceris, quod non noſtra flagitia, ſed defenſionis tuæ frigus vehementiſſimè poſtulabit. *Regum*, inquis, *origo cum ſole novo cæpit.* Dii te, Damaſippe, deæ

deæque ſolſtitio donent, quo te calfacias, qui ne pedem ſine *ſole*; nequis fortaſſe te umbraticum doctorem eſſe dicat. At hercle etiam in tenebris es, qui jus patrium à regio non diſtinguis: & cùm reges Patriæ Patres nominaveris, eâ ſtatim metaphorâ perſuaſiſſe credis, ut quicquid de patre non negaverim, id continuò de rege verum eſſe concedam. Pater & rex diverſiſſima ſunt. Pater nos genuit; at non rex nos, ſed nos regem creâvimus. Patrem natura dedit populo, regem ipſe populus dedit ſibi; non ergò propter regem populus, ſed propter populum rex eſt; ferimus patrem, moroſum etiam & durum, ferimus & regem; ſed ne patrem quidem ferimus tyrannum. Pater ſi filium interficit, capite pœnas dabit: cur non item rex eâdem juſtiſſimâ lege tenebitur, ſi populum, id eſt filios ſuos, perdiderit, præſertim cum pater, ut nepater ſit, efficere non poſſit, rex facilè poſſit, ut neque pater ſit neque rex. Quod ſi *de facti qualitate*, quod aïs, *indè* eſtimandum eſt, tibi dico, peregrine, & rebus noſtris alieniſſime, teſtis oculatus & indigena tibi dico; nos regem neque *bonum*, neque *juſtum*, neque *clementem*, neque *religioſum*, neque *pium*, neque *pacificum*; ſed hoſtem prope decennalem, nec parentem patriæ, ſed vaſtatorem *de medio ſuſtuliſſe*. *Solet hoc fieri*, fateris, inficias enim ire non audes, *ſed non à reformatis, regi reformato*. Siquidem reformatus is dici poteſt, qui ſcriptis ad Papam literis, Sanctiſſimum appellaverat Patrem, qui Papiſtis æquior ſemper quàm Orthodoxis fuit. Talis cùm fuerit, ne ſuæ quidem familiæ primus à reformatis eſt *de medio* ſublatus. Quid? ejus avia Maria nonne à reformatis exuta regno ſolum vertere coacta eſt, ſupplicio demùm capitis affecta

fecta, ne Scotis quidem reformatis ægrè ferentibus? immo si operam contuliſſe dicam, haud mentiar. In tantâ autem regum *reformatorum* paucitate, nihil hujuſmodi accidiſſe, ut eorum aliquis morte plecteretur, non eſt quod miremur. Licere autem regem nequam, ſive tyrannum regno pellere, vel ſupplicio quovis, prout meritus erit, punire (etiam ſummorum ſententiâ Theologorum, qui ipſi reformandæ eccleſiæ authores fuere) aude tu modò negare. Concedis quàm plurimos reges non ſiccâ morte periiſſe, hunc *gladio*, illum *veneno*, alium ſqualore *carceris*, aut *laqueo*. Omnium tamen hoc tibi miſerrimum videtur, & monſtri quiddam ſimile, regem in judicium adduci, *cauſam capitis dicere coactum, condemnatum, ſecuri percuſſum*. Dic mihi, homo inſipientiſſime, annon humanius, annon æquius, annon ad leges omnium civitatum accomodatius eſt, cujuſcunque criminis reum in judicio ſiſtere, ſui defendendi copiam facere, lege condemnatum ad mortem haud immeritam ducere, ità ut damnato vel pœnitendi, vel ſe colligendi ſpatium detur, quàm ſtatim ut prehenſus eſt, indictâ cauſa pecudis in modum mactare? Quotuſquiſque eſt reorum qui ſi optio detur, non illo potiùs quàm hoc modo puniri ſe maluerit? Quæ ratio igitur animadvertendi in civem moderatior eſt habita, cur non eadem in regem quoque moderatior, & vel ipſi regi acceptior fuiſſe exiſtimanda eſt. Tu ſecretò, & ſine arbitris extinctum regem malebas, vel ut exempli tam boni ſalubritate omnis memoria careret, vel ut facti tam præclari conſcientia defugiſſe lucem, aut leges atque ipſam juſtitiam minimè ſibi amicam habuiſſe videretur. Exaggeras

aggeras deinde rem, quòd neque per tumultum aut factionem optimatium, aut rebellium furorem, sive militum sive populi; non odio, non metu, non studio dominandi, non cæco animi impetu, sed consilio & ratione meditatum diu facinus peregerint. O meritò quidem te ex jurisconsulto Grammaticum! qui ab accidentibus causæ, ut loquuntur, quæ per se nihil valent, vituperationes instituis, cum nondum docueris illud facinus in vitio an in laude ponendum sit? Jam vide quàm in te facilè incurram. Si pulchrum & decorum fuit, eò magis laudandi quod nullis affectibus occupati, solius honestatis causâ fecerint; si arduum & grave, quòd non cæco impetu, sed consilio & ratione. Quanquam ego hæc divino potiùs instinctu gesta esse crediderim; quoties memoriâ repeto; quàm inopinato animorum ardore, quanto consensu totus exercitus, cui magna pars populi se adjunxerat, ab omnibus penè regni provinciis unâ voce regem ipsum suorum omnium malorum authorem ad supplicium deposcebat. Quicquid erat, sive magistratum sive populum spectes, nulli unquam excelsiore animo, &, quod etiam adversarii fatentur, sedatiore, tam egregium facinus & vel heroïcis ætatibus dignum aggressi sunt: quo non leges tantùm & judicia, dehinc mortalibus ex æquo restituta, sed ipsam justitiam nobilitârunt, séque ipsâ illustriorem dehinc, séque ipsâ majorem post hoc insigne judicium reddidere. Jam tertiam prope hujus capitis paginam exantlavimus, nec tamen illa simplex narratio, quam promisit, usquam apparet. Queritur nos docere, *quoties rex molestè & odiosè regnat, impunè posse regno exui: ab hac*, inquit, *doctrina inducti, si*

mille

mille rebus meliorem regem habuiſſent, non ei vitam conſervâſſent. Spectate hominis acumen; nam iſtuc aveo ex te ſcire, quo pacto hoc ſequitur, niſi tu nobis conceſſeris, noſtro rege mille rebus meliorem moleſtè & odiosè regnare; unde in eum deductus es locum, ut hunc quem defendis, iis regibus qui moleſtè & odiosè regnant mille rebus deteriorem facias; id eſt tyrannorum omnium fortaſſe immaniſſimum. Macti eſtote reges tam ſtrenuo defenſore. Nunc narrare incipit. *Torſerunt eum variis crucibus.* Dic quibus. *De carcere in carcerem traduxerunt.* Nec injuriâ, quippe ex tyranno hoſtem bello captum. *Cuſtodiis ſæpè mutatis:* ne ipſæ mutarent fidem. *Libertatis interdum ſpe oſtenſâ, interdum & reſtitutionis per pactionem.* Vide quàm non antea meditatum nobis fuerit, quàm non *tempora & modos* diu captavimus regis abdicandi. Quas res ab eo tum propemodùm victore multo antè poſtulavimus, quæ niſi concederentur, nulla libertas, nulla ſalus populo ſperanda erat, eaſdem à captivo ſuppliciter, haud ſemel, immò ter & amplius petivimus; toties repulſam accepimus. Cum nulla de rege ſpes reliqua eſſet, fit Parlamenti conſultum illud nobile, nequa deinceps ad regem poſtulata mitterentur; non ex quo is tyrannus eſſe, ſed ex quo inſanabilis eſſe cœpit. Poſtea tamen quidam ex Senatorum numero nova ſibi conſilia capientes, & idoneum tempus nacti, conditiones iterum regi ferendas decernunt; pari ſanè ſcelere atque dementiâ ac Romanus olim Senatus, reclamante Marco Tullio & cum eo bonis omnibus, legatos decrevit ad Antonium: pari etiam eventu, niſi Deo immortali viſum aliter fuiſſet, illos in ſervitutem tradere, nos

in

in libertatem vindicare. Nam cùm rex nihilo plus quàm antea concessisset, quod ad firmam pacem & compositionem revera spectaret, illi tamen satisfactum sibi à Rege esse statuunt. Pars itaque sanior, cùm se rémque Publicam prodi videret, fidem fortissimi, & semper reipub. fidissimi exercitùs implorat. In quo mihi quidem hoc solum occurrit quod nolim dicere, nostras legiones rectiora sensisse quàm patres conscriptos: & salutem reipub. armis attulisse, quam illi suis suffragiis propè damnaverant. Multa deinde flebiliter narrat, verùm tam insciter, ut luctum emendicare, non commovere videatur. Dolet, quòd *eo modo, quo nullus unquam, rex supplicium capitis passus sit*: cùm sæpiùs affirmaverit, nullum unquam regem supplicium capitis omnino esse passum. Túne, fatue, modum cum modo conferre soles, ubi factum cum facto quod conferas non habes? *Supplicium*, inquit, *capitis passus est, ut latro, ut sicarius, ut parricîda, ut proditor, ut tyrannus.* Hoccine est regem defendere, an sententiam de rege ferre, eâ sanè quæ à nobis lata est, multò severiorem? quis te tam subitò pellexit ut nobiscum pronuntiares? Queritur *personatos carnifices regi caput amputâsse.* Quid hoc homine facias? questus est suprà *de parricidio in personam regis admisso*, nunc in persona carnificis admissum queritur. Quid reliqua percurram, partim falsissima, partim frivola *de pugnis* & *calcibus* militum gregariorum, & licentiâ *spectandi cadaveris quatuor solidis taxatâ*, quæ frigidissimi literatoris inscitiam & pusillitatem animi clamitant; legentem certè neminem pilo tristiorem reddere possunt: satius mehercule fuisset Carolo filio, quemvis ex eo bala-

tronum grege conduxisse, qui ad coronam in triviis elegidia cantant, quàm oratorem hunc, luctificabilem dicam, an perridiculum deplorando patris infortunio adhibuisse; tam insipidum & insulsum, ut ne ex lacrymis quidem ejus mica salis exiguissima possit exprimi. Narrare jam desiit; & quid deinde agat, dictu sanè difficile est; adeò lutulentus & enormis fluit; nunc fremit, nunc oscitat, nullum quidlibet garriendi modum sibi statuit, vel decies eadem repetendi, quæ ne semel quidem dicta non sordescerent. Et certè nescio, an blateronis cujuspiam extemporales quælibet nugæ, quas ille uno pede stans versiculis fortè effuderit, non digniores multo sint quæ chartâ illinantur; adeò indignissimas esse reor quibus seriò respondeatur. Prætereo quòd regem *religionis protectorem* laudat, qui ecclesiæ bellum intulit, ut episcopos religionis hostes & tyrannos in ecclesia retineret. *Puritatem autem religionis* quî potuit is conservare, ab impurissimis episcoporum traditionibus & cæremoniis ipse sub jugum missus? *Sectarum* verò, quibus tu *sacrilegos suos cœtus tenendi licentiam* ais *dari*, quam ipsa Hollandia non dat, errores velim enumeres: interim nemo te magis sacrilegus, qui perpetuò maledicendi pessimam omnium licentiam tibi sumis. *Non poterant graviùs rempubl. lædere quàm ejus dominum tollendo.* Disce verna, disce mastigia, nisi dominum tollis, tollis rempublicam: privata res est, non publica quæ dominum habet. *At pastores facinus eorum abominantes cum summa injustitiâ persequuntur.* Pastores illos nequis fortè nesciat quales sint, breviter dicam; iidem sunt qui regi resisten-

reſiſtendum armis eſſe, & verbo & ſcriptis docuerunt; qui omnes tanquam Merozum indeſinenter execrari non deſtiterunt, quotquot huic bello aut arma, aut pecuniam, aut vires non ſuppeditâſſent; quod illi non contra regem, ſed contra tyrannum Saule quovis aut Achabo, immo Nerone ipſo Neroniorem ſuſceptum eſſe in concionibus ſacris vaticinabantur. Sublatis epiſcopis & ſacerdotibus quos Pluralitarum & non reſidentium nomine inſectari vehementiſſimè ſolebant, in eorum ampliſſima ſacerdotia, hic bina, ille trina, quàm ocyſſimè irruebant: unde ſuos greges quàm turpiter negligant paſtores iſti meritò egregii nemo non videt: nullus pudor, nulla numinis reverentia dementes cupiditate & furiatos cohibere potuit, donec peſſimo eccleſiæ publico eâdem ipſi infamiâ flagrarent, quam paulò antè ſacerdotibus inuſſerant. Nunc quòd avaritia eorum nondum ſatiata eſt, quòd, inquies ambitione animus turbas concire, pacem odiſſe conſuevit, in Magiſtratus qui nunc ſunt, id quod priùs in regem fecerant, ſeditiosè concionari non deſinunt; regem ſcilicet pium crudeliter ſublatum; quem modò ipſi diris omnibus devotum, omni authoritate regiâ ſpoliandum, & bello ſacro perſequendum, in manus Parlamento, quaſi divinitùs, tradiderant; ſectas ſcilicet non exſtirpari, quod certè à magiſtratibus poſtulare perabſurdum eſt, qui avaritiam & ambitionem, quæ duæ in eccleſia hæreſes perniciosiſſimæ ſunt, ex ipſorum ordine paſtorum ac tribu, nullo adhuc modo aut ratione exſtirpare valuerunt. Quas illi ſectas apud nos inſectantur, obſcuras eſſe ſcio, quas ipſi ſequuntur, famoſas, & eccleſiæ Dei longè periculoſiores;

quarum principes Simon ille Magus & Diotrephes fuere. Hos tamen, nequissimi cùm sint, adeò non persequimur, ut factiosis, & res novas quotidie molientibus nimiùm indulgeamus. Offendit jam te Gallum & errabundum, quod Angli *suis molosis*, quæ tua canina facundia est, *ferociores*, nullam *legitimi successoris & hæredis* regni, nullam *natu minimi*, nullam *reginæ Bohemiæ* rationem habuerint. Tute respondebis tibi, non ego. *Ubi reipub. forma mutatur ex monarchicâ in aliam, non datur successio inter differentis regiminis curatores.* Apparat: de primatu. *Minima*, inquis, *regni unius pars* hæc omnia *per tria regna* effecit: & digni quidem, si hoc verum esset, quibus in cæteros imperium sit, viris in fœminas. *Isti sunt qui regimen regni antiquum in alium qui à pluribus tyrannis teneatur, mutare præsumpserunt*; rectè quidem illi & feliciter, quos tu reprehendere non potes, quin simul fœdissimè barbarus & solœcus sis, non moribus solùm, sed syntaxi etiam, grammaticorum opprobrium. *Angli maculam hanc nunquam deleverint.* Immò tu, licèt omnium literatorum litura ipse sis, & verè macula, Anglorum tamen famam & sempiternam gloriam nunquam valueris commaculare. Qui tantâ animi magnitudine, quantâ omni memoriâ vix audita est, non hostes tantùm armatos, sed hostiles intùs, id est superstitiosas vulgi opiniones eluctati atque supergressi, Liberatorum cognomen posthac per omnes gentes in commune sibi pepererunt: populariter id ausi, quod apud alias nationes heroïcæ tantùm virtutis esse existimatur. *Reformati & antiqui christiani* quid hac in parte fecerint, aut facturi essent, tum respondebimus, cùm de jure tecum

suo

ſuo loco agetur; ne tuo vitio laboremus, qui gerrones omnes & Battos loquacitate vincis. Quæris quid ſis in noſtra causâ *Jeſuitis* reſponſurus. Tuas res age transfuga, pudeat te facinorum tuorum, quando eccleſiam tuî pudet; qui primatum Papæ, & epiſcopos tam jactanter modò & ferociter adortus, nunc epiſcoporum aſſecla factus es. Fateris *aliquos reformatorum*, quos non nominas (ego tamen nominabo quoniam tu eos *Jeſuitis longè pejores eſſe* aïs, Lutherum nempe, Zuinglium, Calvinum, Bucerum, Paræum cum aliis multis) docuiſſe, *amovendum eſſe* tyrannum: *quis autem ſit tyrannus ad judicium ſapientium & doctorum ſe retuliſſe. Iſti vero qui? an ſapientes, an docti, an virtute nobiles, an nobilitate illuſtres.* Liceat, quæſo, populo, qui ſervitutis jugum in cervicibus grave ſentit, tam ſapienti eſſe, tam docto, támque nobili, ut ſciat quid tyranno ſuo faciendum ſit, etiamſi neque exteros, neque grammaticos ſciſcitatum mittat. Tyrannum autem fuiſſe hunc non Angliæ ſolùm & Scotiæ Parlamenta cùm verbis tum factis diſertiſſimis declaraverunt, ſed totus ferè utriuſque regni populus aſſentitus eſt; donec epiſcoporum technis & fraudibus in duas poſtea factiones diſceſſit. Quid ſi Deus, quemadmodum eos qui lucis evangelicæ participes fiant; ità eos qui decreta ejus in reges hujus mundi potentiſſimos exequantur, non multos ſapientes aut doctos, non multos potentes, non multos nobiles eſſe voluit? ut per eos qui non ſunt aboleret eos qui ſunt; ut ne glorietur caro coram eo. Tu quis es qui oblatras? an doctus? qui ſpicilegia, qui lexica & gloſſaria ad ſenectutem uſque triviſſe potiùs videris, quàm authores bonos

cum

cum judicio aut fructu perlegiſſe? unde nîl præter codices, & varias lectiones, & luxatum & mendoſum, crepas; doctrinæ ſolidioris ne guttulam quidem hauſiſſe te oſtendis. An tu ſapiens? qui de minutiis minutiſſimis rixari & mendicorum bella gerere ſoles, qui nunc aſtronomis, nunc medicis inſua arte credendis imperitus ipſe & rudis convitia dicis; qui, ſiquis tibi voculæ unius aut literulæ in exemplari quovis abs te reſtitutæ gloriolam præripere conaretur, igni & aquâ, ſi poſſes, illi interdiceres? Et tamen ſtomacharis, & tamen ringeris, quòd omnes te Grammaticum appellant. Hamondum nuper regis hujus Sacellanum imprimis dilectiſſimum in libro quodam nugatorio nebulonem palàm appellas, quòd is te grammaticum appellaviſſet: idem, credo, eſſes ipſi regi convitium facturus, & defenſionem hanc totam retractaturus, ſi Sacellani ſui de te judicium approbâſſe audiviſſes. Jam vide quàm te Anglorum unus, quos tu *fanaticos, indoctos, obſcuros, improbos* vocitare audes, contemnam & ludibrio habeam (nam nationem ipſam Anglicanam de te quicquam publicè cogitare curculiunculo, indigniſſimum eſſet) qui ſurſùm, deorſùm, quoquoverſùm verſatus & volutatus, nihil niſi grammaticus es: immo ac ſi deo cuilibet votum ipſo Mida ſtultius nuncupâſſes, quicquid attrectas, niſi cùm ſoloeciſmos facis, Grammatica eſt. Quiſquis igitur *de fæce illa plebis*, quam tu exagitas, (illos enim verè optimates noſtros, quorum ſapientiam, virtutem, & nobilitatem facta inclyta ſatis teſtantur, non ſic dehoneſtabo, ut te illis, aut tibi illos componere velim) quiſquis, inquam, de fæce illâ plebis hoc tantummodò ſibi perſuaſerit, non eſſe

eſſe ſe regibus natum, ſed deò & patriæ, multò ſanè te doctior, multò ſapientior, multo probior, & ad omnem vitam utilior exiſtimandus erit. Nam doctus ille ſine literis, tu literatus ſine doctrina; qui tot linguas calles, tot volumina percurris, tot ſcribis, & tamen pecus es.

CAP. II.

QUod argumentum pro ſe *iudubitatum* eſſe, ſuperiore capite perorans dixerat Salmaſius, *rem ità ſe habere ut creditur, cùm omnes unanimiter idem de eâ ſentiant*; quod tamen is *de facto* falſiſſimè affirmabat, id ego nunc, de jure regio diſceptaturus, potero in ipſum veriſſimè affirmare. Cùm enim regem definiat, *cujus ſuprema eſt in regno poteſtas, nulli alii niſi deo obnoxia, cui quod libet licet, qui legibus ſolutus eſt*, ſiquidem id definiri dicendum eſt, quod infinitum in terris ponitur, evincam ego contrà, non meis tantùm, ſed vel ipſius teſtimoniis, & rationibus, nullam gentem aut populum, qui quidem ullo numero ſit, nam omnem penetrare barbariem neceſſe non eſt; nullam, inquam, gentem iſtiuſmodi jura aut poteſtatem regi conceſſiſſe, *ut legibus ſolutus eſſet, ut quod libet liceret, ut omnes judicaret, à nemine judicaretur*; nec verò ullum cujuſcunq; gentis tam ſervili ingenio exſtitiſſe puto, præter unum Salmaſium, qui tyrannorum immania quæq; flagitia regum jura eſſe aſſeverârit. Eorum plerique apud nos, qui regi maximè favebant, ab hac tam turpi ſententiâ ſemper abhorruere, quinetiam ipſe, nondum pretio corruptus, his de rebus

rebus longè aliter ſenſiſſe aliis jampridem ſcriptis facilè deprehenditur. Adeò ut hæc non ab homine libero in libera civitate, nedum in Repub. nobiliſſimâ, & Batavorum Academiâ celeberrimâ, ſed in ergaſtulo quovis aut cataſtâ, tam ſervili vernilitate ſcripta eſſe videantur. Etenim, ſi quicquid regi libet, id jure regio licitum erit, quod teterrimus ille Antoninus Caracalla ab Juliâ novercâ per inceſtum edoctus non ſtatim auſus eſt credere, nemo profectò eſt aut unquam fuit, qui tyrannus dici debeat. Cùm enim divina omnia atque humana jura violavit, nihilo tamen minùs rex, jure regio inſons erit. Quid enim peccavit homo æquiſſimus? jure ſuo uſus eſt in ſuos. Nihil rex tam horrendum, tam crudele, támque furioſum committere in ſuos poteſt, quod præter jus regium fieri quiſpiam poſſit queri aut expoſtulare. Hoc *tu jus regium à jure gentium, vel potiùs naturali originem habere* ſtatuis bellua? Quid enim hominem te dicam, qui in omne hominum genus, adeò iniquus & inhumanus es, quíque omnem gentem humanam deo ſimillimam ſic deprimere atque projicere conaris, ut quos nunc ſuperſtitio, nunc ſcelus aut ignavia quorundam, aut denique perfidia tam feros atque immites dominos gentibus impoſuit, eos à natura matre mitiſſimâ comparatos atque impoſitos eſſe doceas. Quâ tu nefariâ doctrinâ multo jam ferociores factos, non ſolùm ad proterendos omnes mortales, & poſthac miſeriorem in modum conculcandos immittis, ſed jure naturali, jure regio, ipſis etiam populi legibus in populum armare, quo nihil ſimul ſtultius & ſceleratius eſſe poteſt, contendis. Dignus profectò qui contra atque olim Dionyſius

sius ex grammatico tyrannus ipse sis; non quo tibi in alium quemvis detur illa regia licentia malè faciendi, sed illa altera malè pereundi: quâ solâ, ut inclusus ille Capreis Tiberius, à temetipso perditus quotidie te sentias perire. Verùm jus illud regium paulò accuratiùs quale sit consideremus. *Sic Oriens totus*, inquis, *judicavit, sic Occidens.* Non reponam tibi quod Aristoteles & Marcus Cicero, authores, si qui alii, cordatissimi, ille in Politicis, hic in oratione de Provinciis scripsit, Gentes Asiaticas facilè servitutem pati, Judæos autem & Syros servituti natos fuisse: fateor paucos ferè libertatem velle, aut eâ posse uti, solos nempe sapientes, & magnanimos; pars longè maxima justos dominos mavult, sed tamen justos; injustos & intolerabiles ferendi neque Deus unquam universo generi humano tam infensus fuit, neque ullus unquam populus tam ab omni spe & consilio derelictus, ut necessitatem hanc atque legem omnium durissimam in se atque in suos liberos ultro statueret. Profers imprimis *verba regis in Ecclesiaste sapientiâ clari.* Nos itaque ad legem Dei provocamus, de rege posteriùs videbimus; cujus exinde sententiam rectiùs intelligemus. Audiatur ipse Deus, Deut. 17. *Cùm ingressus fueris in terram, quam Jehova Deus dat tibi, & dices statuam super me Regem sicut omnes gentes quæ sunt circa me:* Quod ego omnes velim etiam atque etiam animadvertant, teste hìc ipso Deo, penes populos omnes ac nationes arbitrium semper fuisse, vel eâ, quæ placeret, formâ reipub. utendi, vel hanc in aliam mutandi: de Hebræis disertè hoc dicit Deus, de reliquis haud abnuit: deinde formam reipub. monarchiâ perfectiorem, ut sunt res humanæ, suíque popu-

li magìs ex usu deo visam esse: cùm hanc ipse formam instituerit; monarchiam non nisi serò petentibus, ídque ægrè concederet. Sin regem planè vellent, ut ostenderet Deus id se liberum Populo reliquisse, ab uno an à pluribus respub. administaretur, modò justè, regi etiam futuro leges constituit, quibus cautum erat, ut *ne multiplicet sibi equos, ne uxores, ne divitias*; ut intelligeret nihil sibi in alios licere, qui nihil de se statuere extra legem potuit. Jussus itaque est *omnia legis illius præcepta*, etiam suâ manu perscribere; perscripta *observare*; *ne efferatur animus ejus præ fratribus suis*. Ex quo perspicuum est, regem æquè ac populum istis legibus astrictum fuisse. In hanc ferme sententiam scripsit Josephus, legum suæ gentis interpres idoneus, in suâ repub. versatissimus, mille aliis tenebrionibus Rabbinis anteponendus. Antiquitat. lib. 4. Αριστοκρατία μὲν οὖν κράτιστον, &c. *Optimum est*, inquit, *optimatium regimen*; *nec vos alium reipub. statum requiratis*; *satis enim est Deum habere præsidem. Attamen si tanta vos regis cupido ceperit, plus legibus & Deo tribuat is, quàm suæ sapientiæ*; *prohibeatur autem, si potentior fieri studet, quàm rebus vestris expedit*. Hæc & plura Josephus in istum Deuteronomii locum. Alter Philo Judæus, gravis author, Josephi coætaneus, legis Mosaïcæ studiosissimus, in quam universam diffusâ commentatione scripsit, cum in libro de creätione Principis hoc caput legis interpretatur, non alio pacto regem legibus solvit, atque hostis quilibet solutus legibus dici possit, τοὺς ἐπὶ λύμῃ καὶ ζημίᾳ τῶν ὑπηκόων, &c. *qui*, inquit, *ad perniciem & detrimentum populi magnam sibi acquirunt potentiam, non reges sed hostes appellandi sunt*; *ea facientes, quæ hostes nullâ pace reconciliandi*

conciliandi faciunt; nam qui per speciem gubernandi faciunt injuriam, apertis hostibus pejores sunt; hos enim facile est propulsare, illorum autem malitia haud facile detegitur. Detecti igitur quid obstat quo minùs hostium loco habendi sint? Sic libro secundo Allegoriarum Legis, *rex & tyrannus contraria sunt*; & deinde, *rex non imperat tantùm, sed paret.* Vera sunt ista, dicet aliquis; regem oportet quidem leges, ut qui maximè, observare; verùm si secùs fecerit, quâ lege puniendus? eâdem, inquam, lege quâ cæteri; exceptiones enim nullas reperio. Sed nec de Sacerdotibus, sed nec de infimis quidem magistratibus puniendis lex ulla scribitur; qui omnes, cùm de iis puniendis nulla lex scripta sit, pari certè jure & ratione possent impunitatem scelerum omnium sibi vendicare; quam tamen neque eorum quisquam vendicavit, neque ullum iis arbitror idcirco esse daturum. Hactenus ex ipsa Dei lege didicimus regem legibus obtemperare debuisse; nec se præ cæteris efferre, qui etiam fratres ejus sunt. Nunc an quid aliud Ecclesiastes moneat videamus. Cap. 8. ver. 1. &c. *Mandatum regis observa; vel propter juramentum Dei, ne perturbatè à facie ejus abito, ne persistito in re malâ, nam quicquid volet faciet. Ubi verbum regis, ibi dominatio, & quis dicat ei quid facis?* Satis constat Ecclesiastem hoc in loco non synedrio magno, non senatui, sed privato cuique præcepta dare. Jubet mandata sua observare, vel propter juramentum Dei; at quis jurat regi, nisi rex vicissim in leges divinas atque patrias juratus sit? Sic Reubenitæ & Gaditæ obedientiam suam Jehosuæ pollicentur, Jos. 1. *Ut dicto audientes Mosi fuimus, ità erimus tibi, modò ut Deus tecum sit, quemadmodum fuit cum Mose* Con-

ditionem vides expreſſam; Alioquin ipſum audi Eccleſiaſten, cap. 9. *Verba ſapientum ſubmiſſa potiùs audienda eſſe, quam clamorem dominantis inter ſtolidos.* Quid porrò monet? *Ne perſiſtito in re malâ, nam quicquid volet faciet*, in malos nimirum faciet authoritate legum armatus, nam leniter, aut ſeverè agere, prout volet, poteſt. Nihil hìc tyrannicum ſonat, nihil quod vir bonus extimeſcat. *Ubi verbum regis ibi dominatio, & quis dicat ei quid facis?* Et tamen legimus qui regi dixerit non ſolùm quid feciſti, ſed etiam ſtultè feciſti. Sam. 13. At Samuel extraordinarius. Tuum tibi regero, licèt infrà dictum pag. 49. *quid*, inquis, *extraordinarium in Saule & Davide?* itidem ego, quid, inquam, in Samuele? Propheta fuit: ſunt & illi hodie, qui ejus exemplo faciunt; ex voluntate enim Dei vel *expreſſâ* vel *tacitâ* agunt: quod etiam ipſe infrà concedis, pag. 50. Prudenter igitur Eccleſiaſtes hoc in loco monet privatos, ne cum rege contendant: nam etiam cum divite, cum potenti quovis, ut plurimùm, damnoſa contentio eſt. Quid ergò? an optimates, an omnes reliqui magiſtratus, an populus univerſus quoties delirare libet regi, ne hiſcere quidem audebunt? an ſtolido, impio, furenti, bonis omnibus perniciem machinanti non obſtabunt, non obviam ibunt, ne divina omnia atque humana pervertere occupet, ne rapinis, ne incendiis, ne cædibus per omnes regni fines graſſetur ita *legibus ſolutus, ut quod libet liceat?* O de Cappadocis eques cataſiis! quem omnis libera natio (ſi unquam poſt hoc in natione libera pedem ponere audebis) aut in ultimas terras veluti portentum exportandum ejicere, aut ſervitutis candidatum dedere in piſtrinum debebìt, eâ lege

atque

atq; omine, ut ſi te inde exemerit, ipſa ſub aliquo tyranno, eóque ſtultiſſimo, pro te molat. Quid enim poterit dici, aut ab aliis dictum peti tam truculentum, aut ridiculum, quod in te non cadat? Perge modò: *Iſraëlitæ regem à Deo petentes eodem jure ſe ab eo gubernari velle dixerunt, quo omnes aliæ nationes, quæ hoc regimine uterentur. At Orientis reges ſummo jure, & poteſtate non circumſcriptâ regnabant, Teſte Virgilio.*

——Regem non ſic Ægyptus & ingens
Lydia, nec populi Parthorum, & Medus Hydaſpes
Obſervant.——

Primùm quid noſtrâ refert qualem ſibi regem Iſraëlitæ voluerint, præſertim Deo irato, non ſolùm quòd regem vellent ad exemplum gentium, & non ſuæ legis, ſed planè quòd vellent regem? Deinde regem injuſtum, aut legibus ſolutum petiviſſe credibile non eſt, qui Samuëlis filios legibus obſtrictos ferre non potuerunt, & ab eorum tantùm avaritiâ ad regem confugerunt. Poſtremò quod ex Virgilio recitas, non probat reges Orientis *abſolutâ poteſtate* regnâſſe; Apes enim illæ Virgilianæ, quæ vel Ægyptiis & Medis obſervantiores regum ſunt, teſte tamen eodem Poëta—— *Magnis agitant ſub legibus ævum.*—— Non ergò ſub regibus omni lege ſolutis. At vide quàm tibi minimè velim malè; cũ plerique te nebulonem eſſe judicent, oſtendã te perſonã tantùm nebulonis mutuam ſumpſiſſe. In Apparatu ad primatum Papæ doctores quoſdam Tridentinos exemplo Apium uſos aïs, ut monarchiam Papæ probarent: ab his tu pari malitiâ hoc mutuum cepiſti. Quod illis itaque reſpondiſti cùm probus eſſes, jam factus nebulo tute re-

ſpondebis tibi, tuáque tibi manu perſonam nebulonis detrahes. *Apium reſpub. eſt; atque ità Phyſici appellant: Regem habent, ſed innocuum; ductor eſt potiùs quàm tyrannus, non verberat, non vellicat, non necat apes ſubditas.* Minimè igitur mirum, ſi ità obſervant. Iſtas mehercule apes malâ ave tibi tactio erat; Tridentinæ enim licèt ſint, fucum te eſſe indicant. Ariſtoteles autem, rerum politicarum ſcriptor diligentiſſimus, monarchiæ genus Aſiaticæ, quod & barbaricum vocat, κατὰ νόμον, id eſt, ſecundùm legem fuiſſe affirmat. Pol. 3. immo cum monarchiæ quinque ſpecies enumeret, quatuor ſecundùm legem, & ſuffragante populo fuiſſe ſcribit, tyrannicas autem, quòd iis tanta poteſtas, volente licèt populo, data erat; regnum verò Laconicum maximè regnum videri, quòd non omnia penès regem erant. Quinta, quam is παμβασιλείαν vocat, & ad quam ſolam id refert, quod tu regum omnium jus eſſe ſcribis, ut ad libitum regnent, ubinam gentium, aut quo tempore unquam obtinuerit non dicit: nec aliam ob cauſſam feciſſe mentionem ejus videtur, quàm ut abſurdam, injuſtam, & maximè tyrannicam eſſe demonſtraret, Samuelem aïs, cùm eos ab eligendo rege deterreret, *jus illis regium* expoſuiſſe. Unde hauſtum, à lege dei? at illa lex jus regium, ut vidimus, longè aliud exhibuit: an ab ipſo deo per Samuëlem loquente? at improbavit, vituperavit, vitio dedit: non igitur jus regium divinitùs datum, ſed morem regnandi praviſſimum, ſuperbiâ regum & dominandi libidine arreptum expoſuit propheta; nec quid debebant reges, ſed quid volebant facere; rationem enim regis populo indicavit, ſicut antea rationem ſacerdotum Eliadarum

darum eodem verbo (quod tu p. 33. Hebraïco etiam ſoloœciſmo משפט vocas) ſuprà indicaverat. C. 2. *ratio ſacerdotum iſtorum cum populo hæc erat, v.* 13. impia videlicet, odioſa, & tyrannica: ratio itaque illa nequaquam jus erat ſed injuria. Sic etiam patres antiqui hunc locum expoſuerunt; unus mihi erit multorum inſtar, Sulpitius Severus, Hieronymi æqualis, eíque charus, & Auguſtini judicio vir doctrinâ & ſapientiâ pollens. Is in hiſtoria ſacra Samuelem aït dominationem regiam, & ſuperba imperia populo exponere. Sanè jus regium non eſt dominatio & ſuperbia; ſed jus atque imperium regium, teſte Salluſtio, conſervandæ libertatis atque augendæ reipub. cauſsâ datum, in ſuperbiam dominationémque ſe convertit. Idem Theologi omnes Orthodoxi, idem Jurisconſulti, idem rabbini plerique, ut ex Sichardo didiciſſe potuiſti, de explicatione hujus loci ſentiunt; ne Rabbinorum enim quiſquam jus regis abſolutum iſto loco tractari dixit. Ipſe infrà cap. 5. pag. 106. *non Alexandrinum Clementem ſolùm, ſed omnes hìc* quereris *errare*, te unum ex omnibus rem acu tetigiſſe: Jam verò cujus vel impudentiæ eſt vel ſocordiæ, contra omnes, præſertim orthodoxos, mores regum ab ipſo Deo damnatiſſimos in jus regium convertere; & honeſtâ juris præſcriptione defendere: cum jus tamen illud in rapinis, injuriis, violentiis, contumeliis ſæpiùs conſiſtere fatearis. An quiſquam ſic *ſui juris* unquam fuit, ut rapere, agere, proſternere, permiſcere omnia ſibi liceret? an Latini, quod affirmas, hæc *ſuo jure ab aliquo fieri unquam dixerunt?* Dixerat apud Salluſtium C. Memmius tribunus Plebis, in ſuperbiam & impunita flagitia nobilitatis invectus,

vectus, *impune quælibet facere, id eſt, regem eſſe*; Arriſit hoc tibi, & ſtatim in lucro ponis, nequicquam ſanè, ſi paulùm evigilaveris. An jus hic regium aſſeruit? annon plebis ignaviam potiùs increpuit, quæ nobiles impunè dominari ſineret, eóſque mores regios jam rurſus pateretur, quos jure ſuo majores illorum cum rege ipſo finibus expulerant. Marcum Tullium ſaltem conſuluiſſes; is te & Salluſtium, & Samuelem etiam rectiùs interpretari docuiſſet. Qui pro C. Rabirio *nemo*, inquit, *noſtrûm ignorat conſuetudinem regiam; regum ſunt hæc imperia, animadverte & dicto pare*; aliáque hujuſmodi ex poëtis ibidem recitat, quæ non jus, ſed *conſuetudinem regiam* vocat, eáque legere & ſpectare nos aït debere, non *ut delectemur ſolùm, ſed ut cavere etiam & effugere diſcamus.* Vides quàm te malè multaverit Salluſtius, quem tyrannis inimiciſſimum, juris tyrannici patronum attuliſſe te putabas. Nutare, mihi crede, & ſuum ſibi occaſum accelerare jus regium videtur, dum ruentis in modum tenuiſſima quæque ſic arripit, ſéque ſuſtinere iis teſtibus atque exemplis conatur, quæ tardiùs fortaſſe alioqui ruiturum vehementiùs proturbant. *Summum*, inquis, *jus, ſumma injuria eſt, id in regibus maximè locum habet; qui cùm ſummo jure utuntur, ea faciunt in quibus Samuel dicit jus regis eſſe poſitum.* Miſerum jus; quod tu jam ad extrema perductus, niſi per ſummam injuriam defendere ulteriùs non potes! Summum jus id dicitur, cùm quis formulas legum ſectatur, ſingulis penè literis immoratur, æquitatem non ſervat; aut ſcriptum jus callidè nimis & malitioſè interpretatur, ex quo illud proverbium Cicero ortum eſſe aït. Cùm autem jus omne de fonte juſtitiæ manare certum ſit, impius

impius sis necesse est, qui *regem injustum esse, iniquum, violentum, raptorem esse, & quales esse solebant* qui pessimi erant, jus regis esse dicis, idque *prophetam populo insinuâsse*. Quod enim jus summum aut remissum, scriptum aut non scriptum ad maleficia perpetranda esse potest? Id ne tibi de aliis concedere, de rege pernegare in mentem veniat, habeo quem tibi opponam, & puto regem, qui istiusmodi jus regium & sibi & deo invisum esse profitetur: Psal. 94. *an consociaretur tibi solium ærumarum, formantis molestiam per statutum.* Noli igitur deo hanc atrocissimam injuriam facere, quasi is regum pravitates & nefaria facinora jus esse regium doceret, qui etiam hoc nomine societatem cum improbis regibus se detestari docet, quòd molestiam & ærumnas omnes populo juris regii titulo creare soleant. Noli Prophetam Dei falsò insimulare; quem, tu dum juris regii isto loco doctorem habere putas, non verum nobis affers Samuelem; sed, ut venefica illa, inanem umbram evocas; quamvis & illum ab inferis Samuelem non adeò mendacem fuisse credam, quin illud quod tu jus regium vocas, impotentiam potiùs tyrannicam dicturus fuisset. Jus datum sceleri legimus, túque *licentiæ jure concessæ reges minùs bonos uti consuevisse* ais. At jus hoc ad perniciem humani generis abs te introductum non esse à deo datum probavimus; restat, ut sit à Diabolo; quod infrà clariùs liquebit. *Hæc*, inquis, *licentia dat posse, si velis*; & authorem hujus juris habere Ciceronem præ te fers. Nunquam ægrè facio ut testimonia tua recitem, tuis enim ipse testibus confice re te soles. Audi igitur verba Ciceronis in 4ta Philip. *Quæ causa justior est belli gerendi, quàm servitutis depul-*

ſio? in qua etiamſi non ſit moleſtus dominus, tamen eſt miſerrimum poſſe ſi velit. poſſe vi ſcilicet; nam de jure ſi loqueretur, repugnantia diceret, & ex juſta belli cauſa injuſtam faceret. Non eſt igitur jus regium quod tu deſcribis, ſed injuria, ſed vis, & violentia regum. Tranſis ab regia licentiâ ad privatam: *licet privato mentiri, licet ingrato eſſe.* Licet & regibus; quid inde efficis? licebit ergò regibus impunè rapere, occidere, ſtuprare? Quid intereſt ad injuriæ gravitatem rex an latro, an aliunde hoſtis populum occidat, diripiat, in ſervitutem agat, eodem certè jure, & hunc & illum humanæ ſocietatis inimicum, & peſtem propulſare, atque ulciſci debemus; immo regem eò juſtius quòd is tot beneficiis & honoribus noſtris auctus commiſſam ſibi ſub juramento publicam ſalutem prodat. Concedis poſtremò *leges dari à Moſe ſecundùm quas rex ille quandoq; eligendus imperare debebat, quamvis diverſas ab illo jure quod Samuel propoſuit.* Quod cum aſſertione tua dupliciter pugnat; cùm enim regem legibus omnino ſolutum poſueris, nunc obſtrictum dicis: dein jus juri contrarium ponis Moſis & Samuëlis, quod eſt abſurdum. At *ſervi,* inquit Propheta, *vos eritis regi.* Ut ſervos fuiſſe non abnuerim, non jure tamen regio ſervi fuerunt, ſed regum fortaſſe plurimorum uſurpatione & injuſtitiâ. Illam enim petitionem obſtinatam non jure regio, ſed ſuo merito in pœnam illis ceſſuram propheta præmonuit. At verò ſi regi legibus ſoluto quicquid libet licuerit, profectò rex longè plus quàm dominus erit, populus infra omnium ſervorum infimos plus quàm infimus. Servus enim vel alienigena legem dei vindicem injurioſum in dominum habebat;

populus

populus univerſus, libera nimirum gens, vindicem in terris neminem, nullam legem habebit, quò læſus, afflictus & ſpoliatus confugiat: a ſervitute regum Ægyptiorum ideo liberatus, ut uni ex fratribus ſuis duriore ſi libeat ſervitute opprimendus traderetur. Quod cum neque divinæ legi nec rationi conſentaneum ſit, dubium nemini eſſe poteſt, quin propheta mores enarraverit, non jus regum, neque mores prorſus regum omnium, ſed plurimorum. Deſcendis ad rabbinos, duoſque adducis eâdam, quâ priùs, infelicitate: nam caput illud de rege in quo R. Joſes jus regium aiebat contineri, Deuteronomii eſſe, non Samuëlis manifeſtum eſt. Samuëlis enim ad terrorem duntaxat populo injiciendũ pertinere rectiſſimè quidem & contra te dixit R. Judas. Pernicioſum enim eſt id jus nominari atq; doceri quod injuſtitia planè eſt, niſi abuſivè forſitan jus nominetur. Quo etiam pertinet verſus 18. *Et exclamabitis die illa propter regem veſtrum, ſed non exaudiet vos Jehovah*; obſtinatos nimirum iſta pœna manebat, qui regem nolente deo dari ſibi voluerunt. Quanquam iſta verba non prohibent, quo minus & vota & quidvis aliud tentare potuerint. Si enim clamare ad deũ contra regem populo licebat, licebat procul dubio omnem etiam aliam inire rationem honeſtam ſeſe a tyrannide expediendi. Quis enim quovis malo cum premitur, ſic ad deum clamat ut cœtera omnia quæ officii ſunt ſui negligat, ad otioſas tantùm precesdevolutus? Verum utcunque ſit, quid hoc ad jus regium, quid ad jus noſtrum? qui regem nec invito deo unquam petivimus, nec ipſo dante

accepimus, ſed jure gentium uſi, nec jubente deo nec vetante, noſtris legibus conſtituimus. Quæ cùm ità ſe habeant, non video quamobrem nobis laudi atque virtuti tribuendum non ſit, regem abjeciſſe; quandoquidem Iſraëlitis crimini eſt datũ regem petîſſe. Quod etiam res ipſa comprobavit; nos enim qui regem, cùm haberemus, deprecati ſumus, tandem exauditos deus liberavit; illos, qui cùm non haberent, à deo efflagitabant, ſervire juſſit; donec Babylone redeuntes ad priſtinum reipub. ſtatum reverſi ſunt. Ludum Talmudicum deinde aperis; quin & hoc ſiniſtro augurio tentatum. Dum enim regem non judicari cupis oſtendere, oſtendis ex Codice Sanhedrim *regem nec judicari nec judicare*; quod cum petitione iſtius populi pugnat, qui ideo regem petebant, ut judicaret: id fruſtrà reſarcire ſtudes; intelligi nempe id de regibus Poſt-babylonicis debere. At ecce tibi Maimonides, qui *hanc inter reges Iſraëlitas & Judæos differentiam ponit: Davidis enim poſteros judicare & judicari*; Iſraëliticis neutrum concedit. Occurris tibi, tecum enim litigas, aut cum Rabbinis tuis; meam rem agis. Hoc *primis in regibus locum non habuiſſe*, quia dictum eſt v. 17. *vos eritis ei ſervi*: conſuetudine ſcilicet, non jure; aut ſi jure, pœnas petendi regis, quamvis non ſub hoc fortè vel ſub illo, at ſub pleriſque luebant, quod nos non attingit. Tibi verò adverſario opus non eſt, adeò ſemper tibi adverſaris. Narras enim pro me, ut primò Ariſtobulus, pòſt Jannæus cognomento Alexander, jus illud regium, non à ſynedrio juris cuſtode, & interprete acceperint, ſed paulatim ſibi aſſumpſerint, & ſenatu renitente uſurpaverint: quorum in gratiam bella illa fabula de primo-

ribus

ribus synedrii *à Gabriele exanimatis* adinventa est, júsque hoc magnificum, quo niti maximè videris, *regem* scilicet *non judicari*, ex illa fabula plusquam anili, utpote rabbinicâ, conflatum esse fateris. Reges autem Hebræorum *judicari posse, atque etiam ad verbera damnari* fusè docet Sichardus ex libris Rabbinicis, cui tu hæc omnia debes, & tamen obstrepere non erubescis. Quinimmo legimus ipsum Saulem cum filio Jonathane sortis judicium atque etiam capitale subiisse, suóque ipsum edicto paruisse. Uzzias quoque à sacerdotibus templo deturbatus, lepræ judicio, tanquam unus è populo, se submisit, réxque esse desiit. Quid si templo excedere, quid si magistratu abire, & seorsim habitare noluisset, jus illud regium legibus solutum sibi asseruisset, an passuros fuisse censes Judæos, & sacerdotes templum contaminari, leges violari, populum universum contagione periclitari? In leprosum ergò regem vigebunt leges, in tyrannum nihil poterunt? Ecquis tam demens, aut stultus est, ut existimet, cùm rex morbosus nè populum contagione lædat, cautum atque provisum legibus sit, si rex impius, iniquus, crudelis populum diripiat, excruciet, occidat, rempub. funditùs evertat, nullum his malis longè gravioribus remedium legibus repertum esse? Verùm *exemplum ullius regis afferri non potest, qui judicium capitis subierit in jus vocatus.* Ad illud Sichardus haud absurdè respondet, perinde esse, ac si quis ad hunc modum differeret. Cæsar nunquam citatus est coram Electore; ergò si Palatinus diem Cæsari dixerit, non tenetur Cæsar in judicio respondere. Cùm tamen doceat Bulla aurea Carolum 4^tum^ se & successores suos huic cognitioni

ſubjeciſſe. Quid in corrupto populi ſtatu regibus adeò indultum fuiſſe miramur, ubi tot privati aut opibus ſuis aut gratiâ impunitatem vel graviſſimorum ſcelerum aſſequuntur. Illud autem ἀνυπεύθυνον, id eſt *a nemine pendere, nulli mortalium rationem reddere*, quod tu regiæ Majeſtatis maximè proprium eſſe ais, Ariſtoteles Polit. 4. c. 10. maximè tyrannicum, & in libera natione miminè ferendum eſſe affirmat. Tu vero Antonium tyrannum immaniſſimum, Romanæ reipub: everſorem, idoneum ſanè authorem producis, non eſſe juſtum repoſci a Rege factorum ſuorum rationem: & tamen Herodem cædis reum ad cauſam dicendam in Parthos proficiſcens accerſivit ad ſe Antonius: & animadverſurus etiam in regem fuiſſe creditur, niſi rex eum auro corrupiſſet. Ita ab eodem fonte profluxit regiæ poteſtatis Antoniana aſſertio, & tua *regia defenſio*. At non ſine ratione, inquis, *nam reges ab alio non habent quod regnant, ſed ſoli deo acceptum referunt*. Dic ſodes quinam? nam iſtiuſmodi reges exſtitiſſe unquam, nego. Primus enim Saul, niſi populus refragante etiam deo regem voluiſſet, nunquam rex fuiſſet; & quamvis rex renuntiatus eſſet Miſpæ, vixit tamen penè privatus, armentum patris ſecutus, donec Gilgale rex a populo ſecundùm creatus eſt. Quid David? quamvis unctus a deo, nonne iterum unctus eſt ab Judæis Chebrone, deinde ab omnibus Hebræis, pacto tamen prius fœdere? 2 Sam. 5. 1 Chron 11. fœdus autem obligat reges, & intra certos fines continet. Sedit Salomon, inquis, *ſuper ſolium Domini & cunctis placuit*, 1 Paralip. 29. ergo & placuiſſe populo aliquid erat. Conſtituit Jehoiadas regem Joaſum, fœdus

fœdus tamen eodem tempore pepigit inter regem & populum. 2. Reg. 11. Hos reges, necnon & reliquos Davidis posteros & a deo & a populo constitutos fateor; cæteros omnes, ubicunque gentium, a populo tantùm constitutos esse affirmo; tu ostende constitutos esse a deo; nisi eâ solum ratione quâ omnia cùm maxima tùm minima a deo fieri & constitui dicuntur. Solium itaque Davidis peculiari quodam jure solium Jehovæ dicitur; solium aliorum regum non alio, atque cætera omnia, Jehovæ sunt. Quod tu ex eodem capite didicisse potuisti v. 11, 12. *tua sunt omnia in cælo & in terra, tuum est, Jehova, regnum, Divitiæ & gloria a facie tua sunt, vis & potentia, &c.* Diciturque hoc toties, non ut intumescant reges, sed ut moneantur, quamvis deos se esse putent, deúm tamen supra se esse, cui debent omnia. Unde illa Essenorum & Poetarum doctrina, reges *non sine deo, & ab Jove esse* facile intelligitur; omnes enim homines a deo itidem sumus, deique genus. Jus igitur hoc universum dei, non tollit jus populi; quo minùs omnes cæteri reges, non a deo nominati, regnum suum soli populo acceptum referant; cui propterea rationem reddere tenentur. Quod, quanquam Vulgus assentari regibus solet, ipsi tamen reges sive boni, ut Homericus ille Sarpedon, sive mali, ut illi apud Lyricum tyranni, agnoscunt.

Γλαῦκε τίη δὴ νῶι τετιμήμεθα μάλιστα, &c.

Glauce cur nos maximo honore afficimur
In Lycia, omnes autem nos tanquam deos intuentur.

Ipse sibi respondet; quia virtute cæteris prælucemus: quare fortiter pugnemus, inquit, ne Lycii nobis ignaviam objiciant: quâ voce & honores regios à populo accep-

acceptos, & bellicæ administrationis rationem populo reddendam esse innuit. Mali autem reges, ut metum populo incutiant, deum imperii regii authorem palàm prædicant: tacitis autem votis nullum numen præter Fortunam venerantur. Juxta illud Horatii.

Te Dacus asper, te profugi Scythæ,
Regúmque matres barbarorum, &
Purpurei metuunt tyranni,
Injurioso ne pede proruas
Stantem columnam, neu populus frequens
Ad arma cessantes, ad arma
Concitet, imperiúmque frangat.

Si ergò reges hodie per deum regnant, etiam populi per deum in libertatem se vindicant, quandoquidem omnia à deo & per deum fiunt. Utrumque etiam æquè testatur Scriptura, & reges per eum regnare, & per eum solio dejici; cùm tamen id utrumque longè sæpius à populo fieri perspiciamus, quàm à deo. Jus itaque populi pariter ac regis, quicquid est, à deo est. Populus ubicunque sine deo manifesto regem creavit, potest eodem jure suo regem rejicere. Tyrannum sanè tollere quàm constituere divinius est; plúsque dei cernitur in populo quoties injustum abdicat regem, quàm in rege qui innocentem opprimit populum. Immo reges noxios deo authore judicat populus: hoc enim ipso honore dilectos suos decoravit deus, Psal. 149. ut Christum regem suum laudibus celebrantes, gentium reges, quales sub evangelio sunt omnes tyranni, *vinculis coërcerent, ínque eos jus scriptum exercerent*, qui jure omni scripto atque legibus solutos se esse gloriantur. Ne quis tam stolidè, ne quis tam impiè credat tanti esse apud deum reges, ferè mortalium ignaviſſimos, ut

eorum

eorum nutu orbis terrarum totus pendeat & gubernetur; eorum ut gratiâ, præque illis, divinum, ut ita dicam, hominum genus eodem quo bruta & vilissima quæque animalia loco atque numero habendum sit. Agè nunc, ne nihil enim agas, M. Aurelium, quasi tyrannis faventem, in medium profers; at satius tibi fuit Marcum Aurelium non attigisse. Ille an deum de principibus solum judicare dixerit nescio. Xiphilinus certè quem citas de αὐταρχία loquitur; περὶ αὐταρχίας ὁ θεὸς μόνος κρίνειν δύναται· αὐταρχίαν autem monarchiæ synonymum illic esse non assentior; eóque minùs quo sæpius præcedentia lego; nam quî cohæreat, aut quid sibi velit aliena illa sententia subito insititia, qui legerit miretur; præsertim cùm Marcus Aurelius Imperatorum optimus, non aliter cum populo egerit, ut Capitolinus tradit, quàm est actum sub civitate liberâ; jus autem populi quin supremum tunc fuerit nemo dubitat. Idem Thraseam, Helvidium, Catonem, Dionem, Brutum tyrannicidas omnes, aut istam gloriam æmulantes coluisse, sibíque reipublicæ formam proposuisse in qua æquis legibus, paríque jure omnia administrarentur, in primo libro de vita sua profitetur: in quarto, non se, sed legem, dominum esse. Agnovit etiam omnia Senatûs populíque esse: nos, inquit, adeò nihil proprium habemus, ut in vestris ædibus habitemus. Hæc Xiphilinus. Tantũ abfuit ut quicquam jure regio sibi arrogaret. Moriens, filium suũ regnaturum eâ lege Romanis commendavit, si dignus esset: jus itaq; illud regnandi absolutum atq; fictitium, tanquam à deo per manus traditum, illam deniq; αὐταρχίαν præ se non tulit. *Plena* tamen *omnia Græcorum & Latinorum monumenta esse* aïs: at

nuſquam viſa ; *plena Judæorum*, & tamen addis *Judæos in pleriſque regiæ poteſtati minùs æquos fuiſſe* : immò Græcos & Latinos multo minùs Tyrannis æquos & reperiſti & reperies ; multo minus Judæos, ſi liber ille Samuelis in quo is, 1 Sam. 10 jus regni deſcripſerat, exſtaret ; quem librum Doctores Hebræorum à regibus diſcerptum aut combuſtum eſſe tradiderunt, quo impuniùs tyrannidem in ſuos exercerent. Circumſpice jam ; numquid captare poſſis : occurrit tibi rex David poſtremò torquendus, Pſal, 17. *à facie tuâ judicium meum prodeat* : ergo, inquit Barnachmoni, *nullus judicat regem niſi deus*. Et tamen ſimilius veri videtur, Davidem hæc ſcripſiſſe, cùm à Saule vexatus, ne Jonathanis quidem judicium, quamvis jam tum unctus à deo, detrectabat ; *ſi eſt in me iniquitas, tu me affice morte*, inquit, 1 Sam. 20. deinde ut quivis alius ab hominibus falſò accuſatus, ad judicium dei provocat ; id ſequentia declarant, *tui oculi vident quæ recta ſunt, cùm exploraveris cor meum*, &c. quid hoc ad judicium regium, aut forenſe ? Sanè jus regium illi maximè labefactant atque deſtruunt, qui fundamentis tam fallacibus niti, atque exædificari produnt. En tritum illud tandem, & aulicorum noſtratium argumentum palmarium. *Tibi ſoli peccavi*, Pſal. 51. 6. quaſi verò rex David in mœrore & lacrymis pœnitentiam agens, ſordidatus & ſqualidus in terra jacens, miſericordiam à deo ſuppliciter petens, quicquam de jure regio cogitaverit hæc loquutus ; cùm ſe vix jure mancipii dignum eſſe arbitraretur. An omnem dei populum, fratres ſuos uſque adeò præ ſe contempſit, ut cædibus, adulteriis, rapinis peccare in eos non ſe poſſe cenſeret ? abſit à rege tam ſancto tanta ſuperbia, támque fœda ignoratio

vel

vel ſui vel proximi. *Tibi* igitur *ſoli peccavi* procul dubio intelligendum eſt, tibi præcipuè. Utcunque ſit, profectò verba pſallentis, & ſententiæ affectibus plenæ haud-quaquam ſunt ad jus explicandum accomodatæ, aut eò trahendæ. At *non eſt in jus vocatus, nec coram ſynedrio cauſam capitis dixit.* Eſto; quî enim potuit id reſciri, quod adeò ſine arbitris, & ſecretò peractum fuit, ut per aliquot fortaſſe annos (cujuſmodi aulæ arcana ſunt) vix unus aut alter conſcius fuiſſe videatur. 2 Sam. 12. *Tu hoc clàm feciſti.* Deinde quid ſi in privatis etiam puniendis ceſſaret ſynedriũ? an quis inde puniendos non eſſe argumentabitur? Sed ratio obſcura non eſt; ipſe ſe condemnaverat. v. 5. *reus capitis vir ille qui fecit hoc*; cui ſtatim ſubjicit propheta, *tu vir ille es*; prophetæ etiam judicio capitis reus. Veruntamen deus pro ſuo jure atque in Davidem eximiâ clementiâ, & peccato abſolvit regem, & ipſa mortis ſententiâ, quam is in ſemetipſum pronuntiaverat. v. 13. *non es moriturus.* Nunc in advocatum neſcio quem ſanguinarium debaccharis, & in eo totus es ut perorationem ejus refellas: de qua ipſe viderit; ego quod propoſitum mihi eſt, id ago ut quàm pauciſſimis abſolvam. Quædam tamen præterire non poſſum; primùm; inſignes repugnantias tuas: qui p. 30. hæc habes. *Iſraëlitæ non deprecantur injuſtum regem, violentum, raptorem, & quales eſſe ſolerent qui peſſimi.* At p. 42. Advocatum vellicas quòd Iſraëlitas tyrannum petîſſe arguerat. *An de fumo* inquis *in flammam ire præcipites maluerunt, id eſt ſævitiam peſſimorum tyrannorum experiri potiùs quàm judices malos pati quibus jam aſſueverant.* Illic Hebræos maluiſſe aïs tyrannos quàm judices, hìc judices maluiſſe quàm ty-

rannos; & *nihil minùs quàm tyrannum voluiſſe*. De tuo igitur reſpondebit tibi Advocatus, juxta enim te omnis rex jure regio tyrannus eſt. Quod ſequitur bene habet, *authoritatem in populo maximam tunc fuiſſe, quòd judices repudiârunt, regem optârunt*. Memineris, cùm hoc ego à te repoſcam. Negas *deum iratum Iſraëlitis regem tanquam tyrannum aut pœnam attribuiſſe, ſed ut rem ſalutarem & bonam*. Quod tamen facilè refellitur. Cur enim exclamarent propter regem illum quem elegerant, niſi quòd res mala erat imperium regiũ; non quidem per ſe, ſed quòd plerunque, ſicut Propheta hic monet, in ſuperbiam & dominationem ſe convertit. Si adhuc non ſatisfacio, agnoſce jam tua, ſyngraphan agnoſce tuam & erubeſce. Apparat: ad primatum, *Iratus deus regem illis dedit offenſus eorum peccatis, quòd deum habere regem renuiſſent. Ita Eccleſia quaſi in pœnam ejus delicti, quòd à puro dei cultu deſciverat, in unius mortalis monarchæ pluſquam regium dominatum data eſt*. Tuâ igitur ſimilitudo ſi ſibi conſtat, aut dedit deus regem Iſraëlitis in pœnam, & tanquam rem malam, aut dedit Papam eccleſiæ in bonum, & tanquam rem bonam. Quid hoc homine levius, quid inſanius? Quis huic in re minimâ fidẽ habeat, qui tantis in rebus quid aſſerat, & mox neget, nihil penſi habet. Affirmas. p. 29. *regem legibus ſolutum eſſe apud omnes Gentes. ſic Oriens judicavit, ſic occidens*. At. p. 43. *omnes reges Orientis κατ' νόμον & legitimos fuiſſe; immò Ægyptiorum reges in maximis minimiſque rebus legibus obſtrictos*, cùm initio capitis hoc te probaturũ pollicitus ſis, omnes reges *ſolutos legibus* eſſe, *leges dare, non accipere*. Equidem non iraſcor tibi; aut enim inſanis, aut ſtas à nobis. Hoc certè oppugnare eſt,

non

non defendere, hoc regem eſt ludos facere. Sin minùs, Catullianum profectò illud in te aptiſſimè quadrat, ſed inverſum; nam quantò quis unquam optimus poëta fuit, tantò tu peſſimus omnium patronus. Certè niſi ſtupor ille quo Advocatum eſſe *demerſum* aïs, te potiùs obcæcavit, jam tute *obbrutuiſſe* te ſenties. Nunc *omnibus quoque gentium regibus leges datas fuiſſe* fateris; *non tamen ut iis tenerentur, judiciorum metu & pœnæ capitis.* Quod nequedum ex ſcripturâ, neque ex ullo authore fide digno oſtendiſti. Tu igitur paucis accipe: leges civiles iis dare qui legibus non tenentur, ſtultum & ridiculum eſt; omnes alios punire, uni duntaxat omnium ſcelerum impunitatem dare, cùm lex neminem excipiat, iniquiſſimum eſt. Quæ duo in ſapientes legumlatores minimè cadunt, multò minùs in deum. Ut omnes autem videant te nullo modo ex Hebræorum ſcriptis id probare, quod probandum hoc capite ſuſcepperas, eſſe ex magiſtris tuâ ſponte confiteris, *qui negant alium ſuis majoribus regem agnoſcendũ fuiſſe præter Deum, datum autem in pœnam fuiſſe.* Quorumego in ſententiam pedibus eo. Non decet enim, neque dignum eſt regem eſſe, niſi qui cæteris omnibus longè antecellit; ubi multi ſunt æquales, ut ſunt in omni civitate plurimi, imperium ex æquo atque per vices dandum eſſe arbitror: æquali, aut plerunque deteriori, ac ſæpiſſime ſtulto ſervire omnes, quis non indigniſſimum putet? Nec *ad commendationem regalis imperii* plus *facit*, quòd Chriſtus à regibus originem duxit, quàm facit ad peſſimorum regum commendationem, Chriſtum eos habuiſſe nepotem. *Rex eſt Meſſias:* agnoſcimus, gaudemus, & quàm citiſſimè veniat oramus;

dignus enim est, nec ei quisquam similis aut secundus; interim regia gubernatio commissa indignis & immerentibus, ut plerumque fieri solet, plus mali quàm boni attulisse humano generi rectè existimatur. Nec continuò sequitur omnes reges tyrannos esse. Verùm ita esto: do tibi hoc, nè me nimis tenacem putes; utere tu jam dato. *Hæc duo sequuntur*, inquis, *deus ipse rex fuerit tyrannorum dicendus, & quidem tyrannus ipse maximus.* Horum alterum si non sequitur, sequitur profectò illud quod toto libro tuo semper ferè sequitur, te non scripturæ solùm, sed tibimet perpetuò contradicere, ut qui proxima periodo suprà dixeras, *unum deum regem esse omnium rerum, quas & ipse creavit.* Creavit autem & tyrannos & Dæmonas; eorum itaque rex vel tuâ ipsius sententiâ. In alterum despuimus, & blasphemum illud tibi os obturatum volumus, qui deum affirmes tyrannum esse maximum, si tyrannorum, quod ipse sæpius dicis, rex & dominus dicatur. Sed nec rem regiam multò plus adjuvas, dum ostendis, Mosen etiam cum *summa potestate regem fuisse.* Nam fuerit sanè, vel quivis alius, dummodò is sit qui res nostras, quemadmodum Moses, *ad deum referre* possit. Exod. 18. 19. Verùm neque Mosi, quamquam is dei quasi sodalis fuit, licuit in Dei populo quicquid libuit facere. Quid enim ille? *Venit ad me hic populus*, inquit, *ad consulendum deum*; non ergo ad mandata Mosis accipienda. Tum suscipit Jethro, *esto tu pro hoc populo erga deum, & commonefacias eos de legibus dei.* Et Moses Deut. 4. 5. *docui vos statuta & judicia, quemadmodum præcepit mihi Deus.* Unde *fidelis* dicitur *in totâ domo dei.* Num. 12. Rex itaque Jehova tum populi fuit; Moses

Moses veluti interpres tantùm Jehovæ regis. Impium igitur & sacrilegum te esse oportet, qui summam hanc potestatem à deo ad hominem injussus ausis transferre, quam ipse Moses non summam sed vicariam tantùm & intermediam sub præsenti numine obtinuit. Accedit etiam cumulus ad improbitatem tuam, quòd Mosen hìc summâ potestate regem fuisse dicas; cùm in apparatu ad primatum, p. 230. *Eum in commune cum Lxx senioribus populum rexisse; & primum populi non dominum fuisse* dixeris. Si igitur rex fuit, ut erat certè, & regum optimus, ídque sicut ipse aïs, cum *potestate planè summâ & regia,* nec tamen dominus, neque solus populum regebat, vel te authore, necessariò sequitur reges, quamvis summâ potestate præditos, jure tamen regio atque summo, non esse dominos, neque solos populum regere debere; quantò minùs ad libitum suum. Jam verò quâ impudentiâ dei mandatum ementiris, *de rege statim atque ingressi essent terram sanctam sibi constituendo.* Deut. 17. supprimis enim veteratoriè quod præcedit, *si dixeris, statuam super me regem*; túque memento quid à te jam reposcam; cùm dixeris p. 42. *liberrimâ tunc potestate populus erat præditus.* Nunc iterum fanaticus an profanus esse velis, ipse videris. *Deus,* inquis, *cùm tanto ante determinaverit regium regimen instituendum tanquam optimum populi illius regendi statum, quomodo hæc conciliabuntur? Propheta repugnavit, deus sic egit cum propheta, ut quasi nollet.* Videt se illaqueatum, videt se impeditum: Jam attendite quanta cum malitiâ adversùs prophetam, impietate adversùs deum, expedire se quærat: *cogitandum in his est,* inquit, *Samuelem esse cujus filii populum.*

pulum tunc judicabant, eos populus repudiabat ob corrupta judicia; Samuel igitur noluit filios ſuos à populo rejici; Deus ut gratificaretur prophetæ ſuo, innuit non valdè ſibi placere, quod populus deſideraret. Dic uno verbo improbe, quod per ambages dicis; Samuel populo fucum fecit, Samueli Deus. Non advocatus ergò, ſed tu *ceritus* ille & *lymphaticus* es, qui modò ut regem honores, nîl deum revereris. Iſne tibi Samuel videtur, qui ſaluti aut charitati patriæ filiorum avaritiam & ambitionem præpoſuerit, qui populo recta & ſalutaria petenti, tam callido conſilio, támque vafro illuſerit, falſa pro veris docuerit? Iſne tibi deus, qui in re tam turpi cuivis gratificaretur, aut cum populo ſimulatè ageret? Aut ergò jus regium non erat quod Propheta populo expoſuit, aut jus illud, teſte Deo & prophetâ, malum, moleſtum, violentum, inutile, ſumptuoſum reipub. erat; aut denique, quod nefas eſt dicere, & Deus & Propheta populo verba dare voluerunt. Paſſim enim teſtatur Deus valdè ſibi diſplicuiſſe quòd regem petîſſent. ver. 7 *Non te ſed me ſpreverunt ne regnem ſuper ipſos, ſecundùm illa facta quibus dereliquerunt me & coluerunt deos alienos:* acſi ſpecies quædam idololatriæ videretur regem petere, qui adorari ſe, & honores propè divinos tribui ſibi poſtulat. Sanè qui ſupra omnes leges terrenum ſibi dominum imponit, propè eſt ut ſibi deum ſtatuat alienum; Deum utique haud ſæpe rationabilem, ſed profligatâ ſæpiùs ratione brutum, & belluinum. Sic 1 Sam. 10. 19. *Vos ſpreviſtis Deum veſtrum qui ipſe ſervat vos ab omnibus malis, & anguſtiis veſtris, cùm dixiſtis ei, regem præpones nobis.* & cap. 12. 12. Vos regem petîſtis, *cùm Jehova ſit rex veſter.* & ver. 17. *Videte malum*

lum veſtrum magnum eſſe coram Jehova petendo vobis regem. Et contemptim Hoſea de rege, 13. 10. 11. *ubi rex tuus, ubinam eſt? ſervet te jam in civitatibus tuis. Ubi vindices tui? quoniam dixiſti, da mihi regem & proceres: dedi tibi regem in ira mea.* Hinc Gedeon ille Heros rege major, *Non dominabor in vos, neque filius meus in vos dominabitur, ſed dominabitur in vos Jehova*, Jud. 8. planè ac ſi ſimul docuiſſet, non hominis eſſe dominari in homines, ſed ſolius dei. Hinc Hebræorum rempublicam, in qua deus principatum ſolus tenuit, θεοκρατίαν vocat Joſephus contra Apionem Grammaticum Ægyptium & maledicum tui ſimilem. Populus denique reſipiſcens apud Iſaiam 26. 13. calamitoſum hoc ſibi fuiſſe queritur, quòd alios præter deum dominos habuerat. Indicio ſunt hæc omnia regem irato Deo Iſraëlitis fuiſſe datum. In hiſtoria tyranni Abimelechi quis eſt cui non riſum moveas? de quo dicitur, cum is partim ſaxo à muliere, partim armigeri gladio interfectus fuerit, *reddidit Deus malum Abimelechi. Hæc*, inquis, *hiſtoria potentiſsimè adſtruit Deum ſolum regum judicem eſſe & vindicem:* immo tyrannorum, nebulonum, nothorum, ſi hoc valebit: quicunque per fas aut nefas tyrannidem occupaverit, is jus regium ſtatim in populum adeptus erit, pœnas effugit, confeſtim arma magiſtratui de manibus fluent, muſſare deinceps populus nō audebit. Verùm quid ſi magnus aliquis latro hoc modo in bello periiſſet, an Deus ergo ſolus latronum vindex? Quid ſi carnificis manu lege damnatus, an ideo minùs illi deus malum reddidiſſet? Ne judices quidē eorum unquam legiſti lege poſtulatos; tamen *in optimatum ſtatu vel principem, ſi quid committat, poſſe ac*

deberejudicari, ultrò fateris *pag.* 47. cur non item tyrannus in regno? quia Deus reddidit malum Abimelechi. At reddidit quoque mulier illa, reddidit etiam armiger, in quos ille ambos jus regium habere præ se tulit. Quid si reddidisset magistratus, annon is idcircò dei gladium gerit, ut malum malis reddat? Ab hoc *potentissimo* de morte Abimelechi argumento ad verborum contumelias more suo se convertit; nil nisi *cœnum* & *lutum* ore funditat; cum eorum quæ promisit se probaturum, nihil vel ex sacris libris, vel ex rabbinicis probaverit. Nam neque regem legibus solutum esse, nec cur puniri, si delinquat, solus mortalium non debeat, quicquam ostendit. Immo suis ipse testibus se induit, & sententiam suæ contrariam esse veriorem suomet ipse opere demonstrat. Cúmque argumentis parùm proficiat, criminationibus atrocissimis omnium in nos odium excitare conatur, quasi rege optimo & innocentissimo crudeliter sublato. *An Solomon*, inquit, *melior Rex Carolo primo fuit?* Sunt, ut verum fatear, qui patrem ejus Jacobum cum Solomone comparare non dubitârunt, & natalibus quidem anteferre. Solomon Davidis filius; is primò Saulis musicus erat; Jacobus Darlii comitis filius, qui Davidem musicum, reginæ uxoris thalamos nocte ingressum, cum ostio pessulum obdidisse deprehendit, haud multò pòst interfecit, ut narrat Buchananus. Natalibus ergo illustrior Jacobus, & secundus Solomon sæpe dictus, quamvis Davidis musici filius an fuerit, dubium sit. At Carolum conferre cum Solomone quî tibi in mentem venire potuerit non video. Quem enim tu Carolum tot laudibus tollis, ejus pervicaciam, avaritiam, crudelitatem, & sævum

sævum in omnes pios atque bonos dominatum, ejus bella, incendia, rapinas, & miserorum civium cædes innumeras, dum hæc scribo, Carolus ipse filius in illa publicæ pœnitentiæ sedeculâ apud Scotos coram populo confitetur atque deplorat: immò tuum illud regium jus ejurat. Verùm si Parallelis tantopere delectaris, Carolum cum Solomone conferamus. Solomon à meritissimo *fratris* supplicio *regnum auspicatus est*: Carolus à patris funere; non dico à nece, quamvis indicia veneni omnia in corpore patris mortui conspecta sint; ista enim suspicio in Bucchingamio constitit; quem tamen Carolus, & regis interfectorem & sui patris, non solùm in comitiis omni culpa exemit, sed ne omninò res ea Senatus cognitioni subjiceretur, comitia dissolvit. Solomon *gravissimis tributis populum presit*: at ille in templum Dei, & ædificia publica impendit, Carolus in luxum. Solomon à plurimis uxoribus ad Idolorum cultum pellectus est, hic ab unâ. Pellectus in fraudem Solomon, pellexisse alios non legitur; hic alios, non solum uberrimis corruptæ Ecclesiæ præmiis pellexit, sed etiam edictis & canonibus ecclesiasticis coëgit, ut invisa reformatis omnibus altaria statuerent, & pictos in pariete crucifixos altaribus imminentes adorarent. At non est ideo *Solomon à populo capitis damnatus*. Nec inde, inquam, sequitur damnari à populo non debuisse; multa enim incidere potuerunt, cur id tum expedire populo non videretur. Populus certè quid sui juris esset haud multo pòst & verbis & factis patefecit: cùm Solomonis filium decem tribus expulerunt; & nisi maturè se in fugam conjecisset, etiam

am lapidibus regem tantummodò minacem obruituros fuiſſe credibile eſt.

Cap. III.

Cum ſatis jam diſputatum atque concluſum ſit, reges Moſaïcos ex præſcripto Dei omnibus obſtrictos legibus pariter cum populo fuiſſe, nullas legum exceptiones perſcriptas inveniri, ut reges *quod vellent, impunè poſſent*, aut ut *à populo puniri ne poſsint, deum* proinde *vindictam de his tribunali ſuo reſervaſſe* falſiſſimum eſſe, ſine authore, ſine ratione dictum, videamus an id ſuadeat Evangelium, quod diſſuaſit lex, non imperavit: videamus an Evangelium, divinum illud libertatis præconium, nos in ſervitutem addicat regibus & tyrannis, quorum ab impotenti imperio etiam ſervitutis cujuſdam magiſtra lex vetus populum dei liberavit. Primum argumentum ducis à perſonâ Chriſti, quem quis neſcit non privati ſolùm, ſed etiam ſervi perſonam ideo ſumpſiſſe, ut nos liberi eſſemus. Neque hoc de interna tantùm libertate intelligendum eſt, non de civili; quàm enim aliena ſunt iſta quæ Maria, mater Chriſti, ejus in adventu cecinit, *ſuperbos diſſipavit cogitatione cordis ipſorum, detraxit dynaſtas è thronis, humiles evexit*, ſi adventus ejus tyrannos potius in ſolio ſtabiliret, Chriſtianos omnes eorum ſæviſſimo imperio ſubjiceret. Ipſe ſub tyrannis naſcendo, ſerviendo, patiendo omnem honeſtam libertatem nobis acquiſivit: ut poſſe ſervitutem, ſi neceſſe eſt, æquo animo pati, ſic poſſe ad libertatem

bertatem honeſtè aſpirare non abſtulit Chriſtus, ſed majorem in modum dedit. Hinc Paulus 1 Cor. 7. non de evangelica ſolùm, ſed de civili libertate ſic ſtatuit. *Servus vocatus es? ne ſit tibi curæ; ſin autem potes liber fieri, potiùs utere; pretio empti eſtis, ne eſtote ſervi hominum.* Fruſtra igitur ab exemplo Chriſti ad ſervitutem nos hortaris, qui ſuæ ſervitutis pretio libertatem nobis etiam civilem confirmavit. Et formam quidem ſervi noſtrâ vice ſuſcepit, animum vero liberatoris nunquam non retinuit: unde jus regium quid ſit, longè aliter docuiſſe oſtendam, atque tu doces; qui non regii, ſed tyrannici juris, ídque in republicâ novus profeſſor, ſi qua gens tyrannum ſive hæreditarium, ſive adventitium, ſive fortuitum ſortita erit, eam non ſolùm neceſſitate, ſed etiam religione ſervam eſſe ſtatuis. Tuis autem, ut ſoleo, in te utar teſtimoniis. Interrogavit Petrum Chriſtus, cùm ab eo coactores quidam Galilæi didrachma exigebant, Mat. 17. à quibus acciperent reges terræ tributa, ſive cenſum, a filiis ſuis, an ab alienis? reſpondet ei Petrus, ab alienis. ergo, inquit Chriſtus, *liberi ſunt filii; ſed ne offendamus illos, da iis pro me & pro te.* Variè hic locus interpretes exercet, cuinam perſolverentur hæc didrachma, alii ſacerdotibus in ſanctuarium, alii Cæſari: ego quidem Herodi perſoluta, interverſo Sanctuarii reditu, ſentio fuiſſe. Varia enim ab Herode & filiis ejus exacta tributa, ab Agrippa tandem remiſſa narrat Joſephus. Hoc autem tributum per ſe exiguum, multis aliis adjunctum, grave erat: gravia autem fuerint oportet de quibus hic Chriſtus loquitur, alioqui, in republica etiam, pauperes capite cenſi fuerunt. Hinc itaque

Chriſtus

Chriſtus Herodis injuſtitiam arguendi, cujus ſub ditione erat, occaſionem cepit. Qui, cum cæteri reges terræ (ſiquidem patriæ parentes dici ſe cupiant) non filiis, id eſt civibus ſuis, ſed alienis, bello nempe ſubactis graviora tributa imperare ſoleant, hic contra non alienos, ſed filios opprimeret. Utcunque ſit, ſive filios hîc, cives regum proprios, ſive filios dei, id eſt fideles & in univerſum chriſtianos intelligi concedas, ut intelligit Auguſtinus, certiſſimum eſt, ſi filius fuit Petrus, & proinde liber, nos etiam authore Chriſto liberos eſſe: vel ut cives, vel ut chriſtianos: non eſſe ergo juris regii à filiis & liberis tributa graviora exigere. Teſtatur enim Chriſtus perſolviſſe ſe, non quod deberet, ſed ne illos offendendo qui exigebant, negotium ſibi privatus exhiberet: cum officium ac munus longiſſimè diverſum in illo vitæ ſuæ curriculo explendum ſibi eſſet. Dum igitur negat Chriſtus jus regium eſſe, graviora vectigalia liberis imponere, certè ſpoliare, diripere, occidere, excruciare proprios cives, & præſertim chriſtianos, jus eſſe regium multo evidentiùs negat. Hunc in modum de jure regio cum & aliàs diſputaſſe videatur, venire in ſuſpicionem quibuſdam cœpit, non ſe tyrannorum licentiam pro jure regio habere. Non enim de nihilo erat quòd Phariſæi interrogatione hujuſmodi animum ejus tentarent, quòd de jure regio percontaturi, eum neminem curare, non reſpicere perſonam hominum dixerint; neque de nihilo, quòd is propoſita ſibi iſtiuſmodi quæſtione iraſceretur, Mat. 22. An te quiſpiam ſi inſidiosè aggredi, ſi loquentem captare vellet, ſi elicere ex te quod fraudi futurũ tibi ſit, de jure regio ſub rege interrogaret?

rogaret? an tu cuipiam de iſtoc interroganti iraſcerere? non opinor. Vel hinc ergo perſpicias, non id eum de jure regio ſenſiſſe quod regibus gratum erat. Idem ex reſponſo ejus apertiſſimè colligitur, quo ille percontatores amandare à ſe potiùs quàm docere videtur. Poſcit numiſma cenſûs; *cujus*, inquit, *imago iſta eſt? Cæſaris. Reddite ergo Cæſari quæ ſunt Cæſaris, quæ dei ſunt deo.* Immo quæ populi ſunt populo reddenda eſſe quis neſcit? Reddite omnibus quod debetis, inquit Paulus, Rom. 13. non ergo Cæſari omnia. Libertas noſtra non Cæſaris, verùm ab ipſo Deo natale nobis donum eſt; eam Cæſari cuivis reddere, quam ab eo non accepimus, turpiſſimum eſſet, & humana origine indigniſſimum. Si enim os hominis, & vultum aſpiciens interrogaret quiſquam, cujus iſta imago eſſet, annon facile quivis reſponderet dei eſſe? Cum igitur dei ſimus, id eſt verè liberi, ob eámque cauſam ſoli deo reddendi, profectò Cæſari nos, id eſt homini, & præſertim injuſto, improbo, tyranno in ſervitutem tradere, ſine piaculo, & quidem maximo ſacrilegio non poſſumus. Interim quæ Cæſaris ſint, quæ dei, in medio relinquit. Quòd ſi idē erat hoc numiſma quod didrachmum illud deo pendi ſolitū, ut certè poſtea ſub Veſpaſiano fuit, tū ſanè controverſiam non minuit Chriſtus, ſed implicavit: cum impoſſibile ſit deo & Cæſari idem ſimul reddere. At enim oſtendit quæ Cæſaris eſſent; numiſma nempe illud Cæſaris imagine ſignatum. Quid igitur inde lucraris præter denarium vel Cæſari vel tibi? Aut enim Cæſari Chriſtus præter denarium illud nihil dedit, cætera omnia nobis aſſeruit, aut ſi quicquid pecuniæ Cæſaris nomine inſcriptum eſſet,

id

id Cæſari dedit, contrarius jam ſibi, noſtra ferè omnia Cæſari dabit, qui duo modò didrachma regibus non ſe ex debito perſolvere, & ſuo & Petri nomine profeſſus eſt. Ratio denique infirma eſt qua niteris; non enim principis effigiem habet moneta ut principis eſſe, ſed ut probam ſe eſſe moneat; útque ſe principis nomine inſignitam ne quis audeat adulterare. Sin autem ad jus regium inſcriptio tantum valeret, reges profectò noſtras omnium facultates, uti eſſent ſuæ, ſola nominis inſcriptione ſtatim perficerent; aut ſi noſtra omnia jam ſua ſunt, quod tuum dogma eſt, non idcirco Cæſari numiſma illud reddendum erat, quia Cæſaris nomen aut imaginem prætulit, ſed quia Cæſaris jam antea jure erat, nulla licet imagine ſignatum. Ex quo manifeſtum eſt, Chriſtum hoc in loco non tam nos officii noſtri erga reges aut Cæſares ita perplexè atque ambiguè admonere voluiſſe, quàm Phariſæos hypocritas improbitatis & malitiæ arguere. Quid? rurſùs cum ei nuntiarent Phariſæi, Herodem ejus vitæ inſidias parare, an humile aut demiſſum ab eo reſponſum tyranno reddendum tulerunt? Immo *ite*, inquit, *& dicite vulpi illi*; innuens reges non jure regio ſed vulpino civibus ſuis inſidiari. Atqui *ſub tyranno ſupplicium mortis ſubire ſuſtinuit*. Enimverò quî potuit niſi ſub tyranno? *ſuppliciũ ſub tyranno paſſus eſt*; ergo ad injuſtiſſima quævis juris regii teſtis & aſſertor: egregius tu quidem officiorum ratiocinator es. Verùm Chriſtus quamvis noſtri liberandi, non ſub jugum mittendi cauſâ ſervum ſe fecerit, tamen ad hunc modum ſe geſſit; nec juri quicquam regio præter æquum & bonum conceſſit. Nunc ad præcepta ejus hac de re aliquando veniamus. Zebedæi filios maximam

in

in regno Chriſti, quod mox in terris futurum ſomniabant, dignitatem affectantes, ſic Chriſtus corripuit, ut omnes ſimul chriſtianos commonefaceret quale jus magiſtratûs & imperii civilis apud eos conſtitui voluerit. *Scitis*, inquit, *principes gentium in eas dominari, & magnates authoritatem exercere in eas, verùm non ita erit inter vos. Sed quicunque volet inter vos magnus fieri, eſto veſter miniſter; & quicunque volet inter vos primus eſſe, eſto veſter ſervus?* Hæc tu niſi mente captus tecum facere credidiſſes? hiſne te argumentis vincere, ut reges noſtros rerum dominos exiſtimemus? Tales in bello hoſtes nobis contingant, qui in caſtra hoſtium (quanquam & armatos vincere ſat ſcimus) utì tu ſoles, cæci atque inermes tanquam in ſuos incidant: ita ſemper quod tibi maximè adverſatur, id demens veluti firmiſſimum cauſæ tuæ ſubſidium comparare conſueviſti. Petebant Iſraëlitæ regem, *ut habebant omnes iſtæ gentes:* diſſuaſit deus multis verbis, quæ Chriſtus hic ſummatim complexus eſt, *ſcitis principes gentium in eas dominari:* petentibus tamen iis dedit regem Deus, quamvis iratus: Chriſtus, ne peteret omnino chriſtianus populus, more gentiũ dominaturũ, adhibitâ cautione antevertit; *inter vos non ita erit.* Quid hoc clariùs dici potuit? non erit inter vos iſta regum ſuperba dominatio, tametſi ſpecioſo titulo Euergetæ & benefici vocentur; ſed qui magnus inter vos fieri vult, quis autem principe major, *eſto veſter miniſter:* & qui primus ſive *princeps* (Luc. 22.) *eſto veſter ſervus.* Non erravit itaque Advocatus ille quem inſectaris, ſed authorem habuit Chriſtum, ſi regem chriſtianum populi miniſtrum eſſe dixit, uti eſt certè omnis bonus magiſtratus. Rex autem inter chriſtianos

aut omninò non erit, aut erit ſervus omnium; ſi planè vult eſſe dominus, eſſe ſimul chriſtianus non poteſt. Quin & Moſes, legis quodammodo ſervilis inſtitutor, non populo ſuperbè dominabatur, ſed onus ipſe populi ferebat; ferebat in ſinu Populum, ut nutricius lactentem. Num. 11. nutritius autem ſervus eſt. Plato non dominos ſed ſervatores & adjutores populi appellandos eſſe magiſtratus docuit; Populum non ſervos, ſed altores magiſtratuum, ut qui alimenta & ſtipendia magiſtratibus etiam regibus præbeant. Eoſdem Ariſtoteles cuſtodes & miniſtros legum vocat, Plato & miniſtros & ſervos. Miniſtros dei Apoſtolus quidem appellat, quod tamen nequaquam obſtat quò minùs ſint & legum & populi; tam leges enim quàm magiſtratus propter populum ſunt. Et tamen hanc tu *Fanaticorum Angliæ Moloſſorum opinionem* eſſe clamitas. Moloſſos eſſe Anglos certè non putarem, niſi quòd tu illos, hybrida, latratu tàm degeneri oblatras; Lupi, ſi diis placet, Sancti Dominus: Lupus nimirum ſanctus queritur Moloſſos eſſe fanaticos. Germanus olim, cujus ille Lupus Trecaſſinus collega fuit, inceſto apud nos regi Vortigerno authoritate ſuâ regnum abrogavit. Sanctus itaque Lupus talem te Lupi non ſancti, ſed famelici cujuſpiam & latrunculi dominum, illo apud Martialem viperarum domino viliorem, aſpernatur: qui & latrantem ipſe domi, ut ferunt, Lyciſcam habes, quæ tibi miſerè dominatur; cujus partim impulſu etiam ſcripſiſſe hæc diceris; unde mirum non eſt velle te regiam dominationem aliis obtrudere, qui fœmineum ipſe domi dominatum ferre tam ſerviliter aſſueviſti. Sis itaque Lupi Dominus, ſit Lupa tuî domina,

mina, ſis Lupus ipſe, ſis Lycanthropus, moloſſis meherculè Anglicanis ludibrium debes. Verùm lupos venari nunc non eſt otium; ſylvis itaque egreſſi, in viam regiam redeamus. Qui contra omnem in eccleſia primatum nuper ſcripſiſti, nunc *Petrum Apoſtolicæ coronæ principem appellas.* Quis tibi authoritate tam fluxâ homunculo fidem habeat? Quid Petrus? *ſubjecti eſtote omni humanæ ordinationi propter dominum, ſive regi ut ſupereminenti, ſive præſidibus, ut qui per eum mittantur, ad ultionem quidem facinoroſorum, laudem verò benefacientium; quoniam ita eſt voluntas dei.* Scripſit hæc Petrus non ſolùm privatis, ſed etiam advenis per minorem ferè Aſiam diſperſis, atque diſpalatis; qui in iis ubi degebant locis nullius juris præterquam hoſpitalis capaces erant. An tu incolas, liberos, nobiles, indigenarum conventus, comitia, parlamenta idem in ſua patria, quod ſparſos & peregrinos in aliena decere putas? an idem privatos decere in ſua, quod ſenatores & magiſtratus, ſine quibus ne reges quidem eſſe poſſunt? fac tamen indigenas fuiſſe, fac non privatos, ſed Senatum ipſum Romanum, cui hæc ſcripta ſunt. Quid inde aſſequeris? cùm nullum præceptum cui ratio aliqua adjuncta eſt, quenquam ultra illam præcepti rationem obligare aut ſoleat aut poſſit. *Eſtote ſubjecti,* ὑποτάγητε, id eſt, ſi vim verbi ſpectes, ſubordinati, ſeu legitimè ſubjecti, ὑπὸ τάξιν νόμου inquit Ariſtoteles, lex eſt ordo. *Subjecti eſtote propter dominum.* Quamobrem? quia cùm rex, tum præſes conſtituitur à deo ad ultionem facinoroſorum, laudem benefacientium. *Quoniam ita voluntas eſt dei.* Videlicet ut talibus obſequamur, quales hic deſcribuntur; de aliis nullum hic verbum.

Vides quam optimè hujus præcepti conſtet ratio; addit. v. 16. *ut liberi*, non ergo ut mancipia. Quid ſi verſâ vice ad crucem & perniciem bonorum, ad impunitatem & laudem & præmia facinoroſorum regnent? an in perpetuum ſubjecti erimus non privati ſolùm, ſed primores, ſed magiſtratus omnes, ipſe denique Senatus? Annon humana ordinatio dicitur? cur ergo poteſtas humana, ad conſtituendum quod hominibus bonum & ſalubre eſt, valebit, ad tollendum quod iiſdem malum & exitioſum eſt, non valebit? At qui rex ille cui ſubjecti eſſe jubentur, erat Romæ eâ tempeſtate Nero tyrannus; ergo tyrannis etiam ſubjecti eſſe debemus. At inquam, & dubium hoc eſt, Nero an Claudius tunc temporis rerum potiretur, & illi qui ſubjecti eſſe jubentur, advenæ, diſperſi, privati, non conſules, non prætores, non Senatus Romanus erant. Nunc Paulum adeamus (quoniam tu quod nobis de regibus licere non vis, id tibi de Apoſtolis licere autumas, ut principatum Petro modò des, modò eripias) Paulus hæc ad Romanos. c. 13. *omnis anima poteſtatibus ſupereminentibus ſubjecta eſto, non eſt enim poteſtas niſi à deo, quæ autem ſunt poteſtates à deo ſunt ordinatæ:* Romanis hæc ſcribit, non, ut Petrus, advenis, diſperſis, ſed privatis tamen potiſſimùm & plebeiis; ita etiam ſcribit, ut totam reipub. adminiſtrandæ rationem, originem, finem luculentiſſimè doceat. Quo magis obedientiæ quoque noſtræ vera ac diſtincta ratio, ab omni ſervitute disjuncta eluceret. *Omnis anima*, hoc eſt quiſque homo *ſubjectus eſto*. Quid ſibi Apoſtolus proponat hoc capite ſatis explanavit Chryſoſtomus, ποιεῖ τοῦτο δεικνὺς, &c. *facit hoc*, inquit, *ut oſtendat Chriſtum leges ſuas*

non

non ad hoc induxiſſe ut communem politiam everteret, ſed ut in melius ſtatueret. Non ergo ut Neronem, aut tyrannum quemvis alium ſupra omnem legem & pœnam conſtituendo, crudeliſſimum unius imperium in omnes mortales conſtabiliret. *Utque ſimul doceret ſuperſtua & inutilia bella non eſſe ſuſcipienda,* non ergo bella damnat contra tyrannum, hoſtem patriæ inteſtinum, atque adeo periculoſiſſimum ſuſcepta. *Pervulgatus tunc erat hominum ſermo traducens apoſtolos tanquam ſeditioſos, & novatores quaſi omnia ad evertendum leges communes & facerent & dicerent; his nunc ora obſtruit.* Non ergo tyrannorum defenſiones conſcripſerunt apoſtoli, quod tu facis, ſed ea fecerunt, ea docuerunt, quæ ſuſpecta omnibus tyrannis defenſione apud illos potiùs, & interpretatione quadam egebant. Propoſitum apoſtolo quid fuerit ex Chryſoſtomo vidimus; nunc verba ſcrutemur. *Omnis anima poteſtatibus ſupereminentibus ſubjecta eſto,* quæ tamen iſtæ ſint non ſtatuit: non enim jura atque inſtituta omnium nationum abolere, unius libidini omnia permittere in animo erat. Certè optimus quiſque imperator authoritatem legum & Senatûs authoritate ſuâ longè ſuperiorem ſemper agnovit. Idem apud omnes nationes non barbaras jus ſemper ſanctiſſimum fuit. Unde Pindarus apud Herodotum νόμον πάντων βασιλέα legem omnium regem eſſe dixit; Orpheus in hymnis non mortalium ſolùm, ſed immortalium etiam regem appellat.

Ἀθανάτων καλέω καὶ θνητῶν ἀγυὸν ἄνακτα
Οὐράνιον νόμον.———

Reddit rationem. Αὐτὸς γὰρ μόνος ζώων ὅπηκα κραίνει. *Lex enim ſola viventium gubernaculum tenet.* Plato in legi-

bus τὸ κρατῦν ἐν τῇ πόλει, id quod in civitate plurimum debet posse, legem esse aït. In epistolis eam maximè rempub. laudat, ubi lex, & domina & rex hominum, non homines tyranni legum sunt. Eadem Aristotelis sententia in Politicis, eadem Ciceronis in legibus, ita leges præesse magistratibus, ut magistratus præsunt populo. Cùm itaque sapientissimorum virorum judicio, prudentissimarum civitatum institutis lex semper potestas summa atque suprema habita sit, nec evangelii doctrina cum ratione aut cum jure gentium pugnet, is utique potestatibus supereminentibus verissimè subjectus erit, qui legibus & magistratibus juxta leges Rempub. gubernantibus ex animo paret. Non ergo solùm populo subjectionem hanc, sed regibus etiam præcipit; qui supra leges nequaquam sunt. *Non est enim potestas nisi a deo*; id est nulla reipub. forma, nulla homines regendi legitima ratio. Antiquissimæ etiam leges ad authorem deum olim referebantur; est enim lex, ut Cicero in Philip. 12. nihil aliud nisi recta & à numine deorum tracta ratio, imperans honesta, prohibens contraria. A deo igitur est magistratuum institutio, ut eorum administratione gens humana sub legibus viveret: hanc autem vel illam administrationis formam, hos vel illos magistratus eligendi optio procul dubio penes liberas hominum nationes semper fuit. Hinc Petrus & regem & præsides ἀνθρωπίνην κτίσιν humanam creationem vocat; & Hosea. c. 8. *constituunt reges, at non ex me; præficiunt principes quos non agnosco.* In istâ enim solâ Hebræorum repub. ubi deum variis modis consulere poterant, de regis nominatione ad deum referri ex lege oportebat: cæteræ gentes

tes mandatum à deo nullum iſtiuſmodi accepimus. Aliquando aut ipſa regiminis forma, ſi vitioſa ſit, aut illi qui poteſtatem obtinent, & ab hominibus, & à diabolo ſunt. Luc. 4. *Tibi dabo poteſtatem hanc omnem, nam mihi tradita eſt, & cui volo do illam.* Hinc princeps hujus mundi dicitur, & Apocalyp. 13. dedit Beſtiæ Draco potentiam ſuam, & thronum ſuum, & poteſtatem magnam. Propterea neceſſe eſt hîc intelligi non poteſtates quaſcunque, ſed legitimas, prout etiam infra deſcribuntur; neceſſe eſt intelligi poteſtates ipſas, non ſemper eos qui imperium obtinent. Hinc dilucidè Chryſoſtomus, *Quid aïs?* inquit, *omnis ergo princeps à deo conſtitutus eſt? non dico: non enim de quovis principe, ſed de ipſa re loquitur Apoſtolus; non dicit, non eſt princeps niſi à deo, ſed non eſt poteſtas.* Hæc Chryſoſtomus. *Quæ autem poteſtates ſunt, à deo ſunt ordinatæ.* Legitimas ergo vult hîc intelligi Apoſtolus; malum enim & vitium, cùm ataxía ſit, non eſt ut poſſit ordinari, & eſſe ſimul vitioſum. Hoc enim duo ſimul contraria ponit, taxin & ataxían. *Quæ autem ſunt*, ita interpretaris ac ſi diceretur, *quæ nunc ſunt*; quo facilius probare poſſis etiam Neroni, qui, ut opinaris, tunc *imperavit*, Romanos obtemperare debuiſſe; noſtrâ ſanè bonâ veniâ: quàm enim voles de Anglicanâ repub. malè ſentias, in eâ tamen Anglos acquieſcere debere, quoniam *nunc eſt*, & *à deo ordinatur*, ut Neronis olim imperium, neceſſe habebis concedere. Neque enim Nero minùs quàm Tiberius *artibus matris imperium nihil ad ſe pertinens* occupaverat, ne legitimè partum fuiſſe reſpondeas. Quo ſceleratior & doctrinæ retractator ipſe tuæ, Romanos poteſtati quæ tunc fuit ſubjectos eſſe vis, Anglos poteſtati quæ

nunc

nunc est, subjectos esse non vis. Verùm nullæ in hoc orbe terrarum res duæ magis è regione adversæ sibi sunt, quàm tu nequissimus nequissimo semper ferè adversus es tibi. Quid autem facies miser? acumine hoc tuo regem adolescentem planè perdidisti; ab ipsa enim tua sententiâ extorquebo ut fatearis, hanc potestatem in Anglia, quæ nunc est, à deo ordinatam esse; atque omnes proinde Anglos intra ejusdem reipublicæ fines eidem potestati subjectos esse debere. Attendite igitur Critici, & manus abstinete, Salmasii nova hæc emendatio est, in epistola ad Romanos; non quæ sunt potestates, *sed quæ nunc existunt* reddi debere adinvenit; ut Neroni tyranno tunc scilicet imperanti subjectos esse omnes oportuisse demonstraret. At ô bone, ληκύθιον ἀπόλεσας: ut regem modò, ita nunc interpretamentum hoc tam bellum perdidisti. Quam tu epistolam sub Nerone scriptam esse aïs, sub Claudio scripta est principe simplici, & non malo: hoc viri docti certissimis argumentis compertum habent; quinquennium etiam Neronis laudatissimum fuit, unde argumentum hoc toties inculcatum, quod multis in ore est, multis imposuit, tyranno parendum esse, eo quòd Paulus hortatus est Romanos ut Neroni essent subjecti, callidum indocti cujuspiam commentum esse reperitur. *Qui obsistit potestati*, scilicet legitimæ, *Dei ordinationi obsistit.* Astringit etiam reges præceptum hoc, qui legibus & Senatui obsistunt. At verò qui potestati vitiosæ, aut potestatis non vitiosæ corruptori & eversori obsistit, an is Dei ordinationi obsistit? sanus, credo, non dixeris. Tollit omnem dubitationem sequens versiculus, de legitima tantùm potesta-

te

te Apoſtolum hic loqui. Definiendo enim explicat, nequis errare, & opiniones hinc ſtolidas aucupari poſſit, qui ſint magiſtratus poteſtatis hujus miniſtri, & quam ob cauſam ſubjectos eſſe nos hortetur; *Magiſtratus non ſunt timori bonis operibus, ſed malis; boni à poteſtate hac laudem adipiſcentur; Magiſtratus miniſter eſt Dei noſtro bono datus; non fruſtra gladium gerit, vindex ad iram ei qui malum facit.* Quis negat, quis recuſat, niſi improbus, quin hujuſmodi poteſtati aut poteſtatis adminiſtro libens ſe ſubjiciat? non ſolùm ad vitandam *iram* & offenſionem, aut pœnæ metu, ſed etiam *propter conſcientiam.* Sine magiſtratibus enim, & civili gubernatione, nulla reſpublica, nulla ſocietas humana, nulla vita eſſe poteſt. Quæ autem poteſtas, qui magiſtratus contraria his facit, neque illa neque hic à Deo propriè ordinatus eſt. Unde neque tali vel poteſtati, vel magiſtratui ſubjectio debetur aut præcipitur, neque nos prudenter obſiſtere prohibemur: non enim poteſtati, non magiſtratui obſiſtemus, qui hic optimè depingitur, ſed prædoni, ſed tyranno, ſed hoſti; qui ſi magiſtratus tamen dicendus erit, eò duntaxat quòd habet poteſtatem, quòd ad pœnam noſtram ordinari à Deo videri poteſt, etiam diabolus hoc modo magiſtratus erit. Sanè unius rei una vera definitio eſt: ſi ergò Paulus hîc magiſtratum definit, quod quidem accuratè facit, eâdem definitione, iiſdem verbis tyrannum, rem maximè contrariam, definire non potuit. Unde quem ipſe magiſtratum definivit atque deſcripſit, ei duntaxat ſubjectos nos eſſe voluiſſe, non ejus contrario tyranno certiſſimè colligitur. *Propter hoc tributa ſolvitis*; rationem adjungit ad præceptum; unde

Chryſoſtomus, *Cur*, inquit, *vectigalia regi damus. An non tanquam nobis proſpicienti, curæ ac tuitionis mercedem ſolventes? atqui nihil illi ſolviſſemus, niſi ab initio utilem nobis talem eſſe præfecturam cognoviſſemus.* Quapropter illud repetam quod ſuprà dixi; quandoquidem ſubjectio hæc non ſimpliciter, ſed cum adjunctâ ratione à nobis requiritur, illa profectò ratio quæ adjungitur, ſubjectionis noſtræ vera norma erit: Cum iſta ratione non ſubjecti, rebelles; ſine iſta ratione ſubjecti, ſervi erimus & ſocordes. *At Angli*, inquis, *nihil minùs quàm liberi, quia mali, quia flagitioſi.* Nolo ego Gallorum vitia commemorare, quamvis ſub regibus ſint; neque Anglorum nimis excuſare; dico tamen illa eſſe flagitia, quæ ſub regibus tanquam in Ægypto didicerunt; neque dum in deſerto; licet dei ſub imperio, dediſcere ſtatim potuerunt. Spes eſt tamen de pleriſque bona; ut ne ſanctiſſimos hic optimóſque viros & veritatis ſtudioſiſſimos collaudare incipiam; quorum apud nos non minorem credo eſſe numerum, quàm ubi tu maximum eſſe exiſtimas. At *jugum Anglis durum imponitur.* Quid ſi illis, qui jugum cæteris civibus imponere ſtudebant? Quid ſi ſuo deinde merito ſubactis? nam cæteri puto non moleſtè ferunt, exhauſto civilibus bellis ærario, ſumptibus propriis ſuam ſe tolerare libertatem. Relabitur jam ad Rabbinos nugivendos. Regem legibus aſtrictum eſſe negat, ex iis tamen probat *læſæ majeſtatis reum eſſe poſſe, ſi jus ſuum patiatur imminui*: aſtrictus itaque & non aſtrictus, reus & non reus rex erit: adeò frequenter enim ſolet repugnare ſibi, ut ipſa Repugnantia huic homini germana atque gemella eſſe videatur. Atqui

Deus,

Deus, inquis, multa regna Nebuchadnezzari in ſervitutem dedit. Fateor ad certum tempus dediſſe, Jer. 27. 7. Anglos in ſervitutem Carolo Stuarto ad ſemihorulam dediſſe oſtende; permiſiſſe non negaverim, dediſſe nunquam audivi. Aut ſi deus in ſervitutem dat populum, quoties tyrannus plus populo poteſt, cur non idem liberare dicendus erit, quoties plus poteſt populus tyranno? an is deo tyrannidem ſuam, nos deo libertatem noſtram acceptam non feremus? Non eſt malum in civitate quod deus non immittat, *Amos* 3. famem, peſtilentiam, ſeditionem, hoſtem; ecquod nam horum civitas ab ſe non totis viribus amolietur? faciet profectò, ſi poſſit, quamvis ab ipſo deo immiſſa hæc eſſe ſciat; niſi è cœlo ipſe ſecùs juſſerit. Cur non tyrannos pariter amovebit, ſi plus polleat? an ejus unius impotentiam ad commune malum eſſe magis à deo credemus, quàm potentiam totius civitatis ad commune bonum? Abſit à civitatibus, abſit ab omni cœtu hominum ingenuorum doctrinæ tam ſtupidæ, támq; peſtiferæ labes, quæ vitam omnem civilem funditus delet, gentem humanam univerſam propter unum atque alterum tyrannum, ad quadrupedum propè conditionem detrudit: cum illi ſupra omnem legem excelſi par in utrunque genus & pecudum & hominum jus atque imperium obtinebunt. Mitto jam ſtulta illa dilemmata, in quibus ut te jactes, neſcio quem fingis, *poteſtatem illam ſupereminentem de populo velle intelligere*; tametſi affirmare non dubito omnem magiſtratus authoritatem à populo proficiſci. Hinc Cicero pro Flacco, *Illi noſtri ſapientiſsimi, & ſanctiſsimi majores, quæ ſciſceret plebs, quæ populus juberet, juberi vetarique volue-*

voluerunt. Hinc Lucius Craſſus Orator eximius, & Senatûs eo tempore princeps, cujus tum cauſam agebat ad populum. *Nolite,* inquit, *ſinere nos cuiquam ſervire niſi vobis univerſis, quibus & poſſumus & debemus.* Quamvis enim Senatus Populum regeret, populus tamen illam moderandi & regendi ſui poteſtatem ſenatui tradiderat. Unde majeſtatem, populo Romano frequentiùs quàm regibus olim attributam legimus. Idem Marcus Tullius pro Plancio, *Eſt enim conditio liberorum populorum, præcipuéque hujus principis populi & omnium gentium domini, poſſe ſuffragiis vel dare vel detrahere quod velit cuique; noſtrum eſt ferre modicè populi voluntates: honores ſi magni non putemus, non ſervire populo; ſin eos expetamus, non defatigari ſupplicando.* Egóne ut regem populi ſervum dicere metuam, cùm Senatus Romanus tot regum dominus ſervum ſe populi profeſſus ſit? Vera ſunt hæc, inquies, in populari ſtatu; nondum enim lex regia poteſtatem populi in Auguſtum, & ſucceſſores ejus tranſtulerat. Hem tibi ergò Tiberium illum quem tu *tyrannum plus vice ſimplici* fuiſſe aïs, ut revera fuit, is tamen dominus, etiam poſt legem illam regiam, appellatus à quodam, ut tradit Suetonius, denuntiavit ne ſe ampliùs contumeliæ cauſâ nominaret. Audíſne? tyrannus iſte dominus dici contumeliæ ſibi duxit. Idem in Senatu, *Dixi & nunc, & ſæpe aliâs, patres Conſcripti, bonum & ſalutarem principem, quem vos tanta & tam libera poteſtate inſtruxiſtis, Senatui ſervire debere, & univerſis civibus ſæpe, & plerunque etiam ſingulis; neque id dixiſſe me pœnitet; & bonos & æquos & faventes vos habui Dominos, & adhuc habeo.* Nec ſimulata hæc ab eo ſi dixeris, ut erat ſimulandi

di callidissimus, quicquam proficies; quis enim id videri se cupit, quod esse non debet. Hinc ille mos non Neroni solùm, quod scribit Tacitus, sed cæteris etiam imperatoribus fuit, populum in Circo adorandi. De quo Claudianus, VI. *Cons. Honorii.*

O quantum populo secreti numinis addit
Imperii præsens species, quantámque rependit
Majestas alterna vicem, cum regia Circi
Connexum gradibus veneratur purpura vulgus,
Consensúque cavæ sublatus in æthera vallis
Plebis adoratæ reboat fragor. — — — —

Qua adoratione quid aliud Imperatores Romani, nisi universam plebem, etiam post legem regiam, suos esse dominos fatebantur? Atque illud est quod initio statim suspicatus sum, te glossariis pervolutandis, & tricis quibusdam laboriosis magnificè divulgandis operam potiùs dedisse, quàm bonis authoribus attentè & studiosè perlegendis; qui veterum scriptorum sapientia ne leviter quidem imbutus, rem præstantissimorum opinionibus Philosophorum, & prudentissimorum in republica principum dictis celebratissimam, novam esse prorsus & *Enthusiastarum* tantummodò *deliriis* somniatam censes. I nunc, Martinum illum sutorem, & Guilielmum Pellionem quos adeò despicis, ignorantiæ collegas & mystagogos tibi sume: quanquam erudire te poterunt illi, & illos tibi gryphos dissolvere stolidissimos, *An in Democratia serviat Populo, cùm serviat rex in Monarchia; utrùm totus an pars ejus.* Ita illi, cum tibi Oedipi vice fuerint, tu illis Sphinx in malam rem præceps abeas licebit; alioqui fatuitatum tuarum & ænigmatum

tum finem nullum fore video. Rogas, *Cum reges Apostolus nominat, an de populo eos intelligemus.* Pro regibus quidem orandũ esse Paulus docet, 1 *Tim.* 2. 2. at prius pro populo orandum esse docuerat, *v.* 1. Sunttamen & de regibus, & de populo nonnulli pro quibus orare etiam vetamur. Pro quo non orem, cúmne ex lege non puniam? quid vetat? Atqui *cum hæc scriberet Paulus, imperabant vel pessimi*; hoc etiam falsum est, scriptam enim sub Claudio & hanc Epistolam fuisse certissimis argumentis evincit Ludovicus Capellus. De Nerone cum mentionem facit Paulus non regem, sed *Leonem*, id est belluam immanem vocat, cujus ex ore ereptum se gaudet, 2 *Tim.* 4. Pro regibus itaque, non pro belluis, *orandum, ut vitam tranquillam & quietam transigamus, cum pietate* tamen *omni & honestate.* Vides non tam regum hîc quàm tranquillitatis, pietatis, honestatis etiam rationem esse habendam. Quis autem populus non se suósque liberos tuendo (contra tyrannum an contra hostem nihil interest) vitam *sollicitam, inquietam*, bellicosam, honestam agere, quàm sub hoste vel tyranno, non solùm æquè sollicitam & inquietam, sed turpem etiam, servilem & inhonestam. Teipsum testem adhibebo, non quo tanti sis, sed ut perspiciant omnes quàm sis duplex, & fraudulentus, & mancipium regis mercenarium. *Quis*, inquis, *non perferre mallet in repub. Aristocratica ex optimatum æmulatione dissensiones oriri solitas, quàm ex uno monarcha, tyrannico morè imperare consueto, certam miseriam ac perniciem? Populus Romanus prætulit statum illum Reipub. quantumlibet discordiis agitatæ jugo Cæsarum intolerabili. Populus qui vitandæ seditionis causa monar-*

monarchicum ſtatum præoptavit, ubi expertus eſt levius eſſe malum quod vitare voluit, ad priora ſæpe redire expetit. Hæc & plura tua verba ſunt in illa de epiſcopis diſſertatione, ſub Walonis Meſſalini adſcititio nomine editâ. p. 412. contra Petavium Loiolitam, cum ipſe magis Loiolita ſis, & eo de grege peſſimus. Quid hac de re Scriptura ſacra ſtatuerit, & vidimus & omni diligentia inveſtigâſſe non pœnitet: unde quid ſenſerint Patres antiqui per tot ingentia volumina exquirere pretium fortaſſe operæ non erit. Si quid enim afferunt, quod ſcriptura non exhibuit, eorum authoritatem, quantacunque ſit, meritò repudiamus. Quod autem ex Irenæo profers, *reges dei juſſu conſtitui aptos his qui in illo tempore ab iis reguntur*, cum ſcripturâ pugnat evidentiſſimè. Cum enim judices ad regendum populum ſuum aptiores regibus eſſe palàm ſignificâſſet deus, id tamen totum voluntati atque arbitrio populi permiſit, ut aptiorem ſibi ſub optimatibus formam reipub. deteriore ſub regibus, ſi vellent, permutarent. Legimus etiam ſæpe regem malum bono populo datum, & contra, regem bonum populo malo. Virorum itaque ſapientiſſimorum eſt perſpicere quid populo aptiſſimum & utiliſſimum ſit: conſtat enim neque omni populo, neque eidem ſemper eundem reipub. ſtatum convenire, ſed vel hunc vel illum, prout civium virtus & induſtria nunc augeſcit, nunc minuitur. Qui tamen poteſtatem adimit populo eligendi ſibi quam velit reipub. formam, adimit profectò id in quo civilis libertas tota fere conſiſtit. Citas deinde Juſtinum Martyrem Antoninis imperatorum optimis obſequium deferentem; quis non iis tam egregiis & moderatis

tis non detuliſſet? *At quantò, inquis, nos hodie pejores Chriſtiani? tulerunt illi principem diverſæ religionis.* Privati ſcilicet, & viribus longè inferiores. *Nunc ſanè pontificii regem non ferrent reformatum*, nec *reformati Pontificium.* Facis tu quidem prudenter, ut oſtendas te nec pontificium eſſe, nec reformatum; facis etiam liberaliter; ultrò enim largiris quod nunc non petivimus, omnes hodie Chriſtianos in hoc planè conſentire, quod tu ſolus inſigni audaciâ atque ſcelere oppugnas, Patrum etiam quos laudas diſſimillimus; illi enim pro Chriſtianis, ad profanos reges, defenſiones conſcribebant, tu pro rege pontificio atque deterrimo contra Chriſtianos & Reformatos. Multa deinde ex Athenagora, multa ex Tertulliano futiliter depromis, quæ ab ipſis Apoſtolis multò clariùs & explanatiùs dicta jam ſunt. Tertullianus autẽ longiſſimè à te diſſentit, qui regem vis eſſe dominum: quod tu aut neſciviſti, aut nequiter diſſimulâſti. Is enim Chriſtianus ad Imperatorem Ethnicum in Apologetico auſus eſt ſcribere, non oportere imperatorem appellari Dominum. *Auguſtus*, inquit, *imperii formator ne dominum quidem dici ſe volebat, hoc enim Dei eſt Cognomen: dicam planè imperatorem dominum, ſed quando non cogor ut dominum dei vice dicam: Cæterùm liber ſum illi, Dominus meus deus unus eſt, &c.* & ibidem *qui pater patriæ eſt, quomodo dominus eſt?* Gratulare nunc tibi de Tertulliano, quem ſanè præſtabat miſſum feciſſe. *At parricidas appellat qui Domitianum interfecerunt.* Rectè appellat; uxoris enim & famulorum inſidiis, à Parthenio, & Stephano interceptarum pecuniarum reo eſt interfectus. Quod ſi Senatus Populúſque Romanus hoſtem judicatum, ut Ne-

Neronem priùs judicabant, & ad suppliciũ quærebant, more majorum puniviſſent, eos parricidas appellaturũ fuiſſe cenſes? immo ſi appellâſſet, dignus ipſe ſupplicio fuiſſet; uti tu furcâ jam dignus es. Origeni reſponſum idem quadrabit quod Irenæo. Athanaſius reges terræ ad humana tribunalia vocare nefarium eſſe dicit. Quis hoc dixit Athanaſio? verbum enim dei nullum hic audio. Credam itaque ego imperatoribus potiùs & regibus de ſe falſum hoc eſſe fatentibus, quàm Athanaſio. Adfers deinde Ambroſium ex proconſule & catechumeno epiſcopum, verba illa Davidis, *tibi ſoli peccavi*, imperitè, ne dicam aſſentatoriè interpretantem. Volebat is omnes alios imperatori ſubjectos eſſe, ut imperatorem ipſe ſubjiceret ſibi. Quàm enim ſuperbè, & faſtu plùs quàm pontificio Theodoſium imperatorem Mediolani tractaverit, cædis Theſſalonicenſis reum ipſe judicaverit, ingreſſu eccleſiæ prohibuerit, quàm ſe deinde novitium & rudem evangelicæ doctrinæ oſtenderit, omnibus notum eſt. Imperatorem ad pedes ejus provolutum excedere ſalutatorio juſſit; ſacris tandem reſtitutum, & poſtquam obtuliſſet, altari adſtantem his vocibus extra cancellos exegit. *O imperator interiora loca tantùm ſacerdotibus ſunt attributa, quæ cæteris contingere non licet.* Doctórne hic Evangelii, an Judaïcorum pontifex rituum fuit? Hic tamen (quæ omnium ferè eccleſiaſticorum artes ſunt) imperatorem cæteris dominum impoſuit, ut imperatoris ipſe dominus eſſet. His itaque verbis Theodoſium tanquam ſibi ſubjectum repulit; *Coæqualium hominum es imperator & conſervorum; unus enim omnium dominus rex & Creator.* Bellè profectò; quam veritatem

tem calliditas & assentatio episcoporum obscuravit, eam iracundia unius, & ut molliùs dicam, zelus ineruditus protulit in lucem. Ambrosii imperitiæ tuam subjungis ignorantiam aut hæresin, qui disertè negas *sub veteri fœdere remissionem peccatorum per sanguinem Christi locum tunc habuisse, cum David deo confitebatur ei soli se peccavisse.* p. 68. Orthodoxi, non nisi per sanguinem agni mactati ab initio mundi, peccata unquam remissa fuisse credunt; te novum hæreticum cujusnam discipulus sis nescio; certè summi Theologi discipulus ille quem exagitas, à vero non aberravit, cum dixit potuisse quemvis è populo pari jure cum Davide deum his verbis inclamâsse, *tibi soli peccavi.* Augustinum deinde ostentas, Clericos Hipponenses nescio quos producis; nam Augustini quæ sunt abs te allata nobis non obsunt. Quidni enim fateamur cùm propheta Daniële, deum tempora mutare, regna dare, & regna auferre, per homines tamen. Si regnum deus solus Carolo dedit, idem Carolo abstulit, optimatibus & Populo dedit. Si eâ de causâ præstandam Carolo obedientiam fuisse dicis, eandem nunc magistratibus nostris præstandam esse dicas necesse est. Nam deum & nostris etiam magistratibus eandem dedisse potestatem quam dat malis regibus *ad castiganda populi peccata* ipse concedis; nostros itaque à deo pariter constitutos removere à magistratu nemo vel tuo judicio nisi deus potest. Atque ita, uti soles, tuum tibi ipse mucronem in temet vertis, tuus tibi ipse sicarius es; neque injuriâ, cum eò improbitatis & impudentiæ processeris, eò stuporis & insaniæ, ut quos digito violandos non esse tot argumentis probas, eosdem omnium suo-

rum

rum bello perſequendos eſſe idem affirmes. Iſmaëlem Godoliæ Præfecti interfectorem ab Hieronymo parricidam eſſe nominatum aïs, & meritò; præſidem enim Judææ, virum bonum, ſine ulla cauſa interemit. Idem Hieronymus in Eccleſiaſten, præceptum illud Solomonis, *Os regis obſerva*, cum præcepto Pauli concordare dixit; & laudandus quidem, quod locum iſtum cæteris ſui temporis moderatiùs expoſuit. *Ad inferiora tempora poſt Auguſtinum non deſcendes, ut doctorum ſententiam exquiras.* Ut omnes tamen intelligant faciliùs mentiri te poſſe quàm tacere, ſi quos adhuc haberes tuæ ſententiæ fautores, poſt unam ſtatim periodum non temperas tibi quò minùs ad Hiſpalenſem Iſidorum, Gregorium Turonenſem, Ottonem Friſingenſem etiam in mediam barbariem deſcendas. Quorum authoritas quàm nullius apud nos pretii ſit ſi modò ſciviſſes, non huc eorum obſcurum teſtimonium per mendacium adduxiſſes. Vultis ſcire cur ad hæc tempora deſcendere non audet, cur abdit ſe, cur ſubitò evaneſcit? dicam: quot ſunt Eccleſiæ reformatæ præſtantiſſimi doctores, tot videt acerrimos ſibi adverſarios fore. Faciat modò periculum, ſentiet quàm facilè reluctantem, omnes in unum vires conferentem, Lutheris, Zuingliis, Calvinis, Buceris, Martyribus, Paræis in aciem eductis fundam atque obruam. Leidenſes etiam tuos tibi opponam, quorum Academia, quorũ reſpub. florentiſſima, libertatis olim domiciliũ, iſti denique literarum humaniorũ fontes atque rivi, ſervilem illam æruginem tuam & innatam barbariem eluere non potuerunt. Qui cum Theologum orthodoxum habeas neminem tibi faventem, quem tuo com-

modo nominare poſſis, omnium præſidio reformatorum nudatus confugere ad Sorbonam non erubeſcis: quod tu Collegium doctrinæ pontificiæ addictiſſimum nullius apud orthodoxos authoritatis eſſe non ignoras. Sorbonæ igitur abſorbendum tam ſceleratum tyrannidis propugnatorem tradimus; tam vile mancipium, noſtrum eſſe nolumus; qui *populum univerſum regi ignaviſſimo parem eſſe* negat. Fruſtra id in papam deonerare atque transferre contendis, quod omnes liberæ nationes, omnis religio, omnes Orthodoxi ſibi ſumunt, in ſe ſuſcipiunt. Papa quidem cum epiſcopis ſuis, dum tenuis, & nullarum virium erat tuæ hujus fœdiſſimæ doctrinæ author primus extitit: iis demùm artibus magnos opes, magnamque potentiam paulatim adeptus, tyrannorum ipſe maximus evaſit. Quos tamen omnes ſibi firmiſſimè devinxit, cùm populis, quorum animos jamdiu ſuperſtitione oppreſſos tenuerat, ſuaderet, non poſſe regibus quamlibet peſſimis, niſi ſe fidelitatis ſacramentum ſolvente, imperium abrogari. Verùm tu ſcriptores Orthodoxos devitas, & quæ communis & notiſſima ipſorum ſententia eſt, eam à Papa introductam eſſe cauſatus, veritatem in invidiam rapere conaris. Quod niſi aſtutè faceres, appareret te neque Papanum eſſe neque reformatum, ſed neſcio quem ſemibarbarum Edomæum Herodianum, qui tyrannum quemque immaniſſimum tanquam Meſſiam cœlo demiſſum colas atque adores. *Demonſtrâſſe te* hoc dicis *ex doctrina patrum, primorum quatuor ſæculorum, quæ ſola evangelica & Chriſtiana cenſeri debet.* Periit huic homini pudor; quàm multa ſunt ab illis dicta atque ſcripta, quæ Chriſtus & Apoſtoli neque docuerunt

runt neque approbârunt? quàm multa in quibus reformati omnes à patribus dissentiunt? Quid autem ex patribus demonstravisti? *reges etiam malos à deo constitui.* Fac esse constitutos, ut omnia etiam mala quodammodo à deo constituuntur: *eos proinde deum solum habere judicem, supra leges esse, nullâ lege scriptâ, non scriptâ, naturali, neque divinâ posse reos fieri à subditis, neque apud subditos suos.* Quare? certè nulla lex vetat, nulla reges excipit: ratio, & jus, & fas omne animadverti in omnes qui peccant indiscriminatim jubet. Neque tu legem ullam scriptam, non scriptam, naturalem aut divinam protulisti quæ vetaret. Cur ergò non in reges quoque animadvertendum? *quia sunt etiam mali à Deo constituti.* Nebulonem te magis an bardum & caudicem esse dicam? nequissimus sis oportet qui doctrinam pernicioſissimam in vulgus disseminare audeas, stupidissimus qui ratione tam stolidâ maximè nitaris. Dixit deus Isaiæ 54. *Ego creavi interfectorem ad perdendum*; ergo interfector supra leges est; excute hæc, & pervolve quantum voles, parem utrobique consequentiam invenies. Nam & Papa etiam eodem modo quo tyrannus à deo est constitutus, & ecclesiæ in pœnâ datus, quod supra ex scriptis etiam, tuis ostendimus; tamen *quia in fastigium potestatis non ferendum tyrannidi non absimilis primatum suum evexit, cùm eum, tum episcopos meliori jure tollendos esse affirmas quàm fuere constituti.* Wal. Mes. p. 472. Papam & episcopos quamvis ab irato deo constitutos ex ecclesiâ tollendos esse aïs, quia sunt tyranni; tyrannos ex repub. tollendos esse negas quia sunt ab irato deo constituti. Ineptè prorsus & absurdè: cũ enim Papa ipsam conscientiã, quæ sola reg-

num ejus est, invito quoquam lædere non possit, eum qui revera tyrannus esse non potest, quasi tyrannum gravissimum tollendum esse clamas; tyrannum autem verum qui vitam & facultates nostras omnes in potestate suâ habet, & sine quo papa in ecclesiâ tyrannus esse nequit, eum in repub. omnino ferendum esse contendis. Hæc tua sibi invicem collata tam imperitum te támque puerilem sive falsi sive veri argutatorem produnt, ut levitas tua, insciția, temeritas, incogitantia neminem posthac latere queat. At ratio subest altera, *rerũ vices inversæ viderentur*, quippe in melius; actum enim esset de rebus humanis, si quæ res pessimo loco sunt, in eodem semper starent: in melius inquam; authoritas enim regia ad populum rediret, ab cujus voluntate atque suffragiis profecta primò, atque in unum ex suo numero derivata erat: potestas ab eo qui injuriam intulit, ad eum qui injuriam est passus æquissimâ lege transiret; cùm tertius nemo inter homines idoneus esse possit, alienigenam enim judicare quis ferret? omnes æquè homines legibus tenerentur, quo nihil justius esse potest: deus mortalis nemo esset. Quem qui inter homines constituit, non minùs in rempub. sceleștus est, quàm in Ecclesiam. Tuis iterum in te armis utar. *Maximam hæresin esse* aïs, *quâ creditur unum hominem in loco Christi sedere: duæ hæ notæ Antichristum signant, infallibilitas in spiritualibus, & omnipotentia in temporalibus*, Apparat. ad Primat. pag. 171. An Reges infallibiles? Cur ergo omnipotentes? aut si hoc sunt, cur minùs exitiales rebus civilibus quàm Papa spiritualibus? An verò deus res civiles prorsus non curat? si

non

non curat, certè nos curare non prohibet; si curat, eandem in republicâ reformationem atque in Ecclesia vult fieri; præsertim si infallibilitatem & omnipotentiam attributam homini easdem malorum omnium utrinque causas esse exploratum sit. Non enim in negotiis civilibus eam patientiam præcepit, ut sæviſſimum quemlibet tyrannum respublica ferret, Ecclesia non ferret; immò contrarium potiùs præcepit: & Ecclesiæ quidem nulla arma præter patientiam, innocentiam, preces, & disciplinam evangelicam reliquit; reipublicæ & magistratibus simul omnibus non patientiam, sed leges & gladium, injuriarum & violentiæ vindicem, in manus tradidit. Unde hujus hominis perversum & præposterum ingenium aut mirari subit aut ridere; qui in Ecclesiâ, Helvidius est & Thraseas & planè tyrannicida; in republicâ, commune omnium tyrannorum mancipium & satelles. Cujus sententia si locum habeat, non nos solùm rebellavimus, qui regem, sed reformati etiam omnes qui Papam dominum invitis regibus rejecerunt. Jam diu autem est quòd suis ipse telis concisus jacet. Sic enim homo est, modò manus adversarii ne desit, ipse in se tela abundè suppeditat: nec quisquam ad refutandum se, aut irridendum commodiores ansas ministrat. Defessus etiam cædendo citiùs quis abscedat, quàm hic terga præbendo.

CAP.

Cap. IV.

MAgnam à regibus iniiſſe te gratiam, omnes principes & terrarum dominos demeruiſſe defenſione hac regiâ te fortè putas, Salmaſi, cùm illi, ſi bona ſua, rémque ſuam ex veritate potiùs quàm ex adulationibus tuis vellent æſtimare, neminem te pejus odiſſe, neminem à ſe longiùs abigere atque arcere debeant. Dum enim regiam poteſtatem ſupra leges in immenſum extollis, admones eâdem operâ omnes ferè populos ſervitutis ſuæ nec opinatæ; eóque vehementiùs impellis ut veternum illum, quo ſe eſſe liberos inaniter ſomniabant, repentè excutiant; moniti abs te quod non putabant, ſervos ſe eſſe regum. Eóque minùs tolerandum ſibi eſſe regium imperium exiſtimabunt, quò magis tu iis perſuaſum reddideris tam infinitam poteſtatem non ſuâ patientiâ creviſſe, ſed ab initio talem atque tantam ipſo jure regio natam fuiſſe. Ita te tuámque hanc defenſionem, ſive populo perſuaſeris, ſive non perſuaſeris, omnibus poſthac regibus funeſtam, exitialem, & execrabilem fore neceſſe erit. Si enim populo perſuaſeris, jus regium omnipotens eſſe, regnum amplius non feret; ſi non perſuaſeris, non feret reges, dominationem tam injuſtam pro jure uſurpantes. Me ſi audiant, quibus integrum hoc eſt, ſéque circumſcribi legibus patiantur, pro incerto, imbecillo, violento imperio quod nunc habent, curarum atque formidinum pleno, firmiſſimum, pacatiſſimum ac diuturnum ſibi conſervabunt. Conſilium hoc ſibi, ſuíſque

que regnis adeò ſalutiferum ſi propter authorem contempſerint, ſciant non tam eſſe meum, quàm regis olim ſapientiſſimi. Lycurgus enim Spartanorum rex, antiquâ regum ſtirpe oriundus, cùm propinquos videret ſuos Argis & Meſſenæ rerum potitos, regnum quemque ſuum in tyrannidem convertiſſe, ſibíque pariter ſuíſque civitatibus exitio fuiſſe, ut patriæ ſimul ſaluti conſuleret, & dignitatem in familia ſua regiam quàm diutiſſimè conſervaret, conſortem imperii ſenatum, & Ephororum poteſtatem in ipſum regem quaſi cenſoriam, firmamentum regno ſuo induxit. Quo facto regnum ſuis nepotibus firmiſſimum in multa ſecula tranſmiſit. Sive, ut alii volunt, Theopompi, qui centum ampliùs annis poſt Lycurgum Lacedæmone regnabat, ea moderatio fuit, ut popularem Ephororum poteſtatem ſuperiorem quàm ſuam conſtitueret, eóq; facto gloriatus eſt, ſtabiliviſſe ſe regnum, multóq; majus ac diuturnius filiis reliquiſſe; exemplum profectò haud ignobile hodierni reges ad imitandum habuerint, eundem etiam conſilii tutiſſimi authorem egregium. Majorem enim legibus dominum ut perferrēt homines hominem omnes unum, nulla lex unquā ſanxit; ne potuit quidem ſancire. Quæ enim lex leges omnes evertit, ipſa lex eſſe non poteſt. Cùm itaque everſorem te, & parricidam legum omnium rejiciant ab ſe leges, exemplis redintegrare certamen, hoc capite, conaris. Faciamus itaque periculum in exemplis: ſæpe enim, quod leges tacent, & tacendo tantùm innuunt, id exempla evidentiùs docent. Ab Judæis auſpicabimur voluntatis divinæ conſultiſſimis; *poſtea ad Chriſtianos* tecum *deſcendemus.* Initium autem altiùs petitum ab eo tem-

pore faciemus, quo Iſraëlitæ regibus quocunque modo ſubjecti, jugum illud ſervile cervicibus dejecerunt. Rex Moabitarum Eglon Iſraëlitas bello ſubegerat; ſedem imperii inter ipſos Hierichunte poſuerat: numinis contemptor non erat, factâ enim dei mentione, è ſolio ſurrexit: ſervierant Iſraëlitæ Egloni annos duodeviginti; non ut hoſti, ſed ut ſuo regi munus miſerant. Hunc tamen dum publicè munerantur ut regem ſuum, interficiunt per inſidias ut hoſtem. Verùm Ehudes qui interfecit, dei monitu id feciſſe creditur. Quid factum hujuſmodi commendare magis potuit? Ad honeſta enim quæque & laudabilia hortari ſolet Deus, non ad injuſta, infida, truculenta. Expreſſum autem dei mandatum habuiſſe nuſquam legimus, *clamârunt filii Iſraëlis ad Jehovam*; clamavimus & nos; excitavit iis Jehova ſervatorem; excitavit & nobis. Ille ex vicino domeſticus, ex hoſte rex factus erat; Noſter ex rege hoſtis; non ergò rex erat; nam neque civis ullo modo eſſe poteſt, qui reipublicæ eſt hoſtis; neque Conſul habebatur Antonius, neque Nero imperator, ex quo uterque hoſtis à Senatu eſt judicatus. Quod Cicero quartâ Philippicâ de Antonio clariſſimè docet: *Si Conſul Antonius, Brutus hoſtis; ſi conſervator Reipublicæ Brutus, hoſtis Antonius. Quis illum conſulem niſi latrones putant?* Pari ego jure, quis tyrannum, inquam, regem niſi hoſtes patriæ putant? Fuerit itaq; Eglon externus, fuerit Noſter domeſticus nécne, quandoquidem uterque hoſtis & tyrannus, parùm refert. Si illum Ehudes jure trucidavit, nos noſtrum ſupplicio jure affecimus. Quin & heros ille Sampſon, incuſantibus etiam popularibus ſuis (Jud. 15)

An.

An neſciebas Phelisthæos dominium habere in nos? ſuis tamen dominis bellum ſolus intulit, neque unum ſed multos ſimul patriæ ſuæ tyrannos, ſive dei, ſive propriæ virtutis inſtinctu occidit; conceptis priùs ad deum precibus ut auxilio ſibi eſſet. Non impium ergò ſed pium Sampſoni viſum eſt, dominos, patriæ tyrannos occidere; cum tamen pars major civium ſervitutem non detrectaret. At David, rex & propheta, noluit Saulem interimere *unctum dei.* Non quicquid noluit David, continuò nos obligat ut nolimus; noluit David privatus; id ſtatim nolle ſynedrium, Parlamentum, totum populum neceſſe erit? noluit inimicum dolo occidere, nolet ergò Magiſtratus noxium lege punire? noluit regem occidere, timebit ergò Senatus tyrannum plectere? religio erat illi unctum dei interficere, an ergò religio erit populo unctum ſuum capitis damnare? præſertim qui unctionem illam vel ſacram vel civilem totus cruore civium delibutus tam longâ hoſtilitate aboleverat? Equidem reges, vel quos deus per prophetas unxit, vel quos ad certum opus, ſicuti olim Cyrum, nominatim deſtinavit, Iſa. 44. unctos domini agnoſco; cæteros vel populi, vel militum, vel factionis tantummodò ſuæ unctos eſſe arbitror. Verùm ut concedam tibi omnes reges eſſe unctos Domini; eſſe tamen idcirco ſupra leges, non eſſe ob ſcelera quæcunque puniendos, nunquam evinces. Quid enim? & ſibi & privatis quibuſdam interdixit David, ne extenderent manus ſuas in unctum domini. At regibus interdixit ipſe Dominus, Pſal. 105, ne attingerent unctos ſuos, id eſt populum ſuum. Unctionem ſui populi prætulit unctioni, ſiqua erat, regum. An ergò fideles punire,

ſi quid contra leges commiſerint, non licebit? Unctum domini ſacerdotem Abiatharem prope erat ut rex Solomon morte multaret; neque illi, quòd unctus domini eſſet, pepercit, ſed quòd patris fuerat amicus. Si ergò ſummum ſacerdotem, ſummum eundem in pleriſque magiſtratum, unctio illa domini & ſacra & civilis eximere ſupplicio non potuit, cur unctio tantùm civilis tyrannum eximeret? At *Saul quoque tyrannus erat, & morte dignus*; eſto: non inde enim ſequetur, dignum, aut idoneum fuiſſe Davidem qui ſine populi authoritate, aut magiſtratuum juſſu Saulem regem quocunque in loco interficeret. Itáne verò Saul tyrannus erat? Utinam diceres; quinimmo dicis; cùm tamen ſuprà dixeris, *cap. 2. pag. 32. Tyrannum non fuiſſe, ſed bonum & electum.* Ecquid cauſæ eſt nunc cur in foro quadruplator aut falſarius quiſpiam ſtigmate notetur, tu eâdem careas ignominiæ notâ? cùm meliori profectò fide ſycophantari ſoleant illi, quàm tu ſcribere, & res vel maximi momenti tractare. Saul igitur, ſi id ex uſu eſt tuo, bonus erat rex, ſin id minùs tibi expedit, repentè non rex bonus, ſed tyrannus erit; quod certè mirum non eſt; dum enim potentiæ tyrannicæ tam impudenter lenocinaris, quid aliud facis quàm ex bonis regibus tyrannos omnes. At verò David quamvis regem ſocerum multis de cauſis, quæ ad nos nihil attinent, interimere nollet, ſui tamen tuendi cauſâ copias comparare, Saulis urbes vel occupare vel inſidere non dubitavit; & Cheilam oppidum contra Saulem etiam præſidio tenuiſſet, niſi oppidanos erga ſe malè animatos cognoviſſet. Quid ſi Saul urbe obſeſſâ, ſcalis muro admotis, primus aſcen-

ascendere voluisset, an censes Davidem arma protinus abjecturum, suos omnes uncto hosti proditurum fuisse? non existimo. Quidni enim feciſſet quod nos fecimus, qui rationum suarum necessitate coactus, Philisthæis patriæ hostibus operam prolixè suam pollicitus, id fecit contra Saulem quod nos in nostrum tyrannum credo nunquam feciſſemus. Pudet me, & jam diu pertæsum est mendaciorum tuorum; *Inimicis potiùs parcendum quàm amicis*, Anglorum esse dogma fingis; *séque regi suo parcere non debuisse, quia amicus erat.* Quis unquam hoc priùs audivit, quàm à te confictum esset, hominum mendaciſſime. Verùm ignoscimus: deerat nempe huic capiti præstantissimum illud & tritissimum orationis tuæ pigmentum, jam quintò, & ante finem libri decies ex loculis tuis & myrotheciis expromendum, *molossis suis ferociores*. Non tam Angli suis molossis ferociores sunt, quàm tu cane quovis rabido jejunior, qui ad illam, quam toties evomuisti, cramben duris ilibus identidem redire sustines. *David* denique *Amalechitam* interfici jussit, Saulis, ut simulavit ipse, interfectorem; nulla hic neque facti neque personarum similitudo. Quòd nisi David ad Philisthæos defeciſſe, & pars eorum exercitûs fuisse visus, eò diligentiùs omnem à se suspicionem maturandæ regi necis amovere studuit, non erat, meo quidem judicio, cur virum illum tam malè exciperet, qui moribundum jam regem & ægrè morientem opportuno vulnere se confeciſſe nuntiavit. Quod idem factum in Domitiano, qui Epaphroditum similiter capite damnavit, eò quòd Neronem in adipiscenda morte adjuviſſet, ab omnibus reprehenditur. Novâ deinde audaciâ quem tyrannum

modò dixeras, & *malo ſpiritu agitatum*, hunc non jam ſatis habes unctum Domini, ſed *Chriſtum domini* vocare; adeò tibi vile Chriſti nomen videtur, ut illo tam ſancto nomine vel Dæmoniacum tyrannum impertire non metuas. Venio nunc ad exemplum illud, in quo qui jus populi jure regis antiquius eſſe nõ videt, cæcus ſit oportet. Mortuo Solomone populus de conſtituendo ejus filio Sechemi comitia habebat; profectus eſt eò Roboamus candidatus, ne regnum tanquam hæreditatem adire, ne populum liberum tanquam paternos boves poſſidere videretur: proponit populus conditiones regni futuri; ad deliberandum rex triduum ſibi dari poſtulat; conſulit ſeniores; nihil illi de jure regio, ſed ut populum obſequio & pollicitationibus conciliet ſibi ſuadent, penès quem erat, vel illum creare regem vel præterire. Conſulit deinde æquales ſuos, ſecum à pueris educatos; illi Salmaſiano quodam œſtro perciti, nil præter jus regium intonare, ſcuticas & ſcorpiones ut minitetur hortari. Horum ex conſilio reſpondit Roboamus populo. Videns itaque totus Iſraël regem *non auſcultâſſe ſibi*, ſuam protinus libertatem & populare jus liberis palàm vocibus teſtatur. *Quæ nobis portio cum Davide? ad tentoria tua Iſraël; jam ipſe videris de domo tuâ David.* Miſſum deinde à rege Adoramum lapidibus obruerunt; exemplum fortaſſe aliquod etiam in regem edituri, niſi maxima celeritate ſe in fugam contuliſſet. Parat ingentem exercitum, quo in ſuam ditionem Iſraëlitas redigeret: prohibet Deus; *ne aſcendite*, inquit, *nec pugnate contra fratres veſtros, filios Iſraëlis, nam à me facta eſt res iſta.* Adverte jam animum; populus antea regem volebat, diſpli-

diſplicuit id Deo; eorum tamen juri noluit intercedere: nunc Populus Roboamum non vult regem, id deus non ſolùm penès populum eſſe ſinit, ſed regem eo nomine bella moventem vetat ac reprimit: nec ideo rebelles, ſed nihilo minùs fratres eos qui deſciverant appellandos eſſe docet. Collige te nunc jam; ſunt omnes, inquis, reges à Deo, ergo populus vel tyrannis reſiſtere non debet. Viciſſim ego, ſunt, inquam, populi conventus, comitia, ſtudia, ſuffragia, plebiſcita pariter à Deo, teſte hîc ipſo; ergò & rex itidem reſiſtere non debet populo, authore etiam eodem Deo. Quàm enim certum eſt, eſſe hodie reges à Deo, quámque hoc valet ad imperandam populo obedientiam, tam eſt certum eſſe à Deo etiam hodie libera populi concilia, támque hoc valet vel ad cogendos in ordinem reges, vel ad rejiciendos; neq; magis propterea bellum populo inferre debebunt, quàm debuit Roboamus. Quæris cur ergò non defecerint Iſraëlitæ à Solomone? Quis præter te tam ſtulta interrogaret, cum defeciſſe conſtet impunè à tyranno? In vitia quædam lapſus eſt Solomon; non idcirco ſtatim tyrannus: ſua vitia magnis virtutibus, magnis de repub. meritis compenſabat: fac tyrannum fuiſſe; ſæpe eſt ut populus nolit tyrannum tollere, ſæpe eſt ut non poſſit: ſatis eſt ſuſtuliſſe cum potuerit. At *factum Jeroboami ſemper improbatum fuit & Apoſtaſia ejus deteſtata, ſucceſſores ejus pro rebellibus ſemper habiti.* Apoſtaſiam ejus non à Roboamo, ſed à vero cultu dei reprehenſam ſæpiùs lego; & ſucceſſores quidem ejus ſæpe reprobos, rebelles nuſquam dictos memini. *Si quid fiat,* inquis, *juri & legibus contrarium, ex eo jus fieri non poteſt.* Quid quæſo tum

tum fiet juri regio? Sic tuus ipse perpetuò refutator es. *Quotidie*, inquis, *adulteria, homicidia, furta impunè committuntur.* An nescis nunc te tibi respondere quærenti cur toties tyrannis impunè fuerit? *Rebelles fuerunt isti reges, prophetæ tamen populum ab eorum subjectione non abducebant.* Cur ergò, sceleste, & pseudopropheta, populum Anglicanum à suis magistratibus, tuo sint licèt judicio rebelles, abducere conaris? *Allegat*, inquis, *Anglicani latrocinii factio, se ad id scelus, quod tam nefariè susceperit, nescio quâ voce cœlitùs missâ impulsos fuisse.* Primùm delirâsse te cùm hæc scriberes planè video, neque mentis neque latinitatis compotem satis fuisse: deinde Anglos hoc unquam allegâsse, de innumeris mendaciis & figmentis tuis est unum. Sed pergo exemplis tecum agere; *Libna* Urbs validissima ab Joramo rege defecit, quia dereliquerat deum; defecit ergò rex, non urbs illa, neque defectione ista notatur; sed si adjectam rationem spectes, approbari potiùs videtur. *In Exemplum trahi non debent hujusmodi defectiones.* Cur ergò tantâ vaniloquentiâ pollicitus es, exemplis te nobiscum toto hoc capite decertaturum, cùm exempla ipse nulla præter meras negationes, quarum nulla vis est ad probandum, afferre possis: nos quæ certa & solida attulimus, negas in exemplum trahi debere? Quis te hoc modo disputantem non explodat? Provocâsti nos exemplis; exempla protulimus; quid tu ad hæc? tergiversaris, & diverticula quæris; progredior itaque. Jehu regem à Propheta jussus occidit, etiam Achaziam suum regem legitimum occidendum curavit. Si noluisset deus tyrannum interimi à cive, si impium hoc, si mali exempli fuisset, cur jussit fieri? si jussit, certè licitum,

tum, laudabile, præclarum fuit. Non tamen tyrannum perimi, quia deus juſſit, idcirco bonum erat & licitum, ſed quia bonum & licitum erat, idcirco Deus juſſit. Jam ſeptem annos regnantem Athaliam Jehoiada ſacerdos regno pellere & trucidare non eſt veritus. *At regnum*, inquis, *non ſibi debitum ſumpſerat.* Annon Tiberius multò poſtea *imperium ad ſe nihil pertinens?* illi tamen, & id genus tyrannis aliis, ex doctrina Chriſti obediendum eſſe ſuprà affirmabas: ridiculum planè eſſet, ſi poteſtatem regiam non ritè adeptum interficere liceret, peſſimè gerentem non liceret. At per leges regnare non potuit utpote fœmina, *conſtitues autem ſuper te regem*, non reginam. Hoc ſi ſic abibit, conſtitues, inquam, ſuper te regem, non tyrannum. Pares ergo jam ſumus. Amaziam regem ignavum & Idololatram non conjurati quidam, ſed principes & populus, quod veriſimilius eſt, morte affecerunt: nam fugientem Hieroſolymis, & adjutum à nemine, Lachiſum uſque perſecuti ſunt. Hoc conſilium iniiſſe dicuntur *ex quo is deum* deſeruerat, neque ullam ab Azaria filio de morte patris quæſtionem habitam fuiſſe legimus. Multùm rurſus nugaris ex Rabbinis, ut Regem Judaïcum ſupra ſynedrium conſtituas; ipſa regis verba Zedechiæ non attendis. Jer. 38. *Non is eſt rex qui poſſit contra vos quicquam.* Sic principes alloquitur; faſſus ſe planè ſuo ſenatu inferiorem; *Fortaſſe*, inquis, *nihil negare illis auſus metu ſeditionis.* At tuum illud *fortaſſe* quanti quæſo eſt, cujus aſſeveratio firmiſſima non eſt pili? quid enim te levius, quid inconſtantius, quid inſtabilius? quoties te varium & verſicolorem, quoties tibimet diſcordem, diſſidentem à temetipſo, &

diſcrepantem offendimus? Rurſus comparationes inſtituis Caroli cum bonis Judææ regibus. Davidem imprimis quaſi contemnendum aliquem nominas; *Sume tibi Davidem*, inquis, *adulterii ſimul & homicidii reum; nihil tale in Carolo. Salomon ejus filius qui ſapiens audiit vulgo.* Quis non indignetur maximorum & ſanctiſſimorum virorum nomina ab impuriſſimo nebulone & vappâ hunc in modum jactari? Túne Carolum cum Davide, regem & prophetam religioſiſſimum cum ſuperſtitioſo & Chriſtianæ doctrinæ vix initiato, ſapientiſſimum cum ſtolido, fortiſſimum cum imbelli, juſtiſsimum cum iniquiſsimo conferre ſuſtinuiſti? caſtimoniam tu ejus & continentiam laudes, quem cum Duce Bucchingamio flagitiis omnibus coopertum novimus? ſecretiora ejus & receſsus perſcrutari quid attinet, qui in Theatro medias mulieres petulanter amplecti, & ſuaviari, qui virginum & matronarum papillas, ne dicam cætera, pertractare in propatulo conſueverat? Te porrò moneo Pſeudoplutarche, ut iſtiuſmodi Parallelis ineptiſſimis dehinc ſuperſedeas, ne ego, quæ tacerem alioqui libens de Carolo, neceſſe habeam enuntiare. Contra tyrannos quid tentatum a Populo aut peractum fuerit, & quo jure, per ea tempora quibus ipſe Deus Hebræorum rempub. ſuo nutu ac verbo quaſi præſens regebat, hactenus liquet. Quæ ſequuntur ætates non nos ſua authoritate ducunt, ſed ad majorum ſuorum normam & rationem omnia dirigentes, imitatione ſua noſtram tantummodò confirmant. Cum itaque Deus poſt captivitatem Babylonicam nullum iis de repub. mandatum dediſſet novum, quamvis regia ſoboles extincta non eſſet, ad antiquam

tiquam & Moſaicam reipub. formam reverterunt. Antiocho Syriæ regi, cui erant vectigales, ejuſque præſidibus, quòd is vetita imperaret, per Maccabæos pontifices reſtiterunt; ſeque armis in libertatem vindicarunt; digniſſimo deinde cuique principatum dederunt: donec Hyrcanus Simonis Judæ Maccabæi fratris filius, expilato Davidis ſepulcro, militem externum alere, & regiam quandam poteſtatem adjicere ſacerdotio cœpit; unde filius ejus Ariſtobulus diadema ſibi primus impoſuit. Nihil in eum populus quamvis tyrannum movit aut molitus eſt; neque mirum, annum tantummodò regnantem. Ipſe etiam morbo graviſſimo correptus, & ſuorum facinorum pœnitentia ductus mortem ſibi optare non deſtitit, donec inter ea vota expiravit. Ejus frater Alexander proximus regnabat. *Contra hunc* aïs *neminem inſurrexiſſe*, tyrannus cum eſſet. O te ſecurè mendacem ſi periiſſet Joſephus, reſtaret tantum *Joſippus* tuus, ex quo phariſæorum quædam nullius uſus apophthegmata depromis. Res itaque ſic ſe habet; Alexander, cùm & domi & militiæ rempub. malè adminiſtraret, quamvis magna Piſidarum & Cilicum manu conductitia ſe tutaretur, populum tamen cohibere non potuit, quin ipſum etiam ſacrificantem, utpote indignum eo munere, thyrſis palmeis & citreis penè obrueret; exinde per ſexennium gentis ferè totius gravi bello petitus eſt; in quo Judæorum multa millia cùm occidiſſet, & pacis tandem cupidus interrogaret eos quid vellent a ſe fieri, reſponderunt uno ore omnes, ut moreretur; vix etiam mortuo ſe veniam daturos. Hanc hiſtoriam tibi incommodiſſimam, quoquo modo avertere ut poſ-

ſes, fraudi tuæ turpiſſimæ phariſaïcas quaſdam ſententiolas obtendiſti; cùm exemplum hoc aut omnino prætermiſſe, aut rem, ſicuti geſta erat, fideliter narraſſe debuiſſes, niſi veterator & lucifugus mendaciis longè plùs quàm cauſæ confideres. Quinetiam Phariſæi illi octingenti, quos in crucem tolli juſſit, ex eorum numero erant, qui contra ipſum arma ceperant: quíque omnes cùm cæteris unâ voce teſtati ſunt, ſe regem morte affecturos fuiſſe, ſi bello victus in ſuam poteſtatem veniſſet. Poſt maritum Alexandrum Alexandra regnum capeſſit; ut olim Athalia, non legitimè, nam regnare fœminam leges non ſinebant, quod ipſe modò faſſus es, ſed partim vi, extraneorum enim exercitum ducebat; partim gratiâ, nam Phariſæos, qui apud vulgus plurimum poterant, ſibi conciliaverat hac lege, ut nomen imperii penès illam, imperium ipſum penès illos foret. Haud aliter atque apud nos nuper Scoti Presbyteri nomen Regis Carolo conceſſerunt, eâ mercede ut regnum ſibi reſervare poſſent. Poſt Alexandræ obitum Hyrcanus & Ariſtobulus ejus filii de regno contendunt; hic viribus & induſtriâ potior fratrem natu majorem regno pellit. Pompeio deinde in Syriam à Mithridatico bello divertente, Judæi nactos ſe jam æquiſſimum libertatis ſuæ arbitrum Pompeium rati, legationem pro ſe mittunt; fratribus utriſque regibus renuntiant; ad ſervitutem ſe ab iis adductos queruntur; Pompeius Ariſtobulum regno privavit; Hyrcano pontificatum reliquit & principatum more patrio legitimum; exinde Pontifex & Ethnarcha dictus eſt. Iterum ſub Archelao Herodis filio Judæi, miſſis ad Auguſtum Cæſarem quinquaginta legatis,

legatis, & Herodem mortuum & Archelaum graviter accuſârunt; regnum huic pro ſua virili parte abrogârunt, Cæſarem orant ut Populum Judaïcum ſine regibus eſſe permitteret. Quorum Cæſar precibus aliquantum permotus, non regem eum, ſed Ethnarcam duntaxat conſtituit. Ejus anno decimo rurſus eum Populus per legatos ad Cæſarem tyrannidis accuſat; quibus Cæſar benignè auditis Romam accerſitum, & judicio damnatum Viennam in exilium miſit. Jam mihi velim reſpondeas; qui ſuos reges accuſatos, qui damnatos, qui punitos volebant, annon ipſi, ſi poteſtas facta, ſi optio data ſibi eſſet, annon ipſi, inquam, judicio damnâſſent, ipſi ſupplicio affeciſſent? Jam in Romanos præſides avarè & crudeliter provinciam adminiſtrantes, populum & primores etiam ſæpiùs arma ſumpſiſſe non negas; cauſas more tuo ſtultiſſimas affingis, *nondum jugo erant aſſueti*; ſub Alexandro ſcilicet, Herode, ejúſque filiis. At C. Cæſari, & Petronio *bellum inferre* noluerunt. Prudenter illi quidem, non poterant. Vis ipſorum audire verba, πολεμεῖν μὲν ἃ βούλονται διὰ τὸ μηδ' ἂν δύνασθαι. Quod ipſi fatentur imbecillitatis eſſe ſuæ, hoc tu hypocrita ad religionem refers? Magno dein molimine prorſus nihil agis, dũ ex patribus probas, quod & antea tamen pari oſcitatione feceras, pro regibus orandũ eſſe. Nam pro bonis quis negat? pro malis quoad ſpes eſt; pro latronibus etiam & pro hoſtibus; non ut agros depopulentur, aut nos occiſione occidant, ſed ut reſipiſcant. Oramus pro utriſque; illos tamen legibus, hos armis vindicare quis vetat? *Liturgias Ægyptiacas* nil moror; ſacerdos autem ille qui orabat, uti aïs, ut *Commodus*

dus patri ſuccederet, meo quidem judicio non orabat, ſed Romano imperio peſſima imprecatus eſt. *Fidem*, aïs, *fregiſſe nos, de authoritate & majeſtate regis conſervanda ſolenni conventione non ſemel interpoſita.* Expecto te fuſiùs iſta de re infrà, illic te rurſus conveniam. Redis ad patrum commentationes, de quibus hoc ſummatim accipe; Quicquid illi dixerint, neque ex libris ſacris, aut ratione aliqua ſatis idonea confirmaverint, perinde mihi erit, ac ſi quis alius è vulgo dixiſſet. Primum adfers Tertullianum, ſcriptorem haud orthodoxum, multis erroribus notatum, ut ſi tecum ſentiret, pro nihilo tamen hoc eſſet. Quid autem ille? damnat tumultus, damnat rebelliones; damnamus & nos, neque hinc ſtatim de jure omni populorum, de privilegiis, & Senatusconſultis, de poteſtate magiſtratuum omnium cæterorum præterquam unius regis, præjudicatum eſſe volumus: loquuntur iſti de ſeditionibus temere conflatis, & multitudinis inſaniâ, non de magiſtratibus, non de Senatu, aut Parlamento ad legitima arma populum contra tyrannos convocante. Unde Ambroſius quem citas, *Non repugnare, flere, gemere, hæc ſunt munimenta Sacerdotis, & quis eſt qui poteſt vel unius vel inter paucos dicere Imperatori, Lex tua mihi non probatur: non permittitur hoc dicere Sacerdotibus, permittetur Laïcis?* Vides jam planè de quibus hic loquatur, de Sacerdotibus, de Laïcis privatis, non de Magiſtratibus: vides quàm infirma tamen & præpoſtera ratione uſus, diſſenſioni inter Laïcos & Sacerdotes, de legibus etiam civilibus, poſtmodùm futuræ facem prætulit. Sed quoniam primorum Chriſtianorum exemplis urgeri nos maximè, & redargui putas, quòd

quòd illi omnibus modis vexati *bellum in Cæſares non moverent*, oſtendam primò non potuiſſe, deinde quoties poterant moviſſe, poſtremò etiamſi, cum poſſent, non moviſſent, non eſſe tamen cæteroqui dignos quorum ex vitâ & moribus, tantis in rebus, exempla ſumamus. Primùm ignorare hoc nemo poteſt, ex quo Romana reſpublica nulla fuit, omnes imperii vires rerúmque ſummam ad unum Cæſarem rediiſſe; omnes legiones ſub uno Cæſare ſtipendia meruiſſe: adeò ut Senatus ad unum omnis, totus ordo Equeſter, plebs univerſa, ſi novis rebus ſtuduiſſet, poterant ſe quidem internecioni objeciſſe, ad libertatem tamen recuperandam nihil prorſus effeciſſent; nam imperatorem ſi forte ſuſtuliſſent, imperium tamen manſiſſet. Jam verò Chriſtiani, innumeri licet, at ſparſi, inermes, plebeii & plerunque infimi, quid potuerunt? quantam eorum multitudinem una legio in officio facile continuiſſet? Quod magni ſæpe duces cum interitu ſuo & veteranorum exercituum deletione incaſſum tentarunt, iſti è plebecula fere homuli poſſe ſe ad exitum perducere ſperarent? cum annis à Chriſto nato prope trecentis, ante Conſtantinum plus minus viginti, imperante Diocletiano, ſola Thebæa legio Chriſtiana eſſet; eóque ipſo nomine à reliquo exercitu in Gallia ad Octodurum oppidum cæſa eſt. *Cum Caſſio, cum Albino, cum Nigro* non conjurârunt: ídne illis gratiæ vult apponi Tertullianus, quòd ſanguinem pro infidelibus non profuderunt? Conſtat igitur Chriſtianos ab imperatorum imperio liberare ſe non potuiſſe: cum aliis conjurare non Chriſtianis nequaquam ſibi expediviſſe, quamdiu imperatores Ethnici regnabant. Bellum autem

tem tyrannis poſtea intuliſſe Chriſtianos aut armis ſe defendiſſe, aut tyrannorum facta nefaria ſæpe ultos eſſe nunc oſtendam. Primus omnium Conſtantinus jam Chriſtianus conſortem imperii Licinium Orientalibus Chriſtianis gravem bello ſuſtulit; quo facto illud ſimul declaravit, poſſe à magiſtratu in magiſtratum animadverti; cùm is Licinium pari jure ſecum regnantem ſubditorum ejus cauſâ ſupplicio affecerit, nec deo ſoli pœnam reliquerit: poterat enim Licinius Conſtantinum, ſi Conſtantinus populum ſibi attributum iis modis oppreſſiſſet, eodem ſupplicio affeciſſe. Poſtquam igitur à deo ad homines redacta res eſt, quod Licinio Conſtantinus erat, cur non idem Carolo Senatus? Conſtantinum enim milites, Senatum jura conſtituerunt regibus parem, immo ſuperiorem. Conſtantio imperatori Arriano Byzantini, quoad poterant, armis reſtiterunt; miſsum cum militibus Hermogenem, ad pellendum eccleſiâ Paulum orthodoxum epiſcopum, facto impetu repulerunt, & incenſis ædibus, quo ſe receperat, ſemiuſtum & laniatum interfecerunt. Conſtans fratri Conſtantio bellũ minatur, ni Paulo & Athanaſio epiſcopis ſedes ſuas reſtituat; vidéſne ut iſtos ſanctiſſimos patres, de epiſcopatu cùm agitur, bellum fraternum in regem ſuum concitare non puduit? Haud multò pòſt Chriſtiani milites, qui tunc temporis quos volebant imperatores creabant, Conſtantem Conſtantini filium diſſolutè & ſuperbè regnantem interfecerunt, tranſlato ad Magnentium imperio. Quid? qui Julianum nondum apoſtatam, ſed pium & ſtrenuum, invito Conſtantio imperatore ſuo imperatorem ſalutârunt, annon ex illis Chriſtianis fuerunt

runt, quos tu exemplo nobis proponis? Quod factum Constantius cum suis literis ad populum recitatis acriter prohiberet, clamarunt omnes, feciſſe ſe ut Provincialis, & miles, & reipublicæ authoritas decreverat. Iidem bellum Constantio indixerunt, & quantũ in ſe erat, imperio ac vita ſpoliarunt. Quid Antiocheni, homines apprimè Chriſtiani? orarunt credo pro Juliano jam Apoſtatâ, quem palàm adire, & convitiis proſcindere ſolebant, cujus barbam illudentes promiſſam, funes ex ea conficere jubebant. Cujus morte audita ſupplicationes, epulas, & lætitiam publicè indixerunt, ejus pro vita & incolumitate preces fudiſſe cenſes? Quid? quòd eundem etiam à Chriſtiano commilitone interfectum eſſe ferunt. Sozomenus certè ſcriptor eccleſiaſticus non negat; immo, ſiquis ita feciſſet, laudat. ὁ δὲ ἀπεικὸς τινα καὶ τότε ὑπολαμβάνειν, &c. *Non eſt mirum*, inquit, *aliquem ex militibus hoc ſecum cogitaſſe; non Græcos ſolum, ſed omnes homines ad hanc uſque ætatem tyrannicidas laudare ſolitos eſſe, qui pro omnium libertate mortem oppetere non dubitant; nec temere quis hunc militem reprehendat, dei & religionis causâ tam ſtrenuum.* Hæc Sozomenus ejuſdem ætatis ſcriptor, vir bonus & ſanctus; ex quo quid reliqui eâ tempeſtate viri boni hac de re ſenſerint, facilè perſpicimus. Ipſe Ambroſius ab imperatore Valentiniano minore juſſus urbe Mediolano excedere, parere noluit, ſed circumſeptus armato populo ſe atque baſilicam ſuam contra regios præfectos armis defendit; & ſummæ poteſtati reſiſtere, contra quàm docuit ipſe, eſt auſus. Conſtantinopoli haud ſemel propter exilium Chryſoſtomi contra Arcadium imperatorem ſeditio maxima commota eſt. In

tyrannos igitur quid antiqui Christiani fecerint, non milites solùm, sed populus, sed ipsi patres, vel resistendo, vel gerendo bellum, vel concitando, usque ad Augustini tempora, quoniam tibi ulteriùs progredi non libet, breviter exposui. Valentinianum enim Placidiæ filium interfectum à Maximo patricio, ob stuprum uxori ejus illatum, taceo: Avitum etiam imperatorem dimissis militibus suis luxuriâ diffluentem à Senatu Romano confestim exutum imperio non memoro: quia annos aliquot post Augustini obitum ista acciderunt. Verùm dono tibi hoc omne, tu nihil horum exposuisse me finge, paruerint per omnia suis regibus veteres christiani, quicquam contra tyrannos ne fecerint, aut feciſſe voluerint, non esse tamen eos quorum authoritate niti debeamus, aut à quibus exempla petere salutariter possimus, quod supereſt, nunc docebo. Jam diu ante Constantinum populus christianus multum de primæva illa sanctimonia & sinceritate cùm doctrinæ tum morum deperdiderat. Postquam immensis opibus ditata ab eo ecclesia, honores, dominatum, & potentiam civilem adamare cœpit, statim omnia in præceps ruere. Primò luxus & segnities, errorum deinde omnium & vitiorum caterva, veluti solutis aliunde carceribus, in ecclesiam immigravit; hinc invidentia, odium, discordia passim redundabat; tandem haud mitius inter se charissimo religionis vinculo fratres quàm hostes acerrimi dissidebant; nullus pudor, nulla officii ratio restabat; milites, & copiarum præfecti, quoties ipsis visum erat, nunc imperatores novos creabant, nunc bonos pariter ac malos necabant. Quid Vetranniones & Maximos, quid Eugenios à militi-

militibus ad imperium ſubito evectos, quid Gratianum optimum principem, quid Valentinianum minorem non peſſimum, occiſos ab iis commemorem? Militum hæc quidem facinora & caſtrenſium, ſed tamen chriſtianorum illius ætatis, quam tu maximè evangelicam & imitandam eſſe aïs. Jam ergò de eccleſiaſticis pauca accipe: paſtores & Epiſcopi, & nonnunquam illi, quos admiramur, patres, ſui quiſque gregis ductores, de epiſcopatu non ſecus quàm de tyrannide certabant: nunc per urbem, nunc in ipſa eccleſia, ad ipſum altare ſacerdotes, & Laïci promiſcuè digladiabantur; cædes faciebant, ſtrages utrinque magnas nonnunquam ediderunt. Damaſi & Urſicini, qui cum Ambroſio floruerunt, potes meminiſſe. Longum eſſet Byzantinos, Antiochenos, & Alexandrinos illos tumultus, ſub Cyrillo præſertim, quem tu laudas obedientiæ prædicatorem, duce ac patre; occiſo pæne à monachis in illo urbico prælio, Oreſte Theodoſii præfecto. Jam tua quis vel impudentia vel ſupinitate non obſtupeſcat? *Uſque ad Auguſtinum*, inquis, *& infra ejus ætatem, nulla cujuſquam privati aut præfecti, aut plurium conjuratorum extat in hiſtoriis mentio, qui regem ſuum necaverint, aut contra eum armis pugnarint*: nominavi ego ex hiſtoriis notiſſimis & privatos, & proceres, qui non malos tantùm, ſed, vel optimos reges ſuâ manu trucidaverint; totos chriſtianorum exercitus, multos cum iis epiſcopos, qui contra ſuos imperatores pugnaverint. Adfers patres, obedientiam erga regem, multis verbis aut ſuadentes aut oſtentantes; adfero ego partim eoſdem, partim alios patres haud paucioribus factis obedientiam, etiam licitis in re-

bus, detrectantes, armis se contra imperatorem defendentes, alios præsidibus ejus vim & vulnera inferentes, alios, episcopatûs competitores, civilibus præliis inter se dimicantes; scilicet de episcopatu christianos cum christianis, cives cum civibus confligere fas erat, de libertate, de liberis & conjugibus, de vita, cum tyranno, nefas. Quem non pœniteat hujusmodi patrum? Augustinum inducis *de potestate domini in servos, & regis in subditos* idem pronuntiantem; respondeo, ista si dicat Augustinus, ea dicere quæ neque Christus neque ejus Apostoli unquam dixerunt; cum eorum tamen solâ authoritate rem alioqui apertissimè falsam commendare videatur. Quæ supersunt hujus capitis tres vel quatuor paginæ, aut mera esse mendacia, aut oscitationes identidem repetitas, ex iis quæ à nobis responsa jam sunt, per se quisque deprehendet. Nam ad Papam quod attinet, in quem multa gratis peroras, facilè te patior ad ravim usque declamitare. Quod tamen ad captandos rerum imperitos tam prolixè adstruis, *regibus sive justis sive tyrannis subjectum fuisse omnem christianum, donec potestas papæ regali major agnosci cœpta est, & subjectos sacramento fidelitatis liberavit*, id esse falsissimum plurimis exemplis *& usque ad Augustinum, & infra ejus ætatem* prolatis demonstravimus. Sed neque illud quod postremò dicis, *Zachariam pontificem Gallos juramento fidelitatis absolvisse*, multò verius esse videtur. Negat Franciscus Hotomanus, & Gallus, & jurisconsultus, & vir doctissimus in Francogallia sua *cap.* 13, abdicatum authoritate Papæ Chilpericum, aut regnum Pipino delatum; sed in magno gentis concilio pro sua pristina authoritate tanf-

actum

actum fuisse id omne negotium, ex annalibus Francorum vetustissimis probat. Solvi deinde illo sacramento Gallos omnino opus fuisse, negant ipsa Gallorum monumenta, negat ipse papa Zacharias. Monumentis enim Francorum traditur, teste non solùm Hotomano, sed Girardo historiarum illius gentis notissimo scriptore, veteres Francos ut eligendi, sic abdicandi, si videretur, suos reges jus sibi omne antiquitus reservasse; neque aliud sacramentum regibus, quos creabant, dicere consuevisse, quàm se illis hoc pacto fidem & officium præstituros, si vicissim illi quod eodem tempore jurati etiam spondent, præstiterint. Si ergò Reges rempublicam sibi commissam malè gerendo, fidem jusjurandi fregerint priores, nîl opus est Papâ, ipsi sua perfidia populum sacramento solverunt. Papa denique Zacharias, quam tu authoritatem sibi ais arrogâsse, eam in epistolâ illâ ad Francos ab te citatâ ipse sibi derogavit, populo attribuit. *Nam si princeps populo, cujus beneficio regnum possidet, obnoxius est, si plebs regem constituit, & destituere potest*; quæ ipsius verba sunt Papæ, verisimile non est voluisse Francos de antiquo jure suo, ullo postmodùm jurejurando, præjudicium facere; aut unquam ita sese obstrinxisse, quin semper sibi liceret quod majoribus suis licuit, reges bonos quidem colere, malos amovere; nec eam præstare fidem tyrannis, quam bonis regibus sese dare arbitrati sunt. Tali obstrictum juramento populum, vel tyrannus ex rege factus, vel ignaviâ corruptus, suo ipse perjurio solvit, solvit ipsa justitia, solvit naturæ lex ipsa: unde pontifex quod solveret, etiam ipsius pontificis judicio nihil prorsus erat.

CAP.

Cap. V.

Quanquam in ea ſum opinione, Salmaſi, ſempérque fui, legem dei cum lege naturæ optimè conſentire, adeóque, ſi ſatis oſtendi quid divina lege ſit de regibus ſtatutum, quid à populo dei factum & Judaïco & Chriſtiano, oſtendiſſe me eodem tempore eadémque operâ quid legi naturali maximè conſentaneum ſit; tamen quia *confutari nos lege naturæ validiſsimè nunc poſſe* arbitraris, quod ſupervacuum eſſe modò exiſtimabam, id nunc ultrò neceſſarium fatebor; ut contra te hoc capite planum faciam, nihil congruentius naturæ etiam legibus eſſe, quàm tyrannos plecti. Id niſi evincam, non recuſo quin dei quoque legibus puniri non poſſe, è veſtigio tibi concedam. Non eſt conſilium de natura jam, déque origine civilis vitæ longam orationem contexere; iſtud enim argumentum viri diſertiſſimi cùm Græci tum Latini copiosè pertractarunt; ipſe & brevitati, quantum licet, ſtudeo, & huic rei do operam ut non tam ego, qui labori huic parſiſſem libens, ſed tute te redarguas, téque ſubvertas. Ab eo igitur quod ipſe ponis, incipiam, & diſputationis hujus futuræ fundamenta jaciam. *Lex*, inquis, *naturæ eſt ratio omnium hominum mentibus inſita, bonum reſpiciens univerſorum populorum, quatenus homines inter ſe ſocietate gaudent. Bonum illud commune non poteſt procurari, niſi etiam, ut ſunt quos regi neceſſe eſt, diſponat quoque qui regere debeant.* Ne ſcilicet ut quiſque fortior eſt, debiliorem opprimat; atque ita quos mutua ſalus

ſalus ac defenſio unum in locum congregaverat, vis atque injuria diſtrahat, & ad vitam agreſtem redire cogat. Eſtne hoc quod volebas, etſi verboſiús? *Ex ipſorum* itaque *numero qui in unum convenere, deligi* aïs *oportuiſſe quoſdam ſapientia aut fortitudine cæteris præſtantes, qui vel vi vel perſuadendo malè morigeros in officio continerent, ſæpe unum id præſtare potuiſſe, cujus excellens ſit Virtus & prudentia; interdum plures, qui mutuis conſiliis id faciant. Cæterùm cum unus omnia providere & adminiſtrare non poſſit, neceſſe eſt ut conſilia cũ pluribus participet, & in ſocietatem regiminis alios admittat. Ita ſive ad unum revocetur imperium, ſive ad univerſum redeat populum, quia nec omnes ſimul rempub. gubernare poſſunt, nec unus omnia, ideo revera penes plures ſemper regimen conſiſtit.* Et infra. *Ipſa autem regendi ratio ſive per plures, ſive per pauciores, ſive per unum diſpenſetur, æquè naturalis eſt, cum ex naturæ ejuſdem principiis deſcendat, quæ non patitur ita unius ſingularitatem gubernare, ut non alios ſocios imperandi habeat.* Hæc cum ex Ariſtotelis tertio Politicorum decerpſiſſe potueram, malui abs te decerpta tranſcribere, quæ tu Ariſtoteli, ut ignem Jovi Prometheus, ad everſionem monarcharum, & perniciem ipſius tuam ſurripuiſti. Jam enim prolatam a temetipſo naturæ legem excute quantum voles; nullum juri regio, prout tu jus illud explicas, in natura locum, nullum ejus veſtigium prorſus invenies. *Lex*, inquis, *naturæ cum diſponeret qui regere alios deberent, univerſorum populorum bonum reſpexit.* Non igitur unius, non monarchæ. Eſt itaque rex propter populum: populus ergò rege potior & ſuperior; ſuperior cum ſit & potior populus, nullum jus regis exiſtere poteſt,

quo

quo populum is affligat, aut in ſervitute habeat, inferior ſuperiorem. Jus malè faciendi cum ſit regi nullum, manet jus populi naturâ ſupremum; ut quo jure homines conſilia & vires mutuæ defenſionis gratia, ante reges creatos, primò conſociavere, quo jure ad communem omnium ſalutem, pacem, libertatem conſervandam unum vel plures cæteris præfecerunt, eodem jure quos propter virtutem & prudentiam cæteris præpoſuerant, poſſent eoſdem aut quoſcunque alios rempub. malè gerentes, propter ignaviam, ſtultitiam, improbitatem, perfidiam vel coercere vel abdicare: cum natura non unius vel paucorum imperium, ſed univerſorum ſalutem reſpexerit ſemper & reſpiciat. Jam verò populus quoſnam delegit? *ſapientiâ* inquis *aut fortitudine cæteris præſtantes*, nempe qui natura maximè regno idonei viſi ſunt, *cujus excellens virtus, & prudentia præſtare id* muneris *potuit*. Jus igitur ſucceſſionis natura nullum, nullus naturâ rex, niſi qui ſapientiâ & fortitudine cæteris omnibus præcellit: Cæteri vel vi, vel factione contra naturam reges ſunt, cum ſervi potiùs eſſe deberent. Dat enim natura ſapientiſſimo cuique in minùs ſapientes imperium, non viro malo in bonos, non ſtolido in ſapientes: his igitur imperium qui abrogant, omnino convenienter naturæ faciunt. Cui fini ſapientiſſimum quemque natura conſtituat regem ex temetipſo audi; ut vel naturæ vel legibus *malè morigeros in officio contineat*. Continere autem in officio potéſtne is alios, officium qui negligit, aut neſcit, aut pervertit ipſe ſuum? Cedò jam quodvis naturæ præceptum quo jubeamur inſtituta naturæ ſapientiſſima in rebuſpublicis & civilibus non obſervare, non curare, pro nihilo habere.

bere. Cùm ipsa in rebus naturalibus & inanimatis ne suo fine frustretur, sæpissimè res magnas atque miras efficere soleat. Ostende ullam vel naturæ vel naturalis justitiæ regulam, quâ oporteat reos minores puniri, reges & malorum omnium principes impunitos esse, immò inter maxima flagitia coli, adorari, & deo proximos haberi. Concedis *ipsam regendi rationem, sive per plures, sive per pauciores, sive per unum dispensetur, æquè naturalem esse.* Non est ergò rex vel optimatibus vel populi magistratibus naturâ sanctior, quos cùm puniri posse ac debere, si peccant, suprà sis largitus, idem de regibus, eidem fini ac bono constitutis fateare necesse est. *Non* enim *patitur natura,* inquis, *ita unius singularitatem gubernare, ut non alios socios imperandi habeat.* Minimè ergò patitur monarchã, minimè unum ita imperare, ut cæteros omnes sui unius imperii servos habeat. Socios autem imperandi qui tribuis regi, *penès quos semper regimen consistat,* das eidem collegas, & æquales; addis qui punire, addis qui abdicare possint. Ita, uti semper facis, dum potestatem regiam, non jam exauges, sed tantummodò naturâ constituis, aboles: adeò ut nihil putem inauspicatius accidere regibus potuisse, quàm te defensorem. O infelicem ac miserum, quæ te mentis caligo in hanc impulit fraudem, ut latentem antehac diu, & quasi personatam improbitatem atque inscitiam tuam nunc tanto conatu insciens nudares ipse, & omnibus patefaceres: tuoque met opprobrio operam ipse tuam locares, tuo ipse ludibrio tam gnaviter inservires. Quæ te ira numinis quáve pœnas luentem, in lucem & ora hominum evocavit, ut tanto apparatu causam teterrimam impu-

dentiſſimè ſimul & ſtolidiſſimè defenderes, atque ita defendendo invitus, perque inſcitiam proderes? Quis te pejùs perditum vellet, quis miſeriorem, cui jam ſola imprudentia, ſola væcordia ſaluti eſſe poteſt ne ſis miſerrimus, ſi tyrannos quorum cauſam ſuſcepiſti, imperita ac ſtulta defenſione tanto magis inviſos ac deteſtabiles omnibus, contra quam ſperabas, reddideris, quanto iis majorem malefaciendi & impunè dominandi licentiam de induſtriâ attribueris; eoque plures eorundem hoſtes inconſultò excitaveris. Sed redeo ad tua tecum diſſidia. Cum tantum in te ſcelus admiſeris, ut tyrannidem naturâ fundare ſtudeas, præ cæteris gubernandi rationibus monarchiam primò laudandam tibi eſſe vidiſti; id, uti ſoles, incœptare ſine repugnantia nequis. Cum enim modò dixeras, *ipſam regendi rationem ſive per plures ſive per pauciores ſive per unum æque naturalem eſſe*, ſtatim *eam quæ per unum exercetur ex his tribus magis naturalem eſſe* aïs, immò qui etiam recens dixeras, *non patitur natura unius ſingularitatem gubernantis*. Jam tyrannorum necem objice cui voles, qui & monarchas omnes, & monarchiam ipſam tuâ fatuitate jugulâſti. Verùm quæ ſit melior adminiſtrandi rempub. ratio, per unum an per plures, non eſt nunc diſſerendi locus. Et monarchiam quidem multi celebres viri laudarunt, ſi tamen is qui ſolus regnat, vir omnium optimus, & regno digniſſimus ſit; id niſi contingat, nihil monarchia procliviùs in eam tyrannidem, quæ peſſima eſt, labitur. Jam quòd ad unius *exemplar dei expreſſam eſſe* dicis, quis potentiam divinæ ſimilem in terris obtinere dignus eſt, niſi qui cæterorum omnium longè præſtantiſſimus, etiam bonitate

tate ac sapientia est deo simillimus; is autem solus, meâ quidem sententiâ, expectatus ille dei filius est. Quòd regnum in familiam rursus contrudis, ut patrifamilias regem assimiles, pater certè suæ familiæ regnum meretur, quam omnem vel generavit, vel alit: in rege nihil est hujusmodi, sed planè contrà sunt omnia. Animalia deinde nobis gregalia, imprimis *aves*, & in iis *apes*, siquidem te Physiologo aves istæ sunt, imitandas proponis. *Apes regem habent.* Tridentinæ scilicet, annon meministi? cæterarum te teste *respub. est.* Verùm tu desine de apibus fatuari, musarum sunt, oderunt te scarabæum, & ut vides, redarguunt. *Coturnices sub Ortygometra.* Istos onocrotalis tuis tende laqueos; nos tam stolido aucupio non capimur. Atqui jam tua res agitur, non nostra, *Gallus gallinaceus*, inquis, *tam maribus quàm fœminis imperitat.* Qui pote hoc fieri? Cum tu ipse Gallus, &, ut ferunt, vel nimiùm gallinaceus, non tuæ gallinæ, sed illa tibi imperitet, & in te regnum exerceat: si gallinaceus ergò plurium fœminarum rex est, tu gallinæ mancipium tuæ, non gallinaceum te, sed stercorarium quendam esse Gallum oportet. Pro libris certè nemo te majora edit sterquilinia, & gallicinio tuo stercoreo omnes obtundis; hoc unicum galli gallinacei habes. Jam ego multa hordei grana daturum me tibi promitto, si totum hoc vertendo sterquilinium tuum, vel unam mihi gemmam ostenderis. Sed quid ego tibi hordeum? qui non hordeum, ut Æsopicus ille, simplex & frugi gallus, sed aurum, ut Plautinus ille nequam, scalpturiendo quæsisti; quamvis exitu adhuc dispari; tu enim centum Jacobæos aureos inde repe-

risti, cum Euclionis fuste potiùs, quo misellus ille Plautinus, obtruncari dignior sis. Sed pergendum est. *Eadem utilitatis & incolumitatis omnium ratio naturalis postulat, ut qui semel ad gubernandum constitutus est, conservetur.* Quis negat, quatenus ejus conservatio cum incolumitate omnium consistit? ad perniciem autem omnium conservari unum, quis non videt alienissimum à natura esse? At *malum etiam regem conservari, immo pessimum* omnino vis, *eò quòd non tantum mali civitati procurat male gubernando, quantum creatur cladium ex seditionibus quæ ad eum tollendum suscitantur.* Quid hoc ad jus regum naturale? An, si natura me monet, ut latronibus diripiendum me permittam, ut captum me totis facultatibus redimam potiùs, quàm ut dimicare de vitâ cogar, latronum tu indè jus naturale constitues? suadet natura populo, ut tyrannorum violentiæ nonnunquam cedat, cedat temporibus; tu istâ populi necessitate ac patientiâ jus etiam naturale tyrannorum fundabis? Quod illa jus populo sui conservandi causâ dedit, tu illam tyranno perdendi populi causâ jus idem dedisse affirmabis? Docet natura ex duobus malis, eligendum esse minus; & quandiu necesse est, tolerandum; an tu hinc tyranno, utpote minori fortasse interdum malo, jus impunè malefaciendi exoriri naturale statues? Recordare saltem ea quæ jampridem ipse de Episcopis contra Loiolitam scripsisti, à me suprà tertio capite recitata, his planè contraria; Illic *seditiones, dissentiones, discordias optimatium & populi, longè levius esse malum affirmas, quàm sub uno monarcha tyranno certam miseriam ac perniciem.* Et vera tu quidem affirmabas; nondum enim insanie-

bas,

bas, nondum Carolinis Jacobæis delinitus & deauratus in morbũ regiũ incideras. Dicerem fortaſſe, niſi is eſſes qui es, pudeat te tandem prævaricationis tuæ turpiſſimæ; tibi verò dirumpi facilius eſt quàm erubeſcere, qui ut rem faceres, pudorem jam diu amſiſti. Annon ipſe memineras Romanos florentiſſimam & glorioſiſſimam Rempub. poſt exactos reges habuiſſe? potuítne fieri ut Batavorum oblivíſcerere? quorum reſpub. Hiſpaniarum rege pulſo poſt bella diutina, feliciter tamen geſta, libertatem fortiter & glorioſè conſequuta eſt, téque grammaticaſtrum Equitem ſtipendio alit ſuo, non ut juventus Batavica te prævaricatore & ſophiſtâ tam nihil ſapere diſcat, ut ad ſervitutem Hiſpanicam redire mallet, quàm paternæ libertatis ac gloriæ hæres eſſe; iſtam doctrinæ peſtem ad Riphæos ultimos, & glacialem oceanum, quo te in malam rem abire par eſt, tecum auferas licebit: Exemplo denique ſunt Angli, qui Carolum tyrannum bello captum, & inſanabilem obtruncârunt. At *inſulam beatam ſub regibus, & luxu affluentem diſcordiis deformârunt.* Immo luxu penè perditam quo tolerantior ſervitutis eſſet, extinctis deinde legibus, & mancipatâ religione, ſervientem liberârunt. En autem Epicteti cum Simplicio editorem, ſtoïcum graviſſimum, cui *luxu affluens inſula* beata eſſe videtur! Ex porticu Zenonis nunquam tale ſat ſcio, documentum prodiit. Quid refert? an te doctore quicquid libet regibus licebit, tibi ipſi non licebit Lupi domino ex Lupanari tuo, tanquam ex novo quodam lycéo quamcunque libet emittere philoſophiam? ſed reſume nunc quam ſuſcepiſti perſonam. *Nunquam ſub ullo rege tan-*

tum cruoris hauſtum eſt, tot familiæ deſolatæ; Hoc totum Carolo imputandum eſt, non Anglis; qui exercitum Hibernicorum priùs in nos paraverat, omnes Hibernos conjurare contra Anglos ſuo ipſe diplomate juſſerat; per illos ducena circiter millia Anglorum una in provinciâ Ultoniâ occiderat; de reliquis nihil dico: binos exercitus in exitium Parlamenti Anglicani urbiſque Londini ſollicitaverat; multa alia hoſtiliter fecerat, priuſquam a populo aut magiſtratibus tuendæ Reipub. cauſâ vel unus miles conſcriptus eſſet. Quæ doctrina, quæ lex, quæ unquam religio ſic homines inſtituit, ut otio conſulendum, ut pecuniæ, ut ſanguini, ut vitæ potiùs parcendum eſſe ducerent, quàm hoſti obviam eundum? nam externo an inteſtino, quid intereſt? cum interitus reipub. ſive ab hoc, ſive ab illo funeſtus æquè, & acerbus impendeat. Vidit totus Iſrael non poſſe ſe ſine multo ſanguine levitæ uxorem ſtupro enectam ulciſci; an igitur quieſcendum ſibi eſſe duxit, an bello civili quamvis truculentiſſimo ſuperſedendum, an unam igitur mulierculam mori inultam eſt paſſus? Certè ſi natura nos docet quamvis peſſimi regis dominatum potiùs pati, quàm in recuperanda libertate, plurimorum civium ſalutem in diſcrimen adducere, doceret eadem non regem ſolùm perferre, quem tamen ſolum perferendum eſſe contendis, ſed optimatium, ſed paucorum quoque potentiam; latronum etiam nonnunquam & ſervorum rebellantium multitudinem. Non Fulvius aut Rupilius bellum ſervile poſt cæſos exercitus prætorios, non Craſſus in Spartacum poſt deleta conſularium caſtra, non Pompeius ad piraticum bellum exiiſſet. Romani vel ſervis,

vel

vel piratis, ne tot civium ſanguis effunderetur, hortante ſcilicet naturâ, ſuccubuiſſent. *Hunc* itaque *ſenſum*, aut hujuſmodi ullum *gentibus impreſſiſſe naturam* nuſquam oſtendis: et tamen non deſinis malè ominari, & vindictam divinam, quam in te augurem tuique ſimiles avertat Deus, nobis denuntiare; qui nomine tantum regem, re hoſtem acerbiſſimum debito ſupplicio ulti ſumus; & innumerabilem bonorum civium cædem authoris pœnâ expiavimus. Nunc magis naturalem eſſe monarchiam ex eo probari aïs, quod *plures nationes & nunc & olim regium ſtatum receperint, quàm optimatē & popularem.* Reſpondeo primùm neque deo neque naturâ ſuadente id factum eſſe; deus niſi invitus, populum ſuum ſub regio imperio eſſe noluit; natura quid ſuadeat & recta ratio, non ex pluribus, ſed ex prudentiſſimis nationibus optimè perſpicitur. Græci, Romani, Itali, Carthaginienſes, multique alii ſuopte ingenio vel optimatium vel populi imperium regio prætulerunt; atque hæ quidem nationes cæterarum omnium inſtar ſunt. Hinc Sulpitius Severus, *regium nomen cunctis ferè liberis gentibus ſemper inviſum* fuiſſe tradit. Verùm iſta non jam huc pertinent, nec quæ ſequuntur multa, inani futilitate a te ſæpiùs repetita: ad illud feſtino, ut quod rationibus firmavi, id exemplis nunc oſtendam, eſſe vel maximè ſecundùm naturam, tyrannos quoquo modo puniri; id omnes gentes, magiſtra ipſa natura, ſæpiùs feciſſe; ex quo impudentia tua prædicanda, & turpiſſima mentiendi licentia omnibus innoteſcere dehinc poterit. Primos omnium inducis Ægyptios; & certè quis te per omnia Ægyptizare non videat? *Apud hos* inquis *nuſquam mentio ex-*

tat

tat ullius regis à populo per ſeditiones occiſi, nullum bellum illatum, aut quicquam factum à populo quo è ſolio dejiceretur. Quid ergo Oſiris rex Ægyptiorum fortaſſe primus? annon à fratre Typhone, & viginti quinque aliis conjuratis interemptus eſt? quos & magna pars populi ſecuta magnum cum Iſide & Oro, regis conjuge, & filio prælium commiſit? prætereo Seſoſtrin à fratre per inſidias penè oppreſſum; Chemmin etiam & Cephrenem, quibus populus meritò infenſus, quos vivos non poterat, mortuos ſe diſcerpturum minatus eſt. Qui reges optimos obtruncare ſunt auſi, eóſne putas naturæ lumine, aut religione aliquâ retentos, à peſſimis regibus manus abſtinuiſſe? qui reges mortuos, & tum demùm innocuos, ſepulcro eruituros ſe minitabantur, ubi etiam pauperculi cujuſque corpus inviolatum eſſe ſolet, vivóſne illi & nocentiſſimos propter naturæ legem punire, ſi modò viribus valerent, vererentur? Affirmares hæc, ſcio, quamlibet abſurda; at enim ego ne affirmare audeas elinguem te reddam. Scito igitur multis ante Cephrenem ſeculis regnâſſe apud Ægyptios Ammoſin; & tyrannum, ut qui maximè, fuiſſe; eum Ægyptii æquo animo pertulerunt. Lætaris; hoc enim eſt quod vis. At reliqua audi vir optime & veraciſſime, Diodori enim verba ſunt quæ recito, μέχρι μέν τινος ἐκαρτέρουν οἱ δυνάμενοι, &c. tolerabant aliquandiu oppreſſi, quia reſiſtere potentioribus nullo modo poterant. Quamprimùm verò Actiſanes Æthiopum rex bellum gerere cum eo cœpit, nacti occaſionem plerique defecerunt, eóque facilè ſubacto, Ægyptus regno Æthiopum acceſſit. Vides hìc Ægyptios, quamprimùm poterant, arma contra

tra tyrannum tuliſſe, copias cum externo rege conjunxiſſe, ut regem ſuum ejúſque poſteros regno privarent, bonum & moderatum regem, qualis erat Actiſanes, maluiſſe externum, quàm tyrannum domeſticum. Iidem Ægyptii conſenſu omnium maximo Aprien tyrannum ſuum, conductitiis copiis præfidentem, duce Amaſi prælio victum ſtrangularunt; Amaſi viro nobili regnum dederunt. Hoc etiam adverte; Amaſis captum regem ad tempus in ipſa regia honeſtè aſſervabat: incuſante demùm populo, injuſtè eum facere qui ſuum & ipſorum hoſtem aleret, tradidit populo regem; qui eum prædicto ſupplicio affecit. Hæc Herodotus & Diodorus. Quid amplius tibi quæris? ecquem tyrannum cenſes non maluiſſe vitam ſecuri quàm laqueo finire? Poſtea ſub Perſarum imperium *redacti* Ægyptii *fideles*, inquis, *exſtitere*; Quod falſiſſimum eſt; in fide enim Perſarum nunquam permanſere; ſed quarto poſt anno quàm ſubacti à Cambyſe fuerant, rebellarunt. Domiti deinde à Xerxe, haud multò pòſt ab ejus filio Artaxerxe defecerunt, regem Inarum quendam ſibi adſciverunt. Quo occiſo iterum fidem mutant, & conſtituto rege Tacho Artaxerxi Mnemoni bellum indicunt. Sed neque ſuo regi fideliores, ablatum patri regnum filio Nectanebo tradunt: donec tandem ab Artaxerxe Ocho in ditionem Perſarum rediguntur. Sub Macedonum etiam imperio, quantum in ſe erat, tyrannos coercendos eſſe factis indicarunt; ſtatuas & imagines Ptolemæi Phyſconis dejecerunt, ipſum mercenario exercitu præpollentem interficere nequiverunt. Alexander ejus filius ob cædem matris concurſu populi in exilium agitur: filium item ejus

Alexandrum insolentiùs dominantem Alexandrinus populus vi abreptum ex regia in gymnasio publico interfecit: Ptolemæum denique Auleten ob multa flagitia regno expulit. Hæc tam nota cùm non possit nescire vir doctus, non debuerit qui hæc docere profiteatur, qui fidem tantis in rebus haberi sibi postulet, quis non pudendum & indignissimum esse dicat, hunc, vel tam rudem & indoctum tanta cum infamia bonarum literarum pro doctissimo circumferre se tumidum, & stipendia regum & civitatum ambire, vel tam improbum & mendacem, non insigni aliquâ ignominiâ notatum, ex omnium communitate & consortio tum doctorum tum bonorum exterminari. Postquam Ægyptum lustravimus, ad Æthiopes jam proximos visamus. Regem à Deo electum, ut credunt, quasi deum quendam adorant: quoties tamen eum Sacerdotes damnant, ipse mortem sibi conscisit. Sic enim, Diodoro teste, omnes alios maleficos puniunt; non ipsi morte afficiunt, sed ipsos reos lictore misso mori jubent. Ad Assyrios deinde & Medos & Persas regum observantissimos accedis: *jus illic regium summa cum licentia quidlibet faciendi conjunctum fuisse* contra omnium Historicorum fidem affirmas. Narrat imprimis Daniel ut regem Nebuchadnezzarem plus nimio superbientem homines à se depulerint, & ad bestias ablegaverint. Jus eorum non regium, sed Medorum & Persarum id est populi jus appellatur; quod cùm irrevocabile esset, reges etiam obligavit. Darius itaque Medus eripere manibus satraparum Danielem, quanquam id maximè agebat, non potuit. *Populi*, inquis, *nefas esse tum credebant regem repudiare quòd illo*

jure

jure abuteretur. Inter ipſa tamen hæc verba adeò miſerè obtorpes, ut dum iſtorum populorum obedientiam & modeſtiam laudas, ereptum Sardanapalo regnum ab Arbace tuâ ſponte commemores. Eripuit autem is non ſolus, ſed partim à Sacerdotibus juris peritiſſimis, partim à populo adjutus, atque hoc præſertim nomine eripuit, quòd is jure regio, non ad crudelitatem, ſed ad luxuriam tantummodò & mollitiem abuteretur. Percurre Herodotum, Cteſiam, Diodorum, intelliges omninò contrà eſſe quàm dicis, *à Subditis ut plurimùm ea regna deſtructa fuiſſe, non ab externis:* Aſſyrios reges à Medis, Medos à Perſis, utriſque tum *Subditis*, ſublatos fuiſſe. *Cyrum* ipſe *rebellâſſe*, & *arreptas tyrannides in diverſis imperii locis fateris.* Hoccine eſt jus regium apud Medos & Perſas, & obſervantiam eorum in reges, quod inſtituiſti, aſſerere? Quæ te Anticyra tam delirum ſanare poteſt? *Perſarum reges quali jure regnârint ex Herodoto*, inquis, *liquet. Cambyſes*, cùm ſororem in matrimonio habere cuperet, judices regios conſulit, delectos *ex populo viros*, legum interpretes, ad quos omnia referri ſolebant. Quid illi? negant ſe invenire legem quæ jubeat fratrem ſecum in matrimonium ſororem jungere; aliam tamen inveniſſe, quâ liceat Perſarum regi facere quæ libeat. Primùm ſi rex omnia pro ſuo jure poterat, quid alio legum interprete quàm ipſo rege opus erat? ſupervacanei iſti judices ubivis potiùs quàm in regia manſiſſent. Deinde ſi Regi Perſarum quidvis licuit, incredibile eſt id adeò neſciviſſe Cambyſem dominationis cupidiſſimum, ut quid licitum eſſet, judices illos percontaretur. Quid ergo? vel *gratificari* volentes *regi*, ut fateris ipſe,

vel à tyranno ſibi metuentes, ut aït Herodotus, facilem quandam ſe reperiſſe legem ſimulant, palpum regi obtrudentes: quod in judicibus & legum peritis hac etiam ætate novum non eſt. At verò *Artabanus Perſa dixit ad Themiſtoclem, nullam legem apud Perſas eſſe meliorem illâ quâ ſancitum fuerat, regem eſſe honorandum & adorandum.* Præclaram tu quidem legem de adoratione regum introducis etiam à patribus antiquis damnatam; præclarum etiam legis commendatorem Artabanum, qui ipſe haud multo poſtea ſua manu Xerxem regem ſuum trucidavit. Probos regum defenſores regicidas nobis adfers: ſuſpicor te regibus inſidias quaſdam moliri. Claudianum citas poëtam, Perſarum obedientiæ teſtem. At ego te ad res eorum geſtas & annales revoco, defectionibus Perſarum, Medorum, Bactrianorum, Babyloniorum, etiam cædibus regum refertiſſimos. Proximus tibi author eſt Otanes Perſa, ipſe etiam Smerdis interfector ſui regis, qui cum odio poteſtatis regiæ, injurias & facinora regum exponat, violationes legum, cædes indemnatorum, ſtupra, adulteria, hoc tu jus regium vis appellari, & Samuelis iterum calumniandi in mentem tibi venit. De Homero qui reges eſſe ab Jove cecinit, ſupra reſpondi: Philippo regi jus regium interpretanti tam credam quàm Carolo. Ex Diotogenis deinde Pythagoréi fragmento quædam producis, at quali is de rege dicat taces. Accipe igitur quo ille uſus eſt exordio; ad quod referri quæ ſequuntur cuncta debent. Βασιλεὺς κ' ἔστι ὁ δικαιότατος, &c. *Rex ille fuerit, qui juſtiſſimus eſt, juſtiſſimus autem, qui maximè legitimus,* nam ſine juſtitia nullus *rex eſſe poterit, neq; juſtitia ſine lege.* Hæc cum jure

jure tuo regio è regione pugnant. Eadem abs te recitatus Ecphantas philosophatur. δεῖ δὲ καὶ τὴν εἰς αὐτὰν καταστάντα, &c. *oportet qui regnum suscipit purissimum & lucidissimum naturâ esse:* & infra ὁ κατ' ἀρετὰν ἐξάρχων, &c. *ille qui imperat secundùm virtutem, nominatur rex, & est.* Quem tu igitur regem vocas, Pythagoreorum judicio rex non est. Jam tu vicissim Platonem audi in Epistola octava ἀρχὴ γιγνέσθω ὑπεύθυνος βασιλική, &c. *Sit regia potestas reddendæ rationi obnoxia; leges dominentur & aliis civibus & ipsis etiam regibus, si quid præter leges fecerint.* Addo Aristotelem Polit. 3. ἐν μὲν τοι ὁμοίοις καὶ ἴσοις οὔτε συμφέρον ἐστίν, &c. *inter similes & æquales neque utile est neque justum, esse unum omnium dominum, neque ubi leges non sunt, neque ut ipse lex sit, neque ubi sunt leges; neque bonum bonorum, neque non bonum non bonorum dominum esse.* Et lib. quinto, *Quem populus non vult, statim is non rex, sed tyrannus est*, c. 10. Hem tibi etiam Xenophontem in Hierone ἀντὶ τοῦ τιμωρεῖν αἱ πόλεις αὐτοῖς, &c. *tantum abest ut tyrannorum necem civitates ulciscantur, ut magnis honoribus afficiant eum, qui tyrannum interfecerit, imagines etiam tyrannicidarum in templis statuunt.* Testem oculatum adjiciam Marcum Tullium pro Milone. *Græci homines deorum honores tribuunt iis viris qui tyrannos necaverunt: quæ ego vidi Athenis, quæ aliis in urbibus Græciæ, quas res divinas talibus institutas viris, quos cantus, quæ carmina? prope ad immortalitatem, & religionem, & memoriam consecrantur.* Polybius denique author gravissimus, Historiarum 6to. τότε δὲ ταῖς ἐπιθυμίαις ἑπόμενοι, &c. *cum principes*, inquit, *cupiditatibus obsequi cœperunt, tum de regno facta est tyrannis, & conspiratio in caput dominantium inibatur; cujus quidem*

authores erant non deterrimi civium, sed generosissimi quique & maximi animi. Longè plura cùm mihi suppeterent, hæc pauca delibavi: obruor enim copiâ. A philosophis ad Poëtas jam provocas, eò te libentissimè sequimur. *Potestatem nullis legibus, nullis judiciis obnoxiam in Græcia reges obtinuisse vel unus,* inquis, *Æschylus potest docere; qui in tragœdia, Supplices, Regem Argivorum* ἄκριτον πρύτανιν *vocat, non judicabilem rectorem.* Verùm tu scito, præcipitem enim te & nullius judicii esse, quocunque te vertis, eò magis perspicio, scito, inquam, non quid poëta, sed quis apud Poëtam quídque dicat, spectandum esse: variæ enim personæ inducuntur, nunc bonæ, nunc malæ, nunc sapientes, nunc simplices, non semper quid Poëtæ videatur, sed quid cuique maximè conveniat loquentes. Danai filiæ quinquaginta ex Ægypto profugæ ad Argivorum regem supplices pervenerant; orant utì se contra vim Ægyptiorum classe insequentium defendat; respondet rex non posse se, nisi rem priùs cum populo communicet.

Εγὼ δ' ἂν οὐ κραίνοιμ' ὑπόσχεσιν πάρος
Ἀστῶν δὲ πᾶσι τοῖσδε κοινώσας πέρι.

Mulieres peregrinæ & supplices incerta populi suffragia veritæ, regem denuò blandiùs compellant.

Σύ. τοι πόλις, σὺ δὲ τὸ δήμιον,
Πρύτανις ἄκριτος ὤν.

Tu instar urbis es & populi, Prætor injudicatus.

Rursus rex. Εἶπον δὲ καὶ πρὶν, οὐκ ἄνευ δήμου τάδε
Πράξαιμ' ἂν οὐδέπερ κρατῶν—

Dixi antea, non sine populo hæc faciam, ne si possem quidem.

De

De re itaque tota ad populum refert,

Ἐγὼ γ' λεὼς σωτηρίων ἐγχωρίοις
Πείσω τὸ κοινόν.

Populus itaque decernit opem Danai filiabus ferendam; unde illa senis Danai lætantis.

Θαρσεῖτε παῖδες, ἓν τὰ δ' ἐγχωρίων
Δόμοι δέδοκται παντελῆ ψηφίσματα.

Bono estote animo filiæ, benè decreverunt
Indigenarum, in conventu populari, perfectissima suffragia.

Hæc nisi protulissem, quàm temere statuisset sciolus iste de jure regio apud Græcos ex ore mulierum, & peregrinarum, & supplicum; cùm & ipse rex, & ipsa res gesta longè aliud nos doceat. Idem etiam docet Euripidis Orestes, qui, mortuo patre, Argivorum ipse rex, ob cædem matris à populo in judicium vocatus, ipse causam dixit, & suffragiis populi capite damnatus est. Athenis regiam potestatem legibus obnoxiam fuisse testatur idem Euripides etiam in Supplicibus, ubi hæc Theseus Athenarum Rex ——

ὃ γὰρ ἄρχει
Ἑνὸς οὐκ ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐλευθέρα πόλις,
Δῆμος δ' ἀνάσσει ——

non regitur
Ab uno viro, sed est libera hæc civitas,
Populus autem regnat ——

Sic ejus filius Demophoon Rex item Athenienſium apud eundem poëtam in Heraclidis.

Οὐ γὰρ τυραννὶς' ὥστε βαρβάροις ἔχω,
Ἀλλ' ἣν δίκαια λέγω, δίκαια πείσομαι.

Non enim iis tyrannicè tanquam barbaris impero,

Sed ſi facio juſta quæ ſunt, juſta mihi rependuntur.

Non aliud Thebis jus regium antiquitùs fuiſſe teſtatur Sophocles in Oedipo tyranno, unde & Tireſias & Creon Oedipo ferociter reſponſant, ille

οὐ γάρ τι σοὶ ζῶ δοῦλος

Non ſervus tibi ſum.

Hic, Καὶμοὶ πόλεως μέτεστι τῆσδ' οὐ σοὶ μόνῳ.

Eſt & mihi jus in hac civitate non tibi ſolùm.

Et Æmon Creonti in Antigone.

Πόλις γὰρ ἐκ ἔσθ', ἥτις ἀνδρὸς ἔσθ' ἑνός.

Non eſt civitas, quæ unius eſt viri.

Jam verò Lacedæmoniorum reges in judicium ſæpe adductos, & interdum morte multatos nemo ignorat. Atque hæc quidem antiquum in Græcia jus regium quale fuerit ſatis declarant. Ad Romanos veniamus. Tu ad illud imprimis recurris non Salluſtianum, ſed C. Memmii apud Salluſtium, *impune quidvis facere:* cui ſuprà reſponſum eſt. Salluſtius ipſe diſertis verbis author eſt, *Romanos imperium legitimum, nomen imperii regium habuiſſe*; quod cum *ſe in dominationem convertit*, ut nôſti, expulerunt. Sic M. Tullius in Piſonem, ego Conſulem eſſe putem, qui Senatum eſſe in repub. non putavit? & ſine eo conſilio conſulem numerem, ſine quo Romæ ne reges quidem eſſe potuerunt? Audin' regem Romæ ſine Senatu nihil fuiſſe? *At Romulus, ut libitum Romanis imperitaverat, ut ait Tacitus.* Nondum enim fundata legibus, colluvies potiùs convenarum quam reſpub. erat: omnes olim mortales ſine legibus vivebant, cum reſpublicæ nondum eſſent. Poſt Romulum autem, authore Livio, etſi

regem

regem omnes volebant, libertatis dulcedine nondum expertâ, *Populo tamen summma potestas permissa est, ut non plus darent juris quam detinerent*; *jus illud* a Cæsaribus *vi ademptum fuisse* idem aït. Servius Tullius dolo primùm quasi Tarquinii Prisci vicarius regnabat; postea verò ad populum ipse retulit, *vellent juberéntne se regnare*; tandem ut aït Tacitus, *sanctor legum fuit queis etiam reges obtemperarent.* Feciſſetne hanc ſibi & poſteris injuriam, ſi ſupra leges priùs fuiſſe jus regium ſenſiſſet? Ultimus illorum regum Tarquinius ſuperbus *morem de omnibus Senatum conſulendi primus ſolvit*; ob hæc & alia flagitia populus L. Tarquinio Regi imperium abrogavit; exulémque eſſe cum conjuge ac liberis juſſit. Hæc fere ex Livio & Cicerone; quibus alios juris regii apud Romanos haud tu interpretes attuleris meliores. Ad dictaturam quod attinet, temporaria tantùm fuit, nunquam adhibita niſi difficillimis reipub. temporibus, & intra ſex menſes deponenda. Jus autem imperatorum quod vocas, non jus illud, ſed vis planè erat; imperium nullo jure præterquàm armis partum. At *Tacitus*, inquis, *qui ſub imperio unius floruit*, ita ſcripſit. *Principi ſummũ rerum arbitrium dii dederunt, ſubditis obſequii gloria relicta eſt.* Nec dicis quo loco; tibi conſcius nimirum inſigniter lectoribus impoſuiſſe; quod mihi quidem ſtatim ſuboluit, quamvis locum illum non ſtatim reperi. Non enim Taciti hæc verba ſunt, ſcriptoris boni, & tyrannis adverſiſſimi, ſed apud Tacitum M. Terentii cujuſdam equitis Romani, qui capitis reus, inter alia quæ metu mortis ab eo dicta ſunt, ſic Tiberium adulatur, annalium 6to. *Tibi ſummũ rerum judiciũ*

dii dederunt, nobis obsequii gloria relicta est. Hanc tu quasi Taciti sententiam profers, qui sententias tibi commodas non ex pistrina solùm aut tonstrina, sed ex ipsa carnificinâ oblatas non respueres: ita omnia vel ostentationis causâ, vel imbecillitatis conscientiâ undecunque corradis. Tacitum ipsum si legere maluisses, quàm alicubi decerptum negligentiùs transcribere, docuisset te is, jus illud imperatorum unde ortum sit. *Post Actiacam victoriam, verso civitatis statu nihil usquam prisci aut integri moris; omnes exutâ æqualitate jussa principis aspectare;* docuisset idem annalium 3tio, unde tuum omne jus regium; *Postquam exui æqualitas, & pro modestia ac pudore ambitio & vis incedebat, provenere dominationes, multosq; apud populos æternùm mansere.* Idem ex Dione poteras didicisse, si innata levitas & inconstantia tua quicquam te altiùs percipere pateretur. Narrat enim is l. 53. abs te citato, ut partim armis, partim dolo & simulatione Octaviani Cæsaris effectum sit, ut imperatores legibus soluti essent; dum enim pro concione pollicetur se principatu abiturum, legibus & imperiis etiam aliorũ obtemperaturum, per causam belli in provinciis suis gerendi, retentis apud se semper legionibus, dum simulatè renuit imperium, sensim invasit. Non est hoc legibus rite solutum esse, sed legum vincula, quod gladiator ille Spartacus potuit, vi solvere; nomen deinde principis aut imperatoris & αὐτοκράτορος sibi arrogare, quasi deus aut naturæ lex omnes & homines & leges illi subjecisset. Vis altiùs paulo juris Cæsarei originem cognoscere? Marcus Antonius, jussu Cæsaris, qui armis in rempublicam nefariè sumptis tum plurimum poterat, Consul factus,

cùm

cùm Lupercalia Romæ celebrarentur, ex compositò, ut videbatur, diadema capiti Cæsaris cum gemitu & plangore populi imposuit: ascribi deinde jussit in fastis ad Lupercalia, C. Cæsari Antonium Consulem, jussu populi, regnum detulisse. Quâ de re Cicero in secunda Philippica; *Ideóne L. Tarquinius exactus, Spurius Cassius, Sp. Melius, M. Manlius necati, ut multis post seculis a M. Antonio, quod fas non est, rex Romæ constitueretur?* Tu verò omni malo cruciatu atque infamia sempiternâ etiam ipso Antonio dignior es; quanquam tu hinc noli superbire, non enim te hominem despicatissimum, ullâ re aliâ quàm scelere cum Antonio conferendum putem, qui in hisce tuis Lupercalibus nefandis non uni tantùm, sed omnibus tyrannis diadema cunctis legibus solutum, nullâ solvendum imponere studuisti. Certè si ipsorum Cæsarum oraculo credendum est, sic enim appellant Christiani imperatores Theodosius & Valens edictum suum, cod. l. 1. tit. 14. de authoritate juris, imperatorum pendet authoritas. Majestas ergo regnantis, vel ipsorum Cæsarum sive judicio sive oraculo, submittenda legibus est, de quibus pendet. Hinc adultâ jam potestate imperatoriâ ad Trajanum Plinius in Panegyrico; *Diversa sunt naturâ, dominatio, & principatus. Trajanus regnum ipsum arcet ac summovet, sedémque obtinet principis, ne sit domino locus.* Et infra, *omnia quæ de aliis principibus a me dicta sunt, eò pertinent ut ostendam, quàm longa consuetudine corruptos, depravatósque mores principatus parens noster reformet, & corrigat.* Quod depravatos principatûs mores Plinius, id téne pudet jus regium perpetuò vocitare? Verum hactenùs de jure

regio apud Romanos breviter. Quid illi in tyrannos ſuos, ſive reges, ſive Imperatores fecerint, vulgo notum eſt. Tarquinium expulerunt. Sed *quomodo*, inquis, *expulerunt, an in jus vocarunt? nequaquam; Portas venienti clauſerunt.* Ridiculum caput, quid ni clauderent advolanti cum parte copiarum? quid refert exulare juſſus fuerit an mori, modò pœnas dediſſe conſtat? Ca. Cæſarem tyrannum excellentiſſimi ejus ætatis viri in Senatu interfecerunt; id factum M. Tullius & ipſe vir optimus, & pater patriæ publicè dictus, miris laudibus, cum alibi paſſim, tum in 2da Philippica celebravit. Pauca recitabo. *Omnes boni quantum in ipſis fuit, Cæſarem occiderunt; aliis conſilium, aliis animus, aliis occaſio defuit, voluntas nemini.* Et infrà. *Quæ enim res unquam, proh ſancte Jupiter, non modò in hac urbe, ſed in omnibus terris eſt geſta major, quæ glorioſior, quæ commendatior hominum memoriæ ſempiternæ? in hujus me conſilii ſocietatem, tanquam in equum Troianum, includi cum principibus non recuſo.* Illud Senecæ tragici & ad Græcos referri poteſt, & ad Romanos:

> *——Victima haud ulla amplior*
> *Poteſt, magiſque opima mactari Jovi*
> *Quam rex iniquus——*

Nam ſi ad Herculem ſpectes, cujus hæc ſententia inducitur, quid ſenſerint illa ætate Græcorum ſummi viri oſtendit: ſi ad poetam, qui ſub Nerone floruit (& ſenſum fere ſuum poetæ perſonis optimis affingere ſolent) ſignificabat & quid ipſe, & quid omnes viri boni, ætate etiam Neronis, faciendum tyranno cenſuerint; quám-

quámque pium, quámque diis gratum eſſe duxerint tyrannicidium. Sic optimi quique Romanorum, quantum in ſe erat, Domitianum occiderunt. Palàm hoc profitetur Plinius ſecundus in illo ad Trajanum imperatorem Panegyrico. *Juvabat illidere ſolo ſuperbiſſimos vultus, inſtare ferro, ſævire ſecuribus, ut ſi ſingulos ictus ſanguis dolórque ſequeretur: nemo tam temperans gaudii, quin inſtar ultionis videretur cernere laceros artus, truncata membra, poſtremò truces horrendaſque imagines abjectas excoctaſque flammis.* Et deinde, *non ſatis amant bonos principes, qui malos ſatis non oderint.* Tum inter flagitia Domitiani ponit, quòd is Epaphroditum Neronis utcunque interfectorem trucidaverit. *An excidit dolori noſtro modò vindicatus Nero, permitteret credo famam vitamque ejus carpi, qui mortem ulciſcebatur?* Planè quaſi ſceleri proximum eſſe judicaret, non interfeciſſe Neronem, ſcelus graviſſimum vindicâſſe interfectum. Ex his manifeſtum eſt, Romanorum præſtantiſſimos quoſque viros non ſolum tyrannos quoquo modo, quoties poterant, occidiſſe, ſed factum illud, ut Græci olim, in maxima laude poſuiſſe: Vivum enim tyrannum quoties judicare non poterant viribus inferiores, mortuum tamen & judicabant, & lege Valeriâ damnabant. Valerius enim Publicola Junii Bruti collega cum videret non poſſe ſtipatos ſuis militibus tyrannos ad judicium perduci, legem tulit qua indemnatum quovis modo occidere liceret; deinde facti rationem reddere. Hinc C. Caligulam, quem Caſſius ferro, omnes votis interfecerunt, Valerius Aſiaticus, vir conſularis cum non adeſſet, ad milites tamen ob necem ejus tumultuantes exclamat, *utinam ego interfeciſſem*;

feciſſem; Senatus eodem tempore abolendam Cæſarum memoriam, ac diruenda templa cenſuit; tantum abfuit ut Caſſio iraſceretur; Claudium a militibus imperatorem mox ſalutatum vetant per tribunum plebis principatum capeſſere; vis autem militum vicit. Neronem Senatus hoſtem judicavit, &, ut puniretur more majorum, quærebat; id genus pœnæ erat, ut nudi cervix inſereretur furcæ, corpus virgis ad necem cæderetur. Vide quanto mitiùs & moderatiùs Angli cũ tyranno egerint ſuo, qui multorum judicio plus ipſo Nerone ſanguinis fundendi author fuerat. Sic Domitianum mortuum Senatus damnavit; quod potuit, imagines ejus coràm detrahi, & ſolo affligi juſſit. Commodus a ſuis interfectus, non vindicatus a Senatu aut Populo, ſed hoſtis judicatus eſt, qui etiam cadaver ejus ad ſupplicium quærebant. Ea de re Senatuſconſultum extat apud Lampridium; *Hoſti patriæ honores detrahantur, Parricida trahatur, in ſpoliario lanietur, hoſtis deorum, carnifex Senatus unco trahatur, &c.* Iidem Didium Julianum imperatorem frequentiſſimo Senatu capitis damnarunt; & miſſo Tribuno, occidi in Palatio juſſerunt. Idem Maximino imperium abrogarunt, hoſtémque judicarunt. Juvat ipſum Senatuſconſultum ex Capitolino recitare. *Conſul retulit; Patres Conſcripti, de Maximinis quid placet?* reſponſum eſt, *hoſtes, hoſtes, qui eos occiderit præmium merebitur.* Vis ſcire populus Romanus & provinciæ Maximino imperatori an Senatui paruerint? audi eundem Capitolinum. *Literas mittit Senatus* ad omnes provincias, ut communi ſaluti, libertatíque ſubveniant; quæ auditæ ſunt ab omnibus. Ubique amici, adminiſtratores, duces,

duces, tribuni, milites Maximini interfecti sunt: paucæ civitates fidem hosti publico servaverunt. Eadem tradit Herodianus. Quid plura de Romanis? Jam apud finitimas nationes quale jus regum illâ ætate fuerit videamus. Apud Gallos rex eorum Ambiorix *sua ejusmodi esse imperia* fatetur, *ut non minus haberet in se juris multitudo, quàm ipse in multitudinem.* Judicabatur ergo non minùs quam judicabat. Rex item Vercingetorix proditionis insimulatus est à suis; tradit hæc Cæsar bellum Gallicum scribens. Nec *Germanorum regibus infinita aut libera potestas* erat, *de minoribus rebus principes consultant, de majoribus omnes. Rex aut princeps auditur authoritate suadendi magis quàm jubendi potestate; si displicuit sententia, fremitu aspernantur.* Hæc Tacitus. Tu vero quod inauditum prorsus esse modò exclamabas, nunc sapiùs factum concedis, *quinquaginta* nimirum *Scotorum reges aut expulsos aut incarceratos, aut necatos, quosdã etiã in publico capitali supplicio affectos,* Quod in ipsa Britanniâ factitatum est, cur tu, tyrannorum vespillo, infandum, inauditum esse tanta ejulatione vociferaris? Pergis Judæorum & Christianorum erga tyrannos suos religionem extollere, & mendacia ex mendaciis serere, quæ jam toties refutavimus. Modò Assyriorum & Persarum obedientiam latè prædicabas, nunc eorum rebelliones enumeras; & quos nunquam rebellasse paulò ante dixeras, nunc cur iidem toties rebellaverint multas causas affers. Ad narrationem deinde sumpti de rege supplicii tandiu intermissam revertis, ut, si tunc forte satis sedulò ineptus & ridiculus non eras, nunc esses. *Per aulæ suæ membra ductum* narras. Quid per aulæ membra intelligas scire gestio. Romanorum calamitates

lamitates ex regno in rempub. verſo recenſes, in quo te tibimet turpiſſimè mentiri ſuprà oſtendimus. Qui ad Loiolitam, *ſeditiones tantùm ſub optimatibus & populo, certam ſub tyranno perniciem eſse* demonſtrabas, nunc hominum vaniſſime & corruptiſſime *ob reges olim ejectos ſeditionum illa mala tanquam ſupplicia illos hauſiſſe* audes dicere? ſcilicet quia centum Jacobæis donavit te poſtea rex Carolus, idcirco reges expulſos luent Romani. At malè ceſſit Julii Cæſaris interfectoribus. Sanè ſi cui unquam tyranno, huic parcitum vellem; quamvis enim regnum in repub. violentiùs invadebat, erat tamen regno fortaſſe digniſſimus: nec ideo quenquam magis putem interfecti Cæſaris pœnas pependiſſe, quàm deleti Catilinæ Caium Antonium Ciceronis collegam: quo poſtea de aliis criminibus damnato, ut inquit Cicero pro Flacco, *ſepulchrum Catilinæ floribus ornatum eſt.* Fautores enim Catilinæ tunc exultabant, *juſta Catilinæ tum facta eſſe dictitabant*, ad invidiam cæteris conflandam, qui Catilinam ſuſtulerant. Hæ ſunt improborum artes, quibus viros præſtantiſſimos à ſupplicio tyrannorum, & puniendis etiam ſæpè facinoroſiſsimis deterreant. Dicerem ego contrà, quod facile eſſet, quoties bene ceſſit, & proſperè tyrannorum interfectoribus, ſi quid certi de eventu rerum colligere quis poſſet. Objectas, quòd *regem hæreditarium Angli non illo affecerint ſupplicio, quo tyranni ſolent mactari, ſed eo quo latrones & proditionis rei.* Primùm hæreditas ad maleficiorum impunitatem quid conferat neſcio: conferre quicquam ut credat ſapiens fieri vix poteſt. Quod tu deinde ad *immanitatem* refers, in eo lenitas

potiùs

potiùs Anglorum,& moderatio prædicanda erat; qui, cum tyrannum esse, omnes in patriam impietates, latrocinia, proditiones,perduelliones in se complectatur, satis habebant supplicium haud gravius de tyranno sumere,quàm de simplici latrone quovis, aut proditore vulgari sumere solebant. Speras *exorituros esse aliquos Harmodios & Thrasybulos, qui, nostrorum cæde, tyranni manibus parentent.* At tu citius animum despondebis, & vitam te dignam, omnibus bonis execrandus, antè suspendio finieris, quàm Harmodios Harmodiorum sanguine litantes tyranno videas. Tibi enim illud accidere verisimillimum est, déque te tam scelerato quis augurari rectiùs possit: alterum est impossibile. Tyrannorum triginta mentionem facis qui sub Gallieno rebellarunt. Quid si tyrannus tyrannum oppugnat, an omnes ergo qui oppugnant tyrannum, aut tollunt, tyranni erunt ipsi? haud tu id persuaseris, mancipium equestre; neque is qui author tibi est, Trebellius Pollio, historicorum propè ignobilissimus. *Si qui hostes,* inquis, *à Senatu judicati sunt, factio id fecit, non jus.* Nobis in memoriam revocas quid fecit Imperatores; factio nempe, & vis, & ut planiùs dicam, furor Antonii,non jus fecit, ut contra Senatum populúmque Romanum ipsi priùs rebellarent. *Dedit,* inquis, *pœnas Galba qui contra Neronem insurrexit.* Dic etiam quas pœnas dedit Vespasianus, qui contra Vitellium. *Tantum,* inquis, *abfuit Carolus à Nerone,quantum isti laniones Anglicani à Senatoribus illius temporis Romanis.* Trifurcifer, à quo laudari vituperium est, vituperari laus magna: Paucis modò periodis interpositis hac ipsa de re scribens, *Senatum sub imperatoribus togatorum mancipiorum*

piorum conſeſſum fuiſſe aïebas, nunc eundem *Senatum* aïs *conſeſſum regum fuiſſe:* hoc ſi ita eſt, quid obſtat quin reges, te authore, togata mancipia ſint. Beatos hoc laudatore reges! quo inter homines nihil nequius, inter quadrupedes nihil amentius: niſi ſi hoc illi peculiare dicam eſſe, quòd nemo literatiùs rudit. Senatum Angliæ Neroni vis eſſe ſimiliorem quàm Senatui Romano: Cogit me cacoëthes hoc tuum ineptiſſimas conglutinandi ſimilitudines, ut corrigam te; & quàm ſimilis Neroni fuerit Carolus, oſtendam. *Nero*, inquis, *matrem ſuam* ferro *necavit*. Carolus & patrem & regem veneno; nam, ut alia omittam indicia, qui Ducem veneficii reum legibus eripuit, fieri non potuit quin ipſe reus quoque fuerit. Nero multa millia Chriſtianorum occidit, Carolus multo plura. Non defuerunt, teſte Suetonio, qui Neronem mortuum laudarent, qui deſiderarent, qui per longum tempus, *vernis æſtiviſque floribus tumulum ejus ornarent*, ejus inimicis omnia mala ominarentur: non deſunt qui Carolum eâdem inſaniâ deſiderent, & ſummis laudibus extollant, quorum tu, patibularis eques, chorum ducis. *Milites Angli moloſsis ſuis ferociores novum & inauditum tribunal inſtituerunt*. En acutiſſimum Salmaſii ſive ſymbolum ſive adagium, jam ſexies inculcatum, *Moloſsis ſuis ferociores*; adeſte rhetores, vóſque ludimagiſtri, delibate, ſi ſapitis, floſculum hunc elegantiſſimum, qui tam Salmaſio in deliciis eſt; codicillis veſtris & capſulis mandate copioſiſſimi hominis pigmentum, ne intereat. Adeóne etiam verba tua conſumpſit rabies, ut cuculi in modum eadem identidem occinere cogaris? Quid hoc monſtri eſſe dicam? Rabies,

Rabies, ut fabulantur, vertit Hecubam in canem, te Sti Lupi dominum vertit in cuculum. Jam novas exordiris repugnantias: supra *p.* 113. affirmaveras *Principem legibus solutum esse, non cogentibus* solùm, sed *dirigentibus, nullas esse omninò quibus teneatur*; nunc dicturum te aïs *infrà de regum differentia quatenus potestate alii minore alii majore in regnando fuerunt.* Vis probare, *reges non potuisse judicari, nec damnari à subjectis suis argumento,* ut ipse aïs, *firmissimo,* revera stolidissimo; *nihil,* inquis, *aliud inter judices & reges discrimen fuit: atqui Judæi judicum tædio odióque adducti reges postulabant.* An quia judices illos magistratum malè gerentes judicare & damnare poterant, ideóne putas tædio odióque eorum adductos postulâsse reges quos jura omnia violantes punire, aut in ordinem cogere non poterant? quis, excepto te uno, tam fatuè ratiocionari solet? Aliud igitur quiddam erat cur regem peterent, quàm ut haberent dominum legibus superiorem; de quo nunc divinare nihil attinet: quicquid erat, haud prudenti consilio factum & Deus & Propheta ejus testatus est. Iterum Rabbinis tuis, ex quibus probâsse te suprà asserebas regem Judæorum non judicari, nunc litem acerrimam intendis, quòd regem & judicari & verberari posse tradiderint: quod idem planè est acsi faterere ementitum te tunc esse, quod ex Rabbinis probâsse dixeras. Eo demùm descendis ut de numero equilium Solomonis, quot *is equorum præsepia habuerit,* oblitus regiæ defensionis, controversias putidulas concites. Tandem ab agasone ad equitem redis aretalogum & tautologum, vel potiùs ad id monstri quod priùs eras, cuculum rabiosum. Quereris enim *postremis*

hiſce *ſeculis diſciplinæ vigorem laxatum, regulam corruptam*; quòd uni ſcilicet tyranno cunctis legibus ſoluto diſciplinam omnem laxare, mores omnium corrumpere impunè non liceat. Hanc doctrinam *Bruniſtas inter reformatos* introduxiſſe aïs. Ita Lutherus, Calvinus, Zuinglius, Bucerus & Orthodoxorum quotquot celeberrimi Theologi fuere, tuo judicio Bruniſtæ ſunt. Quo æquiore animo tua maledicta perferunt Angli, cùm in eccleſiæ doctores præſtantiſſimos, totámque adeò eccleſiam reformatam, iiſdem propè contumeliis debacchari te audiant.

Cap. VI.

Poſt legem Dei & naturæ agitatam abs te fruſtrà, & peſſimè tractatam, unde nihil præter ignorantiæ ſimul & improbitatis ignominiam retuliſti, quid deinde, in hac cauſa regiâ, præter nugas agere poſſis, non video. Cùm autem omnibus & bonis & doctis viris, huic etiam cauſæ nobiliſſimæ abunde me ſatisfeciſſe ſperem, etiamſi hoc loco finem reſpondendi facerem, tamen ne interea videar aliis varietatem potiùs & acumen tuum, quàm immodicam loquacitatem defugiſſe, quo voles uſque progrediar: eâ tamen brevitate, ut facilè appareat, me iis omnibus perfunctum, ſi minùs quæ dignitas, at ſaltem quæ neceſſitas cauſæ requirebat, nunc hominum quorumvis expectationi, vel etiam curioſitati morem gerere. *Hinc alius*, inquis, *& major argumentorum mihi ſurget ordo.* An major eo argumentorum

torum ordine quem lex Dei & Naturæ ſuppeditabat? Fer opem, Lucina, parturit Mons Salmaſius; non de nihilo nupſit uxori; fœtum aliquem ingentem exſpectate mortales. *Si is qui rex eſt ac dicitur, poſtulari poſſet apud aliam poteſtatem, eam omnino regia majorem eſſe oporteret, quæ autem major ſtatuetur, hanc verè regiam dici & eſſe neceſſe eſſet. Sic enim definienda poteſtas regia: Quæ ſumma eſt in repub. & ſingularis, & ſupra quam nulla alia agnoſcitur.* O murem verè montanum, & ridiculum! Succurrite grammatici grammatico laboranti; actum eſt non de lege Dei aut naturæ, ſed de gloſſario. Quid ſi ſic reſponderem tibi? cedant nomina rebus, non eſt noſtrûm nomini cavere, qui rem ſuſtulimus; curent id alii quibus cordi ſunt reges; nos noſtrâ utimur libertate: reſponſum ſanè haud iniquum auferres. Verùm ut me per omnia ex æquo & bono tecum agere intelligas, non ex mea ſolùm, ſed ex optimorum olim & prudentiſſimorum virorum ſententiâ reſpondebo, qui & nomen & poteſtatem regiam cum poteſtate legum & populi majore, poſſe optimè conſiſtere judicârunt. Lycurgus imprimis, vir ſapientiâ clariſſimus, cùm vellet maximè poteſtati regiæ conſulere, ut author eſt Plato, nullam aliam ejus conſervandæ rationem invenire potuit, quàm ut Senatûs & Ephororum, id eſt, populi poteſtatem regiâ majorem in ſuâ patriâ conſtitueret. Idem ſenſit Theſeus Euripidéus, qui cum Athenarum rex eſſet, populo tamen Athenienſi in libertatem cum magna ſua gloria vindicato, & poteſtatem popularem extulit ſupra regiam, & regnum nihilo ſecius in illa civitate ſuis poſteris reliquit. Unde Euripedes in Supplicibus ita loquentem inducit.

Δῆμον καθέσησ' ἀυλὸν εἰς μοναρχίαν
Ἐλευθεώσας τήνδ' ἰσόψηφον πόλιν.

Populum conſtitui ipſum in monarchiam,
Liberans hanc Urbem æquale jus ſuffragii habentem.

Et rurſus ad præconem Thebanum.

Πρῶτον μὲν ἤρξω τῶ λόγω ψευδῶς ξένε
ζητῶν τύραννον ἐνθάδ' ὃ γὰρ ἄρχεται
Ἐνὸς πρὸς ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐλευθέρα πόλις,
Δῆμος δ' ἀνάσσει. ——

Primùm incœpiſti orationem falsò hoſpes,
Quærens tyrannum hic, non enim regitur
Ab uno viro, ſed eſt libera hæc civitas,
Populus autem regnat ——

Hæc ille; cùm tamen rex in illa civitate & eſſet & dictus eſſet. Teſtis eſt etiam divinus Plato in epiſtola octava, *Induxit Lycurgus ſenatum & Ephororum poteſtatem,* τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς σωτήριον *poteſtati regiæ maximè ſalutarem, quæ hac ratione per tot ſæcula magna cum laude conſervata eſt; poſtquam lex domina, rex facta eſt hominum.* Lex autem rex eſſe non poteſt, niſi ſit qui in regem quoque, ſi uſus venerit, lege poſſit agere. Sic temperatam poteſtatem regiam Sicilienſibus commendat, ἐλευθερία γιγνέσθω μετὰ βασιλικῆς ἀρχῆς, &c. *ſit libertas cum regia poteſtate; ſit regia poteſtas* ὑπεύθυνος *reddendæ rationi obnoxia; dominetur lex etiam regibus ſiquid præter legem fecerint.* Ariſtoteles denique politicorum 3^tio^, *In repub. Spartanorum videtur,* inquit, *regnum eſſe maximè, eorũ regnorũ quæ ſunt ſecundùm legẽ:* omnes autem regni ſpecies ſecundùm legem fuiſſe ait, præter unam quam vocat

vocat παμβασιλείαν, neque talem uſquam extitiſſe meminit. Tale itaque regnum maximè omnium propriè & dici & eſſe regnum ſenſit Ariſtoteles, quale apud Spartanos fuit; talem proinde regem non minùs propriè & dici & eſſe regem, ubi tamen populus ſupra regem erat, negare non potuit. Cùm tot tantíque authores & nomen & rem regiam ſuâ fide ſalvam regi præſtiterint, etiam ubi populus penes ſe ſummam poteſtatem, tametſi exercere non ſolet, tamen, quoties opus eſt, obtinet, noli tam anguſto animo ſummæ rerum Grammaticalium, hoc eſt vocabulorum, ſic timere, ut potiùs quàm gloſſarii tui ratio turbetur, aut detrimenti quid capiat, prodere libertatem omnium, & rempub. velis. Scito etiam dehinc, nomina rebus ſervire, non res nominibus; ita plus ſapies, nec *in infinitum*, quod metuis, *ibis*. *Fruſtra ergo Seneca tria illa genera ſtatuum ita deſcribit.* Fruſtretur Seneca, nos liberi ſimus; & niſi fallor, non ii ſumus quos Flores Senecæ in ſervitutem reducant. Seneca autem, ſi ſummam in uno poteſtatem eſſe dicit, *populi* tamen *eam* dicit *eſſe*, commiſſam videlicet regi ad ſalutem omnium, non ad perniciem; nec mancipio, ſed uſu duntaxat a populo datam. *Non jam ergo per deum reges regnant, ſed per populum.* Quaſi verò deus non ita regat populum, ut cui deus vult, regnum tradat populus; cum in ipſis inſtitutionibus Imperator Juſtinianus palàm agnoſcat, exinde Cæſares regnaſſe, ex quo *lege regiâ populus iis & in eos omne imperium ſuum, & poteſtatem conceſſit.* Sed quouſq; iſta recoquemus? quæ jam toties refutavimus. Rurſùs, quod ingenium tuum importunum & agreſte, mores odioſiſſimos indicat, in noſtra repub. quæ ad te nihil

nihil pertinet, alienigena & peregrinus curioſum te infers. Accede igitur, ut te tanto ardelione dignum eſt, cum inſigni ſolœciſmo. *Quicquid*, inquis, *illi perditi homines dicunt, ad populum decipiendum pertinent.* O ſcelerate! hoccine erat, quòd deminutus capite Grammaticus in noſtram rempub. te ingerere cupiebas, ut ſolœciſmis nos tuis & barbariſmis oppleres? Verùm tu dic populum quo modo decepimus? *Forma regiminis quam introduxere non popularis eſt, ſed militaris.* Iſta ſcilicet grex ille perfugarum mercedulâ conductum juſſit te ſcribere: non tibi igitur, qui ea blatis, quorum nihil intelligis, ſed iis qui te pretio conduxerunt reſpondebitur. Quis *ordinem procerum è parlamento ejecit? an populus?* Immo populus; eoque facto ſervitutis jugum a cervicibus ſuis haud ferendum dejecit. Ipſi milites, a quibus hoc factum dicis, non exteri, ſed cives, & magna pars populi fuere; idque cætero fere conſentiente populo & cupiente, nec ſine Parlamenti etiam authoritate fecerunt. *An populus*, inquis, *plebeium ordinem domus inferioris mutilavit, alios fugando, &c.* Populus inquam; quod enim Senatûs pars potior, id eſt ſanior, fecit, in quo vera populi poteſtas reſidebat, quid ni id populum feciſſe dicam? Quid ſi ſervire, quid ſi vænùm rempub. dare, in Senatu plures maluerint, annon id impedire, & libertatem retinere, ſi in manu eſt ſuâ, paucioribus licebit? *At duces hoc fecerunt cum militibus ſuis.* Habenda igitur gratia eſt ducibus, quòd operas & tabernarios Londinenſes qui paulo antè, veluti fæx illa Clodiana, ipſam curiam obſederant; ferocientes repulerint, reipub. non defuerint. Túne idcirco jus Parlamenti primarium ac proprium

prium, ut libertati imprimis populi sive pace sive bello prospiciat, *militarem dominationem* appellabis? Verùm hoc a perduellibus dici, qui tibi ista dictarunt, non est mirum; sic enim perditissima olim Antoniorum factio Senatum Romanum contra hostes patriæ ad saga euntem, *Castra Pompeii* appellare solebat. Jam verò fortissimo nostri exercitus ductori Cromuello, quòd is amicorum læto agmine stipatus, non sine favore populi secundo, votis etiam bonorum omnium prosequentibus, in bellum Hibernicum deo gratissimum proficisceretur, invidisse tuos gaudeo; auditis enim postea tot ejus victoriis, jam arbitror eos livore contabuisse. Multa prætereo quæ de Romanis militibus prolixè nugaris: quod sequitur a veritate remotissimũ esse quis non videt? *Populi*, inquis, *potestas esse desinit ubi regis esse incipit.* Quo tandem jure? cum satis constet, omnes fere ubique gentium reges sub certis conditionibus traditum sibi regnum a populo accipere: quibus si rex non steterit, cur illa potestas, quæ fiduciaria tantùm fuit, ad populum redire non debeat, tam a rege quàm a consule, vel ab alio quovis magistratu, tu velim doceas: nam quòd *salutem reipub. id* aïs *postulare*, ineptias dicis; cum salutis ratio eadem omninò sit, sive a rege, sive ab optimatibus, sive a triumviris imperio sibi tradito perperàm utentibus *potestas illa ad populum revertatur*; posse autem à magistratibus quibuscunque præterquam a rege solo ad populum reverti ipse concedis. Sanè si neque regi, neque ullis magistratibus imperium in se populus mentis compos dederit, nisi tantummodò communis omnium salutis causâ, nihil potest obstare quo minùs ob causas planè contrarias

ne interitus omnium ſequatur, haud ſecus regi quàm aliis magiſtratibus, quod dedit imperium adimere poſſit: quid quòd uni etiam faciliùs quàm pluribus ademerit? & poteſtatem in ſe pluſquam fiduciariam cuiquam mortalium tradere ſummæ eſſet inſaniæ: neque credibile eſt ullum ab orbe terrarum cõdito populum, qui quidẽm ſuæ ſponſis eſſet, adeò miſerè deſipuiſſe, ut vel omnem prorſus poteſtatem ab ſe alienaret, aut ſuis magiſtratibus concreditam ſine cauſis graviſſimis ad ſe revocaret. Quod ſi diſcordiæ, ſi bella inteſtina inde oriantur, regium certè jus nullum inde oritur illius poteſtatis per vim retinendæ, quam populus ſuam ſibi vendicat. Ex quo efficitur, quod ad prudentiam populi, non ad jus regis referendum eſt, quodque nos non negamus, *rectorem non facilè mutandum eſſe*: nunquam ergo aut nulla prorſus de cauſa, nullo modo ſequitur: neque tu adhuc quicquam allegaſti, neque jus ullum regis expromſiſti, quo minùs liceat conſentienti populo, regem haud idoneum regno privare; ſiquidem id, quod etiam in Gallia tua ſæpiùs factum eſt, ſine tumultu ac civili bello fieri poſſit. Cum itaque ſalus populi ſuprema lex ſit, non ſalus tyranni, ac proinde populo in tyrannum, non tyranno in populum prodeſſe debeat, tu, qui tam ſanctam legem, tam auguſtam tuis præſtigiis pervertere es auſus, qui legem inter homines ſupremam, & populo maximè ſalutarem ad tyrannorum duntaxat impunitatem valere voluiſti, tu inquam ſcito, quandoquidem Angli *Enthuſiaſtæ*, & *Enthei*, & *vates* toties tibi ſumus, me vate ſcito, deum tibi atque homines tanti piaculi ultores imminere: quanquam univerſum genus humanum ſubjicere

jicere tyrannis, id eſt, quantum in te fuit, ad beſtias damnare, hoc ipſum ſcelus tam immane ſua partim in te ultio eſt, ſuis te furiis quocunque fugis terrarum, atq; oberras, vel citiùs vel ſeriùs inſequetur; & pejore etiam eâ, quam nunc inſanis, inſaniâ agitabit. Venio nunc ad alterum argumentum tuum, prioris haud diſſimile; ſi populo reſumere liceret poteſtatem ſuam, *nihil tum eſſet diſcriminis inter popularem & regalem ſtatum, niſi quòd in hoc ſinguli rectores conſtituuntur, in illo plures.* quid ſi nihil aliud intereſſet, nunquid inde reſpub. detrimenti caperet? Ecce autem aliæ differentiæ a temet ipſo allatæ, *temporis* nimirum *& ſucceſſionis; cum populares magiſtratus annui fere ſint,* reges, niſi quid committant, perpetui; & in eadem plerunque familia. differant ergo inter ſe aut non differant, de iſtis enim minutiis nihil laboro, in hoc certè conveniunt, quod utrobiq; populus quoties id intereſt reipub. poteſt quã alteri poteſtatem ſalutis publicæ cauſâ tradiderat, eam ad ſe rurſus nec injuriâ eandem ob cauſam revocare. *At lege regia Romæ ſic appellata, de quâ in inſtitutis, populus Romanus principi & in eum omne imperium ſuum, & poteſtatem conceſſit.* Nempe vi Cæſarum coactus, qui honeſto legis titulo ſuam tantummodo violentiam ſanxerunt; de quo ſupra, id quod ipſi juriſconſulti in hunc locum non diſſimulant. Quod igitur legitimè, & volente populo conceſſum non eſt, id revocabile quin ſit non dubitamus. Veruntamen rationi maximè conſentaneum eſt, populum Romanum non aliam poteſtatem tranſtuliſſe in principem, atque priùs conceſſerat ſuis magiſtratibus; id eſt imperium legitimũ & revocabile, non tyrannicum & abſurdum; quocirca

& conſularem, & tribunitiam poteſtatem Cæſares recepere; dictatoriam nemo poſt Julium; populum in Circo adorare etiam ſolebant, ut ex Tacito & Claudiano ſupra meminimus. Verùm ut *multi olim privati ſe in ſervitutem alteri vendiderunt, ſic poteſt populus univerſus.* O equitem ergaſtularium & mangonem, patriæ etiam tuæ æternum opprobrium! quem ſervitutis tam fœdum procuratorem ac lenonem publicum etiam ſervitia infima cujuſvis cataſtæ abhorrere atque conſpuere deberent! Sanè ſi populus hunc in modum ſe regibus mancipaſſet, poſſent & reges eundem populum alteri cuivis domino mancipare, aut pretio addicere; & tamen conſtat regem ne patrimonium quidem coronæ poſſe alienare. Qui igitur coronæ, quod aïunt, & patrimonii regii uſumfructum ſolùm à populo conceſſum habet, is populi ipſius manceps erit? Non ſi pertuſis auribus utriſque perforatus eques, non ſi gypſatis pedibus curſitares, tam eſſes omnium ſervorum viliſſimus, quam nunc es, hujus tam pudendæ author ſententiæ. Perge pœnas tuorum ſcelerum invitus, quod nunc facis, de temetipſo ſumere. Multa poſtremò de jure belli balbutis, quæ hic locum non habent; nam neque Carolus nos bello vicit, & majores ejus, etſi maximè viciſſent, iſti tamen juri ſæpius renuntiaverant; nec verò tam unquam victi fuimus, ut nos in eorum nomen, illi in noſtras leges non viciſſim jurarent; quas cum Carolus inſigniter violaſſet, vel olim victorem, vel nunc regem perjurum priùs ab ipſo laceſſiti armis debellavimus: ex tua autem ſententia *quod armis quæritur, tranſit in ejus dominium qui acquiſivit.* Sis itaque deinceps hac in parte quàm voles verboſus, ſis quod

in

in Solino dudùm fuiſti, exercitator Plinianus, blateronum omnium verboſiſſimus, quicquid exinde argutaris, quicquid turbas, quicquid rabbinicaris, quicquid rauces ad finem uſque hujus capitis, id totum non jam pro rege devicto, ſed pro nobis divinâ ope victoribus contra regem deſudare te ſcias.

CAP. VII.

PROpter duo incommoda ſanè maxima, & pro tuo pondere graviſſima, poteſtatem populi eſſe regia majorem proximo capite negaſti: quippe, ſi concederes, quærendum regi aliud nomen eſſet, tranſlato in populum regis vocabulo; & partitiones quædam politicæ conturbarentur: quorum alterum vocabularii diſpendium foret, alterum, tuorum crux politicorum. Ad ea ſic à nobis reſponſum eſt, ut primum ſalutis & libertatis noſtræ, deinde etiam nomenclaturæ tuæ & politices habita nonnulla ratio eſſet. Nunc *aliis rationibus evincendum eſſe* aïs, *regem à ſibi ſubjectis judicari non poſſe, quarum hæc erit maximè potens & valida, quòd rex parem in ſuo regno non habeat.* Quid aïs? non habet rex in ſuo regno parem? quid ergo illi regis Franciæ duodecim vetuſtiſſimi Pares; an fabulæ ſunt & nugæ? an fruſtra & ad ludibrium ſic nominati? Cave iſtam viris Galliæ Principibus contumeliam dixeris. Quòd niſi revera ſint regis pares, ut nominantur, vide ne in Franciæ regno potiùs quàm in noſtra repub. quod unicum tuâ intereſt, gloſſario illudatur.

tur. Age verò, fac planum, non esse regi in regno suo parem. *Quia*, inquis, *populus Romanus post reges exactos, duos constituit Consules, non unum; ut si unus peccaret, coerceri à collega posset.* Vix fingi quicquam potuit ineptius: cur igitur unus duntaxat Consulum fasces apud se habuit, non uterque, si ad alterutrum coercendum alter datus erat? quid si etiam uterque contra rempub. conjurasset, an meliore loco res fuisset, quàm si collegam alteri nullum dedissent? Constat autem & ambos Consules & Magistratus omnes obtemperare Senatui semper debuisse, quoties id è repub. esse, patribus & plebi visum est. Illustri exemplo esse poterunt Decemviri; qui cùm potestate consulari, & summa prædíti essent, eos tamen omnes simul, etiam renitentes, patrum authoritas in ordinem coëgit; Consules etiam nonnullos, antequam magistratum deposuerant, hostes judicatos & contra eos sumpta arma esse legimus: hostilia enim facientem, esse consulem nemo putabat. Sic bellum contra Antonium Consulem Senatus authoritate est gestum: in quo victus pœnas capitis dedisset, nisi Octavianus Cæsar regnum affectans evertendæ reipub. consilium cum eo iniisset. Jam quòd *hoc proprium esse* aïs *Majestatis regalis, ut imperium penes unicum sit*, haud minùs lubricum est, & à te quidem ipso statim refellitur: *Judices*, enim *Hebræorum & singuli, & toto vitæ spatio imperium obtinebant; Scriptura quoque reges eos vocat; & tamen à Synedrio magno* judicabantur. Ita fit, dum dixisse omnia vis videri, ut nihil fere nisi pugnantia loquaris. Quæro deinde qualem tu formam regiminis esse dicas, cùm Romanum imperium duo simul tresve imperatores habuerunt;

buerunt; an imperatores tibi, id eſt reges, an optimates, an triumviri videntur fuiſſe? An vero dices Romanum imperium ſub Antonino & Vero, ſub Diocletiano & Maximiano, ſub Conſtantino & Licinio, non unum imperium fuiſſe? Jam iſta tua *ſtatuum tria genera* tuiſmet ipſius argutiis periclitantur, ſi reges iſti non fuere: ſi fuere, non eſt ergo proprium imperii regii, ut penes unicum ſit. *Alter*, inquis, *horum ſi delinquat, poteſt alter de eo referre ad populum vel ad ſenatum, ut accuſetur & condemnetur.* Annon ergo judicat vel populus vel Senatus ad quos alter ille refert? Si quid igitur ipſe tribuis tibi, collegâ opus non erat ad judicandum collegam. Heu te defenſorem, niſi execrabilis potius eſſes, planè miſerandum! undiquaque ictibus adeò opportunum, ut ſi forte per luſum deſtinare quis vellet, quovis te loco punctim ferire, vix eſſe credo ubi temerè poſſit aberrare. *Ridiculum* eſſe ſtatuis, *regem in ſe judices dare velle à quibus capite damnaretur.* Atqui ego non ridiculum, ſed optimum tibi oppono imperatorem Traianum; qui præfectum prætorio Saburanum, cum ei inſigne poteſtatis, uti mos erat, pugionem daret, crebrò ſic monuit. *Accipe hunc gladium pro me, ſi rectè agam, ſin aliter, in me magis, quòd moderatorem omnium vel errare minùs fas ſit.* Hæc Dion & Aurelius Victor. Vides ut judicem in ſe ſtatuerit imperator egregius quamvis non parem. Hoc idem Tiberius per ſimulationem & vaniloquentiam fortaſſe dixiſſet; Traianum autem virum optimum & ſanctiſſimum non id ex animo dixiſſe quod verum, quod jus & fas eſſe ſentiebat, ſceleſtus penè ſit qui arbitretur. Quanto juſtiùs ergo Senatui, cum viribus ſuperior potuerit non parere, planè

planè ex officii ratione paruit; & jure ſuperiorem eſt faſſus. De quo Plinius in Panegyrico. *Senatus ut ſuſciperes quartum Conſulatum & rogavit & juſſit; imperii hoc verbum non adulationis eſſe, obſequio tuo crede:* & paulo pòſt, *hæc nempe intentio tua ut libertatem revoces ac reducas.* Quod Traianus de ſe, idem Senatus de Traiano ſenſit, ſuámque authoritatem revera eſſe ſupremam; nam qui imperatorem jubere potuit, potuit eundem & judicare. Sic Marcus Aurelius imperator, cum præfectus Syriæ Caſſius regnum ei eripere conaretur, obtulit ſe in judicium vel Senatui vel Populo Romano; paratus regno cedere ſiquidem iis ita videretur. Jam verò quis rectiùs aut meliùs de jure regio exiſtimare & ſtatuere queat, quàm ex ore ipſo regum optimorum. Profectò jure naturali rex quiſque bonus vel ſenatum vel populum habet ſibi ſemper & parem & ſuperiorem: Tyrannus autem cum naturâ infimus omnium ſit, nemo non illi par atque ſuperior exiſtimandus eſt, quicunque viribus plus valet. Quemadmodum enim à vi olim ad leges duce naturâ deventum eſt, ita, ubi leges pro nihilo habentur, neceſſariò, eadem etiam duce, ad vim eſt redeundum. *Hoc ſentire,* inquit Cicero pro Seſtio, *prudentiæ eſt; facere, fortitudinis; & ſentire verò & facere, perfectæ cumulatæq; virtutis.* Maneat hoc igitur in natura, nullis paraſitorum artibus concutiendum, rege ſive bono, ſive malo, vel ſenatum vel populum eſſe ſuperiorem. Quod & ipſe confiteris, cum poteſtatem regiam à populo in regem transiiſſe dicis. Quam enim regi poteſtatem dedit, eam natura, ac virtute quadam, vel ut ita dicam virtualiter, etiam cum alteri dederit, tamen in ſe habet:

habet: Quæ enim cauſæ naturales iſto modo per eminentiam quandam quidvis efficiunt, plus ſemper ſuæ retinent virtutis quàm impertiunt; nec impertiendo ſe exhauriunt. Vides, quo propius ad naturam accedimus, eò evidentiùs poteſtatem populi ſupra regiam eminere. Illud etiam conſtat, populum, modò id ei liberum ſit, poteſtatem regi ſuam ſimpliciter & mancipio nunquam dare, neque naturâ poſſe dare; ſed tantùm ſalutis & libertatis publicæ cauſâ, quam cum rex procurare deſtiterit, intelligitur populum nihil dediſſe; quia certo fini tantummodò dedit, monente ipſa naturâ; quem finem ſi neque natura neque populus aſſequitur, non erit magis ratum quod dedit, quàm pactum quodvis aut fœdus irritum. His rationibus firmiſſimè probatur ſuperiorem rege eſſe populum; unde argumentum hoc tuum *maximè potens & validum, non poſſe regem judicari quia parem in ſuo regno non habet, nec ſuperiorem,* diluitur. Id enim aſſumis quod nullo modo concedimus. *In populari ſtatu,* inquis, *Magiſtratus à populo poſitus ab eodem ob crimen plecti poteſt; In ſtatu Ariſtocratico optimates, ab iis quos habent collegas, ſed pro monſtro eſt, ut rex in regno ſuo cogatur cauſam capitis dicere.* Quid nunc aliud concludis quàm miſerrimos eſſe omnium & ſtultiſſimos, qui regem ſibi conſtituunt? Sed quamobrem, quæſo, non poterit populus tam regem punire reum, quàm popularem magiſtratum, aut optimates? An putas omnes populos qui ſub regibus vivunt, amore ſervitutis uſque eò deperiiſſe, ut, liberi cum eſſent, ſervire maluerint, ſéque omnes, ſéque totos in unius dominium viri ſæpe mali, ſæpe ſtulti ita tradere, ut contra dominum, ſi ſors ferat, immaniſſi-

mum nullum in legibus, nullum in natura ipſa præſidium ſalutis, aut perfugium ſibi reliquerint? cur ergo regibus primò regnum ineuntibus conditiones ferunt, cur leges etiam dant regnandi, an ut ſperni ſe eò magis atque irrideri paterentur? adeóne populum univerſum ſe abjicere, ſe deſerere, ſibi deeſſe, ſpem omnem in uno homine, eóque fere vaniſſimo, collocare? cur item jurant reges nihil ſe contra legem facturos? ut diſcant nempe miſeri mortales ſuo maximo malo, ſolis licere regibus impunè pejerare. Id quod hæc tua nefanda conſectaria demonſtrant. *Si rex qui eligitur, aliqua vel cum ſacramento promiſerit, quæ niſi promiſiſſet, fortaſſe nec ſumptus eſſet, ſi ſtare nolit conventis, à populo judicari non poteſt. Immò ſi ſubditis ſuis juraverit in electione, ſe ſecundum leges regni juſtitiam adminiſtraturum, & niſi id faciat, eos ſacramento fidelitatis fore ſolutos, & facto ipſo abiturum eſſe poteſtate, à Deo non ab hominibus pœna in fallentem expoſcenda eſt.* Deſcripſi hæc, non ob elegantiam, ſunt enim incultiſſima, nec quod ampliùs refutationis indigeant, etenim ipſa ſe refutant, ſe explodunt, ſe damnant apertiſſimâ fallitate ſua, atque turpitudine; ſed eò feci, ut ob merita tua egregia commendarem te regibus: qui inter officia aulæ tam multa aliquem dignitatis locum, aut munus idoneum tibi proſpiciant: cum enim alii ſint à rationibus, alii à poculis, alii à voluptatibus, tu iis commodiſſimè ſanè eris à perjuriis; tu regiæ non elegantiæ, nam inſcitus nimiùm es, ſed perfidiæ ſummus arbiter eris. Verùm ut ſummam in te ſtultitiam ſummâ improbitate conjunctam eſſe omnes fateantur, expendamus paulo accuratiùs præclara illa, quæ proximè affirmaſti: *Rex*, inquis,

quis, *etſi ſubditis juraverit in electione, ſe ſecundum leges regnaturum*, & ni faciat, *eos ſacramento fidelitatis ſolutos fore, & ſe facto ipſo abiturum poteſtate*, abdicari tamen aut puniri ab iis non poterit. Quî minus quæſo rex quàm popularis magiſtratus? quia in eo regimine populus non omnem transfundit poteſtatem ſuam ad magiſtratum. An hic igitur in regem? cui regnum in ſe non diutius tradunt, quàm id benè geſſerit. Tam itaque rex juratus in leges, reus abjici aut puniri poterit, quàm popularis magiſtratus. Nam argumento illo Pancratico omnis in regem tranſlatæ poteſtatis, amplius uti non potes, quod tuis ipſe machinis imprudens arietaſti. Cognoſcite nunc *aliam potentiſſimam & invictam ejus rationem cur ſubditi regem* judicare nequeant, *quia legibus ſolutus eſt, quia leges ſolus rex omnes fert*; quæ cum falſiſſima eſſe jam toties probaverim, hæc etiam invicta tua ratio cum priore ad nihilum recidit. Cæterùm rex ob delicta quævis privata, utpote ſtuprum, adulterium, & ſimilia, ſi rarò plectitur, non tam juſtitia quam æquitate id fit, ne plus turbarum ex morte regis, & rerum mutatione populo eveniat, quàm boni ex uno atque altero vindicato. Ex quo verò omnibus gravis & intolerandus eſſe incipit, tum quidem, quoquo poſſunt modo, judicatum vel injudicatum omnes nationes tyrannum occidere fas eſſe ſemper credidere. Unde Marcus Tullius in ſecunda Philippica de Cæſaris interfectoribus. *Hi primi cum gladiis non in regnum appetentem, ſed in regnantem impetum fecerunt: quod cum ipſum factum per ſe præclarum atque divinum eſt, tum eſt poſitum ad imitandum.* Quàm hujus tu diſſimilis! *Homicidium, adulterium, injuria, non hæc crimina*

regia ſunt, ſed privata. Euge paraſite, lenonès jam omnes & propudia aulica hac voce demeruiſti; O quàm lepidè ſimul & paraſitaris, & eadem operâ lenocinaris! *Rex adulter bene poteſt regnare, & homicida, ideoque vita privari non debet, quia cum vita regno quoque exueretur; at nunquam hoc fuit probatum legibus divinis aut humanis, ut duplex vindicta de uno crimine ſumeretur.* Os impurum & infame! eadem ratione nec populâres magiſtratus, nec optimates, ne duplici pœnâ afficerentur, ne judex quidem, aut ſenator flagitioſus pœnas capite ullas perſolvere debebit; cum vita enim & ipſi ſuo magiſtratu privarentur. Ut poteſtatem, ſic majeſtatem etiam populo adimere & in regem conferre ſtudes; vicariam ſi vis & tranſlatitiam, primariam certè non potes, uti nec poteſtatem. *Crimen*, inquis, *majeſtatis non poteſt committere rex adverſus populum ſuum; poteſt autem populus adverſus regem.* Et tamen rex propter populum duntaxat rex eſt, non populus propter regem. Populus igitur univerſus aut pars major plus ſemper rege debet poſſe: negas, & calculos ponis, *plus poteſt quam ſinguli, bini, terni, deni, centeni, milleni, decies milleni.* Eſto. *Plus quam dimidia pars populi.* Non repugno. *Quid ſi alterius dimidiæ pars altera accedat, annon adhuc plus poterit?* Minimè. Progredere; quid aufers abacum, peritiſſime Logiſta, an progreſſionem Arithmeticam non calles? Vertit rationes, & *annon rex cum optimatibus plus poteſtatis habeat*, quærit; iterum nego, Vertumne, ſi pro optimatibus proceres intelligas; quoniam accidere poteſt, ut nemo inter eos optimatis nomine ſit dignus: fit etiam ſæpiùs, ut multo plures de plebe ſint, qui virtute & ſapientiâ proceres ante-

antecellant; quibus cum pars populi major vel potior accedit, eos univerſi populi inſtar eſſe haud verear dicere. *At ſi plus quam univerſi non poteſt, ergo rex erit tantum ſingulorum, non omnium univerſim ſumptorum*, rectè; niſi ipſi voluerint. Rationes jam ſubducito; comperies te imperitè ſupputando ſortem perdidiſſe. *Dicunt Angli penes populum jus majeſtatis ex origine & natura reſidere, hoc verò eſt omnium ſtatuum everſionem inducere.* Etiamne Ariſtocratiæ, & Democratiæ? Credibile ſanè narras: quid ſi etiam Gynæcocratiæ, ſub quo ſtatu ferunt te domi propemodùm vapulare, annon bearent te Angli, O perpuſilli homo animi? ſed hoc fruſtra ſperaveris; æquiſſimè enim eſt comparatum, ut qui tyrannidem foris imponere omnibus cupias, ipſe domi tuæ ſervitutem ſervias turpiſſimam, & minimè virilem. *Doceamus te oportet*, inquis, *quid nomine populi intelligi velimus.* Permulta ſunt, quæ te doceri potiùs oporteret; nam quæ te propiùs attingunt, videris ea penitùs neſcire, & præter literulas nihil unquam didiciſſe, ne percipere quidem potuiſſe. Hoc tamen ſcire te putas, nos populi nomine plebem ſolùm intelligere quòd *optimatum conſeſſum abrogavimus.* At illud eſt ipſum quod demonſtrat nos populi vocabulo omnes ordinis cujuſcunque cives comprehendere; qui unam tantummodo populi curiam ſupremam ſtabilivimus, in qua etiam proceres, ut pars populi, non pro ſeſe quidem ſolis, ut antea, ſed pro iis municipiis, à quibus electi fuerint, ſuffragia ferendi legitimum jus habent. Inveheris deinde in plebem, *cæcam* eam & *brutam, regendi artem non habere, nil plebe ventoſius, vanius, levius, mobilius*; Conveniunt in

te optimè hæc omnia; & de infima quidem plebe ſunt etiam vera, de media non item; quo ex numero prudentiſſimi fere ſunt viri, & rerum peritiſſimi: cæteros hinc luxus & opulentia, inde egeſtas & inopia à virtute, & civilis prudentiæ ſtudio plerunque avertit. *Plures* nunc eſſe *modos* aſſeris *regum conſtituendorum, qui nihil populo debent hoc nomine,* & imprimis illi, *qui regnum habent hæreditarium.* At verò ſervæ ſint iſtæ nationes oportet, & ad ſervitutem natæ, quæ talem agnoſcant dominum, cui ſe ſine aſſenſu ſuo hæreditate obveniſſe credant: pro civibus certè, aut ingenuis & liberis haberi non poſſunt; nec rempub. habere ullam cenſendæ; quinimmò inter facultates, & poſſeſſiones quaſi heri ſui, & herilis filii numerandæ ſunt: nam quod ad jus dominii, quid diſtent à ſervitiis & pecoribus non video. Secundò, *qui armis ſibi regnum fecit, populum,* inquis, *non poteſt authorem agnoſcere imperii prolati vel uſurpati.* At nobis non de victore, ſed de ſubacto rege ſermo nunc eſt; quid victor poſſit, aliâs diſputabimus, tu hoc age. Quod autem regi jus patriſfamilias antiquum toties attribuis, ut inde *abſolutæ poteſtatis in regibus exemplum* petas, diſſimillimum id eſſe jam ſæpiùs oſtendi: Ariſtoteles etiam ille quem crepas vel initio politicorum, ſi legiſſes, idem te docuiſſet: ubi aït malè eos judicare, qui inter patremfamilias & regem parùm intereſſe exiſtimant; *regnum enim à familia, non numero ſolùm, ſed ſpecie differre.* Poſtquam enim pagi in oppida & urbes crevere, evanuit paulatim jus illud regale familiæ, & agnoſci deſitum eſt. Hinc ſcribit Diodorus. l. 1. regna antiquitùs dari non regum filiis, ſed iis quorum maxima in populum beneficia extite-

extiterunt. Et Juſtinus, *Principio rerum, gentium, nationúmque imperium penes reges erat; quos ad faſtigium hujus majeſtatis, non ambitio popularis, ſed ſpectata inter bonos moderatio provehebat.* Unde perſpicuum eſt, in ipſo gentium principio, imperium paternum & hæreditarium virtuti, & populari ſtatim juri ceſſiſſe. Quæ origo imperii regii & ratio & cauſa maximè naturalis eſt. Ob eam enim ipſam cauſam primò homines in unum convenere, non ut unus omnes inſultaret, ſed ut quocunque alterum lædente, ne lex deeſſet, neve judex inter homines, quo læſus aut defendatur aut ſaltem vindicetur. Diſperſos olim homines & diſpalatos diſertus aliquis, & ſapiens ad vitam civilem traduxit; tu *hoc maximè conſilio,* inquis, *ut in congregatos imperium haberet.* Nimbrotum fortaſſe intelligis, qui tyrannorum primus fuiſſe dicitur: vel hæc tua ſolius malitia eſt, quæ in illos olim magnos & excelſi animi viros cadere non potuit, tuum ſolius commentum, à nemine, quod ſciam, ante te traditum; cum utilitatem & ſalutem generis humani, non ſua commoda, ſuúmque dominatum reſpexiſſe illos primos urbium conditores, antiquorum omnium monumentis proditum ſit. Unum præterire non poſſum, quo tu veluti emblemate quodam exornare credo cætera hujus capitis voluiſti: ſi *conſulem,* inquis, *in judicium venire oportuiſſet, priuſquam magiſtratu abiiſſet, dictator ad hoc creandus fuiſſet,* cum initio dixeris, *ideo collegam ei fuiſſe datum.* Sic tua ſemper inter ſe congruunt, & quid de quaque re dicas, quidve ſcribas, quàm nullius momenti ſit, paginis fere ſingulis declarant. *Sub antiquis regibus Angloſaxonicis plebem,* aïs, *ad comitia regni nunquam vocari ſolitam*

litam esse. Si quis nostrorum hoc affirmasset, possem eum haud multo negotio erroris arguere; tua ista peregrina affirmatione res nostras hallucinante minùs moveor. Et de communi regum jure quæ habuisti hæc ferè sunt. Reliqua multa, nam & sæpissimè devius esse soles, prætermitto, vel quæ fundamento nituntur nullo, vel quæ extra causam posita sunt: non enim id operam do, ut tibi par esse loquacitate videar.

Cap. VIII.

SI de communi regum jure, Salmasi, quæ sentires, ea sine contumelia cujusquam protulisses, quamvis in hac rerum apud Anglos mutatione, tamen, cum libertate scribendi uterere tuâ, neque erat cur quisquam Anglorum tibi succenseret, neque in asserenda, quam tueris, sententia minus effecisses. Nam si hoc & Mosis & Christi præceptum est, *omnes regibus suis tam bonis quam malis subjici, sive Hispanos, sive Gallos, sive Italos, sive Germanos, sive Anglos, sive Scotos*, quod supra (p. 127.) affirmabas, quid attinebat te exterum & ignotum jura nostra balbutire, eaque velle nobis è cathedra quasi schedulas tuas, & miscellanea prælegere, quæ utcunque legibus divinis debere cedere multis antea verbis docueras. Nunc satis constat non tam tuopte ingenio ad causam regiam adjecisse te animum, quàm partim pretio, pro ejus, qui te conduxit, copia, maximo, partim spe præmii cujusdam majoris conductum fuisse, ut Anglos vicinorum nemini molestos, rerum tantummodò

tantummodò ſuarum arbitros libello infami lacerares. Hoc niſi eſſet, quenquámne tanta credibile eſt impudentia eſſe aut inſania, ut longinquus & extraneus immergere ſe gratis in res noſtras, ad partes etiam ſe adjungere non dubitaret? Nam quid tua malùm refert quid rerum Angli inter ſe gerant? Quid tibi vis Ole, quid tibi quæris? nihílne domi habes quod ad te pertinet? Utinam eadem haberes quæ habuit ille notiſſimus in epigrammate Olus; & fortaſſe habes; dignus profectò es. An uxor tua ſtimulatrix illa, quæ ut in gratiam exulis Caroli hæc ſcriberes etiam currentem incitaſſe fertur, ampliores forte in Anglia profeſſiones, & honoraria neſcio quæ, redeunte Carolo, ominata tibi eſt? At ſcitote fœmina Vírque, non eſſe locum in Anglia neque lupo neque Lupi Domino. Unde mirum non eſt te toties in moloſſos noſtros tantam rabiem effudiſſe. Quin redis ad illuſtres illos in Gallia titulos tuos, & imprimis ad famelicum illum Lupi dominatum, deinde ad conſiſtorium illud regis Chriſtianiſſimi ſacrum; nimis longo intervallo conſiliarius peregrè abes à patriâ. Verùm illa, quod planè video, neque te deſiderat neque conſilia tua; ne cum redires quidem paucis ab hinc annis, & culinam Cardinalitiam olfacere & ſectari cœpiſſes: ſapit mehercule, ſapit, teque oberrare ſemivirum Gallum cum uxore viro, & refertiſſimis inaniarum ſcriniis facile ſinit; donec ſtipem ſive equiti grammatiſtæ, ſive illuſtri Hippocritico ſatis largam alicubi gentium inveneris; ſi cui fert animus regi vel civitati, doctorem erraticum & venalem mercede maximâ liceri. Sed eccum tibi licitatorem; vendibilis necne ſis, & quanti,

jam ſtatim videbimus. *Pertendunt*, inquis, *Parricidæ, regni Anglicani ſtatum mixtum eſſe, non merè regium.* Pertendit idem ſub Edvardo 6to Smithus noſter, juris conſultus idem bonus, & politicus, quem fuiſſe parricidam non dices, ejus libri ferè initio, quem de repub. Anglicana ſcripſit; neque id de noſtrâ ſolùm, ſed de omni penè repub. idque ex Ariſtotelis ſententia verum eſſe affirmat; neque aliter ullam rempub. ſtare poſſe. At enim quaſi piaculum eſſe crederes quicquam dicere ſine repugnantiis, ad priores illas & jam tritiſſimas fœdè revolveris. *Nullam gentem* aïs *eſſe nec fuiſſe unquam quæ regis appellatione non intellexerit eam poteſtatem quæ ſolo deo minor eſt, quæque ſolum deum judicem haberet*; & tamen paulo poſt fateris, *nomen regis datum vel olim fuiſſe ejuſmodi poteſtatibus & magiſtratibus qui plenum & liberum jus non haberent, ſed à populi nutu dependens*, ut *ſufetes Carthaginienſium, judices Hebræorum, reges Lacedæmoniorum*, & poſtremo *Aragonenſium.* Satiſne bellè tibi conſtas? Tum quinque monarchiæ ſpecies ex Ariſtotele recenſes, quarum una tantùm jus illud obtinuit quod tu regibus commune omnibus eſſe dicis. De qua haud ſemel jam dictum eſt, nullum ejus exemplum vel ab Ariſtotele allatum, vel uſquam extitiſſe: quatuor reliquas, & legitimas, & legibus fuiſſe minores dilucidè oſtendit. Primum horum erat regnum Laconicum, & maximè quidem ejus ſententiâ regnum, eorum quatuor quæ legitima erant. Secundum erat barbaricum, hoc ſolo diuturnum quia legitimum, & volente populo: nolente autem, omnis rex continuò non erit rex ſed tyrannus, ſi invito populo regnum retinuerit, eodem teſte Ariſtotele. l. 5.

Idem

Idem de tertia regum ſpecie dicendum eſt, quos ille Æſymnetas vocat, electos à populo, & ad certum plerunque tempus, certaſque cauſas, quales ferè apud Romanos fuere Dictatores. Quarta ſpecies eorum eſt, qui Heroicis temporibus regnabant, quibus ob egregia merita regnum ultro à populo delatum erat, ſed legitimum tamen; neque verò hi niſi volente populo regnum tenebant, nec aliâ re magis differre has quatuor regni ſpecies à tyrannide aït, quàm quòd illic volente, hîc invito populo regnetur. Quinta denique regni ſpecies, quæ παμβασιλεία dicitur, & eſt cum ſumma poteſtate, quale tu jus regum omnium eſſe vis, à philoſopho planè damnatur, ut neque utile, neque juſtum, neque naturale, niſi ſit ut populus ferre poſſit iſtiuſmodi regnum, iiſque deferat qui virtute aliis omnibus longè prælucent. Hæc 3^tio politicorum, cuivis obvia ſunt. Verùm tu, credo, ut vel ſemel ingenioſus & floridus eſſe viderere, *has quinq; monarchiæ ſpecies quinq; zonis* mundi aſſimilare geſtiebas; *Inter duo extrema potentiæ regalis tres aliæ ſpecies interpoſitæ magis temperatæ videntur, ut inter zonas torridam & frigidam, quæ mediæ jacent.* Feſtivum caput! quam pulchras nobis ſimilitudines ſemper concinnas! Tu igitur, quò regnum *abſolutæ poteſtatis* ipſe damnas, ad zonam frigidam hinc ocyùs amolire; quæ poſt adventum illic tuum plus duplo frigebit: nos interim à te novo Archimede ſphæram illam, quam deſcribis, mirabilem expectamus, in qua duæ ſint extremæ zonæ, una torrida, altera frigida, tres mediæ temperatæ. *Reges*, inquis, *Lacedæmoniorum in vincula conjici fas erat, morte multari fas non erat.* Quare? an quia damnatum capite Agidem lictores

& peregrini milites rei novitate perculsi, regem ducere ad mortem non esse fas existimabant? Et populus quidem Spartanus ejus mortem ægrè tulit, non quòd rex capitali supplicio affectus fuerit, sed quòd bonus, & popularis, factione divitum judicio illo circumventus esset. Sic itaque Plutarchus, *primus rex Agis ab ephoris est morte multatus*; quibus verbis non quid fas, sed quid factum sit, tantummodò narrat. Nam qui regem in jus ducere, vel etiam in vincula possunt, illos non posse eundem supplicio ultimo afficere, puerile est credere. Accingeris jam tandem ad jus regum Anglicorum. *Rex*, inquis, *in Anglia unus semper fuit*. Hoc eo dicis, quia modò dixeras, *rex non est nisi unus sit & unicus*. Quod si ita est, aliquot sanè quos credebam Angliæ reges fuisse, non erant: nam ut multos omittam Saxonicorum, qui consortes imperii vel filios vel fratres habuere, constat Henricum 2^dum^ è stirpe Normanica cum filio regnasse. *Ostendant*, inquis, *aliquod regnum sub unius imperio cui non potestas absoluta adjuncta fuerit, in quibusdã tamen magis remissa, in aliis magis intenta*. Ostende tu potestatem absolutam remissam, asine; annon absoluta est summa? Quomodo ergò summa & remissa simul erit? quoscunque fateberis reges cum remissa potestate esse, eos non esse cum absoluta facilè vincam; inferiores proinde esse populo naturâ libero, qui & suus ipse legislator est, & potestatem regiam vel intendere, vel remittere potest. Britannia, an tota olim regibus paruerit, incertum: Verisimilius est, prout tempora ferebant, nunc hanc nunc illam reipub. formam adhibuisse. Hinc Tacitus, *Britanni olim regibus parebant, nunc per principes factionibus & studiis trahuntur*. Deserti à Romanis, XL circiter annos

annos ſine regibus fuere: *regnum* itaq; *perpetuum*, quod affirmas, antiquitùs non fuit; fuiſſe autem hæreditarium præciſè nego; quod & regum ſeries, & mos creandi eorum demonſtrat: diſertis enim verbis petuntur populi ſuffragia. Poſtquam enim rex conſuetum juramentum dedit, accedens archiepiſcopus ad quatuor partes exſtructi ſuggeſti, toties rogat populum univerſum his verbis, *conſentire vultis de habendo ipſum regem?* planè ac ſi Romano more dixiſſet, vultis, jubetis hunc regnare? quod opus non foret, ſi regnum jure eſſet hæreditarium; verùm apud reges uſurpatio pro jure ſæpiſſimè obtinet. Tu Caroli bello toties victi jus regium jure belli fundare adniteris: Guilielmus ſcilicet cognomento *conquæſtor* nos ſubjugavit. At ſciunt qui in noſtra hiſtoria peregrini non ſunt, Anglorum opes uno illo prælio Haſtingenſi non adeò attritas fuiſſe, quin bellum facile inſtaurare potuiſſent. Sed regem accipere, quàm victorem & tyrannum pati malebant. Dant itaque jusjurandum Guilielmo, ſe fidem ei ſervaturos: dat pariter Guilielmus juramentum illis, admotus altari, ſe omnia, quæ par eſt bonum regem, iis eſſe viciſſim præſtiturum. Cum falleret fidem, & rurſus Angli arma caperent, diffiſus ipſe ſuis viribus juravit denuò, tactis Evangeliis, antiquas ſe leges Angliæ obſervaturum. Si poſtea igitur Anglos miſerè afflixit, non id jure belli, ſed jure perjurii fecit. Certum eſt præterea jam multis ab hinc ſeculis victos & victores in unam gentem coaluiſſe; ut jus illud belli, ſi quod unquam fuit, antiquari jam diu neceſſe ſit. Ipſius verba morientis quæ ex libro Cadomenſi fide digniſſimo de-

ſcripta reddimus, omnem dubitationem tollunt. *Neminem*, inquit, *Anglici regni conſtituo hæredem.* Qua voce jus illud belli, ſimúlque illud hæreditarium, cum ipſo mortuo Guilielmo conclamatum atque ſepultum eſt. Video nunc aliquam te in aula dignitatem, quod prædixi fore, eſſe adeptum, ſummus nimirum aulicæ aſtutiæ quæſtor regius & procurator es factus. Unde hoc quod ſequitur videris ex officio ſcribere, Vir magnifice. *Siquis prædeceſſorum regum factionibus procerum, vel ſeditionibus plebis coactus, aliquid de ſuo jure remiſerit, id non poteſt ſucceſſori obeſſe, quin id iterum ſibi vindicet.* Rectè mones: itaque ſi quo tempore majores noſtri aliquid de jure ſuo per ignaviam amiſere, an id oberit nobis, eorum poſteris? Pro ſe illi quidem ſervitutem ſpondere, ſi vellent, pro nobis certè non poterant; quibus idem ſemper jus erit noſmet liberandi, quod illis erat in ſervitutem ſe cuilibet tradendi. Miraris *quid faciat*, ut *rex Britanniæ hodie debeat haberi pro magiſtratu tantùm regni, qui autem alia regna in Chriſtianitate obtinent, plenâ & liberâ poteſtate polleant.* De Scotia remitto te ad Buchananum, de Gallia etiam tua, ubi hoſpes eſſe videris, ad Francogalliam Hotomani, & Girardum Franciæ Hiſtoricum, de cæteris ad alios, quorum nulli quod ſciam Independentes erant: ex quibus de jure regio longè alia poteras didiciſſe, quàm quæ doces. Cùm jure belli tyrannidem regibus Angliæ aſſerere nequiveris, facis jam periculum in jure paraſitico. Edicunt reges ſe regnare *Dei gratiâ*: quid ſi Deos ſe eſſe edixiſſent? te credo flaminem facilè erant habituri: ſic Pontifex Cantuarienſis *Dei providentiâ* archiepiſcopari præ ſe tulit. Túne iſta fatuitate

Papam

Papam non vis eſſe regem in Eccleſia, ut regem conſtituere pluſquam Papam in repub. poſſis? At in regni ſtatutis appellatur *rex Dominus noſter*. Mirus tu quidem ſtatutorum noſtrorum nomenculator repentè evaſiſti; neſcis tamen multos dici dominos qui non ſunt; neſcis quàm iniquum ſit ex titulis honorariis, ne dicam adulatoriis, de jure & veritate rerum ſtatuere. Eodem refer quod *Parlamentum regis* dicitur: nam & frænum regis vocatur; adeóq; non magis rex Parlamenti eſt dominus, quàm equus eſt ſui dominus fræni. At *cur non regis Parlamentum, cum ab eo convocetur*. Dicam tibi, quia convocatur etiam ſenatus à Conſule, neque propterea dominus illius concilii erat. Quod itaque rex Parlamentum convocat, id facit pro officio ſuo ac munere quod à populo accepit, ut etiam quos convocat, eos de arduis regni negotiis conſuleret, non de ſuis: aut ſiqua dici ſua poſſunt, de iis poſtremo ſemper loco agi ſolitum erat; ad arbitrium etiam Parlamenti, non ſuum. Nec verò ignorant, quorum id intereſt ſcire, Parlamentum ſive vocatum, ſive non vocatum bis intra vertentem annum antiquitùs ex lege potuiſſe convenire. At *regis etiam leges nuncupantur*. Sunt iſtæ quidem ad regem phaleræ; rex autem Angliæ legem ferre per ſe poteſt nullam; neque enim ad leges ferendas, ſed ad cuſtodiendas à populo latas conſtitutus erat. Tûque hic fateris *congregari* idcirco *Parlamentum ut leges conderet*. Quapropter & lex Terræ vocatur, & lex populi: Unde Ethelſtanus rex in præfatione legum, ubi omnes alloquitur, *vobis*, inquit, *lege veſtrâ* omnia largitus ſum: & in formula juramenti quo reges Angliæ antequam crearentur obſtringere ſe ſolebant,

bant, ſic populus à rege ſtipulatur. *Concedis juſtas leges quas vulgus elegerit?* reſpondet rex, *concedo.* Erras etiam tota Anglia, *qui regem quo tempore Parlamentum non habetur, plenè planéq; totum regni ſtatum regio jure gubernare* aïs. Nam neque de bello, neque de pace quod magni ſit momenti, quicquam decernere, ne in jure quidem dicundo curiarum decretis intercedere poteſt. Jurant itaque judices nihil ſe in judiciis exercendis niſi ex lege facturos, etiamſi rex ipſe dicto, aut mandato, vel etiam literis proprio annulo obſignatis aliter imperaret. Hinc ſæpius in noſtro jure rex *infans* dicitur; nec ſua jura aut dignitates, niſi pueri aut pupilli in modum, poſſidere. Spec. Juſt. c. 4. ſect. 22. hinc etiam illud apud nos crebrò dici ſolitum, *rex non poteſt facere injuriam.* Quòd tu hoc modo ſceleratè interpretaris, *non eſt injuria quam facit rex, quia in eo non punitur.* Admirabilem hominis impudentiam & improbitatem vel hoc ſolo interpretamento quis non perſpiciat? *Capitis eſt imperare*, inquis, *non membrorum, rex Parlamenti caput eſt.* Siccine nugarere, ſi cor tibi ſaperet? erras iterum (ſed quis finis errorum eſt tuorum) in quo regis conſiliarios à Parlamenti ordinibus non diſtinguis; nam neq; illos quidem omnes, horum verò nullos reliquis non probatos eligere debebat rex: in plebeium autem ordinem ut quenquam eligeret, id ſibi ne ſumebat quidem unquam. Quibus id muneris populus delegabat, per municipia ſinguli ſuffragiis omnium eligebantur; notiſſima loquor, eóque brevior ſum. *Falſum* autem *eſſe* aïs, *quod ſanctæ Independentiæ cultores aſſerunt, Parlamentum à populo fuiſſe inſtitutum.* Video jam quid ſit cur papatum tanto impetu evertere contendas: alium ipſe papatum

in

in alvo, quod aïunt, geſtas: quid enim aliud uxor uxoris, lupus ex lupa gravidus, niſi aut portentum, aut papatum aliquem novum parturire te oportebat? certè Papa germanus quaſi jam eſſes, ſanctos & ſanctas pro arbitrio facis, reges etiam omni peccato abſolvis, &, quaſi ſtrato jam hoſte, ejus exuviis opimum te ornas. Verùm quia papa nondum per te planè cecidit, dum libri illius tui *de Primatu*, ſecunda & tertia, & fortaſſe quarta & quinta pars prodierit, qui multos mortales tædio prius enecabit, quàm tu papam eo libro ſubegeris, ſit ſatis interea, quæſo, ad Antipapatum ſaltem aliquem poſſe aſcendere; eſt altera, quam tu, præter illam Independentiam abs te irriſam, ſanctorum in numerum ſeriò retuliſti, Tyrannis regia: ſanctæ ergo Tyrannidis regiæ tu Pontifex eris Maximus; & nequid deſit tibi ad Papales titulos, *Servus etiam ſervorum* eris, non Dei, ſed aulæ; quoniam illa Chenaani maledictio adhæſiſſe tibi ad præcordia videtur. *Beſtiam* appellas *populum*. Quid interim es ipſe? Non enim ſacrum illud conſiſtorium, neq; ſanctus ille Lupus te dominum ſuum aut populo exemerit aut vulgo; neque effecerit, quin, ſicuti es, teterrima ipſe beſtia ſis. Certè libri ſacri prophetici, magnorum regum monarchiam & dominationem immanis Beſtiæ nomine ac ſpecie adumbrare ſolent. *Sub regibus ante Guilielmum*, inquis, *nulla Parlamenti mentio exſtat*. De vocabulo Gallicano altercari non libet: res ſemper fuit: & Saxonicis temporibus *Concilium Sapientum* vocari ſolitum concedis. Sapientes autem tam ſunt plebis, quàm procerum ex numero. At *in ſtatuto Mertonenſi, vigeſimo Hen.* 3tii *comitum & baronum tantùm fit mentio*. Ita te ſemper

nomina decipiunt, qui tantùm in nominibus ætatem omnẽ contriviſti; nobis enim ſatis conſtat, & Quinqueportuum curatores, & decuriones urbicos, nonnunquã & mercatores illo ſeculo baronum nomine appellatos fuiſſe, neque dubium omnino eſt, quin Parlamenti quoſque Senatores quantumvis plebeios, ætas illa jure multò potiore barones nuncupaverit: nam & anno ejuſdem regis 52. tam nobiles, quàm plebeios fuiſſe cõvocatos, Marlbrigii ſtatutũ, ſicut & reliqua fere ſtatuta omnia diſertis verbis teſtantur: quos etiam plebeios, comitatuum magnates Edouardus tertius in præfatione Statuti Stapli, quam perdoctè pro me recitas, vocavit; eos nimirum *qui de ſingulis civitatibus pro toto comitatu venerant*; qui quidem plebeium ordinem conſtituebant, neque erant proceres, aut eſſe poterant: Tradit etiam liber ſtatutis illis vetuſtior, qui inſcribitur, *Modus habendi Parlamenta*, licere regi cum plebe ſola Parlamentum habere, legeſque ferre, quamvis Comites & Epiſcopi non adſint; non itidem licere regi cum comitibus & epiſcopis, ſi plebs non aderit. Hujus rei ratio quoque adjicitur; quia cum nondum Comites aut epiſcopi conſtituti eſſent, reges cum populo tamen Parlamenta, & Concilia peragebant: deinde comites pro ſe tantum veniunt; plebeii pro ſuo quiſque municipio. Ex quo iſte ordo univerſi populi nomine adeſſe intelligitur; eoque nomine & potiorem, & nobiliorem ordine patricio, omnique ex parte anteponendum eſſe. Sed *judicandi poteſtas*, inquis, *penes domum plebeiam nunquam fuit*. Neque penes regem Angliæ fuit unquam: illud tamen memineris, principio omnem poteſtatem à populo fluxiſſe, & etiamnum pro-

proficiſci. Quod & Marcus Tullius de lege agraria pulcherrimè oſtendit. *Cum omnes poteſtates, imperia, curationes ab univerſo populo proficiſci convenit, tum eas profectò maximè, quæ conſtituuntur ad populi fructum aliquem, & commodum; in quo & univerſi deligant quem populo maximè conſulturum putent, & unuſquiſque ſtudio & ſuffragio ſuo viam ſibi ad beneficium impetrandum munire poſſit.* Vides Parlamentorum veram originem, illis Saxonicis archivis longè vetuſtiorem. Dum in hac luce veritatis & ſapientiæ verſari licebit, fruſtra nobis obſcuriorum ætatum tenebras offundere conaris. Quod non eò dici à me quiſquam exiſtimet, quaſi ego de authoritate & prudentiâ majorum noſtrorum detrahi quicquam velim; qui in legibus bonis ferendis plus ſanè præſtiterunt, quàm vel illa ſecula, vel illorum ingenium & cultus tuliſſe videatur: & quamvis leges rarò non bonas irrogarent, ignorantiæ tamen, & imbecillitatis humanæ ſibi conſcii, hoc veluti fundamentum legum omnium poſteris tradi voluerunt, quod & noſtri Juriſperiti omnes agnoſcunt, ut ſi qua lex aut conſuetudo legi divinæ aut naturali, aut rationi denique repugnaret, ea ne pro lege ſancitâ habeatur. Unde tu, etiamſi edictum fortaſſe aliquod aut ſtatutum in jure noſtro, quo regi tyrannica poteſtas attribuatur, invenire poſſes, id, cùm & divinæ voluntati, & naturæ, & rationi contrarium ſit, intelligito, ex generali & primariâ iſta lege noſtra quam attuli, reſcindi apud nos. & ratum non eſſe; verùm tu jus nullum tale regium apud nos invenies. Cum enim judicandi poteſtas primitùs in ipſo populo fuiſſe conſtet, Anglos autem eam ab ſe in regem nullâ lege regia unquam tranſtuliſſe, neminem

enim judicare aut ſolet aut poteſt rex Angliæ, niſi per leges proviſas jam & approbatas: Fleta l. 1. c. 17. ſequitur eandem adhuc integram atque totam in populo ſitam eſſe; nam parium domui aut nunquam traditam, aut recuperari jure poſſe non negabis. At, *regis eſt*, inquis, *de vico municipium*, de eo *civitatem facere, ergo illos creat qui conſtituunt domum inferiorem.* At inquam, oppida & municipia regibus antiquiora ſunt; etiam in agris populus eſt populus. Jam Angliciſmis tuis magnopere delectamur; **Countie Court, The Turn, Hundreda**; mira nempe docilitate centenos Jacobæos tuos Anglicè numerare didiciſti.

Quis expedivit Salmaſio ſuam Hundredam,
Picámque *docuit noſtra verba conari?*
Magiſter artis venter, & Jacobæi
Centum, exulantis viſcera marſupii regis.
Quòd ſi doloſi ſpes refulſerit nummi,
Ipſe Antichriſti qui modò primatum Papæ
Minatus uno eſt diſſipare ſufflatu,
Cantabit ultrò Cardinalitium *melos.*

Longam deinde de comitibus & Baronibus diſſertationem ſubtexis; ut oſtendas regem eſſe eorum omnium creatorem, quod facilè concedimus, eóque nomine regibus plerunque ſerviebant; ideóque ne gentis liberæ deinceps judices eſſent rectè providimus. *Poteſtatem convocandi parlamentum quoties libet, & quando vult diſſolvendi ex omni temporis memoria penes regem eſſe* affirmas. Tibíne igitur balatroni mercenario & peregrino, perfugarum dictata exſcribenti, an diſertis legum noſtrarum verbis fides habenda ſit, infra videbimus.

mus. *At*, inquis, *reges Angliæ parlamento majus imperium habuiſſe alio argumento probatur, eoque invincibili; regis poteſtas perpetua eſt & ordinaria, quæ per ſe ſine Parlamento regnum adminiſtrat, Parlamenti extraordinaria eſt authoritas, & ad certas tantum res, nec ſine rege quicquam validi ſtatuere idonea.* Ubinam dicamus vim magnam latere hujus argumenti? an in *ordinaria & perpetuâ?* Atqui minores multi magiſtratus habent poteſtatem ordinariam & perpetuam, quos Irenarchas vocamus; an ſummam ergo habent? ſuprà etiam dixi poteſtatem regi idcirco traditam à populo fuiſſe, ut videret authoritate ſibi commiſſa ne quid contra legem fiat; utque leges cuſtodiret noſtras, non ut nobis imponeret ſuas: regis proinde poteſtatem niſi in regni curiis & per eas, eſſe nullam: immo populi potius ordinaria eſt omnis, qui per duodecim viros de omnibus judicat. Atque hinc eſt quòd interrogatus in curiâ reus, *Cui te permittis judicandum*, reſpondet ſemper ex more atque lege, *Deo & populo*, non deo & regi, aut regis vicario. Parlamenti autem authoritas quæ re & veritate, ſumma populi poteſtas in illum ſenatum collata eſt, ſi extraordinaria eſt dicenda, id tantum propter ejus eminentiam dicitur; alioqui, ut notum eſt, ipſi ordines appellantur, non extra ordinem ergo; & ſi non actu, quod aïunt, virtute tamen perpetuum habent in omnes curias & poteſtates ordinarias jus atque authoritatem; idque ſine rege. Offendunt nunc limatulas, opinor, aures tuas noſtrorum barbaræ locutiones: cujus ego ſi vacaret, aut operæ pretium eſſet, tot barbariſmos hoc uno libro notare poſsem, quot ſi pro merito lueres, profectò omnes puerorum ferulas in te

frangi oporteret, nec tot aureos tibi dari, quot illi quondam peſſimo poetæ; colaphos longè plures. *Prodigium eſſe* aïs, *omnibus portentis opinionum monſtroſius, quod fanatici perſonam regis à poteſtate ejus ſejungant.* Equidem dicta ſingulorum non præſtitero: perſonam autem ſi pro homine vis dici, ſeparari à poteſtate ejus nec abſurdè poſſe Chryſoſtomus haud fanaticus docere te potuit; qui præceptum Apoſtoli de poteſtatibus ita explanat, ut poteſtatem ibi & rem, non hominem intelligi aſſerat. Quidni dicam regem, qui contra leges quid facit, id agere ut privatum vel tyrannum, non ut regem legitima poteſtate præditum? Tu ſi uno in homine poſſe plures eſſe perſonas, eaſque ab ipſo homine, ſenſu & cogitatione ſeparabiles non intelligis, & ſenſus communis & latinitatis planè expers es. Sed hoc eò dicis, ut reges peccato omni abſolvas, utque erepto Papæ primatu indutum te eſſe exiſtimemus: *Rex*, inquis, *non poſſe peccare intelligitur, quia peccatum ejus pœna non conſequitur.* Quiſquis ergo non punitur, non peccat; non furtum ſed pœna facit furem; Salmaſius Grammaticus non facit ſolœciſmos, quia manum ferulæ ſubduxit: poſt everſum à te Papam ſint iſti ſanè Pontificatûs tui canones, vel certè indulgentiæ tuæ, ſive ſanctæ Tyrannidis, ſive ſanctæ Servitutis Pontifex dici mavis. Congeſta extremo capite maledicta tua in *Anglicanæ reipub. & Eccleſiæ ſtatum* prætereo: hoc enim habent tui ſimiles, homo contemptiſſime; ut quidque plurimâ dignum eſt laude, id ſolent per calumniam maximè vituperare. Sed de jure regio apud nos, ſeu potius de jure populi in regem ne quid temere affirmaſſe videar, proferre ex ipſis monumentis

mentis non gravabor, quamvis pauca quidem de multis, ea tamen quibus liquidò ſatis conſtabit, Anglos ex lege & inſtituto, & more etiam majorum ſuorum, regem nuper judicaviſſe. Poſt Romanorum ex inſula diſceſſum ſui juris Britanni circiter annos 40. ſine regibus fuere; quos primos crearunt, eorum nonnullos, ſupplicio affecere. Britannos eo nomine Gildas, contrà quàm tu facis, reprehendit, non quòd reges necavere, ſed quòd injudicatos, vel ut ejus verbis utar, *nonpro veri examinatione.* Vortigernus ob inceſtas cum filia nuptias, teſte Nennio hiſtoricorum noſtrorum poſt Gildam antiquiſſimo, damnatur *à beato Germano, & omni concilio Britonum,* ejuſque filio Guorthemiro regnum traditur. Haud multo hæc poſt Auguſtini obitum geſta ſunt: unde vanitas tua facile redarguitur, qui ſupra aſſeruiſti, primum omnium Papam, & nominatim Zachariam docuiſſe, judicari reges poſſe. Circa annum Chriſti 600. Morcantius, qui tunc temporis in Cambria regnabat, propter cædem patrui ab Oudoceo Landaviæ Epiſcopo in exilium damnatur; quamquam is exilii ſententiam latifundiis quibuſdam eccleſiæ donatis redemit. Ad Saxones jam veniamus; quorum jura cum reperiantur, facta prætermittam. Saxones Germanis oriundos memineris; qui nec infinitam aut liberam poteſtatem regibus dedere, & de rebus majoribus conſultare omnes ſolebant; ex quibus intelligere eſt, Parlamentum, ſi ſolum nomen excipias, etiam apud Saxonum majores ſumma authoritate viguiſſe. Et ab iis quidem Concilium Sapientum paſſim nominatur; ipſis Ethelberti temporibus, quem *decreta judiciorum juxta exempla Romanorum cum Concilio Sapientum conſtituiſſe* memorat Beda;

Beda; ſic Edwinus Northanymbrorum, Inas occidentalium Saxonum rex, *habito cum ſapientibus & Senioribus concilio*, novas leges promulgavit; alias Aluredus edidit *ex concilio*, item *prudentiſſimorum*; *atque iis*, inquit, *omnibus placuit edici earum obſervationes*. His atque aliis multis hujuſmodi locis luce clarius eſt, delectos etiam ex plebe conciliis maximis interfuiſſe; niſi ſiquis Proceres ſolos ſapientes eſſe arbitratur. Extat etiam apud nos perantiquus legum liber cui titulus *Speculum Juſticiariorum*, in quo traditur primos Saxones, poſt Britanniam ſubactam, cum reges crearent, ab iis jusjurandum exigere conſueviſſe, ſe, ut quemvis alium è populo, legibus ac judiciis ſubjectos fore. cap. 1. ſect. 2. ibidem aït jus eſſe & æquum ut rex ſuos in Parlamento habeat pares, qui de injuriis quas vel rex vel regina fecerit, cognoſcerent; regnante Aluredo ſancitum legibus fuiſſe, ut ſingulis annis Parlamentum bis Londini, vel eo ſæpiùs, ſi opus eſſet, haberetur. Quæ lex cùm peſſimo juris neglectu in deſuetudinem abiiſſet, duabus ſub Edouardo 3^tio^ ſanctionibus renovata eſt. In alio etiam antiquo manuſcripto, qui Modus Parlamenti inſcribitur, hæc legimus; ſi rex Parlamentum prius dimiſerit, quàm ea omnia tranſigantur quorum cauſa concilium indictum erat, perjurii reus erit; & juramentum illud quod regnum initurus dederat, violaſſe cenſebitur. Quomodo enim, quod juratus eſt, juſtas leges concedit, quas populus elegerit, ſi earum eligendi facultatem petenti populo non dat vel rariùs Parlamentum convocando, vel citiùs dimittendo quàm res populi ferunt? Jus autem illud jurandum, quo rex Angliæ ſe obligat, noſtri juriſperiti pro ſanctiſſimâ

simâ lege semper habuere. Quod autẽ maximis reipub. periculis remediũ inveniri potest (qui solus convocandi Parlamenti finis erat) si conventus ille magnus, & augustissimus ad regis libitum stultissimi sæpe & pervicacissimi dissolvetur? Posse à Parlamento abesse, proculdubiò minus est, quàm Parlamentum dissolvere: at rex per leges nostras illo Modorum libro traditas abesse à Parlamento, nisi planè ægrotaret, neq; potuit, neq; debuit: & ne tum quidẽ nisi inspecto ejus corpore à duodecim regni paribus, qui de adversa regis valetudine testimonium perhibere in senatu possent: soléntne servi cum domino sic agere? Contrà verò plebeius ordo, sine quo Parlamentum haberi non potest, etiam à rege convocatus potuit non adesse, & secessione factâ, de repub. malè gestâ cum rege expostulare: quod & prædictus liber testatur. Verùm, quod caput est, inter leges Edouardi regis vulgò Confessoris, una est eximia, quæ de regis officio tractat; cui rex officio si desit, *nomen regis in eo non constabit*. Hoc quid esset, ne non satis intelligeretur, Chilperici Francorũ regis exemplum subnectit, cui idcircò regnum à Populo abrogatũ erat. Puniri autem malũ regem ex legis hujus sententia oportere, significabat ille S. Edouardi gladius cui nomen Curtana erat, quẽ in regũ creatione & pompâ gestare Comes Palatii solebat; *in signum*, inquit noster Matthæus Paris, *quòd & regem, si oberret, habeat de jure potestatem cohibendi*: gladio autem nemo fere nisi capite punitur. Hanc legẽ, cum aliis boni illius Edouardi, Guilielmus ipse conquæstor anno regni quarto ratam habuit: & frequentissimo Anglorum Concilio prope Verulamium religiosissimè juratus confirmavit: quo facto non solùm jus omne belli, si quod

in nos habuit, ipſe extinxit, ſed etiam hujus legis judicio atque ſententiæ ſe ſubjecit. Ejus etiam filius Henricus cùm in omnes Edouardi leges, tùm in hanc quoque juravit; atque iis duntaxat conditionibus, vivente adhuc fratre Roberto natu majore, in regem eſt electus. Jurarunt eadem omnes deinceps reges, antequam inſignia regni acciperent. Hinc celebris ille & antiquus noſter jurisconſultus Bractonus. l. 1. c. 8. *Non eſt rex ubi dominatur voluntas & non lex.* Et l. 3. c. 9. *rex eſt dum benè regit, tyrannus dum populum ſibi creditum violenta opprimit dominatione.* Et ibidem, *exercere debet rex poteſtatem juris, ut vicarius & miniſter dei: poteſtas autem injuriæ diaboli eſt, non dei: cum declinat ad injuriam rex, diaboli miniſter eſt.* Eadem ferme habet vetuſtus alter juriſconſultus, libri illius author qui Fleta inſcribitur, memor nempe uterque & legis illius Edvardinæ, verè quidem regiæ, & regulæ illius in jure noſtro primariæ à me ſupra dictæ, quâ nihil dei legibus & rationi contrarium haberi pro lege poteſt; uti nec tyrannus pro rege, nec miniſter diaboli pro miniſtro dei. Cum itaque lex maximè ratio recta ſit, ſiquidem regi, ſiquidem dei miniſtro obediendum eſt, eâdem prorſùs & ratione & lege, tyranno & diaboli miniſtro erit reſiſtendum. Et quoniam de nomine ſæpius quâm de re ambigitur, tradunt iidem, regem Angliæ, etiamſi nomen regis nondum perdiderit, judicari tamen, ut quilibet è vulgo, & poſſe & debere. Bracton. l. 1. c. 8. Fleta. l. 1. c. 17. *non debet eſſe rege major quiſquam in exhibitione juris; minimus autem eſſe debet in judicio ſuſcipiendo, ſi peccat*, alii legunt *ſi petat*. Judicari igitur cum debeat rex noſter, ſive tyranni ſub nomine, ſive regis,

regis, quos habeat item judices legitimos dictu difficile non debet eſſe. Eoſdem conſulere authores haud pejus erit. Bracton. l. 2. c. 16. Fleta. l. 1. c. 17. *In populo regendo rex habet ſuperiores, legem, per quam factus eſt rex, & curiam ſuam, videlicet comites & Baronees: comites dicuntur quaſi ſocii regis, & qui habet ſocium, habet magiſtrum; & ideo ſi rex fuerit ſine fræno, id eſt ſine lege, debent ei frænum ponere.* Baronum autem nomine plebeium ordinem comprehendi ſupra oſtendimus; quin & Pares etiam Parlamenti eoſdem fuiſſe dictos, libri legum noſtrarum antiqui paſſim tradunt: & imprimis liber ille cui titulus, Parlamenti modus; *Eligentur* inquit *de omnibus regni paribus.* 25. quorum erunt *quinque milites, quinque cives* id eſt urbium delegati, *quinque municipes: & duo milites pro comitatu majorem vocem habent in concedendo & contradicendo quam major comes Angliæ*; & meritò quidem, illi enim pro tota aliqua provincia, aut municipio ſuffragia ferunt, iſti pro ſe quiſque duntaxat. Comites autem illos *Codicillares*, quos vocas, & *reſcriptitios*, cum feudales jam nulli ſint, ad judicandum regem à quo creabantur minimè omnium idoneos eſſe, quis non videt? Cum itaque jus noſtrum ſit, ut eſt in illo ſpeculo antiquo, regem habere pares, qui in Parlamento cognoſcant & judicent, *ſi quid rex in aliquem populi ſui peccaverit*, ſi notiſſimum ſit licere apud nos cuivis è populo in minoribus quibuſque curiis injuriarum actionem regi intendere, quanto juſtius eſt, quantoque magis neceſſarium, ſi rex in univerſos peccaverit, ut habeat qui eum non refrænare ſolùm & coercere, ſed judicare & punire poſſint. Peſſimè enim & ridiculè

inſtitutam eſſe eam neceſſe eſt rempub. in qua de minimis regum injuriis etiam privato cuivis cautum ſit, de maximis nihil in commune proviſum, nihil de ſalute omnium, quo minùs liceat ei univerſos ſine lege perdere, qui ne unum quidem lædere per legem poterat. Comites autem eſſe regis judices, cum oſtenſum ſit neque decere neque expedire, ſequitur judicium illud totum ad plebeium ordinem, qui & pares regni, & Barones, & populi totius poteſtate ſibi delegatâ præditi ſunt, jure optimo pertinere. Cum enim (ut in noſtro jure ſcriptum eſt, quod ſupra attuli) plebs ſola cum rege ſine comitibus aut epiſcopis parlamentum conſtituat, quia rex cum ſola plebe, etiam ante comites aut epiſcopos natos, parlamenta peragere ſolebat, eâdem prorſus ratione plebs ſola ſupremam & ſine rege,& regem ipſum judicandi poteſtatem habebit,quòd etiam ante ullum regem creatum, ipſa univerſi populi nomine concilia & parlamenta peragere,judicare,ferre leges, ipſa reges creare ſolita erat; non ut populo dominarentur, ſed ut rem populi adminiſtrarent. Quem ſi rex contrà injuriis afficere,& ſervitute opprimere conatus fuerit, ex ipſa legis noſtræ ſententiâ nomen regis in eo non conſtat, rex non eſt; quòd ſi rex non ſit, quid eſt quod ei pares amplius quæramus? Tyrannum enim jam re ipſa ab omnibus bonis judicatum nulli non ſatis pares atque idonei ſunt, qui ſupplicio mactandum eſſe pro tribunali judicent. Hæc cum ita ſint, tot teſtimoniis, tot legibus prolatis, abundè hoc demùm, quod erat propoſitum, eviciſſe arbitror, cum judicare regem penes plebem jure optimo ſit, cúmque plebs regem de repub. déque eccleſia,ſine ſpe ulla ſanitatis

tatis, peſſimè meritum ſupplicio ultimo affecerit, rectè atque ordine, éxque repub. ſuáque fide, dignitate, legibus denique patriis feciſſe. Neque poſſum hîc non gratulari mihi de majoribus noſtris, qui non minore prudentia ac libertate, quàm Romani olim, aut Græcorum præſtantiſſimi, hanc rempub. inſtituerunt; neque poterunt illi, ſiquid noſtrarum rerum ſentiunt, non ſibi etiam gratulari de poſteris ſuis; qui tam ſapienter inſtitutam, tanta libertate fundatam ab impotenti regis dominatione, cum redacti penè in ſervitutem eſſent, tam fortiter, támque prudenter vindicarunt.

CAP. IX.

SAtis jam arbitror palàm eſſe, regem Angliæ etiam Anglorum legibus judicari poſſe; ſuos habere judices legitimos; quod erat probandum. Quid tu porro? (nam quæ tua repetis, ad ea non repetam mea) *ex rebus nunc ipſis propter quas comitia indici ſolent, proclive*, inquis, *eſt oſtendere regem eſſe ſupra Parlamentum.* Sit ſanè proclive quantum voles, in quo præcipitem te dari jam ſtatim ſenties. *Parlamentum*, inquis, *congregari ſolet ad majoris momenti negotia in quibus regni ſalus & populi verſatur.* Si rex Parlamentum convocat ad procurandas res populi, non ſuas, neque id niſi aſſenſu eorum atque arbitrio quos convocat, quid aliud eſt, obſecro, niſi miniſter populi & procurator? cum, ſine ſuffragiis eorum quos populus mittit, ne tantillum quidem, neque de aliis, neque de ſeipſo decernere poſſit.

Quod etiam argumento eſt, officium eſſe regis, toties Parlamentum convocare, quoties populus id petit: quandoquidem & res populi, non regis, iis comitiis tractantur, idque populi arbitrio. Quamvis enim regis quoque aſſenſus honoris cauſa peti ſoleret, quem in rebus minoris momenti ad privatorum duntaxat commoda ſpectantibus poterat non præbere, poterat pro illa formula dicere, *rex deliberabit*, de iis tamen, quæ ad ſalutem omnium communem & libertatem pertinebant, prorſùs abnuere nullo modo poterat; cum id & contra juramentum regium eſſet, quo veluti lege firmiſſima tenebatur, & contra præcipuum magnæ Chartæ articulum, c. 29. *Non negabimus, non differemus cuiquam jus aut juſtitiam.* Non negabit rex juſtitiam, negabit ergò juſtas leges? non cuiquam, an ergò omnibus? ne in Curiâ quidem ullâ minori, an ergò in Senatu ſupremo? an verò rex ullus tantùm ſibi arrogabit, ut quid juſtum ſit, quid utile, ſe unum univerſo populo ſcire meliùs exiſtimet? Cum *ad hoc creatus & electus ſit, ut juſtitiam faciat univerſis*, Bracton. l. 3. c. 9. per eas nimirum leges *quas vulgus* elegerit. Unde illud in archivis noſtris 7. H. 4. Rot. Parl. num. 59. *non eſt ulla regis prærogativa, quæ ex juſtitia & æquitate quicquam derogat.* Et reges olim acta Parlamenti confirmare recuſantes, Chartam videlicet magnam & hujuſmodi alia, majores noſtri ſæpenumerò armis coëgere; neque propterea minùs valere illas leges, aut minùs legitimas eſſe juriſperiti noſtri ſtatuunt: quandoquidem aſſenſum rex iis decretis coactus præbuit, quibus jure atque ſponte aſſentiri debebat. Tu dum contendis aliarum etiam gentium reges in poteſtate vel Synedrii vel Senatus

natus, vel Concilii sui æquè fuisse, non nos in servitutem asseris, sed eas in libertatem: in quo idem facere pergis quod ab initio fecisti, quodque faciunt pragmaticorũ stultissimi, ut incauti seipsos in lite sæpiùs contra veniant. At nos scilicet fatemur *regem, ubicunq; absit, in Parlamento tamen censeri præsentem vi potestatis: ergò quodcunq; illic agitur à rege ipso actum intelligi.* Tum quasi bolum aliquem nactus esses aut mercedulam, illorum recordatione Caroleorum delinitus, *accipimus,* inquis, *quod dant:* accipe igitur, quo dignus es, magnum malum; non enim damus, quod sperabas, inde sequi *curiam illam non alia potiri potestate quàm à rege delegata.* Si enim dicitur, potestas regis, quæcunque ea sit, à Parlamento abesse non potest, an suprema continuò dicitur? annon potiùs transferri in Parlamentum potestas regia videtur, útque minor majore contineri? sanè si Parlamentum potest, nolente & invito rege, acta ejus & privilegia quibusvis data revocare atque rescindere, si ipsius regis prærogativas, prout videtur, circumscribere, si proventus ejus annuos & impensas aulæ, si famulitium ipsum, si totam denique rem domesticam regis moderari, si vel intimos ejus consiliarios atque amicos amovere, vel etiam ē sinu abripere ad supplicium potest, si cuivis denique de plebe à rege ad Parlamentum quacunque de re provocatio est lege data, non itidem à Parlamento ad regem, quæ omnia & posse fieri, & fuisse sæpiùs facta, cum monumenta publica, tum legum nostrarum consultissimi testantur, neminem esse arbitror, modò mens ei sana sit, qui Parlamentum supra regem esse non fateatur. Nam in interregno etiam Parlamentum viget; & quod historiis

nostris

noſtris teſtatiſſimum eſt, nulla hæreditatis ratione habita, ſæpe, quem ſibi viſum eſt, ſuffragiis liberrimis regem creavit. Ut ſummatim dicam quod res eſt, Parlamentum eſt ſupremum gentis Concilium, ad hoc ipſum à Populo planè libero conſtitutum, & poteſtate plenâ inſtructum, ut de ſummis rebus in commune conſulat; rex ideo erat creatus, ut de conſilio & ſententiâ illorum Ordinum conſulta omnia exequenda curaret. Quod cum Parlamentum ipſum edicto nuper ſuo publicè declararet, neque enim pro æquitate ſua recuſabat vel externis gentibus actionum ſuarum rationem ultrò ac ſponte reddere, ecce tibi è gurguſtio nullius homo authoritatis, aut fidei, aut rei, Burgundus iſte Verna, qui ſummum Angliæ Senatum, jus patrium atque ſuum ſcripto aſſerentem, *deteſtandæ & horribilis impoſturæ* inſimulat. Patriam mehercule tuam pudebit, verbero, ſe tantæ impudentiæ homuncionem genuiſſe. Sed habes fortaſſe quæ ſalutariter monitos nos velis; agedum, auſcultamus. *Quas*, inquis, *leges ſancire poteſt Parlamentum, in quo nec præſulum ordo comparet?* Túne ergo, furioſe, præſules ex eccleſia extirpatum ibas, ut in Parlamenta induceres? O hominem impium, & Satanæ tradendum, quem neque eccleſia non ejicere hypocritam & atheum, neque ulla reſpub. recipere communem libertatis peſtem atque labem deberet; qui etiam quod nequit ex Evangelio, id ex Ariſtotele & Halicarnaſſæo, deinde ex ſtatutis papiſticis praviſſimorum temporum probare adnititur, regem Angliæ caput eſſe Anglicanæ Eccleſiæ, ut epiſcopos compranſores ſuos & neceſſarios nuper factos, quos ipſe Deus exturbavit, novos iterum prædones & tyrannos, pro virili

virili ſua parte, ſanctæ Dei eccleſiæ imponat; quorum univerſum ordinem, tanquam religioni Chriſtianæ pernicioſiſſimum, eradicandum eſſe ſtirpitùs, editis antea libris clamoſè contenderat. Quis unquam Apoſtata, non dico à ſua, quæ nulla certa eſt, ſed à Chriſtiana doctrina, quam ipſe aſſeruerat, defectione tam fœdâ atque nefariâ deſcivit? *Epiſcopis de medio ſublatis, qui ſub rege, & ex ejus arbitrio de cauſis eccleſiæ cognoſcebant,* quæris *ad quos redibit ea cognitio.* O perditiſſime, verere tandem vel conſcientiam tuam; memineris dum licet, niſi ſi hoc ſerò nimis te moneo, memineris quàm non impunè tibi erit, quàm inexpiabile demùm ſit, ſanctum Dei Spiritum ſic illudere. Subſiſte aliquando, & pone aliquem furori modum, ne te accenſa ira numinis repentè corripiat; qui Chriſti gregem, unctóſque Dei minimè tangendos; iis hoſtibus & ſæviſſimis tyrannis obterendos iterum & perſultandos tradere cupis, à quibus elata modò & mirifica Dei manus eos liberavit: túque ipſe, neſcio eorúmne ad fructum ullum, an ad perniciem & obdurationem tuam, liberandos eſſe docuiſti. Quod ſi jus nullum dominandi in eccleſiam eſt epiſcopis, certè multo minùs eſt regibus; quicquid hominum ſtatuta edicunt. Sciunt enim qui labris aliquanto pluſquàm primoribus Evangelium guſtarunt, eccleſiæ gubernationem divinam eſſe totam ac ſpiritualem, non civilem. *In ſecularibus* autem, quòd aïs *ſupremam juriſdictionem habuiſſe regem Angliæ,* id falſum eſſe jura noſtra ubertim declarant. Curias omnes ubi judicia exercentur, non rex, ſed Parlamenti authoritas vel conſtituit, vel tollit; in quibus tamen minimo cuivis è plebe licebat regem in

jus vocare; neque rarò judices contra regem pronuntiare solebant; id si rex vel interdicto, vel mandato, vel scriptis literis impedire conaretur, ex juramento & lege non parebant judices, sed ejusmodi mandata rejiciebant, & pro nihilo habebant: non poterat rex quenquam in vincula conjicere, aut ullius bona in publicum addicere; poterat neminem supplicio punire, nisi in aliquam curiam prius citatum, ubi non rex, sed consueti judices sententias tulere; idque sæpe, ut supra dixi, contra regem. Hinc noster Bractonus l. 3. c. 9. *regia potestas juris est, non injuriæ; & nihil aliud potest rex, nisi id solùm quod de jure potest.* Aliud tibi suggerunt Causidici tui, qui nuper solum verterunt; ex statutis nempe quibusdam haud antiquis sub Edvardo 4to, Henrico 7^timo^, Edvardo 6to promulgatis: neque viderunt, quamcunque regi potestatem statuta illa concedunt, eam à Parlamento concessam esse omnem & quasi precariam; quam & eadem authoritas poterat revocare. Cur sic passus es nasuto tibi imponi, ut quo maximè argumento regis potestatem ex decretis Parlamenti pendere demonstratur, eo absolutam esse & supremam probare te crederes? Nam & monumenta nostra sanctiora testantur, reges nostros non hæreditati, non armis, non successioni; sed populo suam omnem potestatem debere. Talis potestas regia Henrico quarto, talis ante eum Richardo secundo à plebeio ordine concessa legitur; Rot. Parlament. 1. Hen. 4. num. 108. haud secùs atque rex aliquis præsidibus suis præfecturas & provincias edicto & diplomate solet concedere. Id nempe literis publicis consignari disertè jussit Communium Domus, *concessisse se regi Richardo, ut tali bona libertate*

libertate frueretur, *qualem ante eum reges Angliæ habuere*; quâ cum rex ille *contra fidem Sacramenti sui* ad eversionem legum abuteretur, ab iisdem orbatus regno est. Idem etiam, quod & eadem rotula testatur, in Parlamento edicunt, se prudentiâ & moderatione Henrici 4ti confisos, *velle ac jubere ut in eadem magna libertate regia sit quam ejus progenitores obtinuere.* Illa autem nisi fiduciaria planè fuisset, quemadmodum hæc fuit, necesse est profectò & Parlamenti illius ordines, qui concederent quod suum non erat, ineptos ac vanos, & reges illos qui, quod suum jam erat, concessum ab aliis vellent accipere, & sibi & posteris injurios nimis fuisse: quorum utrumvis credibile non est. *Tertia pars*, inquis, *regiæ potestatis versatur circa militiam; hanc partem reges Angliæ sine pari & æmulo tractarunt.* Neque hoc verius quàm cætera quæ perfugarum fide scripsisti. Primùm enim pacis & belli arbitrium penes magnum regni senatum semper fuisse, & historiæ passim nostræ, & exterorum quotquot res nostras paulo accuratiùs attigere testantur. Sancti etiam Edvardi leges, in quas jurare nostri reges tenebantur, certissimam fidem faciunt, capite de Heretochiis, *fuisse quasdam potestates per provincias & singulos comitatus regni constitutas, qui Heretoches vocabantur, latinè ductores exercitus*, qui provincialibus copiis præerant, non *ad honorem coronæ* solùm, sed *ad utilitatem regni.* Isti vero eligebantur *per commune concilium, & per singulos comitatus in pleno conventu populari, sicut & vicecomites eligi debent.* Ex quo facilè perspicitur, & copias regni & copiarum ductores in potestate populi, non regis & antiquitùs fuisse, & esse oportere: illámque legem æquissimam nostro in

regno haud minus valuiſſe, quàm olim in popu-lari Romanorum ſtatu valebat. De qua & M. Tullium audire non ab re fuerit. Philipp. 10. *Omnes legiones, omnes copiæ quæ ubiq; ſunt, Populi R. ſunt. Neq; enim legiones quæ Antonium Conſulem reliquerunt, Antonii potius quàm reipub. fuiſſe dicuntur.* Sancti autem Edouardi legem illam, cum aliis illius legibus Guilielmus ille conquæſtor dictus, populo ſic volente ac jubente, juratus confirmavit; ſed & hanc inſuper adjecit, c. 56. *Omnes civitates, burgos, caſtella, ſingulis noctibus ita cuſtodiri, prout vicecomes, & Aldermanni, cæteriq; præpoſiti per commune concilium ad utilitatem regni meliùs providebunt*; & lege 62, *ideo caſtella, burgi, civitates ædificatæ ſunt ad tuitionem gentium & populorum regni, idcirco & obſervari debent cum omni libertate, integritate, & ratione.* Quid ergo? cuſtodientur arces & oppida in pace contra fures & maleficos non niſi per commune Concilium ejuſdem loci, non cuſtodientur in maximo belli metu contra hoſtes ſive externos ſive inteſtinos per commune concilium totius gentis? ſanè illud niſi concedatur, neque *libertas*, neque *integritas*, nec *ratio* denique in iis cuſtodiendis ulla eſſe poterit; neque earum rerum quicquam aſſequemur, quarum causâ fundari primùm urbes & arces lex ipſa dicit. Majores certè noſtri quidvis potiùs regi quàm ſua arma & oppidorum præſidia tradere ſolebant; idem eſſe rati acſi libertatem ipſi ſuam ferocitati regum & impotentiæ proditum irent. Cujus rei exempla in hiſtoriis noſtris uberrima cum ſint, & jam notiſſima, inſerere huic loco ſupervacaneum eſſet.

At

At *protectionem rex debet ſubditis, quomodo eos protegere poterit, niſi arma viroſque habeat in ſua poteſtate?* At, inquam, habebat hæc omnia ad utilitatem regni, ut dictum eſt, non ad civium interitum & regni diſperditionem: quod & Henrici 3tii temporibus, prudenter Leonardus quidam vir doctus in epiſcoporum conventu reſpondit Ruſtando Papæ nuntio & regis procuratori: *omnes eccleſiæ ſunt Domini Papæ, ut omnia principis eſſe dicimus, ad tuitionem, non ad fruitionem vel proprietatem,* quod aïunt; ad defenſionem, *non ad diſperſionem:* eadem & prædictæ legis Edouardi ſententia erat; quid eſt hoc aliud niſi poteſtate fiduciaria; non abſoluta? qualem cum imperator bellicus fere habeat, id eſt delegatam, non planè propriam, non eò ſegniùs populum, à quo eligitur, ſive domi ſive militiæ defendere ſolet. Fruſtra autem Parlamenta, & impari ſane congreſſu de legibus Sancti Edouardi & libertate olim cum regibus contendiſſent, ſi penes regem ſolum arma eſſe oportere exiſtimaſſent; nam & leges quamlibet iniquas ipſe dare ſi voluiſſet, fruſtra ſe *charta* quantumvis *magna* contra ferrum defendiſſent. *At quid proderit,* inquis, *Parlamento militiæ magiſterium habere, cum ne teruncium quidem ad eam ſuſtinendam queat, nolente rege, de populo cogere.* Ne ſit ea tibi cura: primùm enim hoc falsò ponis, Parlamenti ordines *non poſſe ſine rege tributa populo imponere,* à quo & ipſi miſſi ſunt, & cujus cauſam ſuſcipiunt. Deinde non poteſt te fugere tam ſedulum de alienis rebus percontatorem, ſua ſponte populum, vaſis aureis atque argenteis conflatis, magnam vim pecuniæ in hoc bellum contra regem impendiſſe. Ampliſſimos exinde regum noſtrorum annuos

reditus recenſes: nil niſi *millies quingenties quadragies* crepas; *ex patrimonio regis maximas largitiones* fieri ſolitas ab iis *regibus qui liberalitatis laudibus emicuerunt*, avidus audieras: hac te illecebrâ veluti Bileamum illum infamem proditores patriæ ad ſuam cauſam perduxere; ut dei populo maledicere, & divinis judiciis obſtrepere auderes. Stulte; quid tandem regi injuſto ac violento tam immenſæ opes profuere? Quid etiam tibi? ad quem nihil prorſus eorum, quæ ſpe ingenti devoraveras, perveniſſe audio, præter unam illam crumenulam vitreis globulis vermiculatam, & centenis aureolis confertam. Cape iſtam Balaame, quam adamaſti, iniquitatis mercedem, ac fruere. Pergis enim deſipere; *Erectio ſtandardi*, id eſt *vexilli ad regem ſolum pertinet*. Quapropter? quia

> ——*Belli ſignum Laurenti Turnus ab arce*
> *Extulit.*

Tune verò neſcis, Grammatice, hoc idem cujuſvis imperatoris bellici munus eſſe? At *ait Ariſtoteles, neceſſe eſt regi præſidium adſiſtere, quo leges tueri poſſit; ergo oportet regem plus armis poſſe quàm populum univerſum.* Tales hic homo conſequentias torquere ſolet, quales Ocnus funes apud inferos; quæ nulli ſunt uſui, niſi ut comedantur ab aſinis: aliud enim eſt præſidium à populo datum, aliud armorum omnium poteſtas, quam Ariſtoteles hoc ipſo, quem protuliſti, loco à regibus abjudicat. Oportet, inquit, habeat rex tantam circa ſe manum armatorum, *quanta ſingulis vel compluribus fortior ſit, populo vero minor*;

Sivat

ἕνεκα δὲ τοσαύτην ἰσχὺν ὥστε ἑκάστου μὲν καὶ ἑνὸς καὶ συμπλείονων κρείττω, τῶν δὲ πλήθους ἥττω. Polit. l. 3. c. 11. Alioqui sanè, sub specie tuendi, possit statim & populum & leges sibi subjicere. Hoc autem rex & tyrannus interest; rex à senatu & populo volente, ac libente, quod satis est præsidii circa se habet contra hostes, & seditiosos: tyrannus invito senatu ac populo, vel hostium, vel perditorum civium præsidiū sibi quàm maximum comparare studet, contra senatum ipsum & populum. Concessit itaque Parlamentum regi, ut alia omnia, sic *Standardi erectionem*; non ut infesta patriæ signa inferret, sed ut populum contra eos defenderet, quos Parlamentum hostes judicat; si secus feciſſet, ipse hostis judicandus erat; cum juxta ipsam Stⁱ Edouardi, vel quod sanctius est, ipsam naturæ legem, nomen regis perdiderit. Unde in prædictâ Philippicâ, *amittit is omne exercitûs & imperii jus, qui eo imperio & exercitu rempub. oppugnat.* Neque licebat regi *feudales* illos *equites* ad *bellum* evocare, quod Parlamenti authoritas non decreviſſet; id quod ex statutis pluribus manifestum est. Idem de vectigalibus & censu navali censendum; quē imperare civibus sine senatusconsulto rex non potuit: atque ita graviſſimi legum nostrarum interpretes annis abhinc plus minus duodecim, tum cum adhuc firmiſſimum erat regium imperium, publicè statuerunt. Sic diu ante eos Forteſcutius Henrici 6ti cancellarius juris nostri consultiſſimus; rex Angliæ, inquit, neque leges mutare potest, neque tributa, nolente populo, imponere, sed nec probaverit quisquam ullis testimoniis antiquorum *regni Angliæ statum mere* esse *regalem.* *Habet rex,* inquit Bractonus, *jurisdictionem super omnes.* Id est in curiâ

curiâ; ubi regis quidem nomine noſtris autem legibus jus redditur. *Omnis ſub rege eſt*; id eſt eſt ſinguli: atque ita ſe explicat ipſe Bractonus locis à me ſupra citatis. Ad ea que reſtant, ubi eundem volvis lapidem, in quo vales ipſum, credo, Siſyphum delaſſare, ex ſupra dictis abunde reſpondetur. De cætero, ſi quando Parlamenta ſuum regibus bonis obſequium ampliſſimis verbis citra aſſentationem & ſervitutem detulere, id quaſi eodem modo tyrannis delatum eſſet, intelligi, aut populo fraudi eſſe non debet; neque enim juſto obſequio libertas imminuitur. Quod autem ex Edvardo Coco & aliis citas, *Angliæ regnum abſolutum eſt imperium*, id eſt ſi ad ullum regem externum, aut Cæſarem reſpicias; vel, ut Cambdenus ait, *quia in imperii clientela non eſt*: alioqui adjicit uterque imperium hoc conſiſtere non *ex rege* ſolo, ſed *ex corpore politico*. Unde Forteſcutius, Forteſc. de laud. legum Angl. c. 9. *rex*, inquit, *Angliæ* populum gubernat *non mera poteſtate regia, ſed politica*; *populus enim iis legibus gubernatur quas* ipſe fert. Externos hoc etiam ſcriptores non latebat. Hinc Philippus Cominæus author graviſſimus commentariorum quinto; *inter omnia orbis terræ regna, quorum ego notitiam habeo, non eſt meâ quidem ſententiâ, ubi publicum moderatiùs tractetur, neque ubi regi minus liceat in populum, quàm in Anglia.* Poſtremò *ridiculum eſt*, inquis, *argumentum, quod afferunt, regna ante reges fuiſſe, quaſi dicas lucem ante ſolem extitiſſe.* At nos, ô bone vir, non regna, ſed populum ante reges fuiſſe dicimus. Quem interim te magis ridiculum dicam, qui lucem ante ſolem extitiſſe, quaſi ridiculum, negas. Ita dum in alienis curioſus eſſe vis, elementa

menta dedidiciſti. Miraris denique, *eos qui regem in comitiis regni viderunt ſolio ſedentem, ſub aureo & ſerico cœlo, potuiſſe in dubium vocare utrum penes regem an penes Parlamentum majeſtas ſit.* Incredulos profectò homines narras, quos tam lucidum argumentum è cœlo ipſo petitum nihil movit. Quod tu cœlum aureum homo ſtoicus adeò es religioſè & unicè contemplatus, ut & cœli Moſaici & Ariſtotelici oblitus eſſe penitus videare: cum in illo *lucem ante ſolem exſtitiſſe* negaveris, in hoc tres Zonas temperatas eſſe ſupra docueris. Quot Zonas in illo regis aureo & ſerico cœlo obſervaveris, neſcio: hoc ſcio, te Zonam unam centum ſtellis aureis bene temperatam ex illa tua cœleſti contemplatione abſtuliſſe.

CAP. X.

CUm hæc omnis controverſia de jure, ſive generatim regio, ſive ſeparatim regis Angliæ, obſtinatis partium contentionibus, quàm ipſa rei natura difficilior facta ſit, ſpero, qui ſtudium veritatis factionibus anteponunt, iis ea me ex lege dei, juréque gentium, ex inſtitutis denique patriis, copioſè attuliſſe, quæ regem Angliæ judicari poſſe, atque etiam capite puniri indubitatum reliquerint. Cum cæteris, quorum animos aut ſuperſtitio occupavit, aut mentis aciem anticipata regii ſplendoris admiratio ita perſtrinxit, ut nihil in virtute ac libertate verâ illuſtre ac ſplendidum videre poſſint, ſive ratione & argumentis agamus, ſive exem-

plis, fruſtra contendimus. Tu verò, Salmaſi, ut reliqua omnia, ita hoc etiam abſurdè admodùm facere videris, qui cum omnes independentes omnibus probris onerare non deſinas, regem ipſum quem defendis, maximè omnium independentem fuiſſe ſtatuis: neque *regnum populo, ſed generi debuiſſe*: deinde quem *capitis cauſam dicere coactum* initio graviter dolebas, eum nunc *inauditum periiſſe* quereris. At verò totam cauſæ dictionem ejus, fide ſumma Gallicè editam, inſpicere ſi libet, perſuaſum tibi aliud fortaſſe erit. Carolo certè cum per aliquot dies continuos ampliſſima loquendi facta copia eſſet, non ille quidem eſt ea uſus ad objecta ſibi crimina diluendum, ſed ad judicium illud ac judices omninò rejiciendum. Qui autem reus aut tacet, aut aliena ſemper reſpondet, eum non eſt injuria, ſi manifeſtus criminum ſit, vel inauditum condemnari. Carolum ſi *mortem* aïs *planè egiſſe vitæ reſpondentem*, aſſentior: ſi dicis piè & ſanctè & *ſecurè* vitam finiiſſe, ſcito aviam ejus Mariam, infamem fœminam, pari in ſpeciem pietate, ſanctitate, conſtantia in pegmate occubuiſſe: ne animi præſentiæ, quæ in morte quibuſvis è vulgo maleficis permagna ſæpè eſt, nimium tribuas: ſæpè deſperatio aut obfirmatus animus fortitudinis quandam ſpeciem & quaſi perſonam induit; ſæpè ſtupor tranquillitatis: videri ſe bonos, intrepidos, innocentes, interdum & ſanctos peſſimi quique non minùs in morte quàm in vita cupiunt; ínque ipſa ſcelerum ſuorũ capitali pœna ſolent ultimam ſimulationis ſuæ & fraudum, quàm poſſunt ſpecioſiſſimè, pompam ducere; &, veluti poetæ aut hiſtriones deterrimi, plauſum in ipſo exitu ambitioſiſſimè captare. Nunc *ad*

iſtam

iſtam quæſtionem perveniſſe te aïs, *quâ tractandum eſt quinam fuerint illius regiæ condemnationis præcipui authores.* Cum de te potiùs inquirendum ſit, quomodo tu, homo exterus, & Gallicanus erro, ad quæſtionem de rebus noſtris, tibi tam alienis, habendam perveneris? quo pretio emptus? verùm de eo ſatis conſtat. Te vero percontantem de rebus noſtris quis demùm docuit? ipſi nimirum perfugæ, & perduelles patriæ, qui te hominem vaniſſimum nacti, mercede ad maledicendum facilè adduxerunt. Data deinde tibi eſt aliqua aut furibundi cujuſpiam ſacellani ſemipapiſtæ, aut ſervientis aulici, de ſtatu rerum ſcriptiuncula; eam ut latinè verteres negotium tibi dabatur: hinc iſtæ narrationes confectæ, quas, ſi videtur, paulùm excutiamus. *In hanc condemnationem non centena milleſima pars populi conſenſit.* Quid ergo cæteri, qui ſeſe nolentibus tantum facinus fieri ſunt paſſi? an ſtipites, an trunci hominum, an fortè quales illi in ſcena Virgiliana,

Purpurea intexti tollunt aulæa Britanni?

Non enim veros tu quidem Britannos, ſed pictos neſcio quos, vel etiam acu pictos videris mihi velle dicere. Cum itaque incredibile ſit gentem bellicoſam à tam paucis, iiſque infimis de plebe ſua, ſub jugum mitti, quod in narratione tua primum occurrit, id eſſe falſiſſimum apparet. *Ordo eccleſiaſticus erat ab ipſo ſenatu ejectus.* Eo miſerior itaque tua eſt inſania, necdum enim te ſentis inſanire, qui eos è Parlamento quereris ejectos, quos tute ex eccleſia ejiciendos eſſe, libro longiſſimo ſcribis? *Senatûs alter ordo qui in proceribus conſiſtebat, ducibus, comitibus, vicecomitibus, ſtatione ſua dejectus eſt.* Et meritò, à nullo enim municipio miſſi

pro ſe tantùm ſedebant, nihil juris in populum habebant, juri tamen ejus & libertati, ſuo quodam inſtituto, refragari in pleriſque conſueverant: erant à rege conſtituti, ejus comites, & famuli, & quaſi umbræ, quo amoto, ipſi neceſſe eſt ad plebem, unde orti ſunt, redigerentur. *Una & deterrima portio Parlamenti poteſtatem ſibi vindicare non debuit reges judicandi.* At plebeius ordo, quod te ſupra docui, non ſolum Parlamenti pars erat potiſſima, etiam ſub regibus, ſed per ſe ipſe Parlamentum omnibus numeris abſolutum & legitimum, etiam ſine Comitibus, nedum Eccleſiaſticis, conſtituebat. Atqui *ne tota quidem hæc ipſa pars ad ſententiam de regis capite ferendâ admiſſa eſt.* Pars illa nempe non admiſſa, quem verbo regem, re hoſtem toties judicaverat, ad eum animis atque conſiliis palàm defecerat. Parlamenti ordines Anglicani cum iis qui à Scotiæ itidem Parlamento miſſi erant legati, idibus Januarii 1645. reſcripſerant regi, doloſas inducias & habenda ſecum Londini colloquia petenti, non poſſe ſe eum in urbem admittere, donec is de bello civili tribus jam regnis ejus operâ excitato, de cædibus tot civium ejus juſſu factis reipub. ſatisfeciſſet, déq; pace firma atq; ſincera iis conditionibus caviſſet, quas ei utriuſque regni Parlamenta & tulerant ſæpiùs, & latura eſſent: ipſe è contrario poſtulata eorũ æquiſſima jã ſeptiẽs humillimè oblata, reſponſionibus aut ſurdis repudiaverat, aut ambiguis eluſerat. Ordines tandem poſt tot annorũ patientiam ut ne fraudulentus rex, quam debellare rempub. in acie non valebat, eã in vinculis per dilationes everteret, & jucundiſſimũ ex noſtris diſſidiis fructũ capiens, de victoribus etiam

etiam suis restitutus hostis insperatum sibi triumphum ageret, decernunt, se regis deinceps rationem non habituros, nullas se ei postulationes ampliùs esse missuros, aut ab eo accepturos: post hæc tamen decreta reperti sunt ex ipso Ordinũ numero, qui invictissimi exercitûs odio, cujus maximis rebus gestis invidebant, quémque post ingentia merita, dimittere cum ignominia cupiebant, & ministris aliquot seditiosis, quibus miserè serviebant, morem gerentes, opportunũ sibi tempus nacti, cum eorum multi, quos à se longè dissentire sciebant, ad sedandos Presbyterianorũ glisscentes jam tumultus, missi ab ipso ordine, in provinciis abessent, mira levitate, ne dicam perfidia, decernunt, inveteratum hostem, verbotenùs duntaxat regem, nulla penè ab eo satisfactione priùs accepta, aut cautione facta, ad urbem esse reducendum; in summam dignitatem atque imperium æquè esse restituendum, ac si de repub. præclarè meritus esset. Ita religioni, libertati, fœderi denique illi à se toties jactato regem præponebant. Quid illi interea qui integri tam pestifera agitari consilia videbant? An ideo deesse patriæ, saluti suorum non prospicere debuerant, eo quod istius mali contagio in ipsorum Ordinem penetraverat? At quis istos excluſit malè sanos? *Exercitus*, inquis, *Anglicanus*, id est, non externorum, sed fortissimorum & fidissimorum civium; quorum tribuni plerique, Senatores ipsi erant, quos illi boni excluſi patriâ ipsa excludendos, & in Hiberniam procul ablegandos esse censuerant; dum Scoti interim dubia jam fide quatuor Angliæ provincias suis finibus proximas magnis copiis insidebant, firmissima earum regionum oppida præsi-

diis tenebant, regem ipsum in custodia habebant: dum ipsi etiam factiones suorum atque tumultus, Parlamento ipsi plusquam minaces, & in urbe & in agris passim fovebant, qui paulò pòst in bellum non civile solùm, sed & Scoticum illud erupere. Quòd si privatis etiam consiliis aut armis subvenire reipublicæ laudatissimum semper fuit, non est certè cur exercitus reprehendi possit, qui Parlamenti authoritate ad urbem accersitus imperata fecit; & regiorum factionem atque tumultum ipsi curiæ sæpiùs minitantem facilè compescuit. In id autem discrimen adducta res erat, ut aut nos ab illis, aut illos à nobis opprimi necesse esset. Stabant ab illis Londinensium plerique institores atque opifices, & ministrorum factiosissimi quique; à nobis exercitus magna fide, modestia, virtute cognitus - Per hos cum retinere libertatem, rempub. salutem liceret, an hæc omnia per ignaviam & stultitiam prodenda fuisse censes? Debellati regiarum partium duces arma quidem inviti, animum hostilem non deposuerant: omnibus belli renovandi occasionibus intenti ad urbem se receperant. Cum his, quamvis inimicissimis, quamvis sanguinem eorum avidè sitientibus, Presbyteriani, postquam non permitti sibi in omnes tam civilem quàm ecclesiasticam dominationem viderunt, clandestina consilia, & prioribus tum dictis tum factis indigniffima consociare cœperant: eóque acerbitatis processere, ut mallent se regi denuò mancipare, quàm fratres suos in partem illam libertatis quam & ipsi suo sibi sanguine acquisiverant, admittere; mallent tyrannum tot civium cruore perfusum, irâ in superstites, & concepta jam ultione ardentem rursus experiri dominum,

dominum, quàm fratres, & amiciſſimos æquo jure ferre ſibi pares. Soli Independentes qui vocantur, & ad ultimum ſibi conſtare, & ſua uti victoria ſciebant: qui ex rege hoſtem ſe fecerat, eum ex hoſte regem eſſe amplius, ſapienter, meo quidem judicio, nolebant: neq; pacem idcircò non volebant, ſed involutum pacis nomine aut bellum novum, aut æternam ſervitutem prudentes metuebant. Exercitum autem noſtrum quo fuſiùs infamare poſſis, narrationem quandam rerum noſtrarum inconditam & ſtrigoſam exordiris: in qua tametſi multa falſa, multa frivola reperio, multa abs te vitio data, quæ laudi ducenda eſſent, huic tamen alteram ex adverſo narrationem opponere nihil arbitror attinere. Rationibus enim hîc non narrationibus certatur; atque illis utrobique, non his fides habebitur. Et ſanè ſunt ejuſmodi res iſtæ, ut niſi juſta hiſtoria dici pro dignitate nequeant. Melius itaque puto, quod de Carthagine Salluſtius, ſilere tantis de rebus, quàm parùm dicere: neque committam ut non ſolùm virorum illuſtrium, ſed Dei præcipuè maximi laudes, in hac rerum ſerie mirabili ſæpiſſimè iterandas, tuis hoc libro intexam opprobriis. Ea igitur duntaxat, quæ argumenti habere ſpeciem videntur, pro more decerpam. *Anglos & Scotos* quòd aïs *ſolenni conventione promiſiſſe, ſe regis majeſtatem conſervaturos*, omittis quibus id conditionibus promiſere; ſi ſalvâ nimirum religione & libertate id fieri poſſet: quibus utriſque ad extremum uſque ſpiritum iniquus adeò & inſidioſus rex iſte erat, ut, vivente illo, & religionem periclitaturam, & libertatem interituram eſſe facile appareret. Sed redis jam ad illos regii ſupplicii authores. *Si res ipſa ponderibus*

ſuis

ſuis, & momentis rectè æſtimetur, exitus facti nefandi ita Independentibus imputari debet, ut principii & progreſſus gloriam Presbyteriani ſibi poſſent vindicare. Audite Presbyteriani, ecquid nunc juvat, ecquid confert ad innocentiæ & fidelitatis opinionem veſtræ, quòd à rege puniendo abhorrere tantopere videremini? Vos iſto regis actore verboſiſſimo, accuſatore veſtro, *pluſquam dimidium itineris confeciſtis*; vos *ad quartum actum & ultra in dramate hoc deſultando frigultientes ſpectati eſtis*; vos *meritò regis occiſi crimine notari debetis*; *ut qui viam ad ipſum occidendum muniiſtis*; vos *nefariam illam ſecurim cervicibus ejus inflixiſtis, non alii.* Væ vobis imprimis, ſi unquam ſtirps Caroli regnum poſthac in Anglos recuperabit: in vos, mihi credite, cudetur hæc faba. Sed Deo vota perſolvite, fratres diligite liberatores veſtros, qui illam calamitatem, atque certam perniciem ab invitis etiam vobis hactenus prohibuere. Poſtulamini vos item, quòd *aliquot annos antè per varias petitiones jus regis imminuere moliti eſtis, quòd voces contumelioſas regi illis ipſis libellis quos nomine Senatus regi porrexiſtis, inſertas publicaſtis*; videlicet *in illa declaratione dominorum & communium, Maii 26. 1642. apertè quid ſenſiſtis de regis authoritate aliquot perduellionem ſpirantibus & inſanis poſitionibus faſſi eſtis. Hullæ oppidi portas Hothamus, tali mandato à ſenatu accepto, venienti regi occluſit*; vos *quid rex pati poſſet, hoc primo rebellionis experimento cognoſcere concupiviſtis.* Quid hoc dici potuit accommodatiùs ad conciliandos inter ſe Anglorum animos, atque à rege penitùs abalienandos? cum intelligere hinc poſſint, ſi rex revertatur, ſe non ſolùm regis mortem, ſed etiam peti-

petitiones quondam ſuas, & frequentiſſimi Parlamenti acta de liturgia & epiſcopis abolendis, de triennali Parlamento, & quæcunque ſummo populi conſenſu ac plauſu ſancita ſunt, tanquam ſeditioſas atque *inſanas Presbyterianorum poſitiones* luituros. Sed repente mutat animum homo leviſſimus; & quod modò *rem ipſam rectè æſtimanti* ſibi videbatur ſolis Presbyterianis deberi, id nunc *rem* eandem *ab alto revolventi* Independentibus totum deberi videtur. Modò Presbyterianos *vi aperta atque armis contra regem graſſatos eſſe*, eúmque ab iis *bello victum, captum, in carcerem conjectum* affirmabat, nunc omnem *hanc rebellionis doctrinam* Independentium eſſe ſcribit. O hominis fidem & conſtantiam! quid aliam jam opus eſt narrationem comparare contra tuam, quæ ipſa ſibi tam turpiter decoxit? Verùm de te ſiquis dubitat, albúſne an ater homo ſis, tua legat quæ ſequuntur. *Tempus eſt*, inquis. *pandere unde & quando proruperit inimica regibus ſecta: belli iſti ſanè Puritani ſub regno Eliſabethæ prodire tenebris Orci, & Eccleſiam inde turbare primùm cœperunt, immo rempub. ipſam: non enim ſunt minores reipub. peſtes quàm eccleſiæ.* Nunc te verè Balaamum vox ipſa ſonat; ubi enim virus omne acerbitatis evomere cupiebas, ibi inſciens atque invitus benedixiſti. Hoc enim tota Anglia notiſſimum eſt, ſi qui ad exemplum eccleſiarum vel Gallicarum vel Germanicarum, ut quaſque reformatiores eſſe judicabant, puriorem cultus divini rationem ſequi ſtudebant, quam penè omnem Epiſcopi noſtri cæremoniis & ſuperſtitionibus contaminaverant, ſi qui tandem pietate erga deum, aut vitæ integritate cæteris præſtabant, eos ab Epiſcoporum fautoribus Puritanos

fuiſſe nominatos. Hi ſunt quorum doctrinam regibus inimicam eſſe clamitas; neque hi ſolum, nam *plerique reformatorum*, inquis, *qui in alios diſciplinæ ejus articulos non jurarunt, hunc tamen unum videntur approbaſſe, qui regiæ adverſatur dominationi.* Ita Independentes, dum graviſſimè inſectaris, laudas; qui eos ab integerrima Chriſtianorum familia deducis; & quam doctrinam Independentium eſſe propriam ubique aſſeris, eam nunc *reformatorum pleroſque approbaſſe* confiteris; eò uſque demùm audaciæ, impietatis, apoſtaſiæ provectus es, ut etiam Epiſcopos, quos tanquam peſtes & Antichriſtos ex Eccleſia radicitùs evellendos, atque exterminandos eſſe nuper docuiſti, eos nunc *à rege tuendos fuiſſe* affirmas, ne quid *Sacramento* ſcilicet *inaugurationis derogatum iret.* Nihil eſt ulterius jam ſceleris aut infamiæ quò poſſis procedere, quàm, quòd ſolum ſupereſt, ut reformatam, quam polluis, religionem quamprimùm ejures. Quòd autem nos aïs *omnes ſectas & hæreſes tolerare*, id noli accuſare; quandiu te impium, qui Chriſtianorum ſanctiſſimos, & pleroſque etiam reformatos tibi adverſos *è tenebris orci prodire* audes dicere, te vanum, mendacem, & conductitium calumniatorem, te denique Apoſtatam eccleſia tamen toleret. Tuas autem exinde ſycophantias, quibus magnam reliqui capitis partem inſumis, & quæ monſtroſa dogmata Independentibus, ad cumulandam iis invidiam, affingis, quidni omittam? cum neque ad cauſam hanc regiam omninò pertineant, & ea ferè ſint quæ riſum potiùs aut contemptum cujuſvis quàm refutationem mereantur.

CAP.

CAP. XI.

AD undecimum hoc caput videre mihi, Salmaſi, quamvis nullo cum pudore, cum aliqua tamen conſcientia futilitatis tuæ accedere. Cum enim hoc loco perquirendum tibi propoſueris *qua authoritate* pronuntiatum de rege fuerit, ſubjungis quod à te nemo expectabat, *fruſtra id quæri*; ſcilicet *quæſtioni huic vix locum reliquit qualitas hominum qui id fecere.* Cum igitur, quàm es importunitatis & impudentiæ in hac cauſa ſuſcipienda compertus, tam ſis nunc etiam loquacitatis tibi conſcius, eò à me brevius reſponſum feres. Quærenti jam tibi *qua authoritate* ordo plebeius vel judicavit ipſe regem, vel aliis id judicium delegavit, reſpondeo ſuprema: ſupremam quemadmodum habuerit, docebunt te ea quæ tunc à me dicta ſunt, cum te ſuprà, hac ipſa de re gnaviter ineptientem redarguerem. Quòd ſi tibi ſaltem crederes, poſſe te ullo tempore quod ſatis eſt dicere, non eadem toties cantare odioſiſſimè ſolêres. Aliis autem delegare ſuam judicandi poteſtatem ordo plebeius eadem ſanè ratione potuit, qua tu regem, qui & ipſe omnem poteſtatem à populo accepit, eandem aliis delegare potuiſſe dicis. Unde in illa ſolenni conventione, quam nobis objeciſti, cum Angliæ tum Scotiæ ſummi ordines religioſè profitentur ac ſpondent, ea ſe ſupplicia de perduellibus eſſe ſumpturos, *quibus utriuſque gentis poteſtas judiciaria ſuprema, aut qui ab ea delegatam poteſtatem accepturi erant,* plectendos judicarent. Audis

hîc utriuſque gentis Senatum una voce teſtantem ſe poſſe ſuam authoritatem judiciariam, quam *ſupremam* ipſi vocant, aliis delegare: vanam ergo & frivolam de iſta poteſtatis delegatione controverſiam moveſ. At *cum his*, inquis, *judicibus è domo inferiori ſelectis juncti etiam judices fuere ex cohortibus militaribus ſumpti; nunquam autem militum fuit civem judicare.* Pauciſſimis te retundam; non enim de cive nunc, ſed de hoſte memineris nos loqui: quem ſi imperator bellicus cum tribunis militaribus ſuis, bello captum, & è veſtigio, ſi ita videretur, occidendum, pro tribunali judicare voluerit, an quicquam præter jus belli aut morem cenſebitur feciſſe? qui autem hoſtis reipublicæ, & bello captus eſt, ne pro cive quidem is, nedum pro rege in ea repub. haberi poteſt. Hanc ipſa lex Regis Eduardi ſacroſancta ſententiam tulit; quæ negat malum regem aut eſſe regem, aut oportere regis nomine appellari. Ad illud autem quod aïs non *integram* plebis domum, ſed *mancam & mutilam de regis capite judicaſſe*, ſic habeto; eorum, qui regem plectendum eſſe cenſebant, longè majorem fuiſſe numerum, quàm qui res quaſcunque in Parlamento tranſigere, etiam per abſentiam cæterorum, ex lege debebant; qui cum ſuo vitio atque culpâ abeſſent (defectio enim animorum ad communem hoſtem peſſima abſentia erat) nullam iis, qui in fide permanſerant, afferre moram conſervandæ reipub. poterant; quam vacillantem, & ad ſervitutem atque interitum prope redactam, populus univerſus eorum fidei, prudentiæ, fortitudini primò commiſerat. Atque illi quidem ſtrenuè rem geſſere; exulcerati regis impotentiæ, furori,

furori, inſidiis ſeſe objecere; omnium libertati atque ſaluti ſuam poſthabuere; omnia antehac Parlamenta, omnes majores ſuos prudentia, magnanimitate, conſtantia ſupergreſſi. Hos tamen populi magna pars, quamvis omnem illis fidem, operam, atque auxilium pollicita, ingratis animis in ipſo curſu deſeruit. Pars hæc ſervitutem & pacem cum ignavia atque luxuria ullis conditionibus volebat; pars altera tamen libertatem poſcebat, pacem non niſi firmam atque honeſtam. Quid hîc ageret Senatus? partem hanc ſanam, & ſibi & patriæ fidelem defenderet, an deſertricem illam ſequeretur? Scio quid agere oportuiſſe dices; non enim Eurylochus, ſed Elpenor es, id eſt vile animal Circéum, porcus immundus, turpiſſima ſervitute etiam ſub fœmina aſſuetus; unde nullum guſtum virtutis,& quæ ex ea naſcitur,libertatis habes; omnes eſſe ſervos cupis, quòd nihil in tuo pectore generoſum aut liberum ſentis, nihil non ignobile atque ſervile aut loqueris aut ſpiras. Injicis porrò ſcrupulum quòd *& Scotiæ rex erat, de quo ſtatuimus*, quaſi idcirco in Anglia impune quidvis illi facere liceret. Ut hoc caput denique præ cæteris elumbe atque aridum aliquo ſaltem facetè dicto queas concludere, *duæ*, inquis, *ſunt voculæ iiſdem ac totidem elementis conſtantes, ſolo literarum ſitu differentes, ſed immane quantum ſignificatione differentes, Vis, & Jus.* Minimè profectò mirum eſt, te trium literarum hominem tam ſcitam ex tribus literis argutiolam exculpere potuiſſe; hoc magis mirandum eſt quod toto libro aſſeris, duas res tam inter ſe cæteroqui *differentes*, in regibus unum atque idem eſſe. Quæ enim vis eſt unquam à regibus facta,

quam non jus regium tu eſſe affirmaſti? Hæc ſunt quæ novem paginis bene longis reſponſione digna animadvertere potui; cætera ſunt ea, quæ aut identidem repetita haud ſemel refutavimus, aut ad hanc cauſam diſceptandam nullum habent momentum. Itaque ſolito nunc brevior ſi ſum, id non meæ diligentiæ, quam in hoc ſummo tædio langueſcere non patior, ſed tuæ loquacitati, rerum & rationum tam caſſæ atque inani, imputandum erit.

Cap. XII.

VEllem equidem, Salmaſi, ne cui forte videar in regem Carolum, ſuo fato atque ſupplicio defunctum, iniquior eſſe aut acerbior, ut totum hunc de *criminibus ejus* locum, quod & tibi & tuis conſultius fuiſſet, ſilentio præteriiſſes. Nunc verò quoniam id magis placuit, ut de iis præfidenter & verboſè diceres, faciam profectò ut intelligas, nihil à te fieri incogitantius potuiſſe, quàm ut deterrimam cauſæ tuæ partem, nempe ejus crimina ad extremum refricanda & accuratiùs inquirenda reſervares; quæ, cum vera & atrociſſima oſtendero fuiſſe, & ejus memoriam omnibus bonis ingratam atque inviſam, & tui defenſoris odium quàm maximum in animis legentium noviſſimè relinquant. *Duæ*, inquis, *partes ejus accuſationis fieri poſſunt; una in reprehenſione vitæ verſatur, altera in delictis quæ tanquam rex potuit committere.* Et vitam quidem ejus inter convivia, & ludos, & fœminarum greges dilapſam

dilapſam facilè tacebo: quid enim habet luxus dignum memoratu? Aut quid hæc ad nos, ſi tantùm privatus feciſſet? poſtquam voluit rex eſſe, ut nec ſibi vivere, ita ne peccare quidem ſibi ſolùm potuit. Primùm enim exemplo ſuis vehementiſſimè nocuit; ſecundo loco, quod temporis libidinibus & rebus ludicris impendit, quod erat plurimum, id totum reipub. quam ſuſceperat gubernandam, ſubduxit; poſtremò immenſas opes, innumerabilem pecuniam non ſuam, ſed publicam luxu domeſtico dilapidavit. Itaque domi rex malus primùm eſſe cœpit. Verum ad ea potius crimina *quæ malè regnando commiſiſſe arguitur* tranſeamus. Hic doles *tyrannum* eum, *proditorem*, & *homicidam* fuiſſe judicatum. Id non injuria factum demonſtrabitur. Tyrannum autem priùs, non ex vulgi opinione, ſed ex Ariſtotelis & doctorum omnium judicio definiamus. Tyrannus eſt qui ſuam duntaxat, non populi utilitatem ſpectat. Ita Ariſtoteles ethicorum decimo, & alibi, ita alii plerique. Suane commoda an populi ſpectarit Carolus, pauca hæc de multis, quæ tantummodò perſtringam, teſtimonio erunt. Cum aulæ ſumptibus patrimonium & proventus regii non ſufficerent, imponit graviſſima populo tributa; iiſq; abſumptis nova excogitavit; non ut rempub. vel augeret, vel ornaret, vel defenderet, ſed ut populi non unius opes vel unam in domum congerendas inferret, vel una in domo diſſiparet. Hunc in modum ſine lege cum pervolaret omnia, quod unicum ſciebat ſibi fræno fore, Parlamentum aut funditus abolere, aut convocatum haud ſæpius quàm id ſuis rationibus conduceret, ſibi ſoli reddere obnoxium conatus eſt. Quo fræno ſibi detracto,

aliud

aliud ipſe populo frænum injecit: Germanos equites, pedites Hibernos per urbes, pérque oppida quaſi in præſidiis, cum bellum eſſet nullum, collocandos curavit: parúmne tibi adhuc tyrannus videtur? In quo etiam, ut in aliis multis rebus, quod ſupra per occaſionem abs te datam oſtendi (quanquam tu Carolum Neroni crudeliſſimo conferri indignaris) Neroni perquàm ſimilis erat: nam & Senatum ille è repub. ſe ſublaturum perſæpe erat minatus. Interea conſcientiis religioſorum hominum ſupra modum gravis, ad cæremonias quaſdam & ſuperſtitioſos cultus, quos è medio papiſmo in eccleſiam reduxerat, omnes adigebat; renuentes aut exilio aut carcere multabat; Scotos bis eam ob cauſam bello adortus eſt. Huc uſque ſimplici ſaltem vice nomen tyranni commeruiſſe videatur. Nunc cur adjectum in accuſatione proditoris nomen fuerit exponam. Cum huic Parlamento ſæpiùs pollicitis, edictis, execrationibus confirmaſſet, ſe nihil contra rempub. moliri, eodem ipſo tempore aut papiſtarum delectus in Hibernia habebat, aut legatis ad regem Daniæ clanculùm miſſis, arma, equos, auxilium diſertè contra Parlamentum petebat, aut exercitum nunc Anglorum nunc Scotorum pretio ſollicitabat; illis Urbem Londinum diripiendam, his quatuor provincias Aquilonares Scotorum ditioni adjungendas promiſit, ſi ſibi ad Parlamentum quoquo modo tollendum commodare ſuam operam vellent. Cum hæc nõ ſuccederent, cuidã Dillonio perduelli dat ſecretiora ad Hibernos mandata, quibus juberentur omnes Anglos ejus inſulæ colonos repente armis adoriri. Hæc ferè proditionum ejus monumenta ſunt, non va-

nis

nis rumoribus collecta, ſed ipſis literis ipſius manu ſubſcriptis atque ſignatis comperta. Homicidam denique fuiſſe, cujus acceptis mandatis Hiberni arma ceperint, ad quinquies centena millia Anglorum in ſumma pace nihil tale metuentium exquiſitis cruciatibus occiderint, qui etiam tantum reliquis duobus regnis bellum civile conflârit, neminem puto negaturum. Addo enim quod in illo Vectenſi colloquio hujus belli & culpam & crimen rex palàm in ſe ſuſcepit, eóque omni Parlamentum notiſſima confeſſione ſuâ liberavit. Habes nunc breviter quamobrem rex Carolus & tyrannus & proditor & Homicida judicatus fuerit. At *cur non prius*, inquis, neque in illo *ſolenni fœdere*, neque poſtea cum dedititius eſſet, vel *à Preſbyterianis* vel *ab Independentibus* ſic judicatus eſt, ſed potiùs, *ut regem decuit accipi, omni reverentia eſt exceptus?* Vel hoc ſolo argumento perſuaderi cuivis intelligenti queat, non niſi ſerò tandem, & poſtquam omnia ſuſtinuerant, omnia tentaverant, omnia perpeſſi erant, deliberatum Ordinibus fuiſſe regem abjicere. Tu id ſolus malitioſè nimis in invidiam rapis, quod ſummam eorum patientiam, æquanimitatem, moderationem, faſtúſque regii tolerantiam nimis fortaſſe longam apud omnes bonos teſtabitur. At *menſe Auguſto qui præceſſit ejus ſupplicium, domus Communium quæ ſola jam tum regnabat & Independentibus erat obnoxia, ſcripſit literas ad Scotos, quibus teſtabatur nunquam ſibi in animo fuiſſe mutare ſtatum qui huc uſque in Anglia obtinuerat ſub rege, domo dominorum & Communium.* Vide jam quàm non doctrinæ Independentium abrogatio regis attribuenda ſit. Qui

ſuam diſſimulare doctrinam non ſolent, etiam potiti rerum profitentur *nunquam ſibi in animo fuiſſe ſtatum regni mutare.* Quod ſi id poſtmodùm in mentem venit, quod in animo non fuit, cur non licebat quod rectius, & è repub. magis eſſe videbatur, id potiſſimum ſequi? præſertim cùm Carolus neque exorari, neque flecti ullo modo potuerit, ut juſtiſſimis eorum poſtulatis, quæque ſemper eadem ab initio obtulerant, aſſentiretur. Quas initio de religione, quas de jure ſuo ſententias perverſiſſimas tuebatur, nobiſque adeò calamitoſas, in iiſdem permanebat: ab illo Carolo nihil mutatus, qui & pace & bello tanta nobis omnibus mala intulerat. Siquid eſt aſſenſus, id & invitè facere, & quamprimùm ſui juris foret, pro nihilo ſe habiturum haud obſcuris indiciis ſignificabat: idem apertè filius, abducta ſecum per eos dies claſſis parte, ſcripto, idem ipſe per literas ad ſuos quoſdam in urbe declarabat. Interea cum Hibernis Anglorum hoſtibus immaniſſimis, reclamante Parlamento, fœdis conditionibus occultè pacem coagmentaverat, Anglos ad repetita inutiliter colloquia & pacem quoties invitabat, toties contra eos omni ſtudio bellum coquebat. Hic illi quibus concredita reſpub. erat, quò ſe verterent? an commiſſam ſibi noſtram omnium ſalutem in manus hoſti acerbiſsimo traderent? An alterum belli propè internecini ſeptennium, nequid pejus ominemur, gerendum nobis iterum, & exantlandum relinquerent? Deus meliorem illis mentem injecit, ut prioribus de rege non movendo cogitationibus, non enim ad decreta pervenerant, rempub. religionem, libertatem ex ipſo illo fœdere ſolenni anteponerent; quæ quidem ſtante re-

ge

ge conſtare non poſſe, tardiùs illi quidem quàm oportuit, ſed aliquando tamen viderunt. Sanè Parlamento nunquam non liberum atque integrum eſſe debet, ex re natâ quàm optimè reipub. conſulere; neque ita ſe prioribus addicere ſententiis, ut religio ſit in poſterum, etiamſi Deus dederit, vel ſibi, vel reipub. plus ſapere. At *Scoti non idem ſentiunt, quinimo ad filium Carolum ſcribentes, ſacratiſsimum regem appellant parentem ejus, & ſacerrimum facinus quo necatus eſt.* Cave plura de Scotis, quos non noviſti; nos novimus, cum eundem regem *ſacerrimum*, & homicidam & proditorem; facinus quo tyrannus necaretur *ſacratiſsimum* appellarent. Nunc regi quam dicam ſcripſimus, quaſi parùm commodè ſcriptam cavillaris, & *quid opus fuerit ad Elogium illud tyranni addere proditoris & homicidæ titulos*, quæris: *cum tyranni appellatio omnia mala comprehendat:* tum quis tyrannus ſit grammaticè & gloſſematicè etiam doces. Aufer nugas iſtas literator, quas una Ariſtotelis definitio modò allata nullo negotio difflabit; quæque te doctorem docebit nomen tyranni, quoniam tuâ nihil intereſt præter nomina intelligere, poſſe citra proditionem & homicidium ſtare. Atqui *leges Anglicanæ non dicunt proditionis crimen regem incurrere ſi procuraverit ſeditionem contra ſe vel populum ſuum.* Neque dicunt, inquam, Parlamentum læſæ Majeſtatis reum eſſe, ſi malum regem tollat, aut unquam fuiſſe, cum ſæpius olim ſuſtulerit: poſſe autem regem ſuam majeſtatem lædere atque minuere, immò amittere, clara voce teſtantur. Quod enim in illa lege S^ti Edouardi legitur, *nomen regis perdere*, nihil aliud eſt quàm regio munere ac dignitate privari; quod accidit Chilperico Franciæ

regi, cujus exemplum illuſtrandæ rei cauſa eodem loco lex ipſa ponit. Committi autem ſummam perduellionem tam in regnum, quàm in regem non eſt apud nos jurisperitus qui inficias ire poſſit. Provoco ad ipſum, quem profers Glanvillanum. *Siquis aliquid fecerit in mortem regis, vel ſeditionem regni, crimen proditionis eſſe.* Sic illa machinatio quâ Papiſtæ quidam Parlamenti curiam cum ipſis ordinibus uno ictu pulveris nitrati in auras disjicere parabant, non in regem ſolum, ſed in Parlamentum & regnum, ab ipſo Jacobo & utraque ordinum domo *ſumma proditio* judicata eſt. Quid plura attinet in re tam evidenti, quæ tamen facilè poſſem, ſtatuta noſtra allegare? cum ridiculum planè ſit & ratione ipſa abhorrens, committi perduellionem in regem poſſe, in populum non poſſe, propter quem & cujus gratia, cujus, ut ita dicam, bonâ veniâ, rex eſt id quod eſt. Fruſtra igitur tot ſtatuta noſtra deblateras, fruſtra in vetuſtis legum Anglicarum libris exerces te atque volutas; ad quas vel ratas vel irritas habendas Parlamenti authoritas ſemper valuit; cujus etiam ſolius eſt, quid ſit perduellio, quid læſa majeſtas interpretari: quam majeſtatem nunquam ſic à populo in regem transiiſſe, ut non multo celſior atque auguſtior in Parlamento conſpiciatur, jam ſæpiùs oſtendi. Te verò vappam & circulatorem Gallum jura noſtra interpretantem quis ferat? Vos verò Anglorum perfugæ, tot epiſcopi, doctores, jurisconſulti, qui literaturam omnem & eruditionem vobiſcum ex Anglia aufugiſſe prædicatis, adeóne ex veſtrûm numero nullus cauſam regiam atque ſuam defendere ſatis ſtrenuè ſatiſque latinè ſciebat, gentibúſque exteris dijudicandam

dam exponere, ut cerebroſus iſte & crumenipeta Gallus mercede accerſendus in partes neceſſariò eſſet, qui regis inopis, tot doctorum & ſacerdotum infantiâ ſtipati, patrocinium ſuſciperet? magna, mihi credite, infamiâ etiam hoc nomine apud exteras nationes flagrabitis; & meritò vos utique cecidiſſe cauſâ omnes exiſtimabunt, quam ne verbis quidem, nedum armis aut virtute ſuſtinere valuiſtis. Sed ad te redeo, vir bone, dicendi perite, ſi tute modò ad te rediiſti; nam ſtertentem te tam prope finem & de *morte* voluntaria neſcio quid ab re ſomniantem offendo; tum ſtatim negas *cadere in regem ſuæ mentis compotem, ut populum ſeditionibus diſtrahat, exercitus ſuos hoſtibus debellandos tradat, ut factiones contra ſe ſuſcitet.* Quæ omnia cum & alii multi reges, & Carolus ipſe fecerit, dubitare non potes, præſertim Stoicus, quin ut omnes improbi, ſic omnes quoque tyranni prorſùs inſaniant. Flaccum audi.

Quem malà ſtultitia, & quæcunq; inſcitia veri
Cæcum agit, inſanum Chryſippi porticus & grex
Autumat, hæc populos, hæc magnos formula reges,
Excepto ſapiente, tenet. —

Si igitur inſani cujuſpiam facti crimen à rege Carolo amovere cupis, debebis improbitatem ab eo priùs amovere quàm inſaniam. At enim *rex non potuit proditionem in eos committere, qui vaſſalli ipſius & ſubjecti fuere.* Primùm, cum æquè atque ulla gens hominum liberi ſimus, nullum barbarum morem fraudi nobis eſſe patiemur: fac deinde *vaſſallos* fuiſſe nos regis, ne ſic quidem tyrannum perferre dominum tenemur. Omnis

ea ſubjectio, ut ipſæ leges noſtræ loquuntur, *honeſto & utili* definita eſt. Leg. Hen. 1. c. 55. Fidem eam eſſe *mutuam* juriſconſulti omnes tradunt, ſi dominus *ligeam*, quod aïunt, *defenſionem* præſtiterit: ſin è contrario nimiùm ſævus fuerit, aut atrocem aliquam injuriam intulerit, *diſſolvi & penitùs extingui omnem homagii connexionem*. Hæc ipſa Bractoni verba & Fletæ ſunt. Unde vaſſallum eſt ubi lex ipſa in dominum armat; eúmque ſingulari certamine à vaſſallo, ſi acciderit, interimendum tradit. Idem ſi univerſæ civitati aut nationi in tyrannum non licuerit, deterior liberorum hominum conditio quàm ſervorum erit. Nunc Caroli homicidia aliorum regum partim homicidiis, partim juſtè factis excuſare contendis. De lanienâ Hibernienſi *remittis lectorem ad opus illud regium Iconis Baſilicæ*; & ego te remitto ad Iconoclaſtem. *Captam Rupellam*, proditos Rupellenſes, *oſtentatam potiùs quàm datam opem*, imputari Carolo non vis: imputetur necne meritò, non habeo dicere; ſatis ſupérque ab eo peccatum eſt domi, ne externa perſequi curem: omnes interim eccleſias proteſtantium, quotquot ullo tempore ſe contra reges religionis hoſtes armis defenderunt, eodem nomine rebellionis damnas. Quam contumeliam ab alumno ſuo ſibi illatam quanti interſit ad diſciplinam eccleſiaſticam, ſuámque tuendam integritatem, non negligere, ſecum ipſi cogitent: nos etiam Anglos ea expeditione proditos acerbè tulimus. Qui enim regnum Angliæ in tyrannidem convertere diu meditatus erat, non, niſi extincto priùs militari civium robore ac flore, cogitata perficere ſe poſſe arbitrabatur. Aliud erat crimen regis quod ex jurejurando à regibus regnum

regnum capessentibus dari solito verba quædam ejus jussu erasa fuerint, antequam jurasset. O facinus indignum & execrandum! impium qui fecit, quid dicam qui defendit? nam quæ potuit, per Deum immortalem, quæ perfidia, aut juris violatio esse major? quid illi sanctius post sacratissima religionis mysteria illo jurejurando esse debuit? Quis quæso sceleratior, ísne qui in legem peccat, an qui secum legem ipsam ut peccare faciat dat operam? aut deniq; ipsam legẽ tollit ne peccasse videatur? Agedum, jus hoc religiosissimè jurandum rex iste violavit; sed ne palàm tamen violasse videretur, turpissimo quodam adulterio per dolum corrupit; & ne pejerasse diceretur, jus ipsum jurandum in perjurium vertit. Quid aliud potuit sperari, nisi injustissimè, versutissimè, atque infelicissimè regnaturum esse eum, qui ab injuria tam detestanda auspicatus regnum est; júsque illud primum adulterare auderet, quod solum impedimento sibi fore, ne jura omnia perverteret, putabat. At enim *Sacramentum* illud, sic enim defendis, *non magis obligare reges potest, quàm leges; legibus autem se devinciri velle præ se ferunt, & secundum eas vivere, cum tamen re vera iis soluti sint.* Quemquámne tam sacrilego, támque incesto ore esse, ut sacramentum religiosissimum tactis Evangeliis datum, quasi per se leviculum solvi sine causa posse asserat? Te verò, scelus atque portentum, ipse Carolus redarguit; qui cum sacramentum illud non esse per se leve quidpiam existimaret, idcircò ejus religionem aut subterfugere, aut fallaciâ quavis eludere satius duxit, quàm apertè violare; & corruptor jusjurandi hujus & falsarius esse maluit, quàm manifestè perjurus. At verò

jurat

jurat quidem rex populo ſuo, ut populus viciſſim regi, ſed populus jurat regi fidelitatem, non populo rex. Lepidum ſanè hominis commentum! annon qui juratus promittit atque ſpondet ſe quidpiam fideliter præſtiturum, fidem ſuam iis obligat qui jusjurandum ab eo exigunt? Rex ſanè omnis quoad præſtanda ea quæ promittit, & *fidelitatem*, & *obſequium*, & *obedientiam populo* jurat. Hìc ad Guilielmum Conquæſtorem recurris, qui ipſe, non quod ſibi collibitum erat, ſed quod populus ab eo & magnates poſtulabant, id omne haud ſemel jurare eſt coactus ſe præſtiturum. Quòd, ſi multi reges *coronam* ſolenni ritu non *accipiunt*, & proinde non jurant, & tamen regnant, idem de populo reſponderi poteſt; cujus pars magna fidelitatem nunquam juravit. Si rex ob eam cauſam ſolutus erit, erit & populus. Quæ autem pars populi jurabat, non regi ſolùm, ſed regno & legibus jurabat, à quibus rex factus eſt, & quidem eatenus tantùm regi, quoad is leges obſervaret, *quas vulgus*, id eſt, communitas ſive plebeius ordo *elegerit*. Stultior enim ſit, qui legum noſtrarnm loquelam ad puriorem ſemper latinitatem exigere velit. Hanc clauſulam, *quas Vulgus elegerit*, Carolus, antequam coronam acciperet, ex formula juramenti regii eradendam curavit. At, inquis, *ſine regis aſſenſu nullas leges vulgus elegerit*; eóque nomine duo ſtatuta citas, unum Anni *xxxvij.* Hen. *6. c. xv.* alterum *decimo tertio*, Edouardi IV. C. VIII. Tantùm autem abeſt quo minùs eorum alterutrum in libro ſtatutorum uſquam appareat, ut annis abs te citatis, neque rex iſte neque ille ullum omninò ſtatutum promulgaverit. Tu fidem jam perfugarum, ſtatuta tibi dictantium, eluſus querere;

querere; dum alii tuam admirantur impudentiam ſimul & vanitatem, quem non pudebat iis in libris verſatiſſimum videri velle, quos inſpexiſſe nunquam, ne vidiſſe quidem tam facilè argueris. Clauſulam autem iſtam jusjurandi, quam tu perfricti oris balatro *commentitiam* audes dicere, *regis*, inquis, *defenſores fieri poſſe aiunt*, ut in aliquot antiquis exemplaribus extiterit, *ſed in deſuetudinem abiiſſe, quòd commodam ſignificationem non haberet.* Verùm ob id ipſum majores noſtri illam clauſulam in hoc regis jurejurando poſuere, ut ſignificationem tyrannidi ſemper non commodam haberet. In deſuetudinem autem ſi abierat, quod tamen falſiſſimum eſt, quis neget multo meliori jure revocandam fuiſſe? fruſtra, ſi te audiam: quippe *in regibus* mos ille *jurandi qui hodie receptus eſt, cæremonialis eſt tantùm.* Atqui rex, cum epiſcopos aboleri oportuit, per illud jusjurandum non licere ſibi cauſatus eſt. Atque ita ſacramentum illud ſanctiſſimum, quoties ex uſu eſt regis, vel ſolidum quiddam & firmum erit, vel inane tantùm & *cæremoniale.* Quod ego vos obteſtor, Angli, etiam atque etiam animadvertatis: & qualem eſtis regem habituri, ſi redierit, vobiſcum reputetis: non enim in mentem veniſſet unquam huic Grammatico ſceleroſo & extraneo de jure regis Anglorum velle ſcribere, aut poſſe, niſi Carolus ille extorris, diſciplinâ patriâ imbutus, unáque illi monitores ejus profligatiſſimi, quid hac de re ſcribi vellent omni ſtudio ſuggeſſiſſent. Dictabant huic illi, *totum Parlamentum proditionis in regem inſimulari poſſe*, vel ob hoc ſolum, quòd *ſine aſſenſu regis declaravit omnes eſſe proditores qui arma contra Parlamentum Angliæ*

ſumpſerunt; *vaſſallum ſcilicet regis eſſe Parlamentum*; jusjurandum verò regium *cæremoniale tantùm* eſſe, quidni *vaſſallum* etiam? Ita neque legum ulla ſanctitas, neque ſacramenti ulla fides, aut religio, quicquam valebit ad cohibendam à vita atque fortunis veſtrûm omnium vel libidinem effrænati regis, vel ultionem exacerbati: qui ita inſtitutus à pueritia eſt, ut leges & religionem, ipſam denique fidem vaſſallari ſibi, & ſervire ſuis libitis arbitretur debere. Quanto præſtabilius eſſet, vobíſque dignius, ſi opes, ſi libertatem, ſi pacem, ſi imperium vultis, à virtute, induſtria, prudentia, fortitudine veſtra indubitanter petere hæc omnia, quàm ſub regio dominatu incaſsùm ſperare? Certè qui ſine rege ac domino parari hæc poſſe non putant, dici non poteſt, quàm abjectè, quàm non honeſtè, non dico quàm indignè, de ſe ipſi ſtatuant: quid enim aliud niſi ſe inertes, imbecillos, mentis inopes, atque conſilii, corpore atque animo ad ſervitium natos, fatentur eſſe? Et ſervitus quidem omnis homini ingenuo turpis eſt; vobis autem poſt libertatem Deo vindice, veſtróque marte recuperatam, poſt tot fortia facinora, & exemplum in regem potentiſſimum tam memorabile editum, velle rurſus ad ſervitutem, etiam præter fatum, redire, non modo turpiſſimum, ſed & impium erit, & ſceleratum: párque veſtrûm ſcelus illorum ſceleri erit, qui ſervitutis olim Ægyptiacæ deſiderio capti, multis tandem cladibus ac variis divinitùs abſumpti, liberatori Deo pœnas tam ſervilis animi dedere. Quid tu interim, ſervitutis conciliator? *Potuit*, inquis, *rex proditionis & delictorum aliorum gratiam facere*; *quod ſatis evincit legibus eum ſolutum fuiſſe.* Proditionis quidem, non quæ

quæ in regnum, ſed quæ in ſe commiſſa erat, poterat rex, ut quivis alius, gratiam facere: poterat & quorundam aliorum fortaſſe maleficiorum, quanquam non id ſemper: an ideò qui maleficum ſervandi nonnunquam jus quoddam habet, idem continuò omnes bonos perdendi jus ullum habebit? Citatus in curiam, eámque inferiorem, reſpondere non tenetur, niſi per procuratorem, rex; an ideo in Parlamentum citatus ab univerſis non veniet? non ipſe reſpondebit? *Conari* nos aïs *Batavorum exemplo factum noſtrum tueri*, atque hinc, ſtipendio ſcilicet metuens quo te Batavi luem atque peſtem alunt, ne Anglos infamando etiam Batavos altores tuos infamaſſe videaris, demonſtrare cupis quàm *diſſimile ſit quod hi & quod illi fecerunt*. Quam ego collationem tuam, quanquam in ea quædam ſunt falſiſſima, alia, ne ſalario fortaſſe tuo non ſatis litares, palpum olent, omittam. Negant enim Angli opus ſibi eſſe ut exterorum quorumvis exemplo facta ſua tueantur. Habent leges, quas ſecuti ſunt, patrias, hac in parte, ſicubi terrarum aliæ ſunt, optimas: habent quos imitentur, majores ſuos, viros fortiſſimos, qui immoderatis regum imperiis nunquam ceſſere; multos eorum intolerantiùs ſe gerentes per ſupplicium necavere. In libertate ſunt nati, ſibi ſufficiunt, quas volunt leges, poſſunt ſibi ferre; unam præ cæteris colunt antiquiſſimam, à natura ipſa latam, quæ omnes leges, jus omne atque imperium civile non ad regum libidinem, ſed ad bonorum maximè civium ſalutem refert. Jam præter quiſquilias & rudera ſuperiorum capitum reſtare nihil video; quorum quidem acervum cum ſatis magnum in fine congeſſeris, neſcio quid aliud tibi volueris, niſi

hujus tuæ fabricæ ruinam quaſi præſagire. Tandem aliquando poſt immenſam loquacitatem rivos claudis; *Deum teſtatus te hanc cauſam tuendam ſuſcepiſſe, non tantùm quia rogatus, ſed quia meliorem nullam te potuiſſe defendere conſcientia tibi ſuggeſsit.* Rogatus tu in res noſtras tibi alieniſsimas, nobis non rogantibus, te interponas? Tu populi Anglicani ſummos magiſtratus pro authoritate próque imperio ſibi commiſſo quod ſuum munus eſt in ſua ditione agentes, nulla injuriâ laceſſitus (neque enim natum re eſſe ſciebant) indigniſſimis verborum contumeliis laceres, libróque infami edito proſcindas? A quo autem rogatus? An ab uxore, credo, quæ jus regium, ut perhibent, in te exercet; quæque tibi, quoties libet, ut illa Fulvia, cujus, ex epigrammate obſcœno, centones modò conſuiſti (*p.* 320.) *aut* ſcribe *aut pugnemus* ait: unde tu, ne ſigna canerent, ſcribere malebas. An rogatus fortaſſe à Carolo minore, & perditiſſimo illo peregrinantium aulicorum grege, quaſi alter Balaamus ab altero Balacco rege accerſitus, ut jacentem regis cauſam, & malè pugnando amiſſam maledicendo erigere dignarere? Sic ſanè fieri potuit; niſi quod hoc ferè interfuit; ille enim vir ſagax aſino inſidens locutuleio ad execrandum venit; tu aſinus loquaciſſimus inſeſſus à fœmina, & ſanatis quos vulneraveras epiſcoporum capitibus obſitus, apocalypticæ illius beſtiæ parvam quandam imaginem exprimere videris. Sed ferunt pœnituiſſe te hujus libri, pòſt paulò quàm ſcripſiſſes. Benè profectò habet; tuam itaque ut teſtere omnibus pœnitentiam, nihil tibi priùs faciendum erit, quàm ut pro libro tam longo unam tantummodò literam adhuc longam ex te facias.

facias. Sic enim pœnituit Iſcarioten illum Judam cui ſimilis es; ídque novit puer Carolus, qui crumenam idcircò tibi, inſigne illud Judæ proditoris, dono miſit, quòd primùm audierat, & poſtmodùm ſciebat, te apoſtatam eſſe & Diabolum. Judas ille Chriſtum prodidit, tu Chriſti Eccleſiam; Epiſcopos Antichriſtos eſſe docueras, ad eos defeciſti: quos inferis damnaveras, eorum cauſam ſuſcepiſti: Chriſtus omnes homines liberavit, tu omnes ad ſervitutem redigere conatus es: ne dubita, poſtquàm in Deum, in eccleſiam, in omne genus hominum tam impius fuiſti, quin te etiam idem exitus maneat, ut deſperatione magis quam pœnitentiâ ductus, tuíque pertæſus, ab infelici tandem arbore pendens, ſicut & par ille tuus olim, medius crepes; illámque malefidam & fallacem conſcientiam, bonorum & ſanctorum inſectatricem, ad deſtinatas tibi quandoque ſupplicii ſedes præmittas. Hactenus, quod initio inſtitueram ut meorum civium facta egregia contra inſanam & lividiſſimam furentis ſophiſtæ rabiem, & domi & foris defenderem, júſque populi commune ab injuſto regum dominatu aſſererem, non id quidem regum odio, ſed tyrannorum, Deo bene juvante videor jam mihi abſolviſſe: neque ullum ſine reſponſo vel argumentum, vel exemplum, vel teſtimonium ab adverſario allatum ſciens prætermiſi, quod quidem firmitatis in ſe quicquam, aut probationis vim ullam habere videretur; in alteram fortaſſe partem culpæ propior, quòd ſæpiuſculè ineptiis quoque ejus, & argutiis tritiſſimis, quaſi argumentis, reſpondendo, id iis tribuiſſe videar, quo dignæ non erant. Unum reſtat, & fortaſſe maximum, ut vos quoque, ô Cives adver-

adverſarium hunc veſtrum ipſi refutetis; quod nulla alia ratione video poſſe fieri, niſi omnium maledicta veſtris optimè factis exuperare perpetuò contendatis. Vota veſtra & preces ardentiſſimas Deus, cum ſervitutis haud uno genere oppreſſi, ad eum confugiſtis, benignè exaudiit. Quæ duo in vita hominum mala ſanè maxima ſunt, & virtuti damnoſiſſima, Tyrannis & ſuperſtitio, iis vos gentium primos glorioſè liberavit; eam animi magnitudinem vobis injecit, ut devictum armis veſtris & deditium regem judicio inclyto judicare, & condemnatum punire primi mortalium non dubitaretis. Poſt hoc facinus tam illuſtre, nihil humile aut anguſtum, nihil non magnum atque excelſum & cogitare & facere debebitis. Quam laudem ut aſſequamini, hac ſola incedendum eſt via, ſi ut hoſtes bello domuiſtis, ita ambitionem, avaritiam, opes, & ſecundarum rerum corruptelas, quæ ſubigunt cæteras gentes hominum, oſtenderitis poſſe vos etiam inermes media in pace omnium mortalium fortiſſimè debellare: ſi, quam in repellenda ſervitute fortitudinem præſtitiſtis, eam in libertate conſervanda juſtitiam, temperantiam, moderationem præſtiteritis. His ſolis argumentis & teſtimoniis evincere poteſtis, non eſſe vos illos, quos hic probris inſequitur, *Perduelles, latrones, ſicarios, parricidas, fanaticos*; non vos ambitionis aut alieni invadendi ſtudio, non ſeditione, aut pravis ullis cupiditatibus, non amentia aut furore percitos, regem trucidâſſe, ſed amore libertatis, religionis, juſtitiæ, honeſtatis, patriæ denique charitate accenſos, tyrannum puniiſſe. Sin autem, quod, bone Deus, ne unquam ſiveris, aliter in animum induxeritis, ſi in bello

fortes,

fortes, in pace turpes eritis, qui manifeſtum ſenſiſtis numen vobis tam propitium, hoſtibus tam grave, neque exemplo tam inſigni & memorando ante oculos poſito, Deum vereri, & juſtitiam colere didiceritis, quod ad me attinet, concedam ſanè, & fatebor, neque enim potero negare, ea omnia quæ nunc maledici & mendaces de vobis peſſimè aut loquuntur aut ſentiunt, vera eſſe: vóſque multo iratiorem brevi tempore experturi eſtis Deum, quàm aut infenſum inimici veſtri, aut vos benignum & faventem & paternum, præ cæteris omnibus terrarum orbis gentibus hodiernis, experti eſtis.

FINIS.